

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

KRAJSKÝ AKČNÍ PLÁN ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ PARDUBICKÉHO KRAJE III

ANALÝZA POTŘEB V ÚZEMÍ PRO POTŘEBY KAP III

Dokument Analýza potřeb na území Pardubického kraje

zpracoval odborný tým KAP s přispěním Metodické podpory akčního plánování pro RT KAP
2. Q - 3. Q 2022/aktualizace statistických dat listopad 2022/2.Q 2023

1. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	1
2. ÚVOD	3
3. METODIKA	4
4. STRUKTURA ANALÝZY	5
5. VSTUPNÍ ZHODNOCENÍ STAVU OBLASTÍ OVLIVŇUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ V KRAJSKÉM KONTEXTU	6
5.1 CHARAKTERISTIKA PARDUBICKÉHO KRAJE	7
5.2 STRUKTURA HOSPODÁŘSTVÍ, PRACOVNÍ SÍLA A ZAMĚSTNANOST V PARDUBICKÉM KRAJI	10
5.2.1 TRH PRÁCE V PARDUBICKÉM KRAJI	15
5.2.2 ABSOLVENTI ŠKOL NA TRHU PRÁCE	18
5.2.3 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA STAVU A VÝVOJE POPTÁVKY ZAMĚSTNAVATELŮ PO PRACOVNÍ SÍLE	18
5.2.4 SPOLUPRÁCE ŠKOL A FIREM Z HLEDISKA TRHU PRÁCE	19
5.2.5 ZMĚNY V UPLATNITELNOSTI PROFESÍ NA TRHU PRÁCE	24
5.3 VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA PARDUBICKÉHO KRAJE	26
5.3.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	26
5.3.2 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	26
5.3.3 STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	28
5.3.4 VYŠŠÍ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ	31
5.3.5 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ, ŽÁKŮ A STUDENTŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	32
5.3.6 ZÁJMOVÉ A MIMOŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	34
5.3.7 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ	36
5.3.8 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ Dospělých v rámci celoživotního učení	37
5.3.9 SOUHRN	37
6. ZHODNOCENÍ UPLATŇOVÁNÍ KLÍČOVÝCH TÉMAT KAP	39
6.1 ROZVOJ PODNIKAVOSTI, INICIATIVY A KREATIVITY	41
6.2 POLYTECHNICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ (TECHNICKÉ, PŘÍRODOVĚDNÉ A EVVO)	52
6.3 ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ VČETNĚ SPOLUPRÁCE ŠKOL A ZAMĚSTNAVATELŮ	66
6.4 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ	75
6.5 PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI A PODPORA MATEMATICKÉ GRAMOTNOSTI	84
6.6 ROZVOJ POTENCIÁLU ŽÁKA/STUDENTA/ÚČASTNÍKA NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	95
6.7 PODPORA PEDAGOGICKÝCH, DIDAKTICKÝCH A MANAŽERSKÝCH KOMPETENCÍ PRACOVNÍKŮ VE VZDĚLÁVÁNÍ	110
6.8 VZÁJEMNÁ SPOLUPRÁCE KAP A MAP	124
7. SHRNU TÍ	128
8. ZÁVĚR	130

1. Seznam použitých zkratk

APIV	Akční plán inkluzivního vzdělávání
APÚ	Analýza potřeb v území pro potřeby KAP III
CLIL	Content and Language Integrated Learning (výuka předmětu se uskutečňuje pomocí cizího jazyka)
CZ-ISCO	Klasifikace zaměstnání
ČŠI	Česká školní inspekce
ČSÚ	Český statistický úřad
DDM	Dům dětí a mládeže
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
DZ Pk	Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Pardubického kraje
ECDL	Mezinárodní standard pro digitální znalosti a dovednosti
ICT	Informační a komunikační technologie
I-DZ	Implementace Dlouhodobého záměru
I-KAP	Implementace Krajského akčního plánu vzdělávání (projekt na podporu implementace KAP)
IROP	Integrovaný regionální operační program
ITI	Integrované územní investice (Integrated Territorial Investments)
KAP	Krajský akční plán rozvoje vzdělávání
KHK Pk	Krajská hospodářská komora Pardubického kraje
KrÚ Pk	Krajský úřad Pardubického kraje
KÚ	Krajský úřad
MAP	Místní akční plán rozvoje vzdělávání
MAS	Místní akční skupiny
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MSP	Malý a střední podnik
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MZ	Maturitní zkouška
NPI	Národní pedagogický institut
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OP VVV	Operační program výzkum, vývoj a vzdělávání
OP JAK	Operační program Jan Amos Komenský
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
OŠ	Odbor školství
P-AP	Projekt Podpora akčního plánování
P-PINK	Pardubický podnikatelský inkubátor
Pk	Pardubický kraj
P-KAP	Podpora krajského akčního plánu
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RAP	Regionální akční plán
RIS3	Regionální inovační strategie Pardubického kraje
RSK Pk	Regionální stálá konference Pardubického kraje
RT KAP	Realizační tým krajského akčního plánu vzdělávání Pardubického kraje
RVP	Rámcový vzdělávací program
SŠ	Střední škola
SVČ	Střediska volného času
ŠAP	Školní akční plán
Šablona	Projekt se zjednodušeným vykazováním nákladů
ŠD	Školní družina
ŠK	Školní klub

ŠVP	Školní vzdělávací program
ŠIKK	Školská inkluzivní koncepce kraje
ÚP	Úřad práce
VL	Výuční list
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil
ZŠ	Základní škola

2. Úvod

Předkládaný materiál **Analýza potřeb v území pro potřeby KAP III** (dále jen „APÚ“) představuje klíčový zdroj informací pro tvorbu dokumentu **Krajský akční plán rozvoje vzdělávání Pardubického kraje III (KAP III)**, který vznikne jako jeden z významných výstupů nového projektu „**Rozvoj a aktualizace KAP**“ (**KAP Pk III**), reg. číslo CZ.02.3.68/0.0/0.0/20_082/0023012, období realizace 1. 2. 2022 – 30. 11. 2023.

Cílem projektu je prohloubit a zkvalitnit systém akčního plánování a spolupráce v oblasti vzdělávání na území Pardubického kraje. Projekt navazuje a doplňuje předcházející projekt „Krajský akční plán rozvoje vzdělávání Pardubického kraje“ (reg. číslo CZ.02.3.68/0.0/0.0/15_002/0000308), jehož výstupem byly dva zpracované Krajské akční plány (KAP I, KAP II). Aktuální projekt KAP Pk III je v souladu s Dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Pardubického kraje i ČR a se Strategií vzdělávací politiky ČR 2030+.

Projekt KAP Pk III si klade za cíl vybudovat a následně posilovat fungující systém vzájemné spolupráce klíčových aktérů podílejících se na procesu vzdělávání v Pardubickém kraji a napomoci k plánování strategických kroků směřujících ke zvýšení kvality poskytovaného vzdělávání a školských služeb, zejména na středních a vyšších odborných školách v kraji. Projekt se zaměřuje na intervence směřující ke zkvalitnění řízení škol a zvýšení kvality ve vzdělávání, včetně začlenění a rozvoje dlouhodobého plánování jako nástroje k efektivnímu řízení škol.

KAP je považován za nástroj pro zavádění systémových změn v oblasti vzdělávání, neboť zkušenosti z realizace předchozího projektu reflektují přetrvávající potřebu posilovat přenos těchto změn na úroveň jednotlivých škol. Dalším významným důvodem pro realizaci projektu KAP Pk III je potřeba prioritizace témat podpory v oblasti vzdělávání v kraji, nastavení vztahů projektů školní úrovně a systémové úrovně, sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe mezi školami a pedagogy.

Důležitým cílem projektu je zpracování **Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání Pardubického kraje III (KAP III)**. KAP III představuje soubor dokumentů, zásadní pro akční plánování v území, skládající se z několika dílčích částí:

- ❖ **Analytická část** (*Analýzy potřeb území Pk, Analýza potřeb škol*)
- ❖ **Stanovení priorit**
(včetně Rámce pro investice do infrastruktury v Pk pro SŠ, VOŠ a konzervatoře a Rámce pro investice pro segment speciálního školství)
- ❖ **Roční akční plán pro rok 2023, 2024 a 2025**

Zpracovaný dokument **Analýza potřeb v území pro potřeby KAP III** je jednou z dílčích částí analytických podkladů, která představuje relevantní zdroj informací pro tvorbu *Krajského akčního plánu III (KAP III)*, z pohledu detailní analýzy trhu práce a vývoje vzdělávacího systému na území Pardubického kraje. Výstupy z Analýzy se stanou východiskem pro formulaci klíčových témat z oblasti vzdělávání, seřazených na základě důležitosti podle priorit Pardubického kraje.

3. Metodika

Metodický pokyn „Postupy KAP III“ uvádějí, že dokumenty KAP III nejsou strategií v území, ale podkladovým a prováděcím (implementačním) dokumentem k platnému Dlouhodobému záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR a na něho navázaného Dlouhodobému záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy kraje.

V průběhu tvorby KAP III v principu vycházíme z toho, co v kraji již bylo vytvořeno (DZV Pk, dokumenty KAP I a KAP II, RIS3, Regionální akční plán (RAP) - oblast vzdělávání střední školství) a využít těchto výstupů při společném dialogu nad vybranými náměty z oblasti vzdělávání s partnery a aktéry na území kraje. Po dohodě následně jednotlivá opatření prioritizovat a převést do zacílených aktivit, realizovaných v předem stanoveném harmonogramu. Pro tyto účely budou v rámci dokumentace KAP III zpracovány tzv. Roční akční plány 2023, 2024 a 2025.

Zpracování dokumentu **Analýza potřeb v území** bylo v gesci členů odborného týmu KAP, přičemž bylo využito odborného vedení zástupkyně Metodické podpory akčního plánování (P-AP) při tvorbě této Analýzy.

Odborný tým využíval pro tvorbu Analýzy vlastní i veřejně dostupné informační zdroje. Analýza potřeb v území vychází z podrobných rozborů opřených o sběr relevantních informací a dat, včetně zohlednění informací poskytnutých realizátory 13 projektů MAP na území kraje a dalších relevantních podkladů získaných od aktérů a ze zdrojů projektů z oblasti vzdělávání.

Základní dokumenty na národní úrovni, které byly využity k analýze krajských problémů, záměrů, cílů a priorit v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti:

- ∞ Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+
- ∞ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023
- ∞ Metodický pokyn pro využití integrovaných nástrojů a regionálních akčních plánů
- ∞ Národní plán obnovy v gesci MŠMT
- ∞ Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce
- ∞ Analýzy úřadu práce (ČR i krajská pobočka Pardubice)
- ∞ Tematické zprávy České školní inspekce (ČŠI) a zprávy ze šetření
- ∞ Strategie ITI
- ∞ Implementační karta Zvýšení kvality vzdělávání ve strukturálně postižených krajích
- ∞ Mapa vzdělávacího ne/úspěchu (mapavzdelavani.cz)

Dalšími relevantními zdroji informací byly regionálně specifické analýzy vztahující se k problematice vzdělávání, uplatnitelnosti absolventů a potřeb trhu práce, například:

- ∞ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Pardubického kraje 2020-2024
- ∞ Analýzy pro oblast vzdělávání – Regionální akční plán (kapitola Střední školství)
- ∞ Regionální inovační strategie Pardubického kraje (RIS3 Strategie)

Dokumenty akčního plánování rozvoje vzdělávání a další zdroje:

- ∞ Krajské akční plány rozvoje vzdělávání Pardubického kraje (KAP I, KAP II)
- ∞ Vyhodnocení KAP II zpracované a zrealizované v období předchozího projektu KAP Pk
- ∞ Pojetí tematických oblastí pro KAP (P-KAP)
- ∞ Zprávy z mapování stavu inkluzivního vzdělávání v jednotlivých krajích (P-KAP)
- ∞ Výsledky dotazníkových šetření v rámci Analýzy potřeb škol v Pardubickém kraji (P-KAP)
- ∞ Školská inkluzivní koncepce Pardubického kraje (I-KAP), vyhodnocení realizované intervence v území
- ∞ Opatření, které již v území proběhly včetně realizace MAP a I-KAP
- ∞ Datové sety MŠMT pro přípravu analytických podkladů KAP (data z plošného šetření realizovaného pro MŠMT výzkumným konsorciem STEM a PAQ Research přes program BETA2 Technologické agentury ČR)

4. Struktura analýzy

Analýza potřeb v území Pk byla zpracována v souladu s doporučením *Metodického listu č. 01 Analýza potřeb v území* pro tvorbu KAP III, který byl vytvořen v rámci projektu Metodická podpora akčního plánování (P-AP).

Při zpracování Analýzy pro KAP III navázal odborný tým na vyhodnocení KAP II zpracovaného a realizovaného v předchozím období KAP II a intervence, které již v území proběhly. Předmětem Analýzy je vývoj vzdělávání a trhu práce v kraji. Jedná se o analýzu klíčových dokumentů a dalších relevantních zdrojů, přičemž Analýza reflektuje klíčová témata KAP.

Struktura Analýzy potřeb v území pro KAP III do jisté míry kopíruje strukturu Analýzy v území použité v KAP II (z důvodu provázanosti a kontinuity krajského akčního plánování v oblasti vzdělávání v jeho navazující etapě).

Analýza je strukturována do tří navazujících částí:

Vstupní zhodnocení stavu oblastí ovlivňujících vzdělávání v krajském kontextu

Základní charakteristiky stavu zásadních oblastí z hlediska vlivu na rozvoj vzdělávání v Pk: demografický vývoj, odvětvová struktura hospodářství, vývoj trhu práce, vývoj vzdělávací soustavy (struktura oborů vzdělání a škol v kraji, vývoj počtu žáků a absolventů, problémy v oblasti vzdělávání v kraji).

Vyhodnocení uplatňování klíčových témat KAP (oblastí intervence)

Zhodnocení stavu témat definovaných metodikou Postupy KAP III.

Klíčová/povinná témata, kterými se musí zabývat KAP:

- *Rozvoj podnikavosti, iniciativy a kreativity*
- *Polytechnické vzdělávání*
- *Podpora odborného vzdělávání a spolupráce škol se zaměstnavateli*
- *Kariérové poradenství*
- *Podpora čtenářské gramotnosti*
- *Podpora matematické gramotnosti*
- *Rozvoj potenciálu každého dítěte/žáka/studenta/účastníka neformálního vzdělávání*
(podpora individualizace výuky a vyššího využívání didaktických postupů umožňujících vzdělávání heterogenních kolektivů)
- *Podpora pedagogických, didaktických a manažerských kompetencí pracovníků ve vzdělávání*

Rozvojové priority v oblasti vzdělávání

Klíčová část Analýzy. Východiskem pro tvorbu byly strategické krajské dokumenty a další důležité dokumenty a zdroje, které reprezentují cíle a priority Pardubického kraje v oblasti vzdělávání.

Logiku Analýzy popisuje schéma „PROBLÉM – PŘÍČINA – ŽÁDOUCÍ ZMĚNA /CÍL“. Tento soubor logických linek bude výsledkem Analýzy potřeb v území pro oblast vzdělávání.

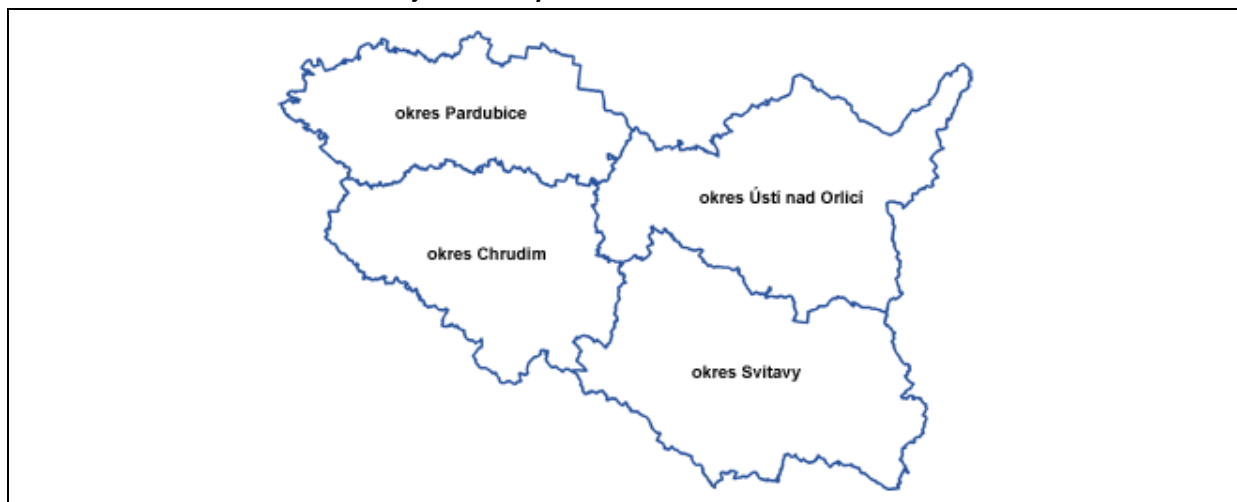
Analýzu zpracoval odborný tým KAP s přispěním Metodické podpory akčního plánování pro RT KAP. Výstupy byly diskutovány v minitýmech tematických platforem z hlediska zajištění souladu řešených témat a reálných potřeb v území. Analýza se následně projednala v PS Vzdělávání při RSK Pk a posloužila jako podklad pro dialog a spolupráci s aktéry pro oblast vzdělávání (tematická setkání, workshopy s řediteli/zástupci škol, pedagogy, s pracovníky z Odboru školství KrÚ Pk a dalšími relevantními aktéry a zástupci projektů z oblasti vzdělávání).

5. Vstupní zhodnocení stavu oblastí ovlivňující vzdělávání v krajském kontextu

Provedená Analýza potřeb území Pardubického kraje (APÚ) odráží aktuální situaci na trhu práce ve vztahu k oblasti vzdělávání, přičemž s ohledem na skutečnost, že následuje v poměrně krátkém období po první APÚ, jsme se soustředili především na změny na trhu práce. S tím souvisí poměrně významné změny v požadavcích firem na klíčové kompetence zaměstnanců, a tedy i požadavky na změny ve výuce na školách, zejména na školách poskytujících střední odborné vzdělání.

Hned na úvod je ovšem nezbytné zdůraznit důležité okolnosti, kterými je jednak skutečnost, že tato analýza je zpracovávána v poměrně krátkém časovém úseku ve vztahu k APÚ v rámci dokumentu KAP II (schválený Zastupitelstvem Pardubického kraje dne 18. 2. 2020). Druhou skutečností je realita současnosti, v níž byla tato analýza zpracovávána – měsíce války na Ukrajině se všemi důsledky z toho plynoucími (vysoký počet uprchlíků, integrace ukrajinských žáků jako nová výzva pro české školství, změny v mezinárodním obchodu nesoucí nutné změny v ekonomice České republiky). Očekávání roku 2020, formulovaná v dokumentu KAP II, se rozhodně změní, budou ovlivněna pouze dopady pandemie Covid-19 na školství, hospodářství a celou naši společnost, rovněž se zde promítnou důsledky stále přetrvávajícího ozbrojeného konfliktu na Ukrajině.

Obr. 1: Rozdělení Pardubického kraje na okresy

Zdroj: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/pardubicky-kraj/okresy/>

5.1 Charakteristika Pardubického kraje

Pardubický kraj je z administrativně-správního hlediska tvořen 4 okresy (Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí), 15 správními obvody obcí s rozšířenou působností (obce III. stupně), 26 správními obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (obce II. stupně) a 451 obcemi (38 z nich má statut města a dalších 10 je městysy). Krajskou metropoli Pardubice obývá 17,4 % obyvatel kraje. V kraji je celkem 38 měst, ve kterých žije 61,8 % obyvatel kraje. Třemi největšími městy Pardubického kraje jsou Pardubice, Chrudim a Svitavy. Pro sídelní strukturu Pardubického kraje (stejně jako celé České republiky) je typické vysoké zastoupení malých obcí (měřeno počtem obyvatel). Ve velikostních skupinách obcí do 1.000 obyvatel se nachází téměř 82 % obcí v kraji. V těchto obcích přitom žije pouze čtvrtina populace kraje.

Mzdy v kraji sice v posledních letech rostou, avšak rozdíl v průměrné mzdě ČR a Pardubického kraje stále nedosahuje úrovně průměrné mzdy v ČR. Výše mezd jednotlivých zaměstnaneckých kategorií se liší od průměru ČR zejména v nejvyšších příjmových skupinách (Pardubický kraj vykazuje druhou nejnižší průměrnou hrubou měsíční mzdou vědeckých a odborných pracovníků – specialistů v ČR). Vzniklá situace tak s sebou nese zvýšené riziko v odchodu vysoce kvalifikovaných pracovníků z kraje za vyšší mzdou do regionů vyznačujících se vysokou koncentrací vědeckovýzkumné a inovační infrastruktury (Praha, Brno) a investiční aktivitou do jejího dalšího rozšiřování (Ostrava, Olomouc, Brno), přičemž dobré dopravní spojení na tyto metropolitní oblasti může tento „*braindrain*“ dále posilovat. Za další možný a nezanedbatelný bonus pro tyto pracovníky lze považovat nabídku možností různých variant home-office, které firmy v rámci efektivity/úspor zachovaly i po ukončení koronavirové pandemie, čímž je vidno, že uplynulé pandemické měsíce do velké míry změnily systém firemního zaměstnávání.

Demografický vývoj a jeho dopady na vzdělávací soustavu

V Pardubickém kraji žije 514 256 obyvatel (stav k 31. 12. 2021). Věkovou strukturu obyvatelstva kraje dokumentuje obr. č. 2 a tabulka č. 1.

Obr. 2: Věková struktura obyvatel Pardubického kraje k 31. 12. 2021

Zdroj: ČSÚ

Věková struktura obyvatelstva kraje je formována různě početnými skupinami osob jednotlivých ročníků narození. Jde zejména o důsledek kolísavého vývoje porodnosti a také úmrtnosti ve vyšším věku. Početně nejsilnější generaci v kraji tvoří osoby narozené v 70. letech 20. století. Druhá velmi početná generace obyvatel v kraji se již dostala mezi osoby v seniorském věku. V tomto případě jde o osoby narozené po druhé světové

válce, tj. na přelomu 40. a 50. let 20. století. Naopak početně nejslabší generaci v kraji (pomineme-li nejstarší seniory) tvoří osoby narozené ve druhé polovině 90. let 20. století a na počátku 21. století. (zdroj ČSÚ)

Tabulka č. 1: Vývoj počtu obyvatel Pardubického kraje za posledních 5 let (stav k 31. 12. 2021)

	2017	2018	2019	2020	2021
Počet obyvatel celkem	518 337	520 316	522 662	522 856	514 256
muži	256 604	257 948	259 694	259 789	255 233
ženy	261 733	262 368	262 968	263 067	259 023

Zdroj: ČSÚ

Z dlouhodobého pohledu ovlivňuje růst počtu obyvatel v Pardubickém kraji především stěhování. Na kladné hodnotě migračního salda se podílí zejména zahraniční migrace, nyní jde o nezanedbatelný počet obyvatel, kteří přicházejí v důsledku války na Ukrajině. Podle údajů ČSÚ roste zvolna počet živě narozených dětí, ovšem současně se mírně snižuje počet osob v produktivním věku (15 až 64 let). Počet i podíl obyvatel v této skupině klesá již od roku 2009, kdy do produktivního věku začaly přecházet populačně slabé ročníky 2. poloviny 90. let 20. století. V produktivním věku jsou při tom nejpočetnější generace obyvatelstva narozené v 70. letech minulého století.

Index stáří vyjadřuje, kolik je v populaci obyvatel ve věku 60 let a více na 100 dětí ve věku 0-14 let.

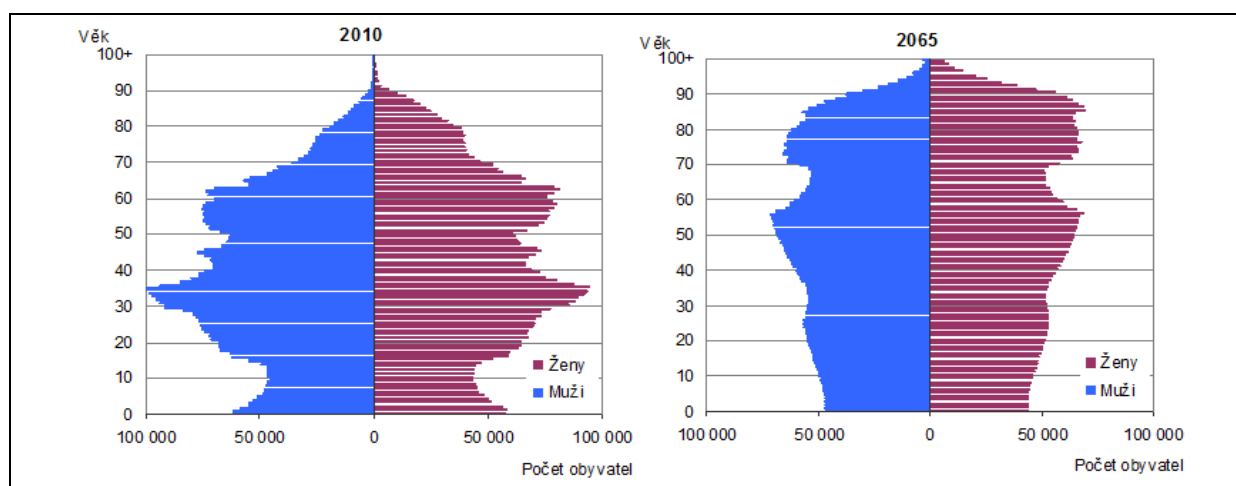
Index ekonomického zatížení znázorňuje počet dětí ve věku 0-14 let a počet obyvatel ve věku 60 a více let na 100 osob ve věku 15-59 let.

Zdroj: ČSÚ; *Použití dat je zdůvodněno v textu před grafem.

Očekávaný demografický vývoj do roku 2065

Z demografické projekce, kterou Český statistický úřad zveřejnil na počátku roku 2010, vyplývá, že počet obyvatel Pardubického kraje bude, stejně jako ve většině ostatních krajů, v budoucnu postupně klesat. Na populačním úbytku se budou podílet zejména nižší počty narozených dětí ve srovnání s počtem zemřelých. Tento populační úbytek by mohl být částečně zmírňován kladným saldem stěhování, uvažovaným v rámci projekce. Prognózování migrace je však velmi složitý problém, jelikož její budoucí vývoj se dá obtížně odhadovat. Je ovlivněna celou řadou faktorů, zejména pak ekonomickou situací a s ní spojeným rozvojem území a migrací obyvatelstva v případě změny politické situace, či ozbrojených konfliktů v okolních státech.

Obr. 3: Věková struktura obyvatelstva ČR 2010 a 2065, střední varianta projekce

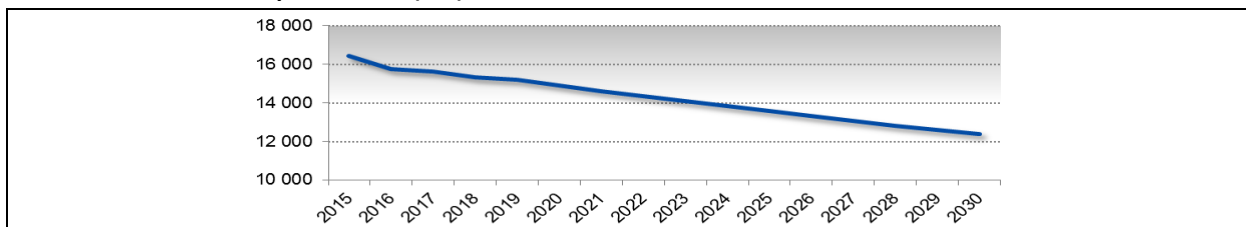

Zdroj: ČSÚ (<https://www.czso.cz/documents/10180/61566242/13013918u.pdf/6e70728f-c460-4a82-b096-3e73776d0950?version=1.2>)

Pardubický kraj se do budoucna nevyhne stárnutí populace. Procentní zastoupení osob pětadesátiletých a starších na obyvatelstvu kraje by se mělo od roku 2013 do čtvrtiny tohoto století zvýšit ze 17 % na 23 %. Projekce předpokládá rostoucí hodnotu průměrného věku v kraji a to 44,2 let v roce 2065.

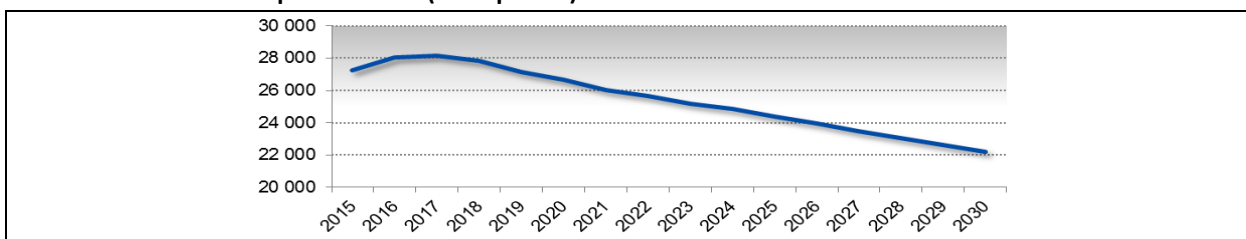
Grafy č. 1a – 1d (skupina souvisejících grafů): Projekce vývoje počtu dětí, žáků a studentů ve věkových skupinách 3–5 let (MŠ), 6–10 let (1. stupeň ZŠ), 11–14 let (2. stupeň ZŠ, vč. nižšího stupně víceletých gymnázií), 15–18 let (SŠ) a 19–21 let (VOŠ) v Pk v letech 2015 až 2030 (bez vlivu vnitřní i zahraniční migrace obyvatelstva) je uvedena v následující skupině grafů.

Graf č. 1a: Věková skupina 3–5 let (MŠ)

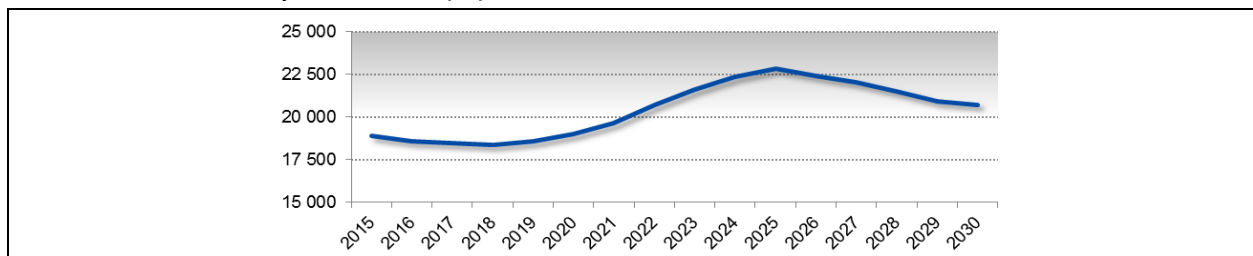
Zdroj: ČSÚ

Graf č. 2b: Věková skupina 6–10 let (1. stupeň ZŠ)

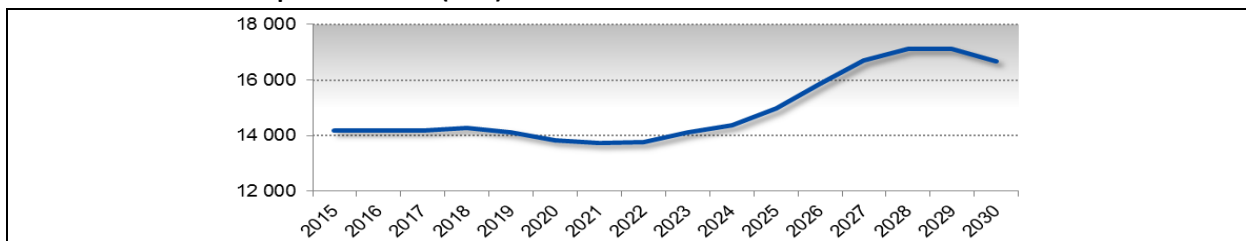
Zdroj: ČSÚ

Graf č. 1c: Věková skupina 15–18 let (SŠ)

Zdroj: ČSÚ

Graf č. 1d: Věková skupina 19–21 let (VOŠ)

Zdroj: ČSÚ

Z předložených prognóz vyplývá, že zátěž školství bude v následujících letech diverzifikována tak, že MŠ a ZŠ se budou dlouhodobě vyrovnávat s poklesem dětí ve věkové skupině 3–5 let (zde půjde o pokles cca o 4000 dětí) a ve skupině 6–10 let (zde je předpokládán pokles o cca 6000 dětí) oproti letům s maximálními počty žáků. V případě středního školství je předpokládán prakticky stabilní počet žáků, až po roce 2024 by měl následovat vzestup počtu žáků s maximem v letech 2029–2030. I zde ovšem nastane v letech následujících pokles počtu žáků.

Uvedená prognóza bude ze strany ČSÚ nadále upřesňována a pro management škol všech stupňů a jejich zřizovatelů by měla být podkladem pro kvalifikované plánování rozvoje a stanovení vhodné strategie vzdělávacích činností i rozvoje škol.

Aktuální stav počtu žáků ve všech typech škol v Pardubickém kraji je významně ovlivňován příchodem žáků z Ukrajiny, kteří mohou být ovlivněni jak jazykovou bariérou, tak i v podstatě překotným útekem ze své země před válkou a nemožností se přirozeně vzdělávat ve svém rodném jazyce. Příchod těchto žáků v době, kdy se školství teprve pomalu srovnávalo s následky pandemie Covid-19, přináší další a dosud nepoznané zatížení celého školského systému, každé školy a zejména každého jednotlivého pedagogického pracovníka.

5.2 Struktura hospodářství, pracovní síla a zaměstnanost v Pardubickém kraji

Ekonomika Pardubického kraje je založena na tradičních průmyslových odvětvích (elektrotechnický průmysl, chemický průmysl, strojírenství, potravinářství) a rovněž je významně ovlivňována trendy, které přinášejí nadnárodní společnosti působící v kraji. Postupně klesá podíl zemědělství, lesnictví a rybářství. Nízký počet obyvatel Pardubického kraje se odráží i v jeho ekonomické výkonnosti, která se pohybuje ve většině sledovaných parametrů v pásmu průměru či mírného podprůměru ve srovnání s ostatními kraji. Například na tvorbě národního hrubého domácího produktu (HDP) se Pardubický kraj podílí pouze 4 %, což je třetí nejnížší příspěvek k HDP ČR.

Pro Pardubický kraj je významná průmyslová tradice, zejména v průmyslu elektrotechnickém, chemickém (koncentrovaný v Pardubicích), strojírenském, kovodělném, potravinářském a textilním. V období transformace neprošla průmyslová struktura kraje ve srovnání s jinými kraji příliš velkými změnami (kromě textilního průmyslu) a Pardubický kraj si tak i nadále dokázal udržet diverzifikovanou a relativně silnou průmyslovou základnu. V elektrotechnickém průmyslu došlo k rozpadu velkých firem a následnému vzniku malých a středních podniků a zároveň přišli i velcí zahraniční investoři.

Mezi klíčové oblasti patří sektor elektroniky, konkrétně výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (FOXCONN CZ, Panasonic Automotive Systems Czech) a elektrotechniky (AVX Czech Republic a OEZ). Jako další lze uvést automobilový sektor, konkrétně výrobci autobusů (Iveco Czech Republic, SOR Libchavy) či dodavatelé součástek (REHAU Automotive, RONAL CR, Autoneum CZ, KYB Manufacturing Czech, Faurecia Interiors Pardubice, JTEKT Automotive Czech Pardubice). Dodavatelé do automobilového průmyslu působí rovněž v sektoru plastikářství (Isolit-Bravo, FORMPLAST PURKERT). K dalším průmyslovým odvětvím v kraji se řadí strojírenství (KIEKERT-CS, Erwin Junker Grinding Technology, Rieter CZ, Poličské strojírny) a samozřejmě tradiční chemický průmysl (Synthesia).

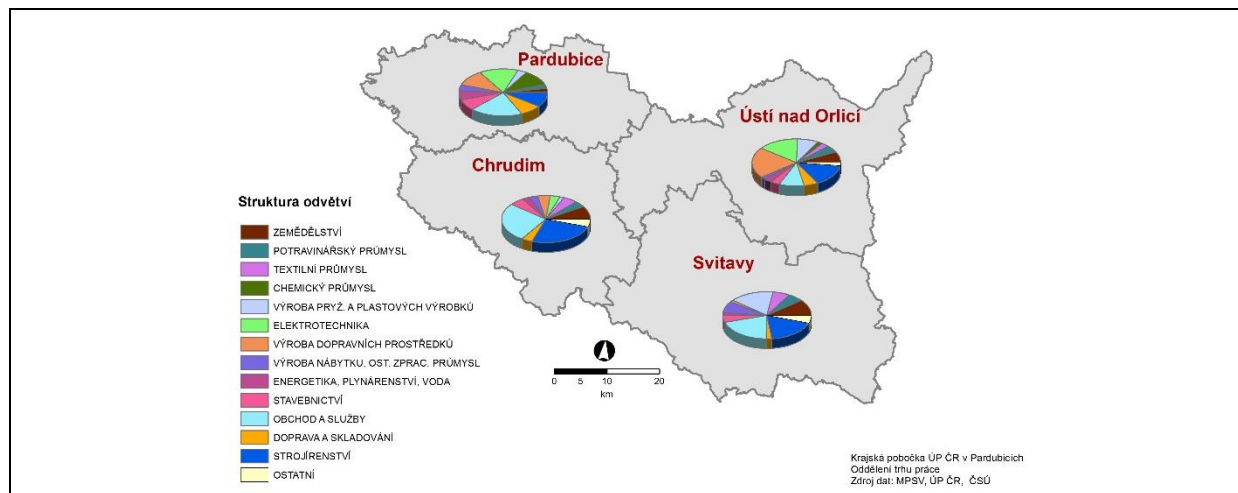
Z inovativních společností s globálním působením lze jmenovat biotechnologickou společnost Contipro a.s., výrobce sledovacích systémů a radarů (ERA a.s., RETIA, ELDIS Pardubice) nebo firmy působící v oblasti výbušnin (Explosia, OZM Research). Zajímavé Start-upy s ambicí prosadit se na světových trzích vznikají zejména v oblasti informačních technologií. Podnikání v Pardubickém kraji doplňují stovky malých a středních podniků a individuálních podnikatelů ve výrobě i službách.

Ve srovnání s ostatními kraji má Pardubický kraj pestré teritoriální strukturu exportu, více v něm figurují oblasti mimo EU i do rozvojových ekonomik, naopak podíl exportu do skupiny zemí označovaných jako evropské tranzitivní ekonomiky a export do dalších zemí je ve srovnání s ostatními kraji ČR podprůměrný. Hlavními vývozními partnery Pardubického kraje jsou Německo, Nizozemí a Francie. Přímé zahraniční investice míří zejména do elektrotechnického průmyslu. Do Pardubického kraje přicházejí nejčastěji dvěma způsoby, a to akvizicí stávajících firem (např. Foxconn – Tesla Pardubice, Saint Gobain – Vertex Litomyšl, Iveco – Karosa Vysoké Mýto) nebo jako investice na zelené louce (Bühler CZ s.r.o.).

Role malých a středních podniků (MSP) je v Pardubickém kraji významná. Dle informací Krajské pobočky Úřadu práce v Pardubicích jsou MSP značně navázány na velké podniky (na 1 pracovní místo v nich je vytvořeno 0,8 pracovních míst v malých a středních podnicích podílejících se na dodavatelských vztazích) a na území některých obcí s rozšířenou působností představují tyto velikostní kategorie největší, a tedy i nejvýznamnější

zaměstnavatele. Podíl MSP na zaměstnanosti je v Pardubickém kraji ve srovnání s ostatními kraji přesto poměrně nízký, přičemž v posledních letech dochází ke snižování jejich podílu. S absolutní převahou převládají malé a střední podniky ve službách, zároveň je podíl malých a středních podniků v sekundární sféře vyšší než 40 % a patří k vyšším v republice. Tento vyšší podíl v sekundárním sektoru může souviset právě s velkou návazností na velké podniky. Případný odchod velkých investorů by tedy způsobil významné potíže i malým firmám včetně propouštění jejich zaměstnanců.

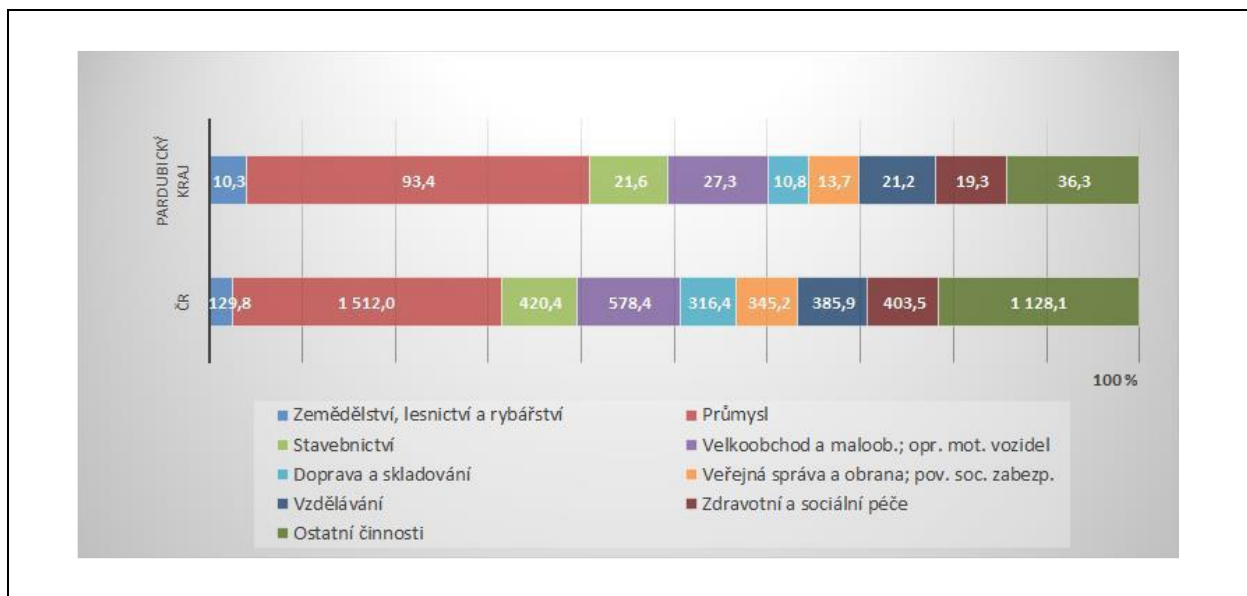
Kartogram č. 1: Rozložení jednotlivých typů odvětví v okresech Pardubického kraje

Zdroj: ÚP ČR

Zaměstnanost dle odvětví v kraji je zachycena v grafu č. 2, který byl zpracován na základě údajů z Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ. Ve srovnání s daty za celou ČR, je patrné, že Pardubický kraj se dle rozložení zaměstnanosti řadí mezi průmyslové kraje (téměř 40 % zaměstnanců je v oblasti průmyslu).

Graf č. 2: Rozložení zaměstnanosti v Pardubickém kraji dle odvětví kraji (k 30. 9. 2021)

Zdroj: ČSÚ (VŠPS)

Významní zaměstnavatelé z regionálního a mikroregionálního hlediska

Níže jsou uvedeny firmy, které v rámci daných mikroregionů lze považovat za významné zaměstnavatele z hlediska počtu zaměstnanců a také z hlediska dynamiky jejich vývoje v posledním roce (*zpracováno podle údajů ÚP ČR, Krajské pobočky v Pardubicích*).

Okres Chrudim

Hlinsko

MEGATECH Industries Hlinsko s. r. o. (výroba plastových dílů pro automobilový průmysl)
Jednota, spotřební družstvo Hlinsko (velkoobchod a maloobchod s potravinami)
Mlékárna Hlinsko, a. s. (výroba potravinářských výrobků a nápojů)
Backer Elektro CZ a. s. (výroba a prodej topných těles a elektrotechnických součástí)
Technolen technický textil s. r. o. (tkaní technických textilií)
PŘÍHODA s. r. o. (výroba vzduchového potrubí)
Domov seniorů Drachtinka (sociální péče)

Chrudim

Nemocnice Pardubického kraje a. s. (ústavní zdravotní péče)
SIAG CZ, s. r. o. (výroba a montáž svařovaných konstrukcí, výroba komponentů větrných elektráren)
Domov sociálních služeb Slatiňany (sociální péče)
NIKA Logistics, a. s. (silniční nákladní doprava)
ALUKOV a. s. (výroba hliníkových oken, zastřešovacích konstrukcí)
S & Ř, CH KOVO, s. r. o. (zámečnictví, výroba kování)
T M T Chrudim a. s. (výroba zdvihacích a manipulačních zařízení)
Východočeské plynárenské strojírný, a. s. (výroba, montáž a revize tlakových nádob na plyn a LPG)
VIVANTIS a. s. (maloobchod prostřednictvím internetu)
Zemědělské družstvo Rosice u Chrasti (zemědělství)
Vodárenská společnost Chrudim, a. s. (shromažďování, úprava a rozvod vody)
Master Builders Solutions CZ s. r. o. (výroba betonových, cementových výrobků)
ARRIVA autobusy a. s. (doprava)

Skuteč

Hamzova odborná léčebna pro děti a dospělé (ústavní zdravotní péče)
DIPRO, výrobní družstvo invalidů (dřevovýroba, kartonážní výroba)
ERGOTEP, družstvo invalidů (logistické a distribuční služby, internetový obchod)
SANTÉ – výroba s. r. o. (výroba obuvi)
Senior Centrum Skuteč (sociální péče)
SINTEX, a. s. (výroba pletených materiálů)

Třemošnice

KOVOLIS HEDVIKOV a. s. (kovoobrábění, tlakové lití, výroba forem a nástrojů)
DAKO-CZ, a. s. (výroba hydraulických prvků a agregátů pro kolejová vozidla)
CEMEX Czech Republic, s. r. o. (výroba cementu, dlažby, prodej stavebních hmot)
ELECTROPOLI Czech Republic, s. r. o. (povrchová úprava a zušlechťování kovů)
Aalberts Surface Treatment s. r. o. (povrchová úprava a zušlechťování kovů)

Okres Pardubice

Holice

BV elektronik s. r. o. (výroba tlumivek a elektrických odporů)
Erwin Junker Grinding Technology a. s. (výroba univerzálních a číslicově řízených obráběcích strojů)

Pardubice

Nemocnice Pardubického kraje, a. s.
společnosti skupiny FOXCONN (výroba PC, elektronických a optických přístrojů a zařízení)
Synthesia, a. s. (výroba základních chemických produktů, těžkotonážní chemie)
Univerzita Pardubice
Panasonic Automotive Systems Czech, s. r. o. (výroba autorádií)
Krajské ředitelství policie Pardubického kraje
Explosia a. s. (výroba a výzkum v oboru průmyslových trhavin, střeliv a munice)
ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB (životní a neživotní pojištění)
Chládek a Tintěra, Pardubice a. s. (kolejové, mostní, inženýrské, pozemní, elektro stavby)
KYB Manufacturing Czech s. r. o. (výroba tlumičů)
RONAL CR s. r. o. (výroba hliníkových kol do osobních automobilů)
Sociální služby města Pardubic a.s.
Dopravní podnik města Pardubic a. s. (městská a meziměstská doprava)
JTEKT Automotive Czech Pardubice s. r. o. (výroba mechanických dílů do převodovek osobních aut)
CEE Logistics a. s. (dopravní a logistické služby)
Elektrárny Opatovice, a. s.
JIP východočeská a. s.
O2 Czech Republic a. s. (telekomunikační služby)
ELDIS Pardubice, s. r. o.

Přelouč

KIEKERT-CS, s. r. o. (výroba centrálních autozámek)
MPH Medical Devices s. r. o. (výrobce jednorázových zdravotnických potřeb)
Seven EC, a.s. (chvaletická elektrárna)

Okres Svitavy

Litomyšl

SAINT-GOBAIN ADFORS CZ s. r. o. (výroba skleněných vláken pro průmysl)
Litomyšlská nemocnice, a. s.
Zemědělské družstvo Dolní Újezd (rostlinná a živočišná výroba)
MACH DRŮBEŽ a. s. (chov drůbeže)
STORY DESIGN, a. s. (výroba nábytku a tvorba interiérů)

Moravská Třebová

REHAU Automotive, s. r. o. (výroba plastových výrobků pro automobilky)
ATEK s. r. o. (výroba pryžových a plastových výrobků pro automobilky)
Czech Blades s. r. o. (výroba nožářských výrobků)
Odborný léčebný ústav Jevíčko (zařízení pro léčbu plicních onemocnění)
Nemocnice následné péče Moravská Třebová

Polička

Ravensburger Karton s. r. o. (výroba společenských her, hraček, kartonáže, obalů)
MASO UZENINY POLIČKA, a. s. (řeznická a uzenářská velkovýroba)
Poličské strojírný a. s. (výroba pneumat. systémů, čerpací a měřicí techniky, munice)
Koh-i-noor Ponas s. r. o. (plastické výlisky pro automobilní a elektrotechnický průmysl)
THT Polička, s. r. o. (výroba požární techniky)

Svitavy

Svitavská nemocnice, a. s.
Schaeffler Production CZ s. r. o. (výroba systémů pro motory a převodovky)

P-D Refractories CZ a. s. (výroba žáruvzdorných keramických výrobků)
Fibertex, a. s. (výroba nábytkových, vlnářských a bavlnářských tkanin)
Westrock Packaging Systems Svitavy, s. r. o. (výroba papírových obalů)

Okres Ústí nad Orlicí

Česká Třebová

CZ LOKO, a. s. (opravy, modernizace a výroba lokomotiv a jiných kolejových vozidel)
ČD Cargo, a. s.
Josef Škrkoň – Techplast, a. s. (výroba technických plastových dílů pro automobilový a elektrotech. průmysl)
IMS – Drašnar s. r. o. (výroba forem a nástrojů pro vstřikování plastů)

Králíky

SNĚŽNÍK (sportovní a rekreační činnosti – provoz lyžařského areálu)
OMB composites EU a. s. (výroba plastových a pryžových výrobků)
SEVEN – K, s. r. o. (Povrchová úprava kovů)
Veba Bazin Riche, a. s. (výroba textilií)
INTERCOLOR, a.s. (výroba textilií)

Lanškroun

KYOCERA AVX Czech Republic s. r. o. (výroba elektronických součástek, zejména tantalových kondenzátorů)
Schaeffler Production CZ s. r. o. (výroba forem a nástrojů, vstřikovacích forem)
SCHOTT CR, s. r. o. (výroba sklo-kovových pouzder pro automobilový průmysl)
FOREZ s. r. o. (konstrukce a výroba forem a nástrojů)
Zemědělsko-obchodní družstvo Žichlínek
SOMA spol. s r. o. (výroba strojů s tiskařskou technologií)
fortell s. r. o. (výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků)

Ústí nad Orlicí

KONZUM, obchodní družstvo v Ústí nad Orlicí (sít' maloobchodních prodejen)
Nemocnice Pardubického kraje, a. s. (Orlickoústecká nemocnice)
SOR Libchavy spol. s r. o. (výroba autobusů)
Rieter CZ s. r. o. (výroba textilních strojů a strojírenských komponentů)
DWLa s. r. o. (výroba elektronických součástek)
Schalttag CZ s. r. o. (výroba rozvaděčů, mechatronické a robotické systémy)

Vysoké Mýto

Iveco Czech Republic, a. s. (výroba autobusů)
Autoneum CZ s. r. o. (výroba izolace do osobních a nákladních aut)
BOHEMIA RINGS s. r. o. (tváření kovů za tepla, jejich zušlechťení a následné obrábění)
Zemědělsko-obchodní družstvo Zálší
NOPEK, a. s. (výroba pekařských a cukrářských výrobků)

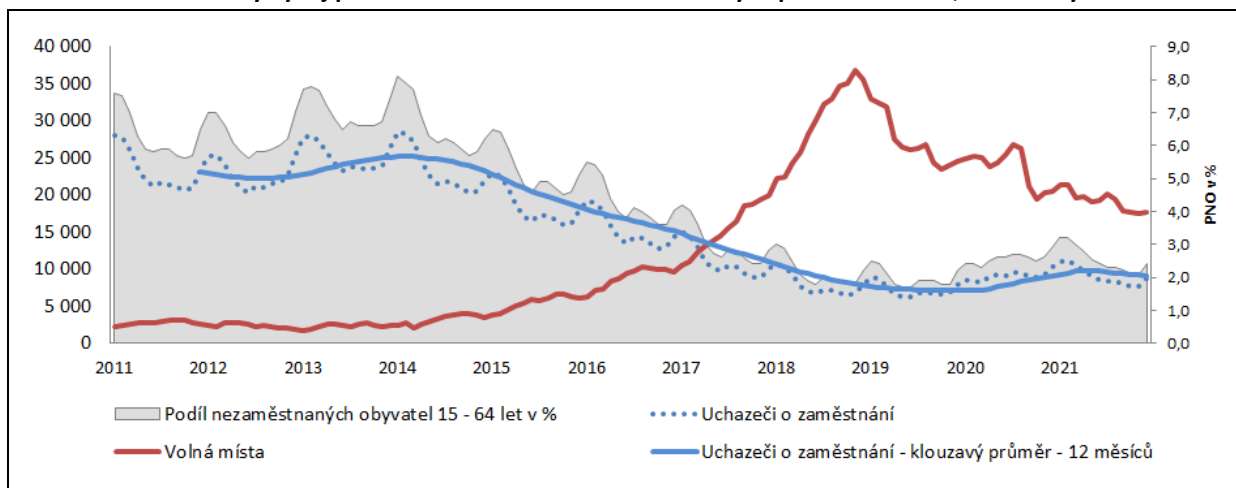
Žamberk

OEZ s. r. o. (dodavatel produktů a služeb v jištění elektrických obvodů a zařízení)
Bühler CZ s. r. o. (výroba strojů zejména pro potravinářský průmysl)
Šmídl s. r. o. (mezinárodní kamionová doprava, spediční služby)
Isolit-Bravo, spol. s r. o. (výroba kuchyňských přístrojů, lisovacích forem, plastů)

Trh práce v Pardubickém kraji

V současnosti je stav na trhu práce v Pardubickém kraji charakterizován následujícím grafem, který porovnává počet uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP ČR v Pardubickém kraji a počet volných pracovních míst, která poptávali zaměstnavatelé prostřednictvím ÚP ČR. Graf č. 3, uvedený níže zachycuje změny v počtu uchazečů o zaměstnání a změny v počtu volných pracovních míst v evidenci ÚP ČR, ke kterým došlo v období let 1991 až 2021.

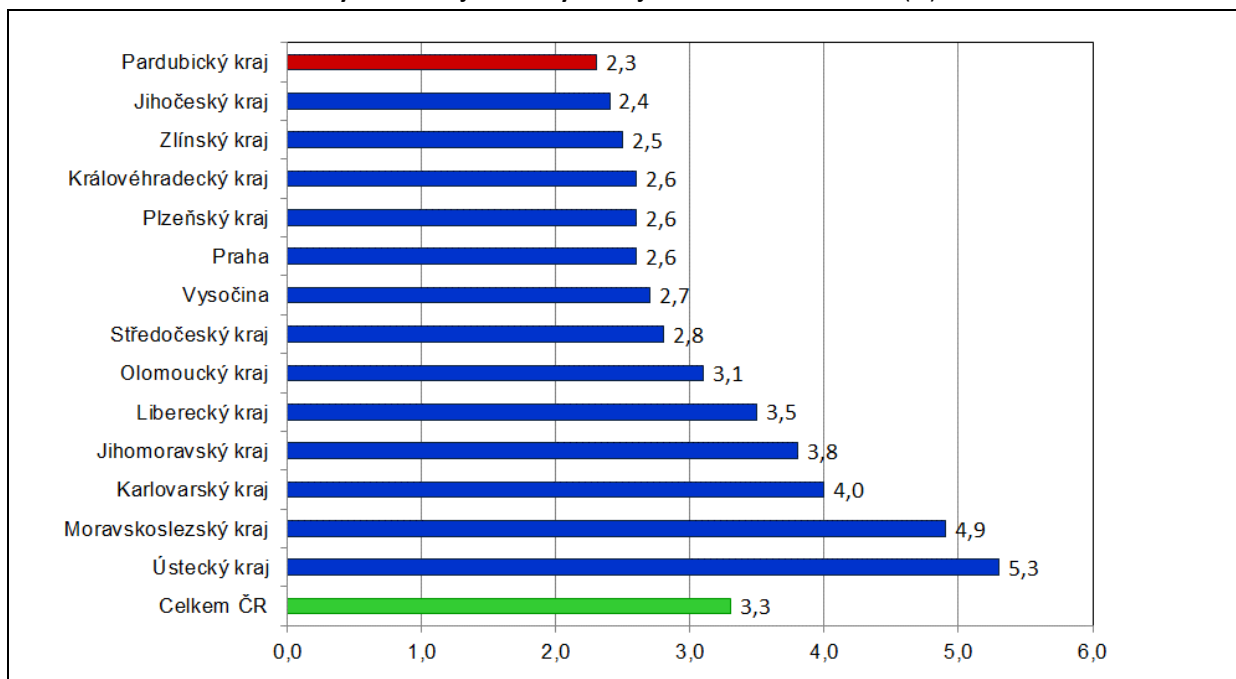
Graf č. 3: Dlouhodobý vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst, evidovaných na ÚP ČR

Zdroj: ÚP ČR

V Pardubickém kraji, ke dni 30. 9. 2022, je podprůměrná míra nezaměstnanosti ve srovnání s celostátním průměrem, kde rozdíl činí 1,0 p. b., a je nejnižší ve srovnání s dalšími kraji. (viz graf. č. 4)

Graf č. 4: Podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích a v ČR k 30. 9. 2022 (%)

Zdroj: ÚP ČR

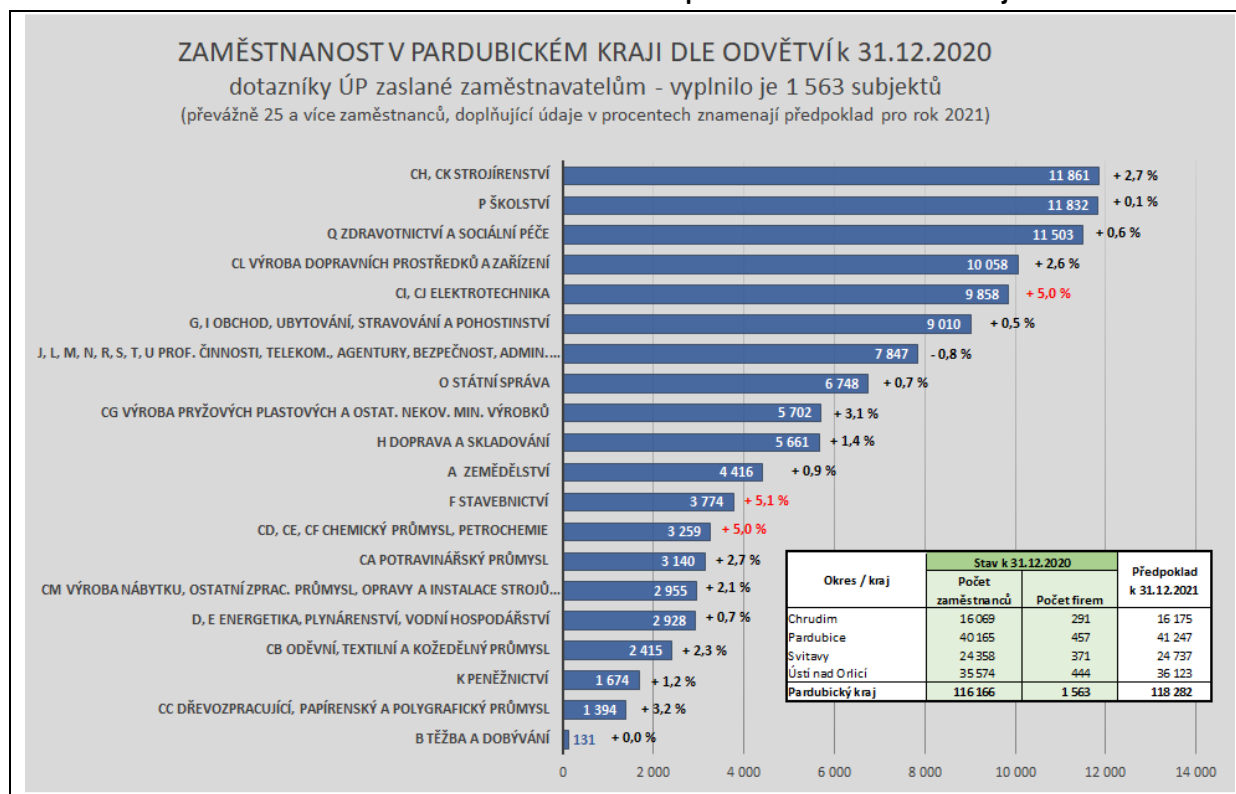
Obecné faktory ovlivňující nezaměstnanost (i zaměstnanost) v Pardubickém kraji:

- ekonomická situace firem v Pardubickém kraji a České republice
- energetická krize, růst cen, nedostatek energií, surovinová a energetická závislost na Rusku
- napjaté mezinárodní vztahy, válka na Ukrajině a příchod válečných uprchlíků z Ukrajiny
- nerovnoměrné rozložení podnikatelského zázemí v kraji
- rozvinutá dopravní infrastruktura x obtížná dopravní dostupnost okrajových částí kraje (rozestavěná dálnice D35, budování obchvatu Svitav, Pardubic atd.)
- prohlubující se nedostatek kvalifikované pracovní síly všech kvalifikačních stupňů zejména technických oborů
- nedostatečný počet absolventů se vzděláním z technických oborů
- sezónní nezaměstnanost
- nízká úroveň mezd x výše sociálních dávek (demotivující systém) x exekuční řízení
- sociální vyloučení a kopírování životní zkušenosti rodičů, kteří dlouhodobě nepracují
- předčasné odchody žáků ze vzdělávacího systému, jejich (ne)uplatnitelnost na trhu práce
- stárnutí populace x fenomén mladého kolektivu ve firmách

Pracovní síla v kraji s ohledem na vzdělanostní strukturu obyvatelstva

Následující graf č. 5 zachycuje strukturu zaměstnanosti podle odvětví, která vychází z aktuálně dostupného dotazníkového šetření u zaměstnavatelů, které uskutečnil ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích v rámci monitoringu firem všech velikostí v celém Pardubickém kraji.

Graf č. 5: Zaměstnanost v hlavních odvětvích národního hospodářství v Pardubickém kraji

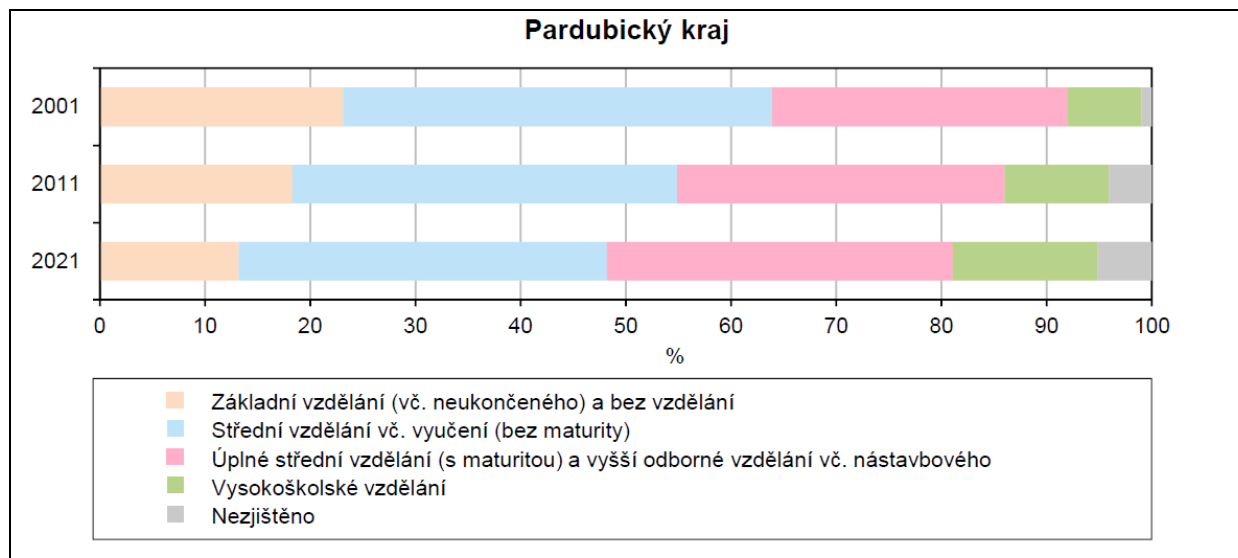

Zdroj: ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích

Celková **vzdělanost obyvatelstva**, která se zjišťuje jako nejvyšší ukončený stupeň školního vzdělání osob ve věku 15 a více let, roste. Postupně v kraji i celé ČR klesá podíl osob, které mají pouze základní vzdělání, nebo tohoto vzdělání ani nedosáhly. Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob naopak roste. Do kategorie osob, které dosáhly maximálně základního vzdělání, patřilo podle výsledků Sčítání lidu 2021 celkem 13,2 % obyvatel kraje ve věku 15 a více let. Také podíl osob se středním vzděláním bez maturity (vč. vyučení) se v kraji i celé ČR snižuje. Podle

výsledků Sčítání lidu 2021 patřilo mezi tyto osoby 35,0 % krajského obyvatelstva ve věku 15 a více let. V kraji i celé ČR se naopak zvyšuje podíl osob s úplným středním vzděláním (s maturitou) nebo vyšším odborným vzděláním (vč. nástavbového studia). Mezi tyto osoby patřilo podle výsledků Sčítání lidu 2021 celkem 32,9 % obyvatel kraje ve věku 15 a více let. Vysokoškolské vzdělání mělo v kraji podle výsledků Sčítání lidu 2021 celkem 13,8 % obyvatel ve věku 15 a více let, výše uvedené skutečnosti znázorňuje graf č. 6.

Graf č. 6 Celková vzdělanost obyvatelstva v Pardubickém kraji

Zdroj: ČSÚ

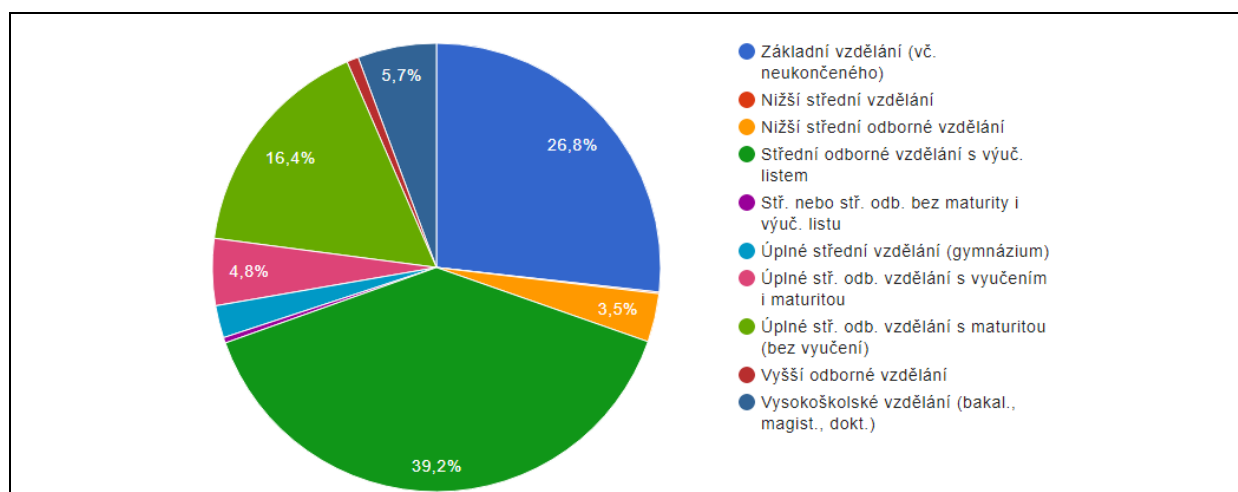
Růst vzdělanostní struktury obyvatelstva Pardubického kraje je jedním z pozitivních faktorů, které mohou ovlivňovat rozvoj prvků Průmyslu 4.0 (bývá označován také jako čtvrtá průmyslová revoluce), který přináší dynamický rozvoj inovací a digitálních technologií. Nový koncept digitálních továren je založen na digitalizaci a automatizaci, na sběru velkých souborů dat z výroby, strojů či produktů a na jejich analýze a využití v rozhodování a řízení firem.

5.2.2 Absolventi škol na trhu práce

Absolventi škol jsou jednou ze skupin osob, které jsou na trhu práce nejvíce ohrožené ztrátou, či obtížným získáváním zaměstnání. Dva hlavní důvody tohoto stavu jsou následující – především nedostatečná **praxe** a **vzdělání** (nedostatečně rozvinuté **klíčové kompetence absolventů**), které neodpovídá aktuálním požadavkům zaměstnavatelů. Míra nezaměstnanosti absolventů škol v současnosti není nikterak hrozivá, což souvisí zejména s převahou poptávky firem po zaměstnancích. Zaměstnavatelé však prakticky vnímají absolventy pouze jako jednu z možností, jak obsadit dané místo. Nyní jsou nároky zaměstnavatelů tak sníženy, že jim v podstatě stačí, aby nový pracovník měl chuť pracovat.

Při porovnání míry nezaměstnanosti absolventů v rámci Pardubického kraje podle kategorií dosaženého vzdělání, nejnižší míru nezaměstnanosti v kraji k 31. 12. 2021 vykazují absolventi v oborech kategorie K - gymnázium (což je dáno tím, že větší část těchto absolventů pokračuje v terciárním studiu) a absolventi vyšších odborných škol. Poměrně nízká byla také míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem (kategorie L; 4,8 %). Relativně nejvyšší nezaměstnanosti dosahují absolventi středního odborného vzdělávání s maturitní zkouškou (kategorie M, bez praktického výcviku; 16,4 %) a absolventi s výučním listem (39,2 %) a tradičně je vysoká i nezaměstnanost osob se základním vzděláním (26,8 %).

Graf č. 7: nezaměstnaní absolventi podle dosaženého vzdělání (k 31. 12. 2021)

Zdroj: Vizualizace (mpsv.cz)

5.2.3 Stručná charakteristika stavu a vývoje poptávky zaměstnavatelů po pracovní síle

V roce 2021 činil průměrný počet volných pracovních míst v evidenci Krajské pobočky ÚP ČR Pardubice 17 680, jejich struktura je zachycena v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Struktura volných pracovních míst

Struktura VM dle kategorií	31. 12. 2021
pracovní místa – celkem:	17 680
pro dělníky	15 108
pro THP + pracovníci ve službách	2 572
pro občany se ZP	472
pro absolventy a mladistvé	4 155
s požadavkem na zaměstnaneckou kartu	12 498

Zdroj: ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích

Vzhledem k nedostatku pracovních sil by zaměstnavatelé téměř na polovině všech míst byli ochotni zaměstnat cizince z třetích zemí. V řadě případů zadávají volná místa právě s tímto cílem. Celkem 23 % všech míst v databázi krajské pobočky v Pardubicích bylo v závěru roku 2021 evidováno déle než 1 rok, vesměs se jednalo právě o místa s požadavkem na zaměstnaneckou kartu, tedy místa pro cizince.

Tabulka č. 3: Počet hlášených volných míst podle požadavku na vzdělání

ISCED97	31. 12. 2021		
	uchazeči	volná místa	počet uchazečů /místa
bez vzdělání a neúplné základní vzdělání	389	416	0,5
základní vzdělání	1 967	12 784	0,2
nižší střední vzdělání	11	50	0,2
nižší střední odborné (SO)	292	753	0,4
SO s výučním listem	3 365	2 082	1,6
střední nebo SO bez maturity i vyučení	38	47	0,8
úplné střední všeobecné	211	266	1,2
ÚSO s vyučením i maturitou	438	252	0,8
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	1 484	410	3,6
vyšší odborné vzdělání	76	65	1,2
bakalářské	157	32	4,9
vysokoškolské	384	223	1,6
doktorské	11	0	---
Celkem	8 783	17 680	0,5

Zdroj: ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích

Další podrobné analýzy stavu trhu práce ve vztahu k vývoji trhu práce jsou uvedeny (a průběžně aktualizovány) na stránkách **projektu KOMPAS – predikce trhu práce** ([Predikce trhu práce - Kompas \(predikcetrhuprace.cz\)](#)) a další informace k této problematice na regionální úrovni jsou na stránkách Úřadu práce ČR, Krajské pobočky v Pardubicích - [Predikce trhu práce \(uradprace.cz\)](#) a [Statistiky \(uradprace.cz\)](#).

5.2.4 Spolupráce škol a firem z hlediska trhu práce

Střední školy zřizované Pardubickým krajem spolupracují se zaměstnavateli a mezi hlavní formy jejich spolupráce patří:

- zajištění odborného výcviku u zaměstnavatelů (především žáků 2. a 3. ročníků)
- zajištění odborných praxí u zaměstnavatelů (možnost přípravy odborných prací)
- stáže pedagogických pracovníků teoretického i praktického vyučování u zaměstnavatelů
- poskytnutí prospěchových stipendií, příspěvků na stravování nebo ubytování
- podíl zaměstnavatelů na materiálně-technickém vybavení škol
- možnost účasti odborníka z praxe v rámci teoretické odborné přípravy ve škole
- možnost účasti odborníka z praxe u profilové části maturitních zkoušek a u závěrečných zkoušek
- možnost zapojení zaměstnavatelů do tvorby školních vzdělávacích programů a koncepčních záměrů rozvoje školy
- účast a prezentace zaměstnavatelů na dnech otevřených dveří škol a na burzách škol
- možnost uzavírání smluv mezi zaměstnavateli a žáky, kteří se připravují pro potřeby zaměstnavatelů

Jako příklady dobré praxe ve spolupráci škol a zaměstnavatelů lze konkrétně například uvést firmy v tabulce č. 4. Jedná se o firmy, které tuto skutečnost uvedly v *dotazníkovém šetření ÚP ČR, Krajské pobočky v Pardubicích (za rok 2021)*. Široké spektrum uvedených firem odpovídá vzdělávacím obsahům středních škol v regionu.

Tabulka č. 4: Spolupráce škol a firem

CHRUDIM	
Nemocnice Pardubického kraje, a.s.	UMIKOV CZ s.r.o.
Hamzova odborná léčebna pro děti a dospělé	Centrum sociálních služeb a pomoci Chrudim
Backer Elektro CZ a. s.	Město Heřmanův Městec
Mlékárna Hlinsko, a. s.	Penny Market s.r.o.
Město Chrudim	Zemědělská a.s. Horní Bradlo
T M T a. s. Chrudim	EL-VY spol. s r.o.
ELECTROPOLI Czech Republic, s. r. o.	PEKLO ČERTOVINA s.r.o.
Senior Centrum Skuteč	První zemědělská a.s. Tuněchody
Vodárenská společnost Chrudim, a. s.	SAVE CZ s.r.o.
Zemědělské družstvo Rosice u Chrasti	ELTEP s.r.o.
Město Hlinsko	S & D STROJÍRNA PROSETÍN s.r.o.
Backer ELTOP s. r. o.	Řeznictví – uzenářství Francouz, s.r.o.
Oseva Agri Chrudim, a. s.	Chrudimská beseda, městské kulturní středisko
M – SILNICE a.s.	Strojírny Prachovice s.r.o.
Domov pro seniory Heřmanův Městec	Šance pro Tebe, z. s.
Domov seniorů Drachtinka	Vodní zdroje Chrudim, spol. s r.o.
Lütze, s. r. o.	Regionální muzeum v Chrudimi
ALFA 3, s. r. o.	HT KOVO Chrudim s.r.o.
Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje	JOSI Cs s.r.o.
PRVNÍ STAVEBNÍ CHRUDIM a. s.	Z-MOTOR s.r.o.
BRAMAC střešní systémy spol. s r.o.	Péče o duševní zdraví, z. s.
Zderaz, zemědělské družstvo	SELGEN, a. s.
Okresní soud v Chrudimi	Stavební bytové družstvo
TRAMONTÁŽ, spol. s r.o.	EUROBIT asistent s.r.o.
Hotel Jezerka s. r. o.	Ekocentrum PALETA, z. s.
VEMA, akciová společnost	
PARDUBICE	
Nemocnice Pardubického kraje, a. s.	Výzkumný ústav organických syntéz a. s.
KIEKERT-CS, s. r. o.	LOM PRAHA s. p.
Panasonic Automotive Systems Czech, s. r. o.	Kaufland Česká republika v. o. s.
Foxconn European Manufacturing Services s. r. o.	JHV – ENGINEERING s. r. o.
Synthesia, a. s.	Autocentrum BARTH a. s.
Univerzita Pardubice	Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje
FOXCONN CZ s. r. o.	SYNPO, akciová společnost
Krajské ředitelství policie Pardubického kraje	Oblastní charita Pardubice
Explosia a. s.	Národní hřebčín Kladruby nad Labem
Chládek a Tintěra, Pardubice a. s.	ISOPLUS-EOP s. r. o.
Faurecia Interiors Pardubice s. r. o.	ČD Cargo, a. s.
Statutární město Pardubice	Česká abilympijská asociace, z. s.
Pardubický kraj	Východočeské muzeum v Pardubicích
Sociální služby města Pardubic	BONTÉ CLASS, s. r. o.
Elektrárny Opatovice, a. s.	AGRODRUŽSTVO KLAS
Freudenberg Sealing Technologies s. r. o.	RCD Radiokomunikace a. s.
CEE Logistics a. s.	Domov pod Kuňkou
Globus ČR, v. o. s.	ZEAS, a. s. Pod Kunětickou horou
Elektrárna Chvaletice a. s.	BOCO PARDUBICE machines, s. r. o.
ERA a. s.	MARHOLD a. s.
RETIA, a. s.	Krajská knihovna v Pardubicích
Správa železnic, státní organizace	Výtahy Pardubice a. s.
ELDIS Pardubice, s. r. o.	AWOS s. r. o.
MD logistika, a. s.	Penny Market s. r. o.
Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje	NAPA TRUCKS spol. s r. o.
Československá obchodní banka, a. s.	Zemědělské družstvo Chýstě

GLOBAL SERVICES SOLUTIONS s. r. o.
 STAFI FINALIZACE STAVEB s. r. o.
 Chemontáž, s. r. o.
 Komorní filharmonie Pardubice
 Instal Hanousek s. r. o.
 MORAS akciová společnost
 MEDUNA vakuová kalírna s. r. o.
 PRO 8 s. r. o.
 RADOM, s. r. o.
 Péče o duševní zdraví, z. s.
 Stäubli Systems, s.r.o.
 Pedagogicko-psychologická poradna Pardubice
 I. SPZ s.r.o.
 TOM service s. r. o.
 Laboratoř lékařské mikrobiologie s. r. o.
 ARAMARK, s. r. o.
 VAKO-CZ s. r. o.
 ELRO Czech, s. r. o.

Státní oblastní archiv v Zámruku
 Východočeská galerie v Pardubicích
 DEUS PARDUBICE, s. r. o.
 GREENGOLF Pardubice a. s.
 FINISH, v. o. s.
 Elklima s. r. o.
 SEC electronic s. r. o.
 AUTO DRYML a. s.
 Centrum organické chemie s. r. o.
 INELSEV ENERGIE s. r. o.
 Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje
 I N E K O – O P T I K s. r. o.
 Rodinné Integrační Centrum, z. s.
 ELEKTROVASURY společnost s ručením omezeným
 GAMET elektro, s. r. o.
 ČEZ, a. s.
 Léthó, o. p. s.
 Ekocentrum PALETA, z. s.

SVITAVY

SAINT-GOBAIN ADFORS CZ s. r. o.
 REHAU Automotive, s. r. o.
 Ravensburger Karton s. r. o.
 Fibertex Nonwovens, a. s.
 ATEK s. r. o.
 Zemědělské družstvo Dolní Újezd
 P-D Refractories CZ a. s.
 THT Polička, s. r. o.
 Poličské strojírný a. s.
 Město Svitavy
 SVITAP s. r. o.
 Sociální služby města Moravská Třebová
 TOS Svitavy, a. s.
 Kubík a. s.
 ALEMA Lanškroun s. r. o.
 Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje
 Penny Market s. r. o.
 Zemědělské družstvo " Růžový palouček"

NOPEK, a. s.
 Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje
 Kaufland Česká republika v. o. s.
 AUTO MOTIVE INDUSTRIAL a.s.
 Zemědělské družstvo Trstěnice
 BĀČA, Polička s. r. o.
 KASTR – KADERKOVA STROJÍRNA s. r. o.
 WILLI plast s. r. o.
 Středisko výchovné péče Svitavska
 Lesy České republiky, s. p. Lesní správa Svitavy
 BON-CAR Svitavy, s. r. o.
 Zemědělská společnost Vítějeves a. s.
 BLAUKOM CZ s. r. o.
 MS ProTech s. r. o.
 D U K O R s. r. o.
 NAPA TRUCKS spol. s r. o.
 NADĚJE
 Agroprojekce Litomyšl, spol. s r.o.

ÚSTÍ NAD ORLICÍ

Iveco Czech Republic, a. s.
 OEZ s. r. o.
 KYOCERA AVX Components s. r. o.
 SOR Libchavy spol. s r. o.
 Autoneum CZ s. r. o.
 Konzum, obchodní družstvo v Ústí nad Orlicí
 Rieter CZ s. r. o.
 FORMPLAST PURKERT, s. r. o.
 Bühler CZ s. r. o.
 CZ LOKO, a. s.
 ČD Cargo, a. s.
 Správa železnic, s. o., Oblastní ředitelství Hradec Králové
 Krajské ředitelství policie Pardubického kraje
 Isolit-Bravo, spol. s r. o.
 Zemědělsko-obchodní družstvo Žichlínek

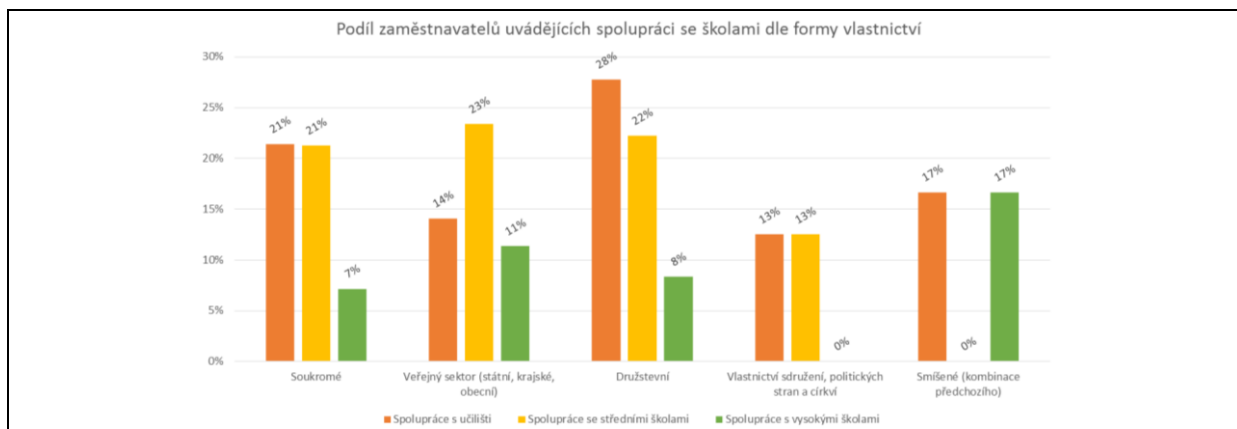
Mikroelektronika spol. s r. o.
 Zemědělské obchodní družstvo Zálší
 Pekařství a cukrářství Sázava s. r. o.
 fortell s. r. o.
 NOPEK, a. s.
 Albertinum, odborný léčebný ústav, Žamberk
 L D M, spol. s r. o.
 C.I.E.B. Kahovec, spol. s r.o.
 Schaltag CZ s. r. o.
 IMS – Drašnar s. r. o.
 ZEŽ SILKO, s. r. o.
 Dřevotvar družstvo
 STARMON s. r. o.
 Wendell electronics, a. s.
 DRUMEL a Co. s. r. o.

Domov pod hradem Žampach
 Město Vysoké Mýto
 Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje
 Elektrizace železnic Praha a. s.
 JMB Aircraft s. r. o.
 Rehabilitační ústav Brandýs nad Orlicí
 Domov důchodců Ústí nad Orlicí
 METRANS, a. s.
 TVARMETAL s. r. o.
 Sociální služby Česká Třebová
 Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje
 Agrostav Ústí nad Orlicí, a. s.
 KOMFI spol. s r. o.
 LUX spol. s r. o.
 Domov důchodců sv. Zdislavy
 USSPA, s. r. o.
 ENERGO CHOCEŇ, s. r. o.
 KLAS Nekoř a. s.
 Oblastní charita Ústí nad Orlicí
 GAF s. r. o.
 Penny Market s. r. o.
 MASOEKO s. r. o.
 Ledax Vysoké Mýto o. p. s.
 KAYSER FILTERTECH CZECH REPUBLIC s. r. o.
 VÚB a. s.
 Qanto Services s. r. o.
 NADĚJE
 ŽIVA zemědělská obchodní, a. s.
 Město Choceň
 V Y D R U S spol. s r. o.
 SMÉKALOVO PEKAŘSTVÍ spol. s r. o.

VIKa Kameničná a. s.
 FOSTRADÉ s. r. o.
 ARMAT spol. s r. o.
 Centrum sociální péče města Ústí nad Orlicí
 KOVO Koudelka s. r. o.
 UO. SPORT s. r. o.
 P S K, s. r. o. CHOCEŇ
 BERENIKA – Vysoké Mýto, o. p. s.
 AgroKonzulta Žamberk spol. s r. o.
 Zdeněk Maixner – ANTIKOR s. r. o.
 Duha Letohrad s. r. o.
 KOMA Vysoké Mýto s. r. o.
 KOVO RYBKA s. r. o.
 VELEBNÝ & FAM s. r. o.
 KSK, s. r. o.
 AUTOSERVIS spol. s r. o.
 "Agroprojekce Litomyšl, spol. s r. o."
 MDS projekt s. r. o.
 SILYBA a. s.
 TUZI s. r. o.
 LETRANS CZ s. r. o.
 OPTIMA, spol. s r. o.
 Ru-Ka spol. s r. o.
 KVINTAS s. r. o.
 VENCL – SERVIS Vodovody a kanalizace s.r.o.
 RC AKTIVA s. r. o.
 Drahomíra Taclová
 Město Brandýs nad Orlicí
 Péče o duševní zdraví, z. s.
 LokoTrain s. r. o.

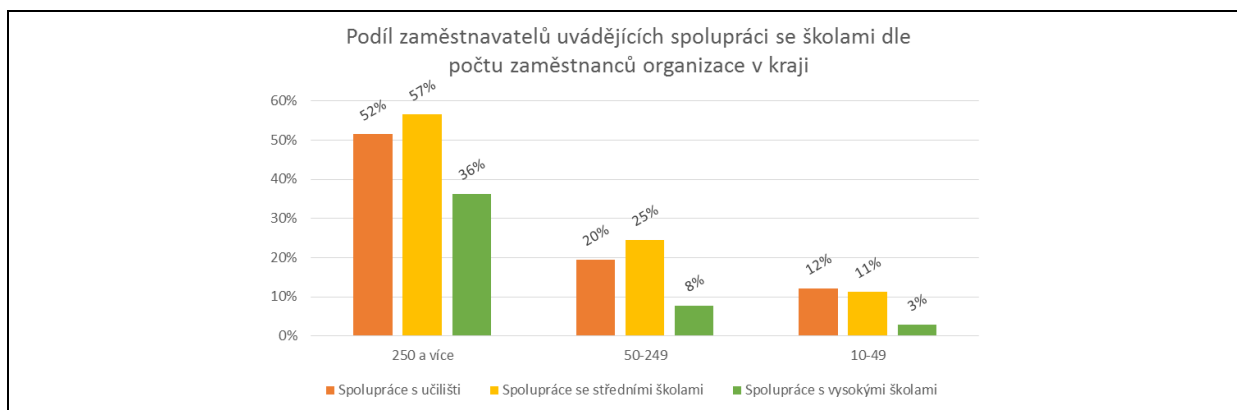
Pro bližší charakteristiku spolupráce škol a firem jsou níže uvedeny tři grafy, které jsou součástí dokumentu *Průběžná zpráva Analýza nabídky a poptávky na trhu práce, zahrnující stav k 31. 12. 2018*, kterou zpracoval ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích. Novější data zatím nejsou dostupná a lze předpokládat, že v intervalu čtyř let nedošlo k významným změnám ve vlastnictví firem, počtu jejich zaměstnanců i ve změně zařazení těchto firem do sektorů ekonomiky.

Graf 8 a: Spolupráce zaměstnavatelů se školami dle formy vlastnictví

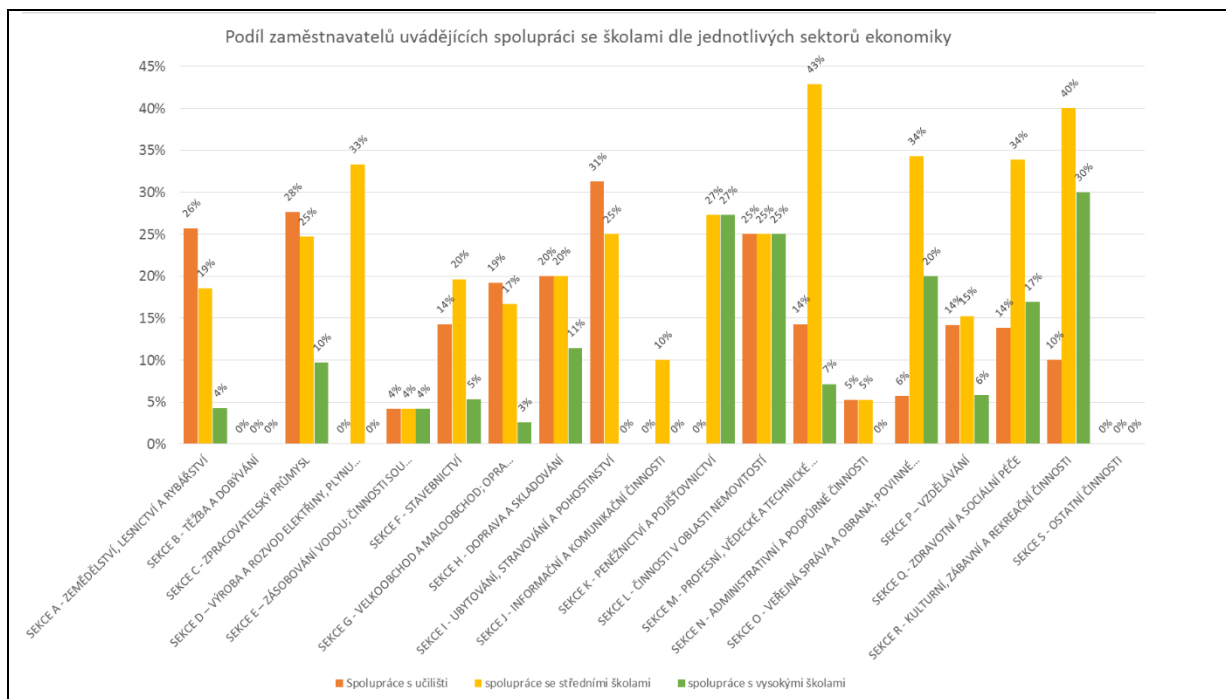
Zdroj: ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích

Graf 8 b: Spolupráce zaměstnavatelů se školami dle počtu zaměstnanců

Zdroj: ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích

Graf 8 c: Spolupráce zaměstnavatelů se školami dle jednotlivých sektorů ekonomiky

Zdroj: ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích

V následující tabulce č. 5 je uveden přehled zaměstnavatelů v okresech, kteří mají pracovníky zaměstnané ve výzkumu a vývoji a zároveň spolupracují se školami i s veřejnými výzkumnými institucemi, což je další forma spolupráce, která může přinášet zajímavé podněty pro žáky i pedagogy středních škol.

Významnou roli v této oblasti hraje firma CONTIPRO a.s. (Dolní Dobrouč), která vytvořila a dlouhodobě fungující program FY-BI-CH, který prohlubuje vzdělávání žáků středních škol a jejich odbornou práci na takové úrovni, že pravidelně dosahují ocenění ve významných mezinárodních soutěžích.

Tabulka č. 5: Spolupráce firma – škola – výzkum

Škola	Zaměstnavatel
Průmyslová střední škola Letohrad	Konsorcium zaměstnavatelů Orlicka (např. Rehau Automotive s. r. o.; INA Lanškroun, s. r. o.; FOREZ s. r. o.)
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Třemošnice, Sportovní 322	KOVOLIS HEDVIKOV a. s.; DAKO-CZ, a. s.
Střední odborné učiliště plynárenské Pardubice	společnost innogy Česká republika, a. s.
Střední odborné učiliště Svitavy	Rehau Automotive s.r.o.; Schaeffler Production CZ s. r. o.
Střední průmyslová škola chemická Pardubice	Synthesia, a. s.
Střední škola obchodu, řemesel a služeb Žamberk	Bühler CZ s. r. o. Žamberk; Konzum, obchodní družstvo v Ústí nad Orlicí
Střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola Chrudim	Cerea, a. s.
Vyšší odborná škola a Střední škola technická Česká Třebová	České dráhy, a. s.; CZ LOKO, a. s.

Zdroj: KÚ Pardubického kraje, OŠ

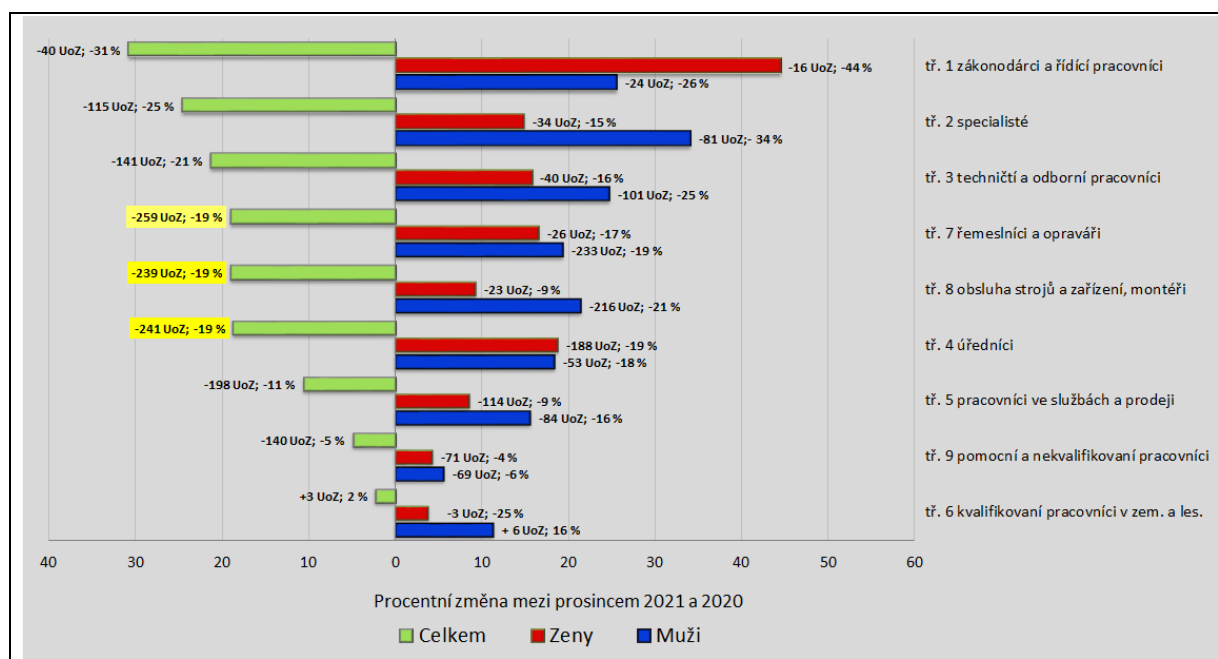
V uplynulém období byla navázána spolupráce kraje, středních škol, regionálních zaměstnavatelů, místních samospráv a dalších partnerů (např. Úřadu práce ČR – krajské pobočky v Pardubicích, Krajské hospodářské komory Pardubického kraje, Agrární komory ČR), která byla zaměřena na další rozvoj a prohloubení spolupráce mezi školami a regionálními zaměstnavateli.

5.2.5 Změny v uplatnitelnosti profesí na trhu práce

Několikrát bylo v tomto dokumentu uvedeno, že v době jeho zpracovávání je velice složité stanovovat prognózy, prakticky vše je pouze střízlivý odhad. Což platí i pro profese nejlépe uplatnitelné na trhu práce.

Pardubický kraj se vyznačuje nadprůměrným podílem primárního a sekundárního sektoru, z čehož plyne vysoká poptávka po technicky zaměřených pracovnících. V krajském městě je pak oproti ostatním regionům v kraji vyšší zastoupení sektoru služeb. Roky 2020 a 2021 byly nejvíce ovlivněny již zmiňovanou pandemií COVID-19 a následnými opatřeními, které s cílem ochrany obyvatel postupně vyhlášovala vláda. I přes restriktce a uzavření řady provozoven, se daří držet nezaměstnanost na nízké úrovni. Pardubický kraj je navíc dlouhodobě krajem s nejnižší hodnotou nezaměstnanosti v České republice. V některých profesích, které v době „předcovidové“ patřily mezi nedostatkové, prozatím stále v evidenci přetrvává drobné navýšení počtu nezaměstnaných. Jsou to zejména kuchaři, prodavači, pracovníci v oblasti ochrany a ostrahy, uklízeči, pracovníci osobní péče a péče o děti, které nejistota (panující ve společnosti v předchozím roce) postihla nejvíce.

Graf č. 9: Procentní pokles (růst) nezaměstnanosti podle povolání a pohlaví v Pardubickém kraji – srovnání let 2021 a 2020; dle CZ-ISCO klasifikace

Zdroj: ÚP ČR, Krajská pobočka v Pardubicích

Nezaměstnanost v Pardubickém kraji se dostala na pomyslné dno v roce 2019. V té době odborníci varovali před možnou krizí v automobilovém průmyslu a navázaných odvětvích. Pokud však v ojedinělých případech docházelo ve firmách k poklesu objemu zakázek s určitým dopadem na zaměstnanost, byly tyto „uvolněné“ pracovní síly absorbovány trhem bez výraznějších problémů. Zároveň řada firem investovala nemalé prostředky do rozšiřování a vybavování svých areálů, strojového parku, včetně přípravy na tzv. „Průmysl 4.0“. Výhody automatizovaných a robotizovaných procesů se nejvíce prokázaly v posledních dvou pandemických letech, kdy zaměstnavatelé museli bojovat s karanténami zaměstnanců.

Pandemie COVID-19 částečně prohloubila propad automobilového i dalšího průmyslu. Také došlo k výraznému omezení cestovního ruchu, pohostinství, obchodu a dalších služeb. Někteří zaměstnavatelé neprodložovali zaměstnancům krátkodobé pracovní poměry a ukončovali dohody, i bez hromadného propouštění tak klesala zaměstnanost. Proti výraznému zvýšení nezaměstnanosti však poměrně dobře zafungoval program Antivirus, stejně tak jako kompenzační bonus pro OSVČ a další státní pomoc firmám. V závislosti na rozhodnutí vlády a uvolnění opatření se situace poměrně rychle stabilizovala, tudíž nezaměstnanost v roce 2021 měla klesající charakter a téměř kopírovala klasickou vývojovou křivku.

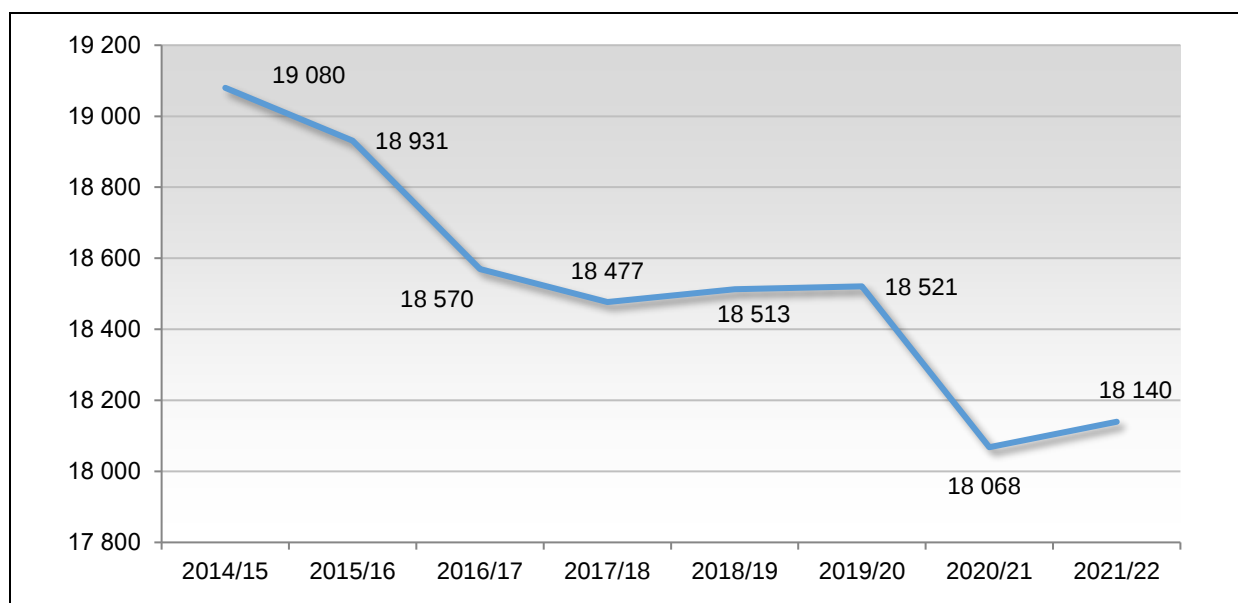
5.3 Vzdělávací soustava Pardubického kraje

5.3.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, životních hodnot a mezilidských vztahů. Vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání a napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání. Poskytuje také speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Ve školním roce 2021/2022 poskytovalo v Pardubickém kraji předškolní vzdělávání celkem 323 mateřských škol, z toho 307 MŠ zřizovaných obcemi, 5 Pardubickým krajem, 10 soukromníky (z toho 1 bilingvní a 2 lesní) a 1 církví. Celkem 107 MŠ bylo součástí spojeného subjektu se základní školou a 4 se základní a střední školou. Vývoj počtu dětí zapsaných do mateřských škol na území Pardubického kraje od školního roku 2014/2015 ukazuje graf č. 10.

Graf č. 10: Vývoj počtu dětí v mateřských školách v Pardubickém kraji

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Průměrná naplněnost tříd ve školním roce 2021/2022 byla 22,3 dětí na jednu běžnou třídu a 9,9 dětí na jednu třídu speciální.

5.3.2 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, učili se tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Síť základních škol je v Pardubickém kraji dostatečně hustá a umožňuje většině žáků docházku v blízkém okolí místa bydliště. Nabízí i volbu školy, která více vyhovuje zaměření a povaze dítěte (např. s výukou podle Montessori či Waldorfské pedagogiky).

Ve školním roce 2021/2022 v Pardubickém kraji poskytovalo základní vzdělávání celkem 250 základních škol, z toho 226 ZŠ zřizovaných obcemi, 12 Pardubickým krajem, 11 privátním sektorem a 1 církví. Celkem 107 ZŠ bylo součástí spojeného subjektu s mateřskou školou, 6 ZŠ bylo spojeno se střední školou a 4 ZŠ byly spojeny s mateřskou a střední školou. Celkem 104 základních škol bylo neúplných (pouze s prvním stupněm).

Ve školním roce 2021/2022 se vzdělávalo v Pardubickém kraji ve 2 294 běžných třídách celkem 46 342 žáků, ve 144 speciálních třídách 1 069 žáků.

Tabulka č. 6 udává počet žáků a tříd ve školním roce 2021/2022 v Pardubickém kraji. V datech za základní vzdělávání nejsou zahrnuty počty žáků ve speciálních třídách za školy zřizované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

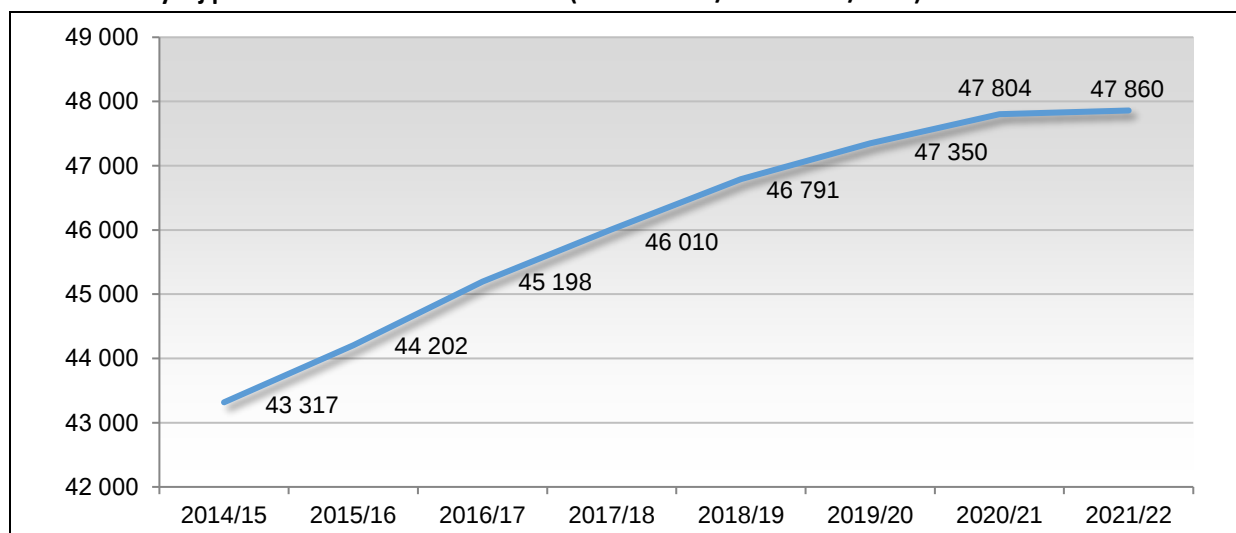
Tabulka č. 6: Počet tříd a žáků podle ročníku ve školním roce 2021/2022

ZŠ	Počet běžných tříd	Počet žáků běžných tříd	Počet speciálních tříd	Počet žáků speciálních tříd
1. ročník	302	5 225	18	89
2. ročník	283	5 198	12	102
3. ročník	266	5 114	14	99
4. ročník	269	5 290	16	124
5. ročník	260	5 298	17	127
6. ročník	244	5 153	18	132
7. ročník	234	5 156	19	139
8. ročník	242	5 149	13	122
9. ročník	219	4 751	10	100
10. ročník	–	–	16	93
Celkem	2 319	46 334	153	1 127

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Počet žáků v základním školství klesal až do roku 2011. Zlom nastal ve školním roce 2011/2012, kdy počet žáků začal postupně narůstat. Hlavní vliv na růst počtu žáků v základních školách měl stále se zvyšující počet žáků nastupujících do 1. ročníků ZŠ. Povinnou školní docházku v roce 2021/2022 zahájilo 5 355 žáků. Ve školním roce 2021/2022 byla průměrná naplněnost běžných tříd 19,9 žáků a speciálních tříd 7,4 žáků.

Graf č. 11: Vývoj počtu žáků v základních školách (období 2014/2015–2021/2022)

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

5.3.3 Střední vzdělávání

Absolventi základních škol, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky, mohou pokračovat ve vzdělávání ve středních školách a konzervatoři. Vzdělávání se uskutečňuje v denní, večerní, dálkové, distanční a kombinované formě vzdělávání. V oblasti středního vzdělávání lze dosáhnout stupně vzdělání: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Vzdělávání ve středních školách a konzervatoři lze dále členit podle kategorií dosaženého vzdělání a skupin oborů vzdělání uvedených v nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání.

Počet středních škol podle zřizovatele ve školním roce 2021/2022 v jednotlivých okresech Pardubického kraje uvádí tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Počet středních škol podle zřizovatele v okresech Pk ve školním roce 2021/2022

Zřizovatel	Okres				Celkem
	Chrudim	Pardubice	Svitavy	Ústí n. O.	
Pardubický kraj	11	17	13	20	61
Soukromník	2	7	2	2	13
Církev	1	0	0	0	1
Ministerstvo obrany ČR	0	0	1	0	1
Celkem	14	24	16	22	76

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Přehled o počtu středních škol se strukturou oborů vzdělání poskytujících střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou ve školním roce 2021/2022 v jednotlivých okresech Pardubického kraje udává tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Počet středních škol podle struktury oborů vzdělání v okresech Pk

Okres	Počet středních škol poskytujících střední vzdělání v oborech vzdělání			
	s maturitní zkouškou (gymnázia)	s maturitní zkouškou (bez gymnázií)	s výučním listem	praktická škola
Chrudim	3	8	7	2
Pardubice	6	14	12	2
Svitavy	5	11	5	2
Ústí nad Orlicí	6	13	11	3
Celkem	20	46	35	9

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

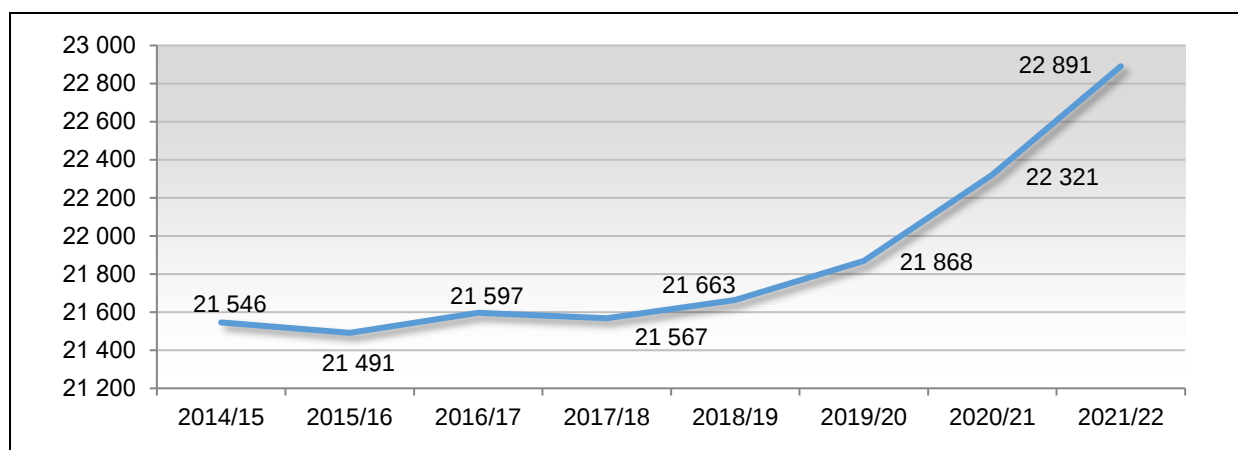
Ve školním roce 2021/2022 kapacita středních škol a konzervatoře v Pardubickém kraji vzrostla o 10 žáků z důvodu přijetí žáků do oboru vzdělání Praktická škola dvouletá ve Speciální základní škole a praktické škole Chrudim. Zároveň se zvýšil počet žáků vzdělávaných ve středních školách. V tabulce č. 9 je uveden přehled o kapacitách středních škol a konzervatoře (o nejvyšším povoleném počtu žáků ve škole zapsaném v rejstříku škol a školských zařízení) a jejich využití ve školním roce 2021/2022.

Tabulka č. 9: Kapacita a počet žáků středních škol a konzervatoře

Střední školy	Kapacita škol	Počet žáků	Naplněnost škol
Zřizované Pardubickým krajem	27 870	19 807	71,1 %
Soukromé a církevní	4 420	3 084	69,8 %
Celkem	32 290	22 891	70,9 %

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Graf č. 12: Vývoj počtu žáků středních škol a konzervatoře vzdělávaných v denní formě vzdělávání (období školního roku 2014/2015–2021/2022)

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Nedílnou součástí středního vzdělávání je nástavbové studium, které umožňuje absolventům 3letých oborů vzdělání ukončených výučním listem dosáhnout vyšší vzdělanostní úrovně a získat střední vzdělání s maturitní zkouškou, případně pokračovat dále ve studiu ve vyšší odborné nebo vysoké škole. Ve školním roce 2021/2022 vzdělávalo žáky v oborech nástavbového studia celkem 13 středních škol, z toho 11 zřizovaných Pardubickým krajem a 2 soukromé.

V rámci oborů vzdělání poskytujících střední vzdělání s výučním listem byly stejně jako v posledních letech nejvíce zastoupeny obory skupiny 23 – Strojírenství a strojírenská výroba, 41 – Zemědělství a lesnictví, 65 – Gastronomie, hotelnictví a turismus. V odborně zaměřeném středním vzdělávání s maturitní zkouškou pak obory ze skupiny 63 – Ekonomika a administrativa, 18 – Informatické obory a 53 – Zdravotnictví.

Vzdělávání na středních školách je ukončeno závěrečnou nebo maturitní zkouškou, vzdělávání v konzervatoři se zpravidla ukončuje absolutoriem. Ve školním roce 2021/2022 proběhla ve středních školách poprvé maturitní zkouška podle nové legislativní úpravy. Žáci ve státní části skládali 2 povinné zkoušky, a to z českého jazyka a literatury a z cizího jazyka nebo matematiky. Zkoušky se konaly formou didaktického testu, který se hodnotil slovně „uspěl(a)“ nebo „neuspěl(a)“ s procentuálním vyjádřením úspěšnosti. Písemná práce a ústní zkouška z českého jazyka a cizích jazyků byla nově součástí profilových maturitních zkoušek.

Přehled o počtu žáků v posledním ročníku vzdělávání a o počtu absolventů v jednotlivých kategoriích dosaženého vzdělání denní formy vzdělávání ve školním roce 2021/2022 v Pardubickém kraji je uveden v tabulce č. 10.

Tabulka č. 10: Ukončování středního vzdělávání

Kategorie dosaženého vzdělání	školní rok 2021/2022		
	počet žáků v posledním ročníku	absolventi	
		počet	podíl
Obory C – Praktická škola	57	32	56,1 %
Obory E–s výučním listem	128	100	78,1 %
Obory H–s výučním listem	1 502	1 161	77,3 %
Obory L/0–s MZ a OV	308	1 254	74,7 %
Obory M–s MZ bez OV	1 858	1 546	83,2 %
Obory K – Gymnázium	1 022	992	97,1 %
Obory L/5 – nástavbové studium	230	119	51,7 %
Obory P – konzervatoř	25	25	100,0 %
Celkem	5 130	4 205	82,0 %

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Ve školním roce 2020/2021 a 2021/2022 byla výuka ve středních školách a konzervatoři silně ovlivněna epidemií virového onemocnění Covid-19. Větší část výuky v uvedeném školním roce probíhala distanční formou. V návaznosti na epidemiologickou situaci nařídila Krajská hygienická stanice Pardubického kraje uzavření středních škol, vyšších ročníků víceletých gymnázií a konzervatoře v celém kraji.

V říjnu roku 2020 uložila vláda plnoletým žákům zdravotnických a sociálních oborů vzdělání pracovní povinnost poskytování péče ve zdravotnických zařízeních a v zařízeních sociálních služeb po dobu trvání nouzového stavu. V Pardubickém kraji byla pracovní povinnost nařizována pouze žákům sociálních oborů vzdělání, a to vždy po předchozí domluvě. Žáci zdravotnických oborů pomáhali v nemocnicích v rámci pravidelné praktické výuky.

Školní rok 2021/2022 byl ovlivněn aktuální krizí na Ukrajině a příchodem žáků z ohrožených oblastí Ukrajiny do České republiky. Dle aktuálních informací by mělo v Pardubickém kraji na středních školách studovat přibližně 200 žáků z Ukrajiny.

5.3.4 Vyšší odborné vzdělávání

Absolventi středních škol, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou, mohou pokračovat ve vzdělávání na vyšších odborných školách. Úspěšným ukončením příslušného akreditovaného vzdělávacího programu je dosaženo stupně vyššího odborného vzdělání. Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností.

Ve školním roce 2021/2022 poskytovaly vyšší odborné vzdělávání 4 školy zřizovaných Pardubickým krajem, 1 škola soukromá a 1 škola zřízená Ministerstvem obrany. V okrese Svitavy zřizuje Ministerstvo obrany České republiky Vojenskou střední školu a Vyšší odbornou školu Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Tato škola má studenty v akreditovaném vzdělávacím programu Ochrana vojsk a obyvatelstva při krizových situacích v kombinované formě vzdělávání. *Vzhledem ke specifiku zřizovatele nejsou známy podrobnější informace o počtu studentů.*

Vzhledem k nízkému zájmu uchazečů o studium 1 vyšší odborná škola v Pardubickém kraji (Vyšší odborná škola stavební a Střední škola stavební Vysoké Mýto) nepřijímala studenty do 1. ročníku. Počet vyšších odborných škol ve školním roce 2021/2022 v jednotlivých okresech Pardubického kraje uvádí tabulka č. 11.

Tabulka č. 11: Počet vyšších odborných škol podle zřizovatele v okresech Pk

Zřizovatel	Počet vyšších odborných škol v okresech				Celkem
	Chrudim	Pardubice	Svitavy	Ústí n. O.	
Kraj	1	1	1	1	4
Soukromý subjekt	0	1	0	0	1
Ministerstvo obrany ČR	0	0	1	0	1
Celkem	1	2	2	1	6

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Vyšší odborné školy zřizované Pardubickým krajem jsou součástí právnické osoby vykonávající současně také činnost střední školy, což umožňuje zajistit provoz těchto škol po personální i materiální stránce. Jediná samostatná VOŠ je soukromá Vyšší odborná škola – Diplomovaný oční technik, s.r.o. v Pardubicích, která nabízí pouze jeden akreditovaný vzdělávací program Diplomovaný oční optik v dálkové formě vzdělávání. Přehled o kapacitách VOŠ (o nejvyšším povoleném počtu studentů zapsaném v rejstříku škol a školských zařízení na součásti VOŠ) a o jejich využití ve školním roce 2021/2022 Pardubickém kraji je uveden v tabulce č. 12.

Tabulka č. 12: Kapacita a počet studentů vyšších odborných škol Pk

Vyšší odborné školy	Kapacita škol	Počet studentů	Naplněnost škol
Zřizované Pardubickým krajem	1 210	881	72,8 %
Soukromé	90	38	42,2 %
Celkem	1 300	919	70,7 %

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Studium vyšší odborné školy je pro mnohé studenty nepřijaté na vysokou školu pouze dočasným řešením a započaté studium nedokončí. Celkem 30,3 % studentů nepokračovalo ve školním roce 2021/2022 ve studiu, které zahájili v předchozím školním roce.

Přehled o počtu škol poskytujících vyšší odborné vzdělávání a počtu studentů na součásti vyšší odborná škola v jednotlivých okresech Pardubického kraje ve školním roce 2021/2022 je uveden v tabulce č. 13.

Tabulka č. 13: Počet VOŠ a studentů vzdělávaných na součásti vyšší odborná škola

Vyšší odborná škola (zkrácený název)	Počet studentů
Okres Chrudim – 1 vyšší odborná škola:	42 (0)
SŠ zemědělská a VOŠ Chrudim	42 (0)
Okres Pardubice – 2 vyšší odborné školy:	161 (123)
Střední průmyslová škola elektrotechnická a VOŠ Pardubice	123 (123)
Vyšší odborná škola – Diplomovaný oční optik, s.r.o., Pardubice	38 (0)
Okres Svitavy – 1 vyšší odborná škola:	649 (443)
VOŠ pedagogická a Střední pedagogická škola Litomyšl	649 (443)
Okres Ústí nad Orlicí – 1 vyšší odborná škola:	67 (52)
VOŠ a SŠ zdravotnická a sociální Ústí nad Orlicí	67 (52)

Poznámka: V závorce je uveden počet studentů v denní formě vzdělávání.

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

Ve školním roce 2021/2022 byla výuka ve vyšších odborných školách ještě částečně ovlivněna epidemií virového onemocnění Covid-19, a to zejména v prvním pololetí. Školy však již nebyly plošně uzavírány, po kontaktu s nakaženým byli do karantény umísťováni pouze neočkovaní studenti a zaměstnanci školy.

Školní rok 2021/2022 byl ovlivněn krizí na Ukrajině a příchodem studentů z Ukrajiny do Čech.

5.3.5 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

Dětem, žákům nebo studentům se speciálními vzdělávacími potřebami byla poskytována konkrétní podpůrná opatření většinou na základě doporučení školského poradenského zařízení (podpůrné opatření prvního stupně uplatňuje škola nebo školské zařízení i bez doporučení školského poradenského zařízení). Podpůrná opatření spočívala zejména v poradenské pomoci škol a poradenských zařízení, úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání, vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu, využití asistenta pedagoga nebo dalšího pedagogického pracovníka. Vedle využívání speciálních metod, postupů a forem vzdělávání byly žákům se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci podpůrných opatření poskytovány kompenzační pomůcky, speciální učebnice a speciální učební pomůcky.

Ve školním roce 2021/2022 zřizoval Pardubický kraj 12 speciálních škol, obce 2 školy a 1 škola měla soukromého zřizovatele. Na součásti mateřská škola speciální se celkem vzdělávalo 40 dětí, na součásti základní škola speciální 1077 žáků a na součásti střední škola v oborech Praktická škola jednoletá a Praktická škola dvouletá se vzdělávalo 122 žáků. Ve školním roce 2021/2022 se v denní formě ve středních školách vzdělávalo celkem 21 794 žáků, z toho bylo 1 547 žáků (tj. 7,1 %) se speciálními vzdělávacími potřebami.

Ve školním roce 2021/2022 se ve středních školách vzdělávalo 23 nadaných žáků, z toho 12 mimořádně nadaných, jejichž nadání bylo potvrzeno na základě vyšetření školským poradenským zařízením.

Přístup škol k podpoře nadaných dětí a žáků je individuální. Výuka je zaměřena zejména na obohacování učiva, zadávání rozšiřujících a náročnějších úkolů. Nadaní žáci jsou také aktivně zapojováni do olympiád, přehlídek a vědeckotechnických festivalů. V posledních letech se zvyšuje povědomost rodičů a škol o možnostech podpory a začínají se více obracet na pedagogicko-psychologické poradny s žádostmi o identifikaci nadání dětí a žáků. Poradenská zařízení doporučují při rozvoji nadaných a jejich vedení využívat další podpůrná opatření (pedagogické intervence, vhodné pomůcky, hostování ve vyšším ročníku, individuální vzdělávací plán).

Ve školním roce 2021/2022 navštěvovalo mateřskou školu 1 nadané dítě. V základních školách se vzdělávalo 69 nadaných žáků, z toho 27 mimořádně nadaných. Ve školních družinách a školních klubech bylo zapsáno 9 nadaných účastníků (z toho 2 mimořádně).

Podporu pedagogů v oblasti inkluze aktuálně zajišťuje individuální projekt systémový *Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi*, který běží pod hlavičkou Národního pedagogického institutu. Projekt se zaměřuje na zajištění podpory implementace *Akčního plánu inkluzivního vzdělávání (APIV)*. Toho chce dosáhnout především prostřednictvím posílení osobnostních a profesních kompetencí pedagogických pracovníků potřebných k realizaci společného vzdělávání v předškolním, základním, středním, zájmovém a neformálním vzdělávání a dále realizací informační a osvětové kampaně zaměřené na školy, odbornou a širokou veřejnost.

5.3.6 Zájmové a mimoškolní vzdělávání

Nedílitelnou součástí vzdělávacího systému je rovněž oblast zájmového a mimoškolního vzdělávání. Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům smysluplné naplnění volného času různorodými druhy činností a aktivit. Účastníky zájmového vzdělávání jsou děti, žáci a studenti, mohou jimi být i pedagogičtí pracovníci či ostatní dospělí. Uskutečňuje se ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání – střediscích volného času (SVČ), zejména v domech dětí a mládeže (DDM), školních družinách (ŠD) a školních klubech (ŠK). Zájmové vzdělávání zhodnocuje volný čas, rozvíjí vnitřní motivaci jedince ke vzdělávání, napomáhá k rozvoji osobního potenciálu jednotlivce, a to vše pod odborným pedagogickým vedením. Zájmové a neformální vzdělávání poskytuje příležitost k rozvoji měkkých dovedností a upevňování klíčových kompetencí uplatňovaných v osobním i profesním životě.

Ve školním roce 2021/2022 vykonávalo zájmovou činnost 17 středisek volného času (DDM) zřizovaných obcemi a 1 zřizované soukromým subjektem. Počet DDM se v posledních letech nezměnil.

V důsledku rostoucího zájmu dětí a jejich rodičů o aktivity spojené se zájmovým vzděláváním, docházelo u SVČ k rozšiřování nabídky a změně její struktury s ohledem na aktuální trendy a místní poptávku. Počet účastníků zájmového vzdělávání postupně narůstal jak v pravidelné, tak i nepravidelné činnosti. V rámci letní táborové činnosti byl zaznamenán zvýšený zájem především o příměstské tábory.

Ve školním roce 2021/2022 bylo přijato do 1 478 zájmových útvarů v pravidelné zájmové činnosti 14 614 dětí, žáků, studentů a ostatních účastníků. V předchozím školním roce navštěvovalo 1 507 zájmových útvarů 13 817 dětí, žáků, studentů a ostatních účastníků.

Zájmová činnost v SVČ probíhala následujícími formami:

- **Pravidelná výchovná, vzdělávací a zájmová činnost**
- **Příležitostná výchovná, vzdělávací a zájmová činnost**
- **Táborová a další činnost spojená s pobytem**
- **Další činnosti zájmového vzdělávání**

Epidemie virového onemocnění Covid-19 negativně ovlivnila možnosti organizování příležitostných aktivit a dalších činností zájmového vzdělávání. Domy dětí a mládeže organizovaly akce zaměřené na primární prevenci rizikového chování dětí a mládeže, nabízely např. poznávací venkovní hry pro širokou veřejnost, spolupracovaly se základními školami a podílely se na péči o nadané žáky, zajišťovaly doučování žáků a jejich přípravu na přijímací zkoušky na střední školy. Některá střediska volného času ve spolupráci se školami a dalšími institucemi zajišťovala okresní a krajská kola soutěží v zájmovém vzdělávání, které vyhláší MŠMT pro žáky základních a středních škol. Tyto soutěže probíhaly distanční formou.

V souvislosti s aktuální krizí na Ukrajině a velkého přílivu dětí a žáků do České republiky, bylo těmto žákům ve školním roce 2021/2022 umožněno navštěvovat volnočasové kroužky bez poplatku.

- **Školní družiny a školní kluby**
- **Soutěže a přehlídky v zájmovém vzdělávání**

Soutěže a přehlídky v zájmovém vzdělávání pro žáky základních a středních škol úzce navazují na vzdělávací oblasti a obory. Jsou vyhlášeny MŠMT v souladu s § 111 odst. 2 školského zákona a vyhláškou č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání. Struktura soutěží je víceúrovňová a závazná kola (školní, okresní, krajská, ústřední), kdy MŠMT stanovuje ve vyhlášce harmonogram a ve spolupráci s celostátními garanty podrobnosti k obsahovému a organizačnímu zabezpečení soutěží a přehlídek. Některé soutěže mají mezinárodní návaznost. Prostřednictvím soutěží probíhá vyhledávání nadaných žáků. Soutěže vytvářejí motivující prostředí, prostor pro sebereflexi žáků i pedagogů a napomáhají jejich osobnostnímu rozvoji.

Pro školní rok 2021/2022 zařadilo MŠMT kromě předmětových olympiád i některé umělecké soutěže a ostatní zejména vědomostního charakteru. Největší počet, 21 781 účastníků školního kola se zapojil do soutěže Matematický klokan, Pythagoriádu absolvovalo ve školním kole 2560 účastníků, z nichž 227 pokračovalo do okresního kola soutěže. Vysoký počet účastníků školních kol bylo v jazykových soutěžích, nejvíce žáků se účastnilo soutěže v anglickém jazyce 1982, v německém jazyce 336. Do školního kola Matematické olympiády se zapojilo 1899 žáků. Zeměpisná olympiáda měla 1855 účastníků. Olympiády v českém jazyce se účastnilo 1286 žáků, Dějepisná olympiáda ve školním kole měla 929 účastníků. Zastoupeny byly i soutěže na dechové nástroje, sólový a komorní zpěv, přehlídka dětských recitátorů, soutěžní přehlídka tanečního oboru.

Na podporu okresních a krajských kol soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání distanční formou v roce 2021 vyhlásilo MŠMT dotační program. Oprávněnými žadateli o dotaci byly kromě krajů také školy, střediska volného času a další školská zařízení nezřizovaná krajem. Z rozpočtu kraje byly dále uvolněny další finanční prostředky, a to zejména na koordinaci soutěží, činnost odborných krajských komisí, odborných garantů, okresních metodiků, administrátorů a dále na správu a servis informačního systému soutěží.

Na organizaci soutěží se podílelo 6 středisek volného času zřizovaných obcemi (DDM Chrudim, DDM ALFA Pardubice, DDM BETA Pardubice, SVČ Svitavy, DDM Česká Třebová, DDM Ústí nad Orlicí) a 1 školské zařízení zřizované Pardubickým krajem (Centrum celoživotního vzdělávání – zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Pardubického kraje), které zajišťovalo také koordinaci spolupráce organizátorů nižších a vyšších článků a metodickou podporu školám a účastníkům. Střediska volného času uspořádala, stejně jako v předchozích letech, většinu okresních a krajských kol předmětových soutěží.

Evidence školních, okresních a krajských kol soutěží a jejich účastníků byla zajištěna prostřednictvím elektronického systému. On-line systém slouží k přihlašování žáků do soutěží, evidenci nákladů na jednotlivé soutěže a efektivní komunikaci mezi subjekty zapojenými do organizace a realizace soutěží na všech úrovních. Pro školy, účastníky a veřejnost je zdrojem informací o soutěžích, například o jejich termínech, propozicích, pokynech organizátorů a výsledcích.

Ve školním roce 2021/2022 probíhal za finanční podpory Pardubického kraje **XIV. ročník soutěže Festival vědy a techniky po děti a mládež v Pardubickém kraji**, která je součástí Programu vytváření a rozvíjení zájmu žáků o vědecké a technické obory v kraji. Hlavním cílem soutěže je podněcovat co nejvíce starších žáků základních a středních škol prostřednictvím řešení konkrétních vědeckých a technických projektů k odhalování a rozvíjení jejich tvůrčích schopností a schopnosti svoji práci prezentovat odborné i široké veřejnosti.

Ohodnocení vynikajících umístění žáků v předmětových a odborných soutěžích je každoročně součástí *Programu podpory nadaných žáků*, který vyhlašuje Pardubický kraj s cílem podporovat zájmy žáků i napomáhat k identifikaci a uplatnění jejich nadání. Součástí programu je udílení ceny **Mladý talent Pardubického kraje** ve 2 kategoriích – pro základní a střední školy. Návrhy na ocenění podávají školy a hlavními kritérii pro udělení ceny jsou vynikající výsledky žáků dosažené v celostátních a mezinárodních soutěžích. V roce 2021 byl vyhlášen 14. ročník. Přijato bylo 47 návrhů, z nichž komise vybrala 16 žáků, kterým byla udělena cena Mladý talent (4 v kategorii ZŠ, 12 v kategorii SŠ). Celkem 11 žáků, kteří se umístili na medailových pozicích v celostátních/mezinárodních kolech soutěží, obdrželo pamětní list. S ohledem na trvající nepříznivou epidemiologickou situaci byla všechna ocenění předána na slavnostní akci pro žáky, pedagogy a rodiče v červnu 2022. V roce 2022 byl vyhlášen 15. ročník. Přijato bylo 104 návrhů (31 v kategorii ZŠ, 73 v kategorii SŠ), které komise v průběhu listopadu posuzovala a následně vybrala žáky, kterým bude udělena cena Mladý talent Pardubického kraje (slavnostní vyhlášení 6. prosince 2022).

5.3.7 Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Pardubický kraj podporuje další vzdělávání pedagogických pracovníků jako klíčové systémové a efektivní opatření ke zvýšení kvality vzdělávání a vzdělávací soustavy kraje a další vzdělávání pracovníků ve veřejné správě, které vede ke kvalitnímu a efektivnímu výkonu veřejné správy jako služby obyvatelům kraje. V rámci podpory odborného vzdělávání proto kraj dále usiluje o vytvoření podmínek pro koordinovanou spolupráci škol, školských zařízení a dalších institucí v oblasti poskytování rekvalifikací pro široké spektrum cílových skupin.

V souladu s platným zněním zákona č. 563/2014 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, mají pedagogičtí pracovníci po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, udržují a doplňují kvalifikaci. Vedle prohlubování své kvalifikace se mohou pedagogičtí pracovníci účastnit dalšího vzdělávání, kterým si zvyšují kvalifikaci (získávají, rozšiřují). Současně vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, definuje **tři druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků**:

- studium ke splnění kvalifikačních předpokladů (studium v oblasti pedagogických věd, studium pedagogiky, studium pro asistenty pedagoga, studium pro ředitele škol a školských zařízení, studium k rozšíření odborné kvalifikace)
- studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů (studium pro vedoucí pedagogické pracovníky, studium k výkonu specializovaných činností)
- studium k prohlubování odborné kvalifikace (průběžné vzdělávání)

Pardubický kraj zřizuje **Centrum celoživotního vzdělávání (CCV) – zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Pardubického kraje** za účelem poskytování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků škol a školských zařízení (DVPP) podle § 115 školského zákona, zároveň za účelem poskytování celoživotního vzdělávání, pořádání odborných kurzů, školení a jiných vzdělávacích akcí.

CCV pokračovalo ve školním roce 2021/2022 v zajišťování služeb v rámci poskytování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků škol a školských zařízení. Z počtu 216 realizovaných vzdělávacích programů jich 188 proběhlo prezenční formou a 28 online formou. Přehled těchto aktivit obsahuje tabulka č. 14.

Tabulka č. 14: Realizované aktivity DVPP podle obsahových priorit

Prioritní okruh DVPP	Počet aktivit		Počet účastníků		Počet osobohodin	
	Celkem	Podíl	Celkem	Podíl	Celkem	Podíl
Efektivní řízení škol	16	7,4	429	13,7	4 331	9
Oborové činnosti	75	34,7	1 006	32,2	9 771	20,3
Klíčové kompetence učitele a zkvalitňování a modernizace výuky	64	29,6	784	25,1	5 620	11,7
Udržitelný rozvoj	12	5,6	146	4,7	927	2
Rovnost příležitostí ke vzdělávání	23	10,6	335	10,7	1 845	3,8
Kvalifikační vzdělávání	8	3,7	205	6,6	24 230	50,3
Kariérové poradenství	16	7,4	189	6,1	1 260	2,6
Celoživotní vzdělávání	2	1	29	0,9	146	0,3
Celkem	216	100	3123	100	48 130	100

Zdroj: KrÚ Pardubického kraje, OŠ

5.3.8 Další vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení

Další vzdělávání v rámci celoživotního učení je průběžný vzdělávací proces získávání a rozvoje vědomostí, intelektových schopností, kompetencí a praktických dovedností nad rámec počátečního vzdělávání, zpravidla navazující na pracovní praxi. Celoživotní učení zahrnuje každé studium během života, může být realizováno formou organizovanou (formálně), prostřednictvím individuální zájmové činnosti (neformálně) nebo spontánně, bezděčně (informálně).

Do celoživotního vzdělávání v Pardubickém kraji bylo zapojeno celkem 25 středních škol. V uplynulých letech získaly některé střední školy statut autorizované osoby pro různé obory a rozvíjely tak příležitosti a nabídku celoživotního učení. Právo organizovat a provádět zkoušky podle Národní soustavy kvalifikací z příslušné profesní kvalifikace a vydávat o tom dle zákona č. 179/2006 Sb. stanovená osvědčení má 18 středních škol. Celoživotní vzdělávání je poskytováno zpravidla v oblastech, které jsou součástí vyučovaných studijních a učebních oborů dané školy. Vzdělávací aktivity jsou zaměřeny na různé typy rekvalifikačních kurzů pro získání profesní kvalifikace, kurzů pro veřejnost (i bez akreditace), seminářů a v neposlední řadě rovněž na vzdělávání seniorů (tzv. Univerzita třetího věku). Nabídka školy přizpůsobují aktuálním požadavkům zaměstnavatelů, případně potřebám trhu práce v regionu. Pedagogičtí pracovníci středních škol jsou současně zapojeni do spolupráce s dalšími organizacemi nebo projekty z oblasti vzdělávání a celoživotního učení. Jednou z ukázkových aktivit je **spolupráce projektu KAP s projektem UpSkillin** (NPI ČR), který cílí na podporu a doplnění systémových prvků umožňující prohlubování kompetencí dospělých v rámci dalšího vzdělávání v ČR. UpSkillin realizuje krajská setkání autorizovaných osob, škol, pedagogů a klíčových aktérů trhu práce, přičemž cílem setkání je zprostředkovávat informace týkající se možností vzdělávání, zvyšování kvalifikovanosti a využívání Národní soustavy kvalifikací. Potenciál projektu UpSkillin je využitelný pro potřeby KAP a pro školy, které již působí a/nebo uvažují o realizaci aktivit v oblasti dalšího vzdělávání.

5.3.9 Souhrn

Z provedeného vstupního hodnocení stavu oblastí ovlivňující vzdělávání v krajském kontextu vyplývá, že demografický vývoj v Pardubickém kraji je prakticky shodný s vývojem v celé ČR, aktuálně je na straně jedné zasažen následky pandemie Covid-19, přílivem žáků z Ukrajiny a jejich (případným) vstupem do českého vzdělávacího systému. Hlavními znaky aktuálního demografického vývoje v kraji je stárnutí populace a současně také významný nárůst populace jak v důsledku stěhování v rámci republiky, tak i probíhající imigrace cizinců. Příchod cizinců je jedním z faktorů, který bude rovněž ovlivňovat problematiku vzdělávání dospělých (čeština, odbornosti) i vzdělávání jejich dětí v základním a středním školství. Kvalifikované zhodnocení aktuálního stavu a případné stanovení prognóz dalšího demografického vývoje a souvisejícího vývoje ve školství a tématech v oblasti vzdělávání nelze v současnosti zodpovědně provést, neboť predikce vztahující se k aktuální situaci není prakticky jednoznačná.

Tradiční specializované průmyslové obory v Pardubickém kraji (elektrotechnický, chemický, strojírenský, kovodělný, potravinářský a textilní průmysl) byly v minulých letech doplněny poměrně vysokým podílem podniků, které jsou orientované na produkci dílů pro automobilový průmysl, zejména v Německu, přičemž zaměstnávají pracovníky s nižší kvalifikací. V případě recese, tak vznikne problém s jejich zaměstnaností. Je proto třeba, aby se školství spolupodílelo s dalšími partnery na změnách, jejichž důsledkem bude změna z nabídky levné pracovní síly na nabídku vysoce vzdělané pracovní síly pro sofistikovanou výrobu. Společně s nastupujícími změnami, které přináší Práce 4.0, jde dlouhodobý proces, jehož výstupem by měli být všestranní pracovníci, vybavení kompetencemi pro 21. století, schopní rozhodovat a přejímat osobní zodpovědnost, současně zvládat spolupráci v kolektivu a průběžně se vzdělávat v procesu celoživotního učení.

Spolupráce škol a firem je jednou z cest, která umožňuje žákům, resp. studentům, seznámení s reálnou podobou práce ve firmě, mající obdobné zaměření, jako je jejich studijní obor.

Rovněž je velmi přínosná spolupráce některých firem s výzkumem a současně se školami, která může přinést potřebné podněty pro žáky, při jejich volbě povolání, i pro pedagogy, při udržování kontaktu s reálnou praxí a jejím dalším směřováním. Významní zaměstnavatelé v kraji jsou mezi těmi firmami, které se této spolupráci se školami, resp. spolupráci s výzkumem a školami, věnují.

Hodnocení stavu oblastí ovlivňující vzdělávání v kraji je zpracováváno, z hlediska hospodářství, a především z hlediska ne/zaměstnanosti, ve zcela specifickém období. Nezaměstnanost v Pardubickém kraji již nemá prakticky kam klesnout, aktuálně je stále nejnižší z celé ČR. Ke konci srpna 2022 připadala na jednoho uchazeče o zaměstnání v kraji dvě volná pracovní místa. Nejpriznivější poměr mezi uchazeči a pracovními místy byl v okrese Pardubice, kde počet volných míst převýšil počet uchazečů 2,4krát. V okrese Ústí nad Orlicí bylo oproti uchazečům 2,1krát více pracovních míst, v okrese Chrudim 1,8krát více a v okrese Svitavy 1,4krát více. Nejvyšší poptávka je po středoškolských pracovnících v technických oborech a řemeslnících technických a stavebních oborů. Přestože nezaměstnanost v Pardubickém kraji je aktuálně nejnižší v republice, stále se projevuje dlouhodobý jev, kdy nezaměstnanost čerstvých absolventů je vyšší, jak krajský průměr. I z tohoto důvodu je nezbytné, aby absolventi středních škol byli připraveni nabídnout kvalitní praktické znalosti a dovednosti, odpovídající požadavkům rychle se vyvíjejících oborů. Firmy také dlouhodobě hledají strojírensky vysokoškolsky vzdělané odborníky, Univerzita Pardubice však nemůže konkurovat školám se strojírenskými fakultami. Toto je však problematika, kterou střední školství přímo ovlivnit nemůže.

Z výše uvedených hodnocení vyplývá, že střední školy by měly ještě více než dosud reagovat na to, co region potřebuje, je třeba rozvíjet i celoživotní učení a připravovat již nyní žáky na skutečnost, že v průběhu svého pracovního života budou měnit několikrát svoji profesi. Střední škola by měla rozvíjet klíčové kompetence žáků, které získali na základní škole a navázat na ně kompetencemi pro 21. století. Současně je třeba, aby se zvyšovala finanční, ekonomická a jazyková i mediální gramotnost obyvatel, i zde by měly střední školy hrát důležitou roli.

Krajský akční plán III čerpá z těchto zjištění. Přičemž podněty budou zohledněny v rámci prioritizace potřeb KAP III a při tvorbě Ročních akčních plánů pro rok 2023, 2024 a 2025.

- **Ve vztahu k problematice Práce 4.0 připravit aktuální podněty pro školy.**
- **Podpořit spolupráci škol a firem na různých úrovních.**
- **Posílit spolupráci škol se zaměstnavateli, firmami, start-upy či výzkumnými centry všech sektorů.**
- **Rozvíjet výchovu k podnikavosti na středních školách.**
- **Cíleně pracovat jak s mimořádně nadanými žáky, tak se žáky talentovanými.**
- **Podpořit sdílení informací o vývoji na trhu práce mezi školami a aktéry trhu práce.**
- **Prohloubit spolupráci s MAP v kraji.**
- **Rozvíjet spolupráci s realizátory projektů ve vzdělávání v kraji.**
- **Případně další náměty a inspirace dle aktuální situace.**

6. Zhodnocení uplatňování klíčových témat KAP

V rámci procesu krajského akčního plánování je s ohledem na dlouhodobé cíle rozvoje vzdělávání a posílení prvků strategického řízení věnována pozornost klíčovému tematickému oblaku, tzv. tematickým intervencím. KAP III je zaměřen na intervence směřující ke zvýšení kvality vzdělávání, zkvalitnění řízení škol a rozvoji dlouhodobého plánování jako nástroje k efektivnímu řízení škol.

V souladu se Strategií 2030+ a DZ ČR byla zvolena následující klíčová/povinná témata:

- *Rozvoj podnikavosti, iniciativy a kreativity*
- *Polytechnické vzdělávání*
- *Podpora odborného vzdělávání a spolupráce škol se zaměstnavateli*
- *Kariérové poradenství*
- *Podpora čtenářské gramotnosti*
- *Podpora matematické gramotnosti*
- *Rozvoj potenciálu každého dítěte/žáka/studenta/účastníka neformálního vzdělávání (podpora individualizace výuky a vyššího využívání didaktických postupů umožňujících vzdělávání heterogenních kolektivů)*
- *Podpora pedagogických, didaktických a manažerských kompetencí pracovníků ve vzdělávání*

Realizace klíčových témat bude probíhat prostřednictvím **průřezových témat** (resp. klíčová témata budou naplňována/realizována ve všech průřezových tématech), která vycházejí ze Strategie 2030+, resp. definovaných strategických linií, a kterými jsou:

- ∞ Proměna obsahu a způsobu vzdělávání – podpora schopností hlubšího porozumění problémům v širších souvislostech oproti přetěžování žáků informacemi; důraz na využívání znalostí ke kreativním aktivitám a týmové spolupráci; propojování jednotlivých disciplín a jejich uplatňování pro praktické využití, rozvoj dovedností a klíčových kompetencí, získávání praktických zkušeností a poznatků v souvislostech; podpora badatelské a projektové výuky či metod kreativního učení.
- ∞ Podpora pedagogů, ředitelů a dalších pracovníků ve vzdělávání – podpora vzájemného profesního sdílení, přenosu osvědčených a funkčních inovativních metod; podpora pedagogických pracovníků při společné přípravě výuky a jejím reflektování; důraz na to, aby pedagogické týmy dokázaly zaměřit vzdělávání žáků více na získávání kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život.
- ∞ Digitální kompetence, seznámení se se silnými i slabými stránkami využívání informačních technologií, riziky s nimi spojenými a získání kompetencí pro využívání těchto technologií k získávání relevantních informací – rozvoj schopností vyhledávat, třídit a kriticky hodnotit informace.
- ∞ Snížování nerovností v přístupu ke vzdělávání, dostupnost, inkluze a kvalita předškolního vzdělávání; inkluzivní (společné) vzdělávání a podpora dětí/žáků/studentů/účastníků neformálního vzdělávání ohrožených neúspěchem ve vzdělávání, naplňování cílů společného vzdělávání, rozvoj kompetencí pedagogů v oblastech, které směřují ke schopnosti vzdělávat různorodé kolektivy a rozvíjet potenciál dětí/žáků/studentů/účastníků neformálního vzdělávání se sociálním a jiným znevýhodněním.
- ∞ Spolupráce ZŠ-SŠ, SŠ – VŠ, součinnost a spolupráce škol v územích.

Další téma (volitelné)

Dle uvážení odborného týmu KAP, na základě individuálních potřeb v kraji, bylo jako další zvoleno téma Vzájemná spolupráce KAP a MAP.

∞ **SWOT analýza**

Pro potřeby zhodnocení stavu sledovaných tematických oblastí KAP byla zpracována SWOT analýza. Podpůrným podkladem byly zdroje informací a dílčí SWOT analýzy pro klíčové tematické oblasti KAP řešené v rámci předchozího projektu KAP, aktualizované o informace pro jednotlivé oblasti intervencí na krajské úrovni zohledňující specifika řešeného území.

∞ **Rozvojové priority v oblasti vzdělávání**

Klíčový oddíl zahrnuje identifikaci problémů, jejich příčin a cílů (žádoucích změn), které jsou zpracovány ve všech kapitolách povinných témat KAP.

Logiku Analýzy popisuje schéma „*PROBLÉM – PŘÍČINA – ŽÁDOUCÍ ZMĚNA /CÍL*“. Tento soubor logických linek je výsledkem Analýzy potřeb v území pro oblast vzdělávání.

6.1 ROZVOJ PODNIKAVOSTI, INICIATIVY A KREATIVITY

Motto KAP III: „Podnikavost, iniciativa a kreativita jako společný jmenovatel a hybná síla růstu člověka“.

Současný, dynamicky se proměňující globalizovaný svět, čelí v posledních dvou letech celospolečenským výzvám, které zásadním, leckdy velmi negativním způsobem (pandemie Covid-19, ozbrojený konflikt na Ukrajině), mění pohled jedince na vlastní osobní i profesní život. Více než kdy jindy je zřejmá nezbytnost naučit se reagovat na přicházející úderné změny a výzvy. Neustrnout na místě, nepodvolovat se apatii či neochotě k aktivnímu chování plynoucí z obavy vlastních budoucích kroků či nedostatku osobní motivace jednat. Naopak na sobě ustavičně a aktivně pracovat a rozvíjet své klíčové kompetence s vědomím, že nová doba přináší nové příležitosti.

Proaktivní přístup k životu a podnikavost představují kompetence vysoce přínosné pro profesní a sociální život. Z pohledu EU je téma podpory podnikavosti akcentováno již několik let. V doporučení Evropského parlamentu a Evropské rady o klíkových schopnostech pro celoživotní učení je podnikavost (kompetence k podnikavosti) označována za jednu z 8 klíkových kompetencí. Podnikavost a kreativita představují klíčový faktor ekonomického růstu, konkurenceschopnosti a kvality života. Strategický rámec pro evropskou spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy „Vzdělávání a odborná příprava 2020 (ET 2020)“ reflektuje skutečnost nedostatečné podpory propojování podnikavosti – vzdělávání a realizace kreativního vzdělávání na školách. Přitom kreativní a podnikavé myšlení má zásadní význam v rámci profesní přípravy všech oborů a následného profesního uplatnění jedince ve společnosti. S odkazem na výše uvedené vyplývá nezbytnost umět si osvojit kompetence k podnikavosti, dobře s nimi pracovat a adekvátně podporovat a rozvíjet kompetence u pedagogů i žáků.

Kompetence k podnikavosti představují dynamickou kombinaci znalostí a dovedností, které si jedinec osvojuje v průběhu celého života (ve všech oblastech vzdělávání, odborné přípravy až po celoživotní učení). Kompetencí k podnikavosti se rozumí schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní. Jejich podstatou je tvořivost, kritické myšlení a řešení problémů, iniciativa a vytrvalost a schopnost spolupracovat s ostatními s cílem plánovat a řídit projekty, které mají kulturní, společenskou nebo komerční hodnotu (Evropský referenční rámec – Příloha návrhu doporučení Rady o klíkových kompetencích pro celoživotní učení, 2018). Evropský rámec pro kompetence k podnikavosti rozděluje 15 dílčích kompetencí do 3 kategorií. (Dostupné: [The European Entrepreneurship Competence Framework, ENTRECOMP](#)).

Obrázek zdroj: NPI ČR

Podnikavost lze proto chápat jako soubor kompetencí a postojů vedoucích ke zvyšování uplatnitelnosti na trhu práce a konkurenceschopnosti ve společnosti. Jedinci napomáhá pochopit souvislosti vlastní práce a umožňuje chopit se příležitostí.

Kompetence podporující podnikavost, iniciativu a kreativitu:

- *Kritické myšlení* – schopnost orientovat se v informacích a vyhodnocovat informace.
- *Vidění příležitostí, iniciativa a proaktivita* – schopnost aktivně vyhledávat vhodné příležitosti a využívat je.
- *Kreativní myšlení a tvořivost* – schopnost přicházet s nápady a dále je rozvíjet.
- *Týmová práce* – leadership a schopnost práce v týmu.
- *Flexibilita* – schopnost přizpůsobovat se změnám.
- *Vytrvalost a smysl pro zodpovědnost*
- *Přijímání rizika* – schopnost vyhodnocovat a akceptovat přiměřené riziko.
- *Finanční a ekonomická gramotnost* – schopnost vidět věci ve finančních souvislostech.
- *Strategické řízení* – schopnost zpracovat nápady a vize do podoby záměrů, umět předvídat a plánovat.

Podpora rozvoje výše zmíněných kompetencí je označována jako tzv. *výchova k podnikavosti*, která zahrnuje výukové nástroje, metody kreativního učení směřující k posílení a rozvoji kompetencí k podnikavosti vycházející z podnikatelských přístupů, znalostí a dovedností. S výchovou k podnikavosti souvisí pojem „podnikavý člověk“.

Oblast Podnikavosti, iniciativy a kreativity lze rozvíjet v několika rovinách, ideálně podnikavost rozvíjet jako klíčovou kompetenci napříč vyučovacími předměty (napříč nejrůznějšími obory vzdělání a oblastmi vzdělávání):

- *teoretická příprava* (ekonomické vzdělávání)
- *zážitkové a zkušenostní učení* (praktická cvičení zaměřená na rozvoj kompetencí k podnikavosti ve výuce (soft/hard skills)
- zapojení žáků do realizace různých projektů/aktivit školy, projektové dny
- spolupráce s odborníky z praxe (exkurze do firem a podnikatelských hubů, besedy s podnikateli a osobnostmi z regionu, odborník ve výuce, aj.)
- *využití komplexních nástrojů* (realizace fiktivních/reálných firem, propojení teorie s odbornou praxí či odborným výcvikem)

Krajská úroveň – uplatňování oblasti intervence

Výchova k podnikavosti v Pardubickém kraji má poměrně výrazný rozvojový potenciál. Školy postupně získávají zkušenosti z realizace aktivit a projektů zaměřených na podporu podnikavosti u žáků i pedagogů. Avšak, děje se tak pomalejším tempem, mnohdy dokonce roztříštěně a nekoordinovaně. Zatím neexistuje jednotná celonárodní strategie na podporu tematické oblasti. Koncepční pojetí se postupně buduje, přičemž k systematictějšímu pojetí oblasti kompetencí k podnikavosti mohly přispět také revize RVP a proměna obsahu, metod a forem vzdělávání.

V RVP všeobecného gymnaziálního vzdělávání se podnikavost a kreativita objevuje v kategorii personálních a sociálních kompetencí a dále je zahrnuta společně s podnikavostí v rámci tzv. „kompetencí k podnikavosti“, které v RVP pro gymnázia již představují samostatný celek v rámci klíčových kompetencí.

V RVP pro střední odborné vzdělávání, v části věnované kompetencím ve všeobecné vzdělávací složce, se s pojmy kreativita/podnikavost stále příliš nepracuje. Kreativita, a zvláště podnikavost je začleněna do jednotlivých oborových oblastí (obory H, M, L), tzv. „kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám“.

Rozvoj kompetencí k podnikavosti žáků ale i pedagogů možno podporovat ze strany samotné školy, zřizovatele, ale také za podpory externích subjektů, kteří realizují spolupráci se školami v aktivitách podnikavosti. Dalším krokem, který by výrazně a pozitivně přispěl k rozvoji dané oblasti podnikavosti, by představoval vytvoření vhodné metodické podpory k danému tématu (s odkazem na potřeby škol) a kvalitní báze znalostí pro pedagogy věnující se podnikavosti ve výuce. Dále je třeba vytvářet/kultivovat podmínky pro zavádění inovací ve vzdělávání, podpořit inovace, šíření příkladů dobré praxe a podporovat principy sdílení, a především nejvíce podporovat pedagogy i žáky v jejich rozvoji. Je zřetelné, že největší slabinou je nepodnikavost samotných pedagogů a žáků, přičemž

podnikavost lze rozvíjet jedině tehdy, pokud existují aktivní nadšení pedagogové ve školách, kteří v sobě naleznou motivaci rozvíjet sebe i své žáky a kteří mají znalosti a podmínky pro rozvoj podnikavosti a aktivního jednání.

Podpora měkkých kompetencí (soft skills) nejenom k rozvoji podnikavosti a kreativity

Rozvoj podnikavosti, iniciativy a kreativity žáků i pedagogů by měl být pro školy nejenom výzvou, ale především důležitým úkolem. Oblast podpory kompetencí k podnikavosti možno rozdělit na vzdělávání v oblasti světa práce (světa příležitostí), podnikání a obecně trhu – zejména z pohledu ekonomického vzdělávání (včetně nauky o podnikání a podnikatelské etiky), z pohledu kariérového vzdělávání (rozvoj osobnosti, řízení vlastní kariéry) a z pohledu občanského vzdělávání (participace, společenská odpovědnost). Dále oblast zahrnuje rozvoj klíčové kompetence k podnikavosti (prostřednictvím různých forem a metod výuky – projektová výuka, týmová spolupráce a skupinová práce, zážitkové vyučování). Obě části, vzdělávání a rozvoj kompetencí, lze propojovat a rozvíjet prostřednictvím praktických zkušeností žáků, studentů ale i pedagogů získaných realizací aktivit na bázi podnikání – žákovské aktivity a projekty, realizace fiktivních nebo školních firem, účast v soutěžích, spolupráce s odborníky z praxe, besedy s podnikateli, konference, zapojení externího odborníka do výuky. Nejideálnější stav je, pokud škola dokáže využít k rozvoji podnikavosti všechny dostupné nástroje a podnikavost je tak rozvíjena jako klíčová kompetence napříč všemi předměty.

Školy by totiž měly žákům umožnit získat v průběhu vzdělávání alespoň jednu praktickou zkušenost s podnikáním, např. jak řídit fiktivní firmu nebo jak řešit podnikatelský či sociální projekt. Cílená podpora výchovy k podnikavosti ve školách přispěje k rozvoji podnikatelských start-upů, sociálních podniků a projektů, pomůže výrazně zvýšit uplatnitelnost mladých lidí na trhu práce ve všech oborech a sektorech. Význam podnikavosti podtrhuje nástup éry Průmyslu 4.0 - Práce 4.0, která do jisté míry představuje existenční hrozbu pro mnohá (ne)kvalifikovaná povolání. Nemalé procento lidí bude muset právě v důsledku digitalizace, automatizace, robotizace a dalších vlivů (pandemie Covid-19, dopady vojenského konfliktu na Ukrajině na ČR) hledat nové pracovní uplatnění, které může najít právě například právě ve vlastním podnikání.

Nastupující období si bude vyžadovat několiké změny povolání v průběhu ekonomicky aktivního života jedince, a zároveň bude spojeno s požadavkem na flexibilitu, výkonnost, odolnost, tvořivé myšlení, komunikaci, schopnost orientovat se a zpracovat velké množství informací. Jedinec, který dokáže rozvíjet vlastní kreativitu, pracovat s nápady, zapojit se do týmové spolupráce a rozvíjet další podnikavé dovednosti, je řekněme v základu vhodně vybaven dovednostmi potřebnými pro svět 21. století. Takto nastavený – podnikavý – člověk pak dokáže aktivně hledat příležitosti a využít je. Klíč k úspěšnému sebeuplatnění člověka v profesním a osobním životě představují *měkké kompetence (soft skills)* – jsou souborem požadavků potřebných pro kvalitní výkon práce, nezávislých na konkrétní odbornosti, ale na komplexních schopnostech jedince. Jsou přenositelné, uplatnitelné napříč obory.

Efektivní komunikace	Plánování a organizování práce
Spolupráce	Celoživotní vzdělávání
Flexibilita	Objevování a orientace v informacích
Kreativita/podnikavost	Zvládání zátěže
Výkonnost a proaktivní přístup	Řešení problémů
Samostatnost	Leadership – ovlivňování ostatních

Národní soustava povolání www.nsp.cz, projekt *Kompetence 4.0* (11/2021)

V případě rozvoje měkkých kompetencí jedince se ukazuje jako zcela nezbytná role firem a zaměstnavatelů při identifikaci těchto kompetencí. Ze stran zaměstnavatelů zaznívá názor, že vzdělávací systém nepříliš dostatečně přispívá k rozvoji měkkých kompetencí u žáků, které jsou podstatné pro jejich budoucí uplatnění na trhu práce. Doporučení se týká zintenzivnění rozvoje kompetencí, ideálně tak, aby bylo možné nové kompetence přenést do středního (odborného) vzdělávání.

Zaměstnavatelé se rovněž shodují, že hlediska stupně dosaženého vzdělání není podstatný rozdíl mezi preferencí měkkých dovedností u absolventů s maturitním vysvědčením a žáků s výučním listem. Rozdíl se promítá víceméně v pořadí klíčových kompetencí z pohledu priorit jednotlivých zaměstnavatelů (resp. v požadavcích pracovních pozic). Mezi nejvíce preferované klíčové kompetence patří především ochota učit se nové věci, schopnost týmové práce, orientace a porozumění textu, komunikační schopnosti, prezentační schopnosti a řešení problémů. Další preference v návaznosti na soft skills se týkají znalosti cizích jazyků. Nároky na jazykovou vybavenost se přirozeně zvyšují se stupněm dosaženého vzdělání jedince. Nároky na znalost dalšího jazyka jedince se rovněž odvíjí od charakteru firmy a úzce souvisí s globálními potřebami/příležitostmi firem v rámci spolupráce jednotlivých regionů s nejbližšími zahraničními sousedy).

Neopomenutelnou skutečností v rámci tématu je rovněž fakt, že oblast podpory *kompetencí k podnikavosti je prováděna s oblastí kariérového poradenství*. Současný, dynamicky se rozvíjející pracovní trh klade mnohem větší požadavky na rozvoj klíčových kompetencí a celoživotního vzdělávání. V dnešní době už nemůžeme počítat s tím, že prvotní volba povolání nás bude provázet celým profesním životem. Jednou z příčin skutečnosti je i celková situace na trhu práce, která klade značné nároky na flexibilitu uchazečů o práci, na jejich ochotu dále se vzdělávat a nese s sebou také tlak na rozvoj nových (klíčových) kompetencí. V rámci rozvoje podnikavosti vyvstává aktuální potřeba budovat a posilovat aktivní přístup žáků k sebeuplatnění na trhu práce a zároveň oblast kariérového poradenství rozšiřovat o segment podnikatelské činnosti, nebo také pomáhat jedinci vytvářet vlastní profesní dráhu, případně hledat alternativní cesty – ve své podstatě být nějak aktivním ve svém životě.

Významnou cílovou skupinou, u které by měly být aplikovány prvky výuky výchovy k podnikavosti, jsou žáci učebních oborů kategorie H. Absolventi velké části těchto oborů vzdělávání, kteří nacházejí profesní uplatnění jako drobní řemeslníci, se mohou v budoucnu uplatnit jako živnostníci. Školy by tak měly směřovat pozornost na rozvoj podnikatelských kompetencí žáka v návaznosti na profesní uplatnění jedince.

Podpora podnikavosti v Pardubickém kraji

Role Pardubického kraje při podpoře podnikavosti je zásadní. Obecně lze říci, že kraj může podporovat školy při výchově k podnikavosti několika způsoby:

- formou financování aktivit spojených s rozvojem podnikavosti žáků (velmi často nad rámec běžné výuky): projektové dny, podnikatelské kroužky, účast žáků na soutěžích, veletrzích, pořízení programů pro výuku podnikavosti, ale také zajištění personální podpory (pedagog, koordinátor podnikavosti ve školách, odborní experti a konzultanti) včetně podpory dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti výchovy k podnikavosti.
- Zabezpečení metodické podpory pro školy – zřízení pozice krajského metodika, vytvoření metodických materiálů, síťování a spolupráce škol, sdílení informací a příkladů dobré praxe.
- Podpora osvěty k podnikavosti mezi žáky, rodiči i širokou veřejností a včetně marketingové podpory při realizaci aktivit na školách.

V Pardubickém kraji se podpora podnikavosti postupně rozvíjí. Cílem je propojit intenzivněji podnikavost s oblastí vzdělávání a dostat podnikavost do škol. Výchova k podnikavosti totiž není na školách v kraji ve většině případů vyučována jako samostatný předmět, ale její prvky jsou více či méně integrovány v rámci několika předmětů. Výuka je mnohdy mylně zaměřována s obecným ekonomickým či hospodářským studiem a chybí nedostatečné využití metod projektového učení. Zásadní uvědomění, že je třeba začít u samotných pedagogů – aby si osvojili nové poznatky, informace z oblasti výchovy k podnikavosti, využívali vhodné výukové materiály, rozvíjeli své podnikavé myšlení tak, aby následně mohli podnítit podnikavého ducha a aktivní přístup u svých žáků. *Pro KAP Pk III je aktuální otázka Jak „podpořit pedagogy“ a ukázat jim „Jak na podnikavost“. Cestu vidíme jednoznačně v podpoře dalšího vzdělávání pro pedagogy v tématech výchovy k podnikavosti.*

Vynikající příležitostí a efektivním nástrojem podpory výchovy k podnikavosti je zapojení škol v Pardubickém kraji do aktivit na národní úrovni v podobě **Centra fiktivních firem (CEFIF)** při NPI ČR, které koordinuje činnost sítě efektivních firem v České republice a poskytuje podporu a poradenství žákům a učitelům působícím ve fiktivních firmách. V Pardubickém kraji je rozvinuta aktivita fiktivních firem, zejména u ekonomicky zaměřených oborů vzdělání SŠ/VOŠ. Systém fiktivních firem je vynikající pro přípravu žáků pro reálné podnikání – žáci si zakládají vlastní fiktivní firmy při CEFIF, a to většinou v rámci projektu či předmětu (Firemní praxe, Fiktivní firma). Jde o projektovou výuku, posilování mezipředmětových vazeb (praktické procvičování předmětů: personalistika, management, marketing, ekonomika, finance, účetnictví, logistika, řízení výroby, cizí jazyk), a dále spolupráce s reálnou firmou, se kterou svou fiktivní firmu konzultují. V rámci těchto aktivit se žáci účastní veletrhů fiktivních firem, kde obchodují s ostatními majiteli fiktivních firem.

V rámci Pardubického kraje je aktuálně v CEFIF registrováno 23 fiktivních firem celkem z 5 středních škol (NPI ČR, Fiktivní firmy 03/2022). Došlo k mírnému poklesu realizované aktivity oproti roku 2019/2020, kdy v kraji bylo registrováno v CEFIF 26 fiktivních firem celkem z 6 středních škol.

Název školy	Počet fiktivních firem
AGYS – Anglické gymnázium a Střední odborná škola, s.r.o.	1
Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Pardubice	6
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Polička	8
EDUCA Pardubice – Střední odborná škola, s.r.o.	5
Střední škola podnikání Vysoké Mýto, s.r.o.	3

CEFIF (NPI ČR 03/2022)

Dalším zajímavým nástrojem jsou aktivity celosvětové organizace **JA Czech – Junior Achievement Czech Republic**, jejímž posláním je vzdělávat českou mládež tak, aby poznala hodnotu podnikání, porozuměla obchodu a ekonomii, rozvíjela etický postoj k vedení a byla dobře připravena na svět práce. Českou kancelář JA Czech založil v r. 1992 Tomáš Jan Baťa. Žákům, studentům a mladým lidem pomáhá v rámci aktivity *JA Studentská firma* zakládat reálné obchodní firmy, možnost vyzkoušet si reálné podnikání v rámci školní výuky. Přináší příležitosti pro získávání a rozvoj dovedností nezbytných pro úspěšný start do reálného života a na trh práce. Pro pedagogy nabízí vzdělávání pro podporu jejich rozvoje prostřednictvím akreditovaných školení DVPP k tématu výchovy k podnikavosti, získání nových znalostí a dovedností v oblasti kreativní práce se žáky, nové způsoby výuky a přináší příležitosti obohatit výuku a aktivizovat žáky pomocí praktických programů a soutěží. V Pardubickém kraji figuruje na seznamu studentských firem JA Czech 2021/2022 celkem 19 firem z 5 středních škol. Přitom v roce 2019/2020 byly na seznamu JA Studentských firem pouze 2 školy (Obchodní akademie a střední škola cestovního ruchu Choceň, Obchodní akademie Chrudim).

Název školy	Počet JA Studentských firem
Obchodní akademie a Střední škola cestovního ruchu Choceň	8
Gymnázium, obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy	1
Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmána Česká Třebová	3
Střední škola zemědělská a veterinární Lanškroun	1
Obchodní akademie Chrudim	6

JA Studentská firma 2021/2022

S odkazem na výše uvedené je zřejmé, že v některých školách se podnikání už věnují i prakticky (CEFIF či Junior Achievement). Poděkování patří osvětleným ředitelům a pedagogům na školách, kteří se věnují podnikavosti ve výuce. Na druhou stranu, vzhledem k celkovému počtu SŠ/SOU všech zřizovatelů v rámci Pk (74 škol) a v kontextu s počtem ekonomicky zaměřených oborů, je využití účinných nástrojů výchovy k podnikavosti stále nízké. Proto se jeví jako žádoucí věnovat pozornost propojování podnikavosti do výuky, sdílení příkladů dobré praxe napříč školami, které již realizují tyto aktivity a školami, které přemýšlejí o zapojení do aktivit. Inspirovat se úspěšnými výstupy a zkušenostmi druhých.

V Pardubickém kraji funguje od r. 2018 **Pardubický podnikatelský inkubátor (P-PINK)**, za podpory Pardubického kraje a Města Pardubice, jehož vizí je podporovat inovativní myšlenky a projekty. Poskytuje nové impulsy pro již zavedené start-upy a firmy. Nabízí komplexní podpůrné programy inkubace, akcelerace odborného vzdělávání a propojování s potenciálními partnery. Cílem je zkvalitnit a rozšířit podnikatelské aktivity a počet pracovních míst v kraji. P-PINK nejenom pomáhá nastartovat podnikání v kraji, ale také cílí své aktivity na žáky SŠ a studenty VŠ. Zejména žáci ze středních škol, u kterých podněcují podnikavost a při tom vyhledávají talentované jedince s nápadem. P-PINK navštěvuje střední školy s workshopem „*Objev v sobě podnikatele!*“. Žáci se dovědí, jaký je rozdíl mezi „být zaměstnancem“ a stát se živnostníkem. Hledají „pro a proti“ obou alternativ, zamýšlejí se i nad dalšími věcmi a okolnostmi kolem podnikání. Poté na základě získaných informací mají za úkol vymyslet svůj podnikatelský nápad (aktivita aplikována do 14 středních škol v Pardubickém kraji). P-PINK navštěvuje střední školy nejen se svými workshopy, ale také se samotnými podnikateli v rámci aktivity „Podnikání stojí za to, aneb jak jsme to dokázali“. Beseda s podnikatelem, který zprostředkovává žákům vlastní autentickou zkušenost se zahájením a průběhem svého podnikání a dává tak žákům příležitost udělat si reálný obrázek o tom, co podnikání obnáší, ať už jde o pozitiva, nebo negativa. Žáci tak mají možnost přemýšlet, jestli by se jejich profesní budoucnost mohla zaměřit na vlastní podnikání, nebo se spíše cítí být potenciálními zaměstnanci. Mimo to, P-PINK také realizuje soutěž „Parádní nápad!“ pro žáky/studenty, kteří mohou svůj nápad proměnit v realitu díky této soutěži.

Další koncept v oblasti podpory podnikavosti žáků středních škol nabízí program „**Soutěž a Podnikej**“ – jedná se o soutěž pro žáky, kteří mají zájem o inovativní řešení problémů a tvorbu svého vlastního podnikání na střední škole a později při svém dalším studiu či praxi. Od roku 2018 se soutěž rozšířila do Pardubického kraje, kde se uskutečnilo regionální finále ve spolupráci s agenturou CzechInvest a Pardubickým podnikatelským inkubátorem (P-PINK). V Pardubickém kraji se nacházejí talentovaní středoškolští žáci, kteří čekají na svou příležitost rozvíjet své podnikatelské nápady, v rámci regionálních kol soutěží proti žákům z ostatních středních škol v kraji.

Zajímavým počinem roku 2022 je spolupráce Univerzity Pardubice a Statutárního města Pardubice – projekt **Rozjed' to!**, jehož cílem je motivovat aktivní studenty UPCE k pořádání kulturních akcí, na které mohou získat podporu ze strany města i univerzity (např. Pardubický PLES – Z univerzity do města za Hokejem).

Podpora podnikavosti, iniciativy a kreativity nabývá na stále větším významu. V předchozím projektu zaměřeném na krajské akční plánování oblasti vzdělávání bylo téma rozvoje podnikavosti povinné, proto byla problematika rozvoje kompetencí žáků i pedagogů k aktivnímu přístupu, osobnímu rozvoji a naplnění opakovaně propsána již v dokumentech Krajský akční plán I a Krajský akční plán II. S obdobnou důležitostí je přistupováno k podnikavosti a rozvoji měkkých kompetencí i v nynější době, a to nejenom kvůli tomu, že pojmy „podnikavost a klíčové kompetence“ se vyskytují v národních dokumentech – ve Strategii vzdělávací politiky ČR 2030+ a další jiných.

Ve **Strategii 2030+** se vyskytují témata směřem k podnikavosti, související:

- se zaměřením vzdělávání větší měrou na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život (SC 1).
- s potřebou akceptovat technologický vývoj a dynamické celospolečenské změny.
- s podporou a rozvojem kreativity, gramotností a kritického myšlení.

Dokument **Inovační strategie ČR 2019-2030** zmiňuje podnikavost jako významné téma-kapitola „Národní start-up a spin-off prostředí“ uvádí jako jeden z dílčích cílů „*zavést v rámci výuky na všech úrovních škol vzdělávání k podnikavosti*“ (rozvíjet výuku k podnikavosti, získání podnikatelských dovedností). Intenzivnější propojení škol s podnikatelskou sférou přináší oboustranné výhody a pro žáky SŠ to může být i jedna z rozhodujících příležitostí k získání praktických zkušeností a potřebných kompetencí.

Realizace podpory kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě je třeba řešit průřezově prostřednictvím témat, která vycházejí se Strategie 2030+ směřem k podnikavosti:

- Jedná se především proměnu obsahu a způsobu vzdělávání reflektující nevyhnutelnou modernizaci cílů a obsahů vzdělávání, forem i metod učení. V souvislosti s rychlou transformací ve společnosti, s novými výzvami a změnami na trhu práce taženými průmyslovou revolucí 4.0 se mění soubory dovedností a kompetencí, které jsou potřebné pro stávající i budoucí povolání. Velmi výrazně do života jedince

zasahují nové formy komunikace, masové využívání digitálních technologií, neomezený přístup k informacím/ale desinformacím, se kterými se musí umět jedinec popasovat. Nová doba přináší nové trendy apelující po proměnách v oblasti vzdělávání, které se logicky dotýkají transformace vzdělávacího prostředí, inovace vzdělávacích obsahů a způsobů jejich předávání. Strategie 2030+ jasně hovoří o vzdělávání ve smyslu práce se znalostmi, které se zaměřuje méně na memorování a soustředí se více na pochopení informace, porozumění, využití a vzájemné souvislosti. Důraz je kladen na využívání znalostí ke kreativním aktivitám a týmové spolupráci, dále rozvoj dovedností, získávání praktických zkušeností, rozvoj gramotností včetně kritického myšlení a zvyšování kompetencí. Proměna a inovace obsahu vzdělávání se orientuje na zavádění nových, moderních a inovativních metod (podpora projektové výuky či metod kreativního učení) ve vzdělávání tak, aby vzdělávací systém byl připraven vyrovnat se s novými změnami a dokázal flexibilně reagovat na měnící se potřeby žáků. Cílem je pak dosažení vyšší úrovně/zkvalitnění klíčových kompetencí a gramotností žáků i pedagogů.

- Na druhé straně musí být věnována pozornost profesní podpoře pedagogů, kteří jsou hlavními aktéry budoucích změn ve vzdělávání tak, aby dokázali nastavit vzdělávání žáků více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský a profesní život. Podpora pedagogů, ředitelů a dalším pracovníkům ve vzdělávání by se měla odvíjet formou přenosu poznatků, informací, příkladů dobré praxe, funkčních a inovativních metod, a také prostřednictvím systému podpory vzájemné kooperace škol i profesního sdílení pedagogů (v oblasti metodiky i didaktiky), aby se zlepšování kvality vzdělávání stalo běžnou praxí.
- Nedílnou součástí kompetencí (nejen) k podnikavosti je rozvoj digitálních kompetencí žáků a pedagogů, které jsou klíčové pro progres v oblasti vzdělávání. Digitální kompetence je nutné vnímat jako průřezové téma s cílem zvýšení implementace informačních a komunikačních technologií do vzdělávání. S odkazem na uvedené je třeba nejenom začleňovat využívání nových technologií ve výuce na středních školách, nýbrž také udržení procesu stálého inovování a modernizování výukových metod.
- Cílem je podpořit tvořivost, kreativitu, inovace a rozvíjet kompetence k podnikavosti na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy. Podstatná je podpora všech příležitostí k zavádění a rozvíjení výchovy k podnikavosti do vzdělávacích programů středních škol, zintenzivnění využívání nabídky firem v regionu ke spolupráci se středními i základními školami, kooperace s aktivními firmami, odborníky z praxe a dalšími významnými aktéry (Krajská hospodářská komora Pardubického kraje, CzechInvest, P-PINK, úřad práce) nebo existujícími projekty v kraji – vynikajícím příkladem je projekt **SMART AKCELERÁTOR+**, který se zaměřuje na podporu vědy, vzdělávání, start-upů, podporu podnikání i regionální rozvoj. Cílí na širokou skupinu (žáci, studenti, pedagogové, výzkumníci, podnikatelé, zástupci obcí, vedení inovativních firem apod.) a jeho úkolem je mj. zprostředkovat komunikaci mezi jednotlivými skupinami, iniciovat jejich spolupráci a podpořit tak vznik fungujícího inovačního ekosystému v Pardubickém kraji.

Výchova k podnikavosti má významnou prioritu a je třeba, aby školy považovaly oblast výchovy k podnikavosti za důležitou a nedílnou součást vzdělávání, která má být akcentována napříč všemi obory. Role školy/pedagogů je zcela zásadní. *Vzhledem ke skutečnosti, že výchova k podnikavosti není většinou samostatným vyučovacím předmětem a vyžaduje specifické výukové metody (projektové, zkušenostní učení), je třeba, aby pedagogové ovládali široké spektrum kompetencí.* V tomto ohledu je žádoucí podporovat další vzdělávání pedagogů (kurzy, e-learning, samostudium, stáže, exkurze do firem), které přispěje ke zkvalitnění profesního působení pedagogů se zaměřením na podporu podnikavosti, s cílem zakomponovat nové náměty do výuky a podnítit tak podnikavost u žáků a studentů. Rovněž je žádoucí spolupracovat s pedagogickými fakultami vysokých škol připravující budoucí učitele středních škol, aby věnovaly pozornost tématu výchovy k podnikavosti již v pregraduální přípravě učitelů, a nejen v rovině teoretické, ale především praktické. K šíření výchovy k podnikavosti může významně přispět také NPI ČR či další vzdělávací instituce prostřednictvím nabídky vhodných vzdělávacích programů v systému DVPP. Škála metod i nabídka na vzdělávacím trhu na podporu výuky a výchovy k podnikavosti je poměrně široká. *Co se týče podpory ze strany kraje, Pardubický kraj vystupuje v pozici prostředníka mezi školami a dalšími partnery (firmy, podnikatelé, organizace – KHK Pk, CzechInvest, P-PINK) a je bodem, kde se mohou potkávat informace, kontakty, zkušenosti a příklady dobré praxe.*

SWOT analýza k tématu Rozvoj podnikavosti, iniciativy a kreativity

SILNÉ STRÁNKY - Výchova k podnikavosti (Vkp) podporuje a rozvíjí kompetence pro úspěšné uplatnění v pracovním a osobním životě jedince. - Aktivizační metody rozvíjí žáky po stránce znalostí, dovedností a postojů. - Vkp rozvíjí gramotnosti jedince – čtenářskou, matematickou, finanční (ekonomickou) a digitální. - Solidně rozvinutý inovační potenciál kraje, silná průmyslová tradice kraje a významná role malých a středních podniků. - Fungující spolupráce škol s firmami a zaměstnavateli (stáže ve firmě, besedy, workshopy s podnikateli, setkání s úspěšnými inspirativními osobnostmi z kraje). - Spolupráce s dalšími sociálními partnery v kraji (Krajská hospodářská komora Pk, CzechInvest, P-PINK, Univerzita Pardubice, Úřad práce) a zástupci projektů v kraji – např. SMART AKCELERÁTOR+. - Zkušenosti škol s realizací projektů fiktivních firem, aktivní účast žáků na soutěžích, veletrzích studentských firem, zapojení školy a žáků do realizace školních aktivit a projektů, pořádání charitativních nebo společenských akcí (den otevřených dveří, burza škol, ples, jarmark). - Zkušenosti některých škol se zaváděním nových trendů i inovativních metod výuky.	SLABÉ STRÁNKY - Nedostatečné zkušenosti pedagogů v oblasti podpory podnikavosti, iniciativy a kreativity. Nedostatečné zaměření na rozvoj klíčových kompetencí (včetně digitálních kompetencí). - Nedostatečné znalosti a nízká vzdělanost pedagogů v oblasti Vkp. - Neochota pedagogů (ředitelů škol) měnit zaběhnuté postupy a metody. Nepodnikaví pedagogové. - Malý zájem pedagogů o podporu podnikavosti (časové nároky na pedagogy při přípravě a realizaci akcí). - Časová a finanční náročnost na realizaci akcí, nedostatek finančních prostředků pro realizaci aktivit mimo výuku. - Nedostatečná znalost, využití nebo sdílení již existujících programů, projektů na podporu podnikavosti a dalších kompetencí. - Nezájem ze strany některých žáků o ekonomické aktivity, neochota vzdělávat se. - Reálné podnikání studentů ztěžuje současná legislativa, leckdy obava z dopadů pandemie Covid-19 a ozbrojeného konfliktu na Ukrajině na českou podnikatelskou půdu. - Odliv mladých podnikavých lidí z regionu (do Prahy či velkých měst).
PŘÍLEŽITOSTI - Revize/aktualizace RVP, posílení hodin Vkp v rámci ŠVP. - Podpora vzdělávání pedagogů (vzdělávací kurzy DVPP zaměřené na Vkp), podpora rozvoje klíčových kompetencí pedagogů, mentoring, koučování. - Akcentovat téma výchovy k podnikavosti již v pregraduální přípravě pedagogů v rovině teoretické a praktické. - Podpora teoretické výuky i zážitkové/zkušenostní výuky. Zavádění inovativních metod výuky, rozšiřování projektového způsobu výuky. - Rozvoj digitálních technologií a využívání ICT nástrojů ve výuce. - Existence výukových materiálů a metodik vzniklých z různých aktivit a projektů či od subjektů napříč ČR. Rozvoj metodické podpory v Pk. - Možnosti zapojení se do projektů vč. zapojení do šablon, zapojení se do mezinárodních programů a spolupráce na podporu podnikavosti. - Aktivity firem a dalších organizací (soutěže, spolupráce s firmami a sociálními partnery, zapojení odborníků z praxe, stáže pro pedagogy a žáky, žákovské a studentské iniciativy). - Průmysl 4.0 – Vzdělávání 4.0 – tlak na rozvoj klíčových kompetencí. - Kariérové poradenství na škole – podnikavost jako kompetence ČŽU. - Implementační projekty Krajského akčního plánu (I-KAP II) – aktivity realizované propojením vzdělávacího spektra MŠ-ZŠ-SŠ-VOŠ-VŠ.	HROZBY - V rámci revize RVP a při jeho implementaci nedojde k posílení rozvoje kompetence k podnikavosti na školách. - Změna priorit státní vzdělávací politiky, nevznikne strategie výchovy k podnikavosti na národní či krajské úrovni. - Změna legislativy – zprísňení podmínek pro realizaci podnikání při škole, včetně potenciálních negativních dopadů ukrajinské krize na českou ekonomiku. - Nedostatek finančních prostředků pro materiálně technické zázemí ve školách pro kvalitní rozvoj výuky v oblasti podnikavosti, iniciativy a kreativity. - Školy nebudou mít dostatek finančních prostředků na realizaci aktivit na podporu kompetencí k podnikavosti po skončení EU dotačních programů, a nebudou schopné zajistit financování propagace rozvoje podnikavosti. - Neaktivní a nepodnikaví pedagogové bez zájmu o Vkp (Vkp nebude pro školu představovat důležitou prioritu). - Průmysl 4.0 – Práce 4.0 – Vzdělávání 4.0 – rostoucí tlak na (ne)dostatečně rozvinuté kompetence žáků pro uplatnění na TP, nedostatečná připravenost absolventů škol na podnikatelskou praxi. - Turbulentní změny TP i v rámci celospolečenského dění v důsledku dopadu pandemie Covid a ozbrojeného konfliktu na Ukrajině na ČR.

Rozvojové priority v oblasti Rozvoj podnikavosti, iniciativy a kreativity

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Neexistence strategie podpory podnikavosti.	Neexistuje jednotný přístup v oblasti vzdělávání k podpoře výchovy k podnikavosti na školách; absence podpory na národní i krajské úrovni – VvkP stále není na školách dostatečně rozšířena a vedení k podnikavosti se neprolíná napříč všemi vyučovacími předměty.	Podpora a rozvoj podnikavosti na školách získají na pozornosti, aby školy začaly považovat oblast VvkP za důležitou a nedílnou součást vzdělávání, která má být akcentována napříč všemi vyučovacími předměty a obory. Podpora vzniku jednotné strategie, revize/aktualizace RVP, posílení výuky v rámci ŠVP. Zintenzivnit podporu VvkP a zdůraznit téma při revizích RVP a posílit rozvoj podnikavosti jako klíčové kompetence pro celoživotní učení. Osvěta tématu podnikavosti směrem žákům, rodičům a veřejnosti.	Kraj jako prostředník mezi školami a dalšími partnery při tvorbě krajské strategie k podpoře podnikavosti.
Nízká vzdělanost, nedostatečné znalosti pedagogů v oblasti VvkP. Nedostatečné zaměření na rozvoj klíčových kompetencí pedagogů.	Nedostatečné pochopení významnosti a komplexnosti VvkP ze strany pedagogů (ředitelů) a s tím související nevelký zájem škol o podporu k podnikavosti. Leckdy je to i nedostatek příležitostí ke vzdělávání pedagogů v této oblasti. V některých případech i absence kvalitních metodických materiálů vedoucích k připravenosti pedagogů na výuku podnikavosti žáků. Roli hraje též nedostatečná informovanost, znalost, využití, sdílení a orientace v již existujících programech a aktivitách na podporu podnikavosti a rozvoje dalších kompetencí, které vznikly za podpory nejrůznějších projektů napříč ČR.	Proškolení, informování a kompetentní pedagogové, kteří budou oplývat širokým spektrem kompetencí, které uplatní ve výuce (a nejenom ve VvkP). Kvalitní nabídka vzdělávacích aktivit zaměřených na rozvoj kompetencí pedagogů v oblasti výchovy k podnikavosti (kurzy DVPP, samostudium, stáže a exkurze pedagogů ve firmách, spolupráce s odborníky z praxe), včetně vzdělávání v problematice soft skills a rozvoje dalších kompetencí, mentoringu a koučinku, které přispěje ke zkvalitnění profesního působení pedagogů se zaměřením na podporu podnikavosti. Dostatek metodických materiálů a cílený rozvoj didaktických dovedností vyučujících potřebných pro výuku podnikavosti.	I-DZ CCV – zařízení pro DVPP Pk P-PINK KHK Pk CzechInvest projekt SMART AKCELERÁTOR+
Nedostatečné zkušenosti pedagogů v oblasti podpory podnikavosti, iniciativy a kreativity. Nepodnikaví pedagogové.	Z důvodu nedostatečné orientace pedagogů v tématu VvkP, nejsou pedagogové vybaveni znalostmi, zkušenosti ani motivací rozvíjet vlastní iniciativu a podnikavost u svých žáků. Pedagogové nejsou motivováni zkoušet nové metody a postupy, v oblasti VvkP nejsou příliš aktivní, a tudíž jsou nepodnikaví. Nízký zájem pedagogů o podporu podnikavosti je ovlivněn především časovou náročností a prací navíc při přípravě/realizaci aktivit. Leckdy nejsou pedagogové dostatečně motivováni do zapojení do aktivit/projektů ani ze strany školy (např. finanční motivace).	Existence koordinátora pro rozvoj podnikavosti v kraji a funkční metodické podpory pro školy v kraji, které již realizují a/nebo přemýšlejí o realizaci aktivit v oblasti podnikavosti. Podpora pedagogům, ředitelům škol a dalším pracovníkům ve vzdělávání formou přenosu informací a příkladů dobré praxe (přenos funkčních a inovativních metod) a také prostřednictvím systému podpory vzájemné kooperace škol i profesního sdílení pedagogů. Podpora spolupráce a propojení školy a podnikatelského sektoru, možnost spolupráce pedagogů s podnikateli v kraji, spolupráce s odborníky z praxe a dalšími významnými aktéry.	

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečné materiálně-technické zázemí pro kvalitní rozvoj výchovy k podnikavosti. Nedostatečná úroveň vybavenosti škol digitálními technologiemi.	Neodmyslitelná část podpory rozvoje VěP na školách spočívá rovněž v rozvoji/modernizaci infrastruktury škol, v adekvátním zázemí škol včetně zajištění, pořízení a efektivním využívání atraktivních výukových materiálů, moderních technologií a programů (např. podnikatelské hry, on-line aplikace), pomůcky, které ztraktivňují výuku a pomáhají rozvíjet u žáků kompetence k podnikavosti. Školy se však potýkají s nedostatkem prostředků na materiálně-technické vybavování škol. Nedostatek finančních prostředků se značně promítá do možností škol vybavit se kvalitními digitálními technologie a nástroji, zejména kvalitativní i kvantitativní zlepšení ICT školy.	Zkvalitnění materiálně technického vybavení škol pro rozvoj VěP. Podpora a vyhledávání možností financování aktivit spojených s realizací VěP – zapojení škol do dotačních výzev, realizace projektů zaměřených na rozvoj infrastruktury škol, technického zázemí (kvalitně vybavené učebny pro výuku a nácvik praxe v oblasti podnikatelských kompetencí). Implementace moderních digitálních technologií do výuky a inovace ve vzdělávání v kontextu digitalizace. Zlepšení úrovně digitálního vybavení škol včetně zřízení fondu pro mobilní digitální zařízení, který bude k dispozici znevýhodněným žákům a studentům.	IRP, OP JAK, Národní plán obnovy Krajské dotace I-DZ Národní plán obnovy
Nedostatečné digitální kompetence pedagogů i žáků ve vazbě na inovace ve vzdělávání.	Nedostatečně rozvinuté digitální kompetence pedagogů a žáků jsou odrazem doposud malého propojování digitálních technologií a ICT nástrojů do výuky. Nedostatečný rozvoj digitálních dovedností se projevuje ve všech vzdělávacích oblastech.	Podpora digitálních dovedností pedagogů a žáků prostřednictvím vzdělávání a využívání ICT nástrojů ve výuce. Revize vzdělávacích programů pro základní a sekundární vzdělávání zejména v oblasti posílení výuky IT, rozšíření jejího rozsahu na pokročilé digitální technologie a podpora digitálních dovedností ve všech vzdělávacích oblastech.	OP JAK I-DZ Spolupráce škol a firem, etablovaných vzděl. organizací
Finanční možnosti škol pro realizaci aktivit zaměřených na podporu podnikavosti.	V rámci rozvoje kompetencí k podnikavosti školy narážejí nejčastěji na nedostatek finančních prostředků na realizaci aktivit k podnikavosti mimo vlastní výuku.	Zapojení škol do realizace projektů (i evropské) zaměřených na podporu podnikavosti, díky kterým budou moci školy získat finanční podporu pro své aktivity.	OP JAK Spolupráce škol a firem, mezinárodní partnerství škol
Nedostatečně rozvinuté klíčové kompetence žáků. Nízká připravenost žáků – absolventů na podnikatelskou praxi.	Nedostatečně rozvinuté kritické myšlení, inovativní přemýšlení a gramotnosti, nedostatečná kvalita osvojení měkkých kompetencí u žáků. Nízký zájem žáků rozvíjet vlastní iniciativu, kreativitu a podnikavost. Podnikání nepatří mezi preferovaný druh kariéry.	Cílená podpora měkkých kompetencí žáků (včetně kreativity, gramotností a kritického myšlení) a rozvoj kompetence k podnikavosti. Zavedení aktivit/programů na rozvoj měkkých kompetencí žáků (Průmysl 4.0 - požadavek na rozvoj klíčových kompetencí), zapojení do činností podporující rozvoj kompetencí k podnikavosti – realizace fiktivních firem, studentských firem či reálných školních firem. Účast žáků na soutěžích, veletrzích, seminářích, besedy žáků s podnikateli,	Fiktivní firmy (CEFIF), Junior Achievement, Soutěž & Podnikaj. P-PINK

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
	Nedostatečné využívání nástrojů k podpoře podnikavosti ze strany škol a nízká návaznost výuky ve školách na potřeby podnikatelské praxe.	exkurze ve firmách a start-upech, podnikatelské kroužky v rámci mimoškolní zájmové činnosti.	Spolupráce škol a firem a sociálních partnerů I-DZ projekt SMART AKCELERÁTOR+
Kariérové poradenství podnikavost a předčasné odchody ze vzdělávání	Podpora kompetencí je spjata s oblastí kariérového poradenství a změnami na trhu práce, který klade požadavky na rozvoj klíčových kompetencí a celoživotní vzdělávání. Je potřeba budovat aktivní přístup žáků k sebeuplatnění na trhu práce. Jedním z častých důvodů předčasných odchodů žáků ze školy je zahájení vlastního podnikání, kdy považují školu za ztrátu času.	Oblast kariérového poradenství rozvíjet také o segment podnikatelské činnosti, neboť právě podnikavost je kompetence pro celoživotní učení. Motivovat žáky k vlastnímu samostatnému uplatnění na trhu práce, podpořit spolupráci školy a aktérů z oblasti podnikání (např. P-PINK) a seznámit je s výhodami „být zaměstnancem“ nebo „stát se podnikatelem“. Prostřednictvím KP pomáhat žákům vytvářet vlastní profesní dráhu nebo alternativní cestu, jak být aktivním.	OP JAK P-PINK Kariérové centrum Pardubice (CCV) I-DZ

6.2 POLYTECHNICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ (TECHNICKÉ, PŘÍRODOVĚDNÉ A EVVO)

Definice oblasti intervence:

Polytechnické vzdělávání poskytuje informace a vědomosti o vědeckých principech a odvětvích výroby, poznatky z technických a jiných oborů a všeobecně technické dovednosti. Rozvíjí znalosti o technickém prostředí a pomáhá vytvářet a fixovat správné pracovní postupy a návyky, kooperovat, komunikovat a osvojovat si technické dovednosti a kladné postoje k technice. Klíčový je přitom rozvoj logického a konstruktivního myšlení, tvořivosti a kreativity.

Polytechnické vzdělávání není synonymem pro vzdělávání ve výhradně technických oborech. Naopak, šíře oblasti polytechniky je značná – proto je polytechnické vzdělávání možné chápat jako vzdělávání integrující přírodovědné, technické a environmentální vzdělávání a jako komplex vzájemných implikací mezi složkami vzdělávání a jednotlivými předmětovými oblastmi. Jedná se o integraci:

- všeobecné složky a odborné složky vzdělání
- společenskovedních a humanitních předmětů, matematiky, polytechnických a uměleckých předmětů

Přírodovědné vzdělávání se orientuje na porozumění základním přírodovědným pojmům, zákonům, porozumění a užívání metod vědeckého zkoumání přírodních faktů, objektů, procesů, vlastností, zákonitostí. Cílem je rozvíjet schopnosti potřebné při využívání přírodovědných vědomostí a dovedností pro řešení konkrétních problémů.

Technické vzdělávání se zaměřuje na osvojování potřebných technických vědomostí a dovedností. Je realizováno na vědeckém základě, uvědoměle při aktivitách majících vztah k technice, s níž se v životě setkává každý jedinec.

Environmentální vzdělávání se dělí na výchovu a osvětu. Výchova systematicky působí na mladou generaci (včetně dětí předškolního věku) za účelem přijetí hodnot a jednání nezbytného pro ochranu a péči o životní prostředí. Oblastmi vzdělávání jsou: výchova o/v/pro životní prostředí. Úkoly osvěty jsou v rovině informativní zaměřené na dospělou populaci a obecně na veřejnost.

Polytechnické vzdělávání lze realizovat jak v oborech poskytujících vzdělávání všeobecného charakteru (gymnázium), tak v odborném vzdělávání (vč. vyšších odborných škol), přičemž kvalitní polytechnické vzdělávání je vnímáno jako přidaná hodnota, která přispívá k pozitivnímu vnímání školy a nabízených oborů.

Strategické a podpůrné dokumenty na národní úrovni k danému tématu

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030

Strategická linie 1: Proměna obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání

- 1.1 Proměna obsahu, metod a forem vzdělávání

Pro jednotlivé vzdělávací oblasti a průřezová témata na různých stupních formálního vzdělávání je nezbytné, aby vznikl modernizovaný, provázaný, a především jasně vymezený obsah kurikula, který lépe popíše vztah dané vzdělávací oblasti k očekávaným cílům, respektive výstupům vzdělávání, a umožní výběr vhodné pedagogické strategie. *Důraz bude kladen na využívání znalostí ke kreativním aktivitám a týmové spolupráci. Propojování jednotlivých disciplín z oblasti přírodních věd a matematiky a jejich uplatňování pro praktické využití rozvine kritické myšlení žáků a chápání principů podnikavosti a environmentálních problémů. Kromě badatelské a projektové výuky je zde také možnost využívat metod kreativního učení a koncepce STEM. Využívání těchto metod při vzdělávání žáků má navíc silný motivační přesah k celoživotnímu učení.*

- 1.7 Odborné vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách

Cílem je oborovou soustavu zpřehlednit, zjednodušit a definovat obory vzdělání, ve kterých mají být žáci a studenti připravováni na profesní život v měnících se podmínkách 21. století. Přehodnocena bude příliš úzká profilace některých oborů a budou vyřazeny již neaktuální a překrývající se obory.

MŠMT se v rámci odborného vzdělávání zaměří na rozšiřování možnosti vzdělávání žáků v reálném pracovním prostředí, proto bude podporováno zavádění prvků duálního vzdělávání do výuky, v modifikované podobě přizpůsobené podmínkám v ČR, tzn. s využitím co nejširších možností a forem dobrovolné spolupráce škol a firem.

Rámcový vzdělávací program pro střední školy

a) RVP pro SOV

Od 1. září 2020 MŠMT vydalo aktualizované rámcové vzdělávací programy (RVP) pro střední odborné vzdělávání (SOV). Školy měly od vydání aktualizovaných RVP dva roky (nejpozději do 1. září 2022) na zapracování změn do svých školních vzdělávacích programů (ŠVP).

- aktualizované RVP SOV konzervatoře, nástavbové studium, obory E, J, H, L0 a M
- aktualizované RVP SOV kategorie dosaženého vzdělání J, E, H, L0, L5, M a P v oblasti profilových zkoušek maturitní zkoušky; č.j. MŠMT-31622/2020-1

Aktualizace RVP SOV jsou nevyhnutelným krokem, střední odborné vzdělávání je nutno přizpůsobit technologickým a společenským změnám. Inovace, technologie a odbornosti se dynamicky vyvíjejí a je zásadní, aby se nové trendy promítaly do vzdělávání tak, aby nebylo odtrženo od reality a polytechnicky vybavení absolventi oborů odborného vzdělávání byli připraveni na proces adaptace podle potřeb zaměstnavatele. Stejně tak by bylo optimální, aby firmy byly motivované podporovat odborné školy, které jim připravují/produkují budoucí pracovníky a zároveň také motivovat školy, aby spolupracovaly s maximálním portfoliem firem.

b) revize RVP pro gymnázia

MŠMT vydalo v září 2021 RVP pro gymnázia revidované v digitální oblasti, s účinností od 1. září 2022. Gymnázia zahájí vzdělávání v souladu s vydaným RVP nejpozději od 1. září 2025. Termín platí i pro nižší stupně víceletých gymnázií. Důvodem probíhajících změn je značná zaostalost rámcových vzdělávacích programů v digitální oblasti. Požadavky na kompetence v oblasti využívání digitálních technologií v RVP odpovídaly době jejich vzniku (2007, RVP G), a od počátku existence těchto programů nebyly aktualizovány. Úpravy se týkají RVP pro gymnázia (RVP G), RVP pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP) a RVP pro dvojjazyčná gymnázia (RVP DG). Obsahově je ICT kurikulum ve všech třech RVP totožné. V rámci revizí tak dojde k úpravě vzdělávací oblasti Informatika a informační a komunikační technologie, aby odpovídaly novému obsahu digitální kompetence a informatiky.

Inovační strategie České republiky 2019–2030

Oblast polytechnické výuky je dlouhodobě podceňována. Chybí propracovaný systém STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics), který představuje jednu z klíčových kompetencí v rámci nového pojetí kurikula od úrovně mateřských škol, přes základní, až po středoškolské vzdělávání.

Cíle:

- změna systému polytechnického vzdělávání: důraz na kreativitu, badatelské přístupy, technickou představivost, logické a kritické myšlení, řešení problémů, vyhodnocování informací, projektově zaměřenou výuku založenou na znalostním základu přírodních věd a matematiky,
- střední odborné vzdělávání: inovace a konsolidace uceleného národního systému s prvky duálního vzdělávání, řízené vládou za spoluúčasti krajů a zaměstnavatelů,
- podpora celoživotního vzdělávání a re-skillingu – příprava na využívání průlomových technologií,
- analýza dopadů Průmyslu 4.0 na trh práce s cílem adekvátně transformovat vzdělávací soustavu.

Nástroje:

- aktualizace Strategie digitálního vzdělávání vzhledem k nástupu průlomových technologií, posílení pregraduální přípravy pedagogů s akcentem na využívání nových technologií jako didaktických nástrojů,
- zavedení koncepční podpory inovačního potenciálu žáků a studentů,
- zvyšování digitálních kompetencí pedagogů dle Standardu digitálních kompetencí pedagoga,
- vytvoření systému na národní i regionální úrovni pro koordinaci spolupráce škol se zaměstnavateli na bázi prvků duálního vzdělávání s cílem poskytovat firmám metodickou podporu v oblasti odborného vzdělávání a přípravy,
- vytvoření univerzitních center metodické podpory pro stávající a budoucí pedagogy s cílem dostatečné přípravy na implementaci nových technologií do vzdělávání na ZŠ a SŠ,
- tvorba systému trvalého vyhodnocování dopadů průmyslové revoluce na inovační ekosystém, trh práce, vzdělávání a život občanů.

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

Klíčovou podmínkou rozvoje znalostní ekonomiky a vyspělé společnosti je vytvoření kvalitního vzdělávacího systému dostatečně reagujícího na společenské a technologické změny. Tento vzdělávací systém pro 21. století by měl mj. klást důraz na technické, přírodovědné, environmentální a polytechnické vzdělávání a další. Systém by měl pružně zohledňovat riziko předčasných odchodů žáků ze vzdělávání včetně podpory žákům, kteří jsou ohroženi školním neúspěchem.

Národní plán obnovy

Budoucí růst Česka závisí také na schopnosti udržet si i nadále atraktivitu pro investice. Klíčovou úlohu bude hrát odstranění překážek pro investice s cílem podpořit místní podnikání a malé a střední podniky, zejména v odvětvích náročných na výzkum a vývoj.

Patří sem překážky:

- administrativní povahy (např. zdoluhavé a náročné správní postupy),
- fyzické povahy (chybějící dopravní infrastruktura),
- nesoulad pracovních sil a dovedností, zejména v důsledku příliš nízkého počtu absolventů oborů přírodních věd, technologie, inženýrských oborů a matematiky (**STEM**) a nedostatečné odborné přípravy absolventů.

Strategické dokumenty na úrovni kraje

V současné době je polytechnické vzdělávání v Pardubickém kraji významným přednostním tématem. Polytechnické vzdělávání reaguje na nedostatek pracovních sil zejména v technických povoláních, usiluje o přípravu kvalitně vzdělané, flexibilní a odborně připravené pracovní síly, jejíž vzdělávání odpovídá struktuře a požadavkům trhu práce. Pardubický kraj se bohužel potýká s nedostatkem optimálně kvalifikovaných pracovních sil v klíčových oborech. Dochází k odlivu kvalifikovaných expertů do úspěšnějších regionů či zahraničí, profil odborníků a pracovní síly neodpovídá zaměření firem v regionu.

Rovněž chybí výraznější medializace polytechnického vzdělávání, atraktivita a zájem o studium technických, přírodovědných a environmentálních oborů a následný reálný přesun pracovních sil do praxe v těchto oborech. Chybí také výraznější podpora inovačního podnikání a popularizace vědy a výzkumu.

Aktuálním tématem je Vzdělávání 4.0, které se plošně diskutuje. Zástupci firem a škol poukazují na nedostatečný zájem žáků o technické studijní obory a zastaralý vzdělávací systém. Vzdělávání 4.0 se skládá v souvislosti s významnými změnami v průmyslu a službách zapříčiněných digitální revolucí, která se dotýká trhu práce a struktury pracovních míst. Nástupem Průmyslu 4.0 se již nyní projevuje více faktor „ceny práce“ versus „ceny zařízení“, firmy už nebudou postupně potřebovat pracovníky, kteří budou nahraditelní roboty. Předpokládá se, že ubudou místa pro méně kvalifikované pracovníky. Na druhou stranu, technologický pokrok zapříčiní vznik zcela

nových (podnikatelských) oborů a pracovních pozic, které vzniknou kvůli větší produktivitě výroby a potřebě nových technologií, např. ve výzkumu, vývoji, ve službách, ale též v průmyslu.

V následujících letech výrazně vzroste počet tzv. **STEM** pozic. Výraz *STEM education* vznikl a začal být používán v USA v 90. letech minulého století pro označení vzdělávání v relativně blízkých oborech přírodní vědy (*Science*), technika a technologie (*Technology, Engineering*) a matematika (*Mathematic*).

Naopak zaostávání v oblasti STEM znamená hrozbu ztráty konkurenceschopnosti s dalekosáhlými důsledky pro rozvoj ekonomiky v globálním měřítku. Pozornost pedagogů a odborníků ve vzdělávání ze všech jednotlivých STEM oborů se proto zaměřuje na reformy ve výuce příslušných předmětů. Hledají se cesty, jak posílit motivaci studentů o studium polytechnických oborů.

Doporučení STEM zní: výuku přiblížit reálnému životu a nahradit příliš teoretické a izolované pojetí výuky vzájemným větším propojením předmětů. Pro nové postupy v přírodovědném vzdělávání se vžilo označení badatelské postupy ve výuce.

Pardubický kraj reflektuje tuto dynamickou proměnu, z tohoto důvodu také zaměřuje svoji pozornost v oblasti rozvoje vzdělávání na rozvoj a posilování klíčových kompetencí nejenom v polytechnických oborech: především schopnost komunikace a spolupráce, znalosti cizích jazyků, matematická a digitální gramotnost, kritické myšlení, kreativita.

Strategie rozvoje Pardubického kraje 2021–2027

V rámci oblasti A. Lidské zdroje, priorit A.1 Zlepšení znalostí a dovedností obyvatel kraje. Pro KAP jsou významná opatření A.1.1, A.1.2, A.1.3 a A.1.4.

Opatření A.1.1 Zvýšení kvality vzdělávacího procesu na všech stupních škol

Strategický cílem je zvýšení kvality vzdělávacího procesu.

Opatření A.1.2 Prohlubování spolupráce škol a zaměstnavatelů

Strategickým cílem je zajistit dostatečný počet absolventů v souladu s potřebami trhu práce.

Opatření A.1.3 Využití potenciálu neformálního, zájmového vzdělávání, environmentální výchovy a výchovy k udržitelnému rozvoji

Strategický cílem je zkvalitnit zájmové vzdělávání, environmentální výchovu a výchovu k udržitelnému rozvoji formou dalšího rozvoje relevantních školských zařízení.

Opatření A.1.4 Zkvalitnění práce s nadanými dětmi, žáky a studenty

Strategickým cílem je všestranně podpořit vyhledávání talentů a podpora dlouhodobé systematické práce s nimi.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pk (2020-2024)

Záměrem Pardubického kraje je vytvořit efektivní síť škol a školských zařízení, která bude zajišťovat rovný přístup ke vzdělávání a poskytovat kvalitní vzdělávání a školské služby. Výchozím principem je neomezit přístup ke vzdělávání a nastavit soustavu oborů vzdělání tak, aby odpovídala předpokládanému dlouhodobému uplatnění absolventů škol na trhu práce. KAP mimo jiné přispívá k naplňování Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Pk (DZV Pk).

Regionální inovační strategie Pardubického kraje (RIS 3 - Krajská příloha Strategie inteligentní specializace)

RIS 3 Pardubického kraje vymezuje klíčovou oblast změn A: Rozvoj lidských zdrojů pro výzkum, vývoj a inovace. Oblast se zaměřuje na kvalitu a relevanci vzdělávání jako jednoho z klíčových předpokladů pro posilování konkurenceschopnosti kraje v rámci globální znalostní ekonomiky. Cílem opatření je vytvořit podmínky pro růst kvality a praktické relevance ZŠ, SŠ a VŠ vzdělávání a s využitím různých forem rozvíjet zájem široké veřejnosti

o vědu a techniku a získávat nadané mladé lidi pro kariéru v přírodovědných a technických oborech (vč. školství) v regionu. Dokument RIS 3 ve značném rozsahu vychází z obsahu Krajského akčního plánu II, průřezově se potkává v několika tématech včetně oblasti polytechnického vzdělávání.

Regionální akční plán Pardubického kraje (RAP Pk)

V RAP Pk je uvedeno obecně „Zvýšení kvality vzdělávání v regionu“, a to ve všech úrovních. Jedná se o podporu sítě středisek volného času, organizaci soutěží, přehlídek v zájmovém vzdělávání včetně realizace pozornosti do oblasti péče o nadané a talentované jedince. Dokument RAP Pk ve značném rozsahu kapitoly středního školství vychází z obsahu Krajského akčního plánu II.

Spolupráce firem a středních škol

V rámci realizace polytechnické výchovy školy rovněž rozšiřují nabídku stáží a exkurzí pro žáky středních škol na odborných pracovištích u zaměstnavatelů.

Pozitivně se rovněž rozšiřuje využití externích pracovníků školy a spolupráce s odborníky z praxe (z řad partnerů škol – firmy, VŠ). Zejména zapojení odborníka z praxe do výuky polytechnických předmětů přispívá velkou měrou k atraktivitě výuky a zvýšení zájmu žáků o polytechnické obory. Rozvoj polytechnického vzdělání lze podpořit netradiční formou výuky, jako je např. projektová nebo tandemová výuka.

Podpora polytechnického vzdělávání v Pardubickém kraji

Pardubický kraj ve spolupráci se školami podporuje organizování polytechnických soutěží, realizaci projektů pro jednotlivá témata/obory polytechnické výchovy s hlavním cílem medializovat doposud nepříliš populární obraz polytechnického vzdělávání a s tím spojené zvýšení prestiže a veřejného zájmu o technické vzdělání a výkon odborných pracovních pozic. Žáci ZŠ a SŠ se aktivně zapojují do soutěží v oblasti polytechniky, vykazují úspěchy v krajských, národních i mezinárodních soutěžních kolech.

Polytechnické projekty podporované Pk

Pardubický kraj dlouhodobě podporuje projekty a aktivity zaměřené na podporu polytechnického vzdělávání:

- **Stipendijní program Pardubického kraje:** cílem zavedení stipendií ve SŠ zřizovaných Pardubickým krajem je zvýšit zájem mladých lidí o obory vzdělání, po jejichž absolventech je poptávka na trhu práce. Peněžní podpora motivuje žáky k zodpovědnému přístupu ke studiu, řádné docházce do školy a dobrému chování.
- **TECHNOhrátky:** cílem projektu je popularizace technických a řemeslných oborů, prohloubení spolupráce ZŠ, SŠ, VOŠ a zaměstnavatelů. Pro žáky z osmých a devátých tříd ve vybraných středních odborných školách. Tento projekt je inspirací pro další kraje.

Projekt Implementace Krajského akčního plánu II (I-KAP II)

V projektu I-KAP II aktuálně pokračují aktivity známé již z předchozího projektu I-KAP: aktivita **podpora polytechnického vzdělávání**, v rámci, níž získávají školy nové moderní vybavení odborných učeben, jazykových učeben, laboratoří a dílen, s nímž se pedagogové seznamují při přípravě projektových dnů a kroužků pro žáky ze zapojených základních škol.

Podpora polytechnického vzdělávání je cílena na zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti polytechniky, zejména v souvislosti s novými technologiemi, postupy, aby byli schopni předávat žákům aktuální a relevantní informace o příslušných oborech. Aktivně zapojena je většina SŠ zřizovaných krajem (48 SŠ), školy jsou rozděleny do hnízd podle příbuznosti oborů. Každá střední škola navázala spolupráci se dvěma až třemi ZŠ, byla vybudována síť základních škol a středních škol, jejichž pracovníci spolupracují na rozvoji PTV znalostí a dovedností pedagogů, realizují se setkávání ke sdílení příkladů dobré praxe a zkušeností, k seznámení se s novými technologiemi. Spolupráce se děje skrze přípravu projektových dnů pro žáky ZŠ.

Pedagogové si přípravou na projektové dny zvyšují kompetence v oblasti PTV, aby byli schopni předávat žákům aktuální informace o oborech a motivovali je k zájmu o tuto oblast.

Polytechnické soutěže podporované Pk

- **Festival vědy a techniky pro děti a mládež v Pk:** soutěž vědeckých a technických projektů v kategoriích Junior (žáci 6. až 9. ročníku ZŠ) a Středoškolák (žáci SŠ), ve spolupráci s AMAVET a Univerzitou Pardubice.
- **Hledáme nejlepšího mladého chemika ČR:** soutěž je typickým příkladem průřezové spolupráce v oblasti přírodovědného vzdělávání realizovaného v partnerství Univerzity Pardubice, Střední průmyslové školy chemické Pardubice, Svazem chemického průmyslu v ČR.
- **Řemeslo/Skill:** soutěží studenti odborných učilišť a učni středních škol. Zároveň studenti mohou otestovat teoretické znalosti a porovnat své praktické dovednosti v oblasti řemesel s dalšími českými i zahraničními studenty.
- **PC-ák, S – robot, Elektronika i jinak:** soutěže pro žáky 8. a 9 ročníku ZŠ v Pk, které pořádá SPŠE a VOŠ Pardubice.

Významné celorepublikové soutěže z oblasti polytechnického vzdělávání

- **Robotický den:** cílem projektu je popularizace robotiky. Své roboty nebo projekty, zde představují děti, středoškoláci a VŠ studenti, ale také lidé s vysokoškolským vzděláním a zástupci některých profesionálních firem.
- **FYZIKLÁNÍ:** je týmová fyzikální soutěž pro studenty středních škol se zájmem o fyziku a řešení zajímavých úloh. Jejich úlohou je vyřešit co nejvíce z připravených úloh v časovém limitu tří hodin. Soutěže se může zúčastnit prakticky každý středoškolák nebo zvědavý základníškolák. Od roku 2018 je možné soutěžit také v anglickém jazyce a FYZIKLÁNÍ je otevřeno i týmům mimo Českou republiku a Slovensko.

Centrální polytechnické dílny (CPD)

Nově realizovaný projekt v Pardubickém kraji: CPD budou centrem technického a přírodovědného vzdělávání především pro žáky pardubických základních škol, využívat je ale budou také studenti středních škol, DDM pro své volnočasové aktivity a široká veřejnost. Půjde o instituci regionálního významu, jejíž prestiž bude výrazně podpořena umístěním v moderním objektu v samém centru města, v areálu Winternitzových automatických mlýnů. Prostor podobného typu v Pardubickém kraji chybí, resp. neexistuje vzdělávací zařízení, které by nabízelo výuku technických předmětů v takovém rozsahu i formátu. CPD mimo jiné propojí regionální firmy a univerzity. Stavba by měla být dokončena na jaře roku 2023. Nově vzniklé **Vzdělávací centrum Sféra** o ploše cca 1500 metrů čtverečních se veřejnosti otevře v září 2023 a nabídne širokou škálu vzdělávacích aktivit, prostor pro vzájemné setkávání a předávání zkušeností. Návrh prostorového řešení počítá se 4 řemeslnými dílnami a 4 učebnami pro chemii, fyziku, přírodopis, informační technologie a robotiku. Vznikne zde také sál Svět dětí, který bude využíván primárně dětmi předškolního věku a žáky prvního stupně ZŠ.

CPD zahrnují:

- **laboratoře** biologie, chemie, fyziky, robotiky a PC grafiky,
- **dílny** – kov/elektro, grafiky, textilní, dřevařské,
- univerzální prezentační sál – Science **on Sphere – neboli “věda na kouli”** jedná se o interaktivní model planety Země, na kterém je možné promítat zemský povrch,
- **Sál Svět dětí – stavebnice**, tematické sekce: “Jak to chodí doma”, “Čím bych chtěl/a být”, “Nejen prací živ je člověk”.

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO)

Na celostátní úrovni je oblast environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) legislativně upravena několika zákony. Toto legislativní zakotvení je zásadní součástí celého systému, protože jednak kodifikuje význam a pojetí oboru, jednak stanovuje základní práva a povinnosti, včetně odpovědností orgánů veřejné správy i dalších subjektů. Dále je oblast EVVO upravena nelegislativními normami závaznými pro státní správu – jde zejména o vládní usnesení.

V oblasti formálního vzdělávání je povinnost realizace EVVO upravena národními kurikulárními dokumenty závaznými pro jednotlivé typy škol, případně školských zařízení – **Rámcovými vzdělávacími programy**. Specializovaným dokumentem popisujícím zajištění EVVO ve školách je pak **Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty** (č. j. 16745/2008–22). **Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků** stanovuje mj. podmínky studia k výkonu specializované činnosti v oblasti environmentální výchovy (výkonu funkce školního koordinátora EVVO), které podrobně popisuje Standard dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v EVVO, vydaný MŠMT v roce 2005 a aktualizovaný v roce 2015.

Strategické dokumenty na národní úrovni

Systém EVVO je spoluvytvářen dalšími programovými dokumenty v oblasti životního prostředí a v oblasti vzdělávání.

- **Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050** chápe EVVO jako dlouhodobý preventivní nástroj ochrany životního prostředí a stanovuje některé úkoly pro ústřední správní orgány.
- Rovněž **Politika architektury a stavební kultury České republiky** v gesci MMR (2015) věnuje pozornost krajině, vzdělávání a osvětě i vztahu k místu.

Širší rámec pro EVVO vytvářejí i hlavní programové dokumenty v oblasti vzdělávání:

- **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice** zdůrazňoval oblast EVVO jako důležitou součást vzdělávání.
- **Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030** stanovuje jako jeden ze základních cílů vzdělávání „rozvoj aktivního občanství vytvářející předpoklady pro solidární společnost, udržitelný rozvoj a demokratické vládnutí“.
- **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2019–2023** Vychází z výše uvedené strategie 2020 a uvádí např., že vzdělávání pro udržitelný rozvoj nepředstavuje jednu specifickou oblast vzdělávání, ale průřezový princip, který je naplňován napříč vzděláváním prostřednictvím aktivních metod vzdělávání, které žáky na všech úrovních vzdělávacího systému motivují a umožňují jim rozvíjet kompetence potřebné pro skutečné jednání ve prospěch udržitelného rozvoje.
- **Strategický rámec Česká republika 2030**, který aktualizoval Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky z roku 2010. Definuje některé základní teze s vazbou na EVVO.

Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a environmentálního poradenství na léta 2016–2025 je klíčovou národní strategií pro oblast EVVO a EP, která strukturovaně definuje vizi, cíle a opatření (v akčních plánech potom i úkoly), do nichž se vedle orgánů státní správy zapojují kraje, obce a města, školy, včetně škol vysokých, specializovaná zařízení pro EVVO a EP jako jsou střediska ekologické výchovy a environmentální poradny, další subjekty zřizované veřejnou správou i soukromé a neziskové organizace, vzdělávací a výzkumné instituce, muzea, ZOO, botanické zahrady, lesnické instituce, knihovny či zařízení církví apod. Státní program EVVO a EP je metodickou podporou pro zpracování koncepcí EVVO a EP krajů a měst i podporou pro vyhodnocování dopadů EVVO a EP na všech úrovních.

Strategické dokumenty na krajské úrovni

Základním dokumentem v oblasti EVVO je **Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Pardubického kraje** (schválena v roce 2008), která podrobně definuje cíle, opatření a úkoly v oblasti školské, NNO i v dalších oblastech. Návazně **Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje** se zabývá EVVO v oblasti ochrany přírody. EVVO je také součástí **Programu rozvoje Pardubického kraje**.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji (2020–2024)

Záměrem Pardubického kraje je v oblasti rozvoje environmentální výchovy a výchovy pro udržitelný rozvoj dosáhnout následujících cílů:

- R.1 Zajištění koordinace a podpory systému EVVO a VUR (Vzdělávání pro udržitelný rozvoj) ve školách a školských zařízeních
- R.2 Posílení medializace a prezentace EVVO a VUR
- R.3 Rozvoj spolupráce v oblasti EVVO a VUR
 - R.3.2 Posílit spolupráci v oblasti VUR a EVVO s ostatními kraji

K realizaci vytčených cílů by měly sloužit především aktivity krajského koordinátora EVVO a středisek ekologické výchovy, krajská konference EVVO, semináře, soutěž Zelený ParDoubek, informační server Ekovýchova, Školský portál Pk.

Kraj aktivně podporuje začleňování EVVO do výuky, EVVO v oblasti mimoškolní výchovy a vzdělání, medializaci a prezentaci školní EVVO, environmentální vzdělávání žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol, vzdělávání pedagogů, vzdělávání provozních zaměstnanců a ekologizaci škol.

K významným aktivitám probíhajícím ve školách patří:

- prolínání environmentální výchovy běžnou každodenní činností,
- zapojení dětí do různých příležitostných mezinárodních a národních akcí jako je „Den Země“, „Světový den vody“, „Den boje proti hluku“, „Škola můj projekt“ a další projekty,
- realizace vlastních výukových ekologických projektů,
- zapojení do celostátních a mezinárodních projektů (např. Ekoškola, Globe apod.),
- využívání jednodenních nebo vícedenních výukových programů středisek a center environmentální výchovy a dalších výchovně vzdělávacích subjektů, zejména Ekocentra PALETA a Pobytového střediska ekologické výchovy Pardubického kraje v Oucmanicích, Finanční gramotnost do škol (napomáhá školám s finanční gramotností),
- členství v celostátních sítích škol se zájmem o EVVO – Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy (M.R.K.E.V pro ZŠ a SŠ),
- spolupráce s krajským koordinátorem EVVO.

Celkově záleží na přístupu konkrétní školy k dané problematice. Neustává potřeba DVPP (v souvislosti se školskou reformou) v oblasti EVVO, ale i školení pedagogů a provozního personálu k problematice ekologického provozu škol. Další možností je využití již běžících či nově vznikajících projektů nebo navázání spolupráce s různými ekologicky zaměřenými skupinami z celé české republiky. (Příkladem jsou Čistý les, sdružení TEREZA, Ekostory.cz, SEV Hlídka, a jiné viz odkaz na web NPI ČR).

Další zajímavé projekty:

- **Projekt ENERSOL:** cílem je vzdělávat žáky SŠ v environmentálních tématech současného světa a uvědomovat si důsledky ekonomického růstu pro budoucnost planety Země. Žákovské práce zaměřené na otázky trvale udržitelného rozvoje společnosti ovlivňují pohled žáků na problémy hospodářského vývoje s jeho dopadem na ekosystémy. Aktivita (vedle motivace žáků k systematické odborné práci při vytváření projektů) přispívá k rozvíjení schopnosti žáků prezentovat a obhájit svoji práci před odbornou porotou a veřejností.

- **Projekt Recyklohraní:** je školní recyklační program, který vznikl **pod záštitou MŠMT**. Jeho cílem je prohloubit znalosti žáků v oblasti třídění a recyklace odpadů a umožnit jim osobní zkušenost se zpětným odběrem baterií a použitých drobných elektrozařízení.

Motivace žáků

Role pedagoga, jakožto průvodce výukou polytechnických předmětů, je velmi důležitá a náročná. Předpokladem je především umět motivovat žáky k učení, podnítit jejich zájem o polytechnické obory, vyzdvihnout výhody jejich budoucího profesního uplatnění na trhu práce. Na pedagogy jsou rovněž kladeny nároky na jejich profesní rozvoj spojený s osvojováním nových poznatků, které následně využívají ve své praxi. Podstatným předpokladem pro kvalitní výuku je zejména osobní a profesní motivace vyučujících dále se vzdělávat prostřednictvím nejrozličnějších forem dalšího vzdělávání a využívání nových metod výuky, jako je např. využívání metody CLIL. Další zajímavou příležitostí pro profesní rozvoj, získávání informací a zkušeností představují stáže pro pedagogy na pracovišti zaměstnavatelů, jejichž cílem je podpořit pedagogy ve zvyšování kvality jejich každodenní práce při vzdělávání a výchově žáků.

Školy dále mohou využívat Šablony OP JAK. Šablona „Inovativní vzdělávání“ umožňuje školám dle jejich potřeb kombinovat aktivity projektových dnů, zapojení odborníků, klubů, využití nových technologií a dalších inovativních forem vzdělávání podle vlastní preference.

Vzdělávací infrastruktura a vybavení

Neodmyslitelná část podpory polytechnického vzdělávání rovněž spočívá ve zlepšování podmínek pro výuku polytechnických oborů včetně modernizace odborných učeben a jejich vybavení. Školy úspěšně realizují projekty (z IROP-ITI, CLLD) zaměřené na rekonstrukce/modernizace učeben, laboratoří a dílen pro polytechnické vzdělávání (včetně venkovních odborných učeben pro celoroční výuku). V rámci modernizace či úprav prostor dochází k zajištění bezpečnosti, fyzické dostupnosti a bezbariérovosti prostor, dále se řeší vnitřní konektivita a připojení internetu.

Z IROP je právě financován projekt Centrální polytechnické dílny I. Seznam projektů realizovaných v rámci IROP vzdělávání <https://iti.hradec.pardubice.eu/projekty.php?kategorie=5>.

Školy realizují projekty zaměřené na pořízení materiálního vybavení a pořízení pomůcek pro rozvoj polytechnické výchovy a polytechnických dovedností. Dochází k vybavení či dovybavení technických učeben, dílen, laboratoří a nákupu výukových pomůcek podporující rozvoj manuální činnosti a zručnosti v oblasti pracovní výchovy, dále přírodovědného a technického vzdělávání (tj. stavebnice, nářadí, vybavení dílen atd.) a pořízení výukových pomůcek zaměřených na podporu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO).

Závěr

Polytechnické vzdělávání je zmiňováno téměř ve všech strategických dokumentech na všech úrovních. Jeho důležitost vyplývá především z potřeb trhu práce. Pokrok ve vývoji vědy a techniky je čím dál rychlejší. To klade velké nároky na zařízení, celkovou vybavenost škol, ale i pedagogy, kteří musí neustále sledovat technický pokrok. Pro polytechnickou výchovu je však alarmující snižující se počet matematiků a fyziků na školách.

Problémem je zastaralost vybavení pro polytechnickou výuku, školy nemají často dostatek vlastních finančních prostředků na nákupy. Školy se proto snaží postupně dovybavovat a modernizovat své zařízení prostřednictvím podpory z projektů. Školy v kraji již mají určité zkušenosti s realizací projektů v OP VK, OP VVV a některé školy mají zájem realizovat nové projekty v OP JAK, zapojovat se do projektů jiných subjektů, např. Univerzity Pardubice, NNO (Asociace pro mládež, vědu a techniku AMAVET, z. s., atd.).

Většina středních odborných škol má problém s naplněním některých oborů, proto spolupracují se spádovými základními školami a organizují pro žáky ZŠ odborné a zábavné kroužky nebo akce s cílem motivovat zájem dětí a žáků o polytechniku.

SILNÉ STRÁNKY

- Silná průmyslová tradice Pardubického kraje (chemie, strojírenství, elektrotechnika), velký počet škol s orientací na polytechnické obory a široká nabídka učebních a studijních oborů, renomé Fakulty chemicko-technologické Univerzity Pardubice.
- Rozvinutý inovační potenciál kraje, významný podíl malých, středních podniků v technických oborech – atraktivní příležitosti pro profesní uplatnění pro absolventy škol přímo v kraji.
- Podpora technických oborů ze strany Pardubického kraje (stipendia, projekty, soutěže, podpora odborného vzdělávání talentovaných žáků), zajímavé aktivity motivující žáky pro výběr polytechnického vzdělávacího proudu.
- Množství podpůrných aktivit pro rozvoj polytechnického vzdělávání ze strany škol i jednotlivých firem (workshop, stáž, brigáda ve firmě).
- Velké množství nástrojů v oblasti výuky polytechnického vzdělávání, které mohou školy využívat. Zkušenosti některých škol se zaváděním nových výukových trendů a inovativních metod ve výuce.
- Postupně modernizované materiálně-technické zázemí a vybavení škol pro rozvoj polytechnického vzdělávání.
- Změny v kurikulu, RVP a ŠVP – provázání všeobecných předmětů, teorie i odborné výuky.
- Informovanost žáků a rodičů-propagace polytechnického vzdělání, prezentace škol a oborů vzdělání, spolupráce s Úřadem práce ČR, Krajskou hospodářskou komorou Pk, Univerzitou Pardubice, firmami.
- Vzdělávání pedagogů v oblasti polytechnického vzdělávání – profesní zájem pedagogů, zájem ze strany trhu práce – firem, zaměstnavatelů.
- Zkušenosti škol s realizací EU projektů (včetně projektů ze Šablon) a dalších mimoškolních aktivit, včetně sdílení informací a zkušeností s ostatními školami, pedagogy.
- Školy využívají ICT technologie v oblasti rozvoje PTV. Některé školy jsou napojeny na celostátní a mezinárodní projekty. Spolupracují s krajským koordinátorem Ekocentrum Paleta.

SLABÉ STRÁNKY

- V RVP ZŠ je nízký počet hodin praktického učení vedoucí k zájmu žáků o studium polytechnických oborů.
- SŠ: nedostatečné hodinové dotace polytechnických předmětů (důraz na maturitní obory x požadavky trhu práce).
- Změny v kurikulu, RVP a ŠVP s sebou nesou poměrně vysoký rozsah požadovaných změn.
- Pomalá obnova/modernizace materiálně-technického vybavení škol pro polytechnické vzdělávání reagující na vývoj technologií, inovace ve vzdělávání v kontextu digitalizace, udržitelnost moderních trendů.
- Nedostatečná podmínky pro vedení volitelných předmětů, kroužků a aktivit v oblasti polytechniky. Rovněž nedostatečná údržba vybavení a zajištění spotřebního materiálů na školách.
- Nedostatek finančních prostředků na úhradu volitelných předmětů a kroužků na školách, včetně nákladů na dojíždění do center odborné přípravy.
- Nedostatečná naplněnost polytechnických oborů – malý zájem žáků a rodičů o polytechnické vzdělávání (nízká prestiž polytechniky).
- Dlouhodobé podcenění potřeb polytechnického vzdělávání. Nízké kompetence pedagogů pro polytechnickou výuku. Nedostatečná znalost pedagogů práce s moderními technologiemi a pomůckami a s tím související nízká efektivita využití (poměr vynaložených prostředků investovaných do oblasti PTV neodpovídá možnostem reálnému využití).
- Vysoké náklady na specializované vzdělávání pro pedagogy polytechnické výuky. Nízká motivace pedagogů k dalšímu vzdělávání a rozvoj jejich kompetencí k polytechnické výchově. Problémem je také nedostatečná příprava budoucích pedagogů na VŠ pro výuku polytechnických předmětů.
- Nevelký zájem pedagogů o změny ve výuce (obsah i formy výuky, mezipředmětové vazby) a nezájem pedagogů o zapojení do projektů a aktivit nad rámec jejich pracovních povinností (pracovní přetížení).
- Aktivity škol nekorrespondují s aktuálními požadavky trhu práce.
- Nedobré pracovní návyky žáků, mizivý vztah k fyzické práci, absence zacházení s nářadím, neznalost pracovních postupů. Nedostatečná polytechnická způsobilost absolventů ve vazbě na nároky na další studium nebo při nástupu do zaměstnání.
- Tematicky nesystematická a nedostačující DVPP v oblasti EVVO. Školy málo využívají výuku v terénu.

PŘÍLEŽITOSTI

- Změny v kurikulu, revize RVP, inovace oborové soustavy. Zkvalitnění ŠVP-flexibilita při tvorbě ŠVP dle RVP, řešení mezipředmětových vazeb-spolupráce předmětových oborových komisí, změny u oborů, provádění všeobecných předmětů, teorie a odborné výuky, nové inovativní metody ve výuce, projektový způsob výuky, CLIL ve výuce.
- Zkvalitnění materiálně-technického vybavení škol pro polytechnické vzdělávání (polytechnické učebny, dílny, laboratoře, IT technologie), včetně vybavení škol využitelné pro jiné aktivity (rekvalifikace, další vzdělávání, mimoškolní aktivity a činnost žáků).
- Další vzdělávání pedagogů v oblasti polytech. vzdělávání a výchovy s cílem zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků v oblasti polytechniky v souvislosti s novými technologiemi, postupy tak, aby byli schopni předávat svým žákům aktuální a relevantní informace.
- Zapojení škol do různých projektů dle výzev operačních programů (vč. realizace projektů ze šablon). Projekt I-KAP II – aktivita „Podpora polytechnického vzdělávání“ – v rámci níž střední školy (rozdělené do hnízd podle příbuznosti oborů) získávají nové moderní vybavení odborných učeben, laboratoří a dílen, s nímž se pedagogové seznamují při přípravě projektových dnů, kroužků pro žáky ZŠ (aktivity realizované propojením vzdělávacího spektra ZŠ-SŠ).
- Projekt Centrální polytechnické dílny (2020-2023) buduje excelentní vzdělávací centrum pro děti MŠ, žáky ZŠ a SŠ a volnočasové aktivity a vzdělávání dospělých (Vzdělávací centrum Sféra – spolupráce se školami v Pardubickém kraji, se zástupci projektů MAP). Využívání i dalších zařízení nadregionálního charakteru (excelentní vzdělávací centra – IQ parky).
- Propagace, medializace polytechnického vzdělávání – uplatnitelnost absolventů na trhu práce.
- Podpora žáků ze strany školy, kraje, zřizovatele a zaměstnavatelů (stipendia, soutěže, SOČ, stáže, brigády).
- Síťování, komunikace a sdílení informací a námětů mezi aktéry v oblasti polytechniky, spolupráce s Univerzitou Pardubice.
- Využití vznikajícího systému EVVO ke zvyšování kvality vzdělávání, zvýšit kredit EVVO.

HROZBY

- Změny v kurikulu, RVP a ŠVP-dlouhodobá (ne)revize školství.
- Dlouhodobě negativní pohled na polytechnické obory, z důvodu náročnosti či obtížnosti polytechnického vzdělávání.
- Upadající zájem o výkon technických pracovních pozic. Nezájem žáků o technické a přírodovědné vzdělání, naopak vyšší preference netechnických oborů s cílem navazujícího studia na VŠ.
- Nedostatečná adaptace na dynamický vývoj technologií, průběžná modernizace a zkvalitňování materiálně-technického vybavení škol, udržitelnost trendů, turbulence změn a s tím související zaostávání v zavádění trendů a inovací do výuky (RVP, ŠVP) – viz (ne)revize RVP.
- Neodpovídající vzdělávání a výchova žáků/absolventů pro potřeby éry Průmysl 4.0 - Práce 4.0. – nepřipravenost rovná se neschopnost adaptace absolventů na transformaci struktur pracovních míst.
- Nedostatek kvalitně připravené pracovní síly x požadavky firem. Nedostatečná kapacita (zkušenosti) kariérových poradců na školách (ZŠ, SŠ) pro vzdělávání a profesní rozvoj.
- Nezájem pedagogů o další vzdělávání a rozvoj vlastních kompetencí a znalostí v oblasti polytechnického vzdělávání a výchovy.
- Nevyhovující vzdělání budoucích pedagogů v oblasti polytechniky (zaměření pedagogických fakult VŠ). Nezájem budoucích pedagogů dlouhodobě pracovat ve školství, nedostatek odborníků s praxí.
- Stárnutí pedagogů z demotivace zapojit se do projektů PTV.
- Dochází k přetížení iniciativních pedagogů. Náročnost realizovaných projektů pro školy, a to především zvýšená administrativa.
- Rizika čerpání finančních prostředků. Nedostatečná a nesystémová finanční podpora EVVO.
- Nízký podíl externích odborníků a spolupracovníků škol, nedostatek firemních specialistů pro vzdělávání žáků na středoškolském stupni.
- Turbulentní změny trhu práce, školství i společnosti v důsledku pandemie Covid-19 a ozbrojeného konfliktu na Ukrajině na ČR.

Rozvojové priority v oblasti Polytechnické vzdělávání

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nízká prestiž polytechnického vzdělávání a nedostatečná naplněnost polytechnických oborů.	Přetrvávající nízká medializace polytechnického vzdělávání a propagace polytechniky jako perspektivního oboru budoucnosti. Celkově slabší přístup žáků ke vzdělávání – nezájem žáků (rodičů) o polytechniku zvláště z důvodu náročnosti studia, nízké popularity a atraktivity výkonu technických pracovních pozic. Slabší informovanost (veřejnost, rodiče, žáci, zaměstnavatelé) o polytechnickém vzdělávání a technických oborech středního vzdělání. Nedostatečná propagace polytechnického vzdělávání včetně spolupráce škol a firem.	Posílení potenciálu polytechnického vzdělávání prostřednictvím medializace a popularizace polytechniky včetně osvěty směrem k žákům a rodičům, ale také i výchovným či kariérovým poradcům ZŠ (pravidelně od 6 ročníku ZŠ). Podpora propagace PTV v návaznosti na silnou průmyslovou tradici Pardubického kraje. Využití vhodných nástrojů a dobré praxe škol k informování žáků a veřejnosti o PTV za účelem naplnění polytechnických oborů a náboru žáků (dny otevřených dveří, burza škol, kariérové poradenství pro rodiče a žáky). Zvýšit informovanost a povědomí veřejnosti o rostoucím zájmu zaměstnavatelů o pracovníky v technických oborech a budoucí dobré uplatnitelnosti absolventů na trhu práce (seznamování s uplatnitelností absolventů technických profesí, příklady dobré praxe, vývojovými trendy příslušných odvětví i pracovního trhu). Pořízení zajímavých učebních pomůcek, výukových softwarů, které povedou ke zvýšenému zájmu žáků o polytechnické vzdělávání. Pokračování k propojování základních a středních škol a připojení mateřských škol, Univerzity Pardubice. Koncepční spolupráce ZŠ, SŠ a DDM. Posílení spolupráce s firmami a zaměstnavateli při propagaci technických oborů vzdělávání. Spolupodílení se zaměstnavateli na praktické výuce žáků.	Kraj jako prostředník mezi školami a dalšími partnery při propagaci podpory polytechnického vzdělávání. Medializace PTV s informováním veřejnosti o rostoucím zájmu zaměstnavatelů o pracovníky v technických oborech a budoucí uplatnitelnosti žáků na trhu práce. Spolupráce škol a firem, KHK Pk I-KAP II I-DZ CCV – zařízení pro DVPP Pk Projekt Centrální polytechnické dílny (Vzdělávací centrum Sféra)
Revize v kurikulu, RVP a ŠVP. Provázání všeobecné složky vzdělávání polytechnického charakteru s odbornou složkou vzdělávání.	Dlouhodobá (ne)revize školství – nízký počet hodin praktického učení na ZŠ, nedostatečné hodinové dotace výuky polytechnických předmětů na středních školách. Nedostatečná integrace polytechniky do vzdělávání a provázání jednotlivých předmětů včetně matematiky.	Usilovat o systematický rozvoj/realizaci polytechnického vzdělávání – realizovat v oborech poskytujících vzdělávání všeobecného charakteru, tak i v odborném vzdělávání (integrace oblastí polytechnického vzdělávání, provázání jednotlivých předmětů včetně matematiky, využití polytechnického přístupu ke vzdělávání jako součásti spolupráce se zaměstnavateli, VŠ, sociálními partnery, včetně dlouhodobé spolupráce SŠ a ZŠ). Polytechnicky připravení absolventi oborů všeobecného vzdělávání získají žádoucí vstupní kompetence pro další vysokoškolské vzdělávání. Polytechnicky vybavení absolventi oborů odborného vzdělávání se snáze adaptují potřebám zaměstnavatele.	

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Modernizace materiálně-technického vybavení škol včetně digitálního vybavení za účelem zkvalitnění PTV.	Dlouhodobé podcenění potřeb polytechnického vzdělávání, které pramení především z nedostatečné adaptace na progresivní vývoj technologií a inovací. Zastaralé materiálně-technické vybavení škol určené pro rozvoj polytechnických oborů, neodpovídající prostory, nedostatečná údržba vybavení/zajištění spotřebních materiálů kvůli nedostatku finančních zdrojů k obnově/modernizaci. Výše uvedená skutečnost zapříčinila také nepřipravenost škol na přizpůsobení se potřebám distančního vzdělávání v návaznosti na oblasti PTV. Nedostatek finančních prostředků se značně promítá do možností škol vybavit se kvalitními digitálními technologiemi a nástroji, zejména kvalitativní i kvantitativní zlepšení ICT školy pro rozvoj PTV.	Sledovat trendy a pružná adaptace na inovativní změny, a to formou zavedení moderních technologií a trendů do výuky. Investice do rozvoje a údržby vybavení pro PTV (prostřednictvím zřizovatele, spolupracujících firem, dotačních programů). Příprava vhodných projektů pro další možnosti moderního vybavování škol a rozvoje kompetencí pedagogů a žáků včetně vzdělávání pedagogů pro práci s těmito technologiemi. Zlepšení úrovně digitálního vybavení škol. Zřízení fondu škol pro mobilní digitální zařízení, který bude k dispozici znevýhodněným žákům a studentům. Zkvalitňovat materiálně-technické vybavení pro výuku polytechniky, a tím zvyšovat atraktivitu výuky a motivaci žáků o polytechnické obory. Do výuky více implementovat moderní digitální technologie a inovace ve vzdělávání v kontextu digitalizace a její vyšší propojení s moderními výukovými metodami pro oblast rozvoje PTV.	Dotační programy, EU fondy MŠMT Další DVPP Šablony Projekty Univerzity Pardubice Projekty středních škol (ŠPŠCH, SPŠE a VOŠ Pardubice). Projekt Centrální polytechnické dílny (Vzdělávací centrum Sféry)
Vzdělávání pedagogů v oblasti PTV. Nezájem pedagogů o zapojení do aktivit a projektů PTV.	Nízký zájem/motivace pedagogických pracovníků o další vzdělávání v oblasti PTV (nejen v rámci DVPP, ale také na VŠ v oborech s pedagogickým směrem). Značná finanční náročnost na specializované odborného vzdělávání pedagogů v oblasti polytechnické výuky včetně osvojení moderních výukových metod.	Proškolení, informování, odborně vzdělání pedagogové, kteří budou oplývat širokým spektrem kompetencí, které uplatní při moderní výuce polytechniky. Vzdělávání pedagogických pracovníků prostřednictvím kvalitní nabídky aktivit v oblasti PTV (kurzy DVPP, samostudium, stáže, exkurze pedagogů ve firmách, spolupráce s odborníky z praxe), osvojení moderních metod a forem výuky (tandem, projektová výuka, zážitkové vyučování, metoda CLIL, ...). Vzdělávání formou sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe (krajské kabinety).	
Výrazný nedostatek pedagog. pracovníků technických předmětů. Nedostatek specializovaných odborníků pro PTV.	Generační výměna a problém nízkého zájmu budoucích pedagogů pracovat ve školství. Dále rostoucí nároky na zvyšování odbornosti pedagogů a sledování vzdělávacích trendů, a s tím spojené vysoké náklady na specializované vzdělávání pro pedagogy polytechnické výuky. Nízká osobní motivace pedagogů pro další vzdělávání nebo participaci na projektech zaměřených na podporu polytechnické výuky.	Intenzivnější podpora mladé generace pedagogických pracovníků (spolupráce VŠ a praxe). Efektivní tlak na zvyšování motivace pedagogů k profesnímu rozvoji a dalšímu odbornému vzdělávání (kurzy, samostudium) a osvojení si moderních výukových metod, sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe mezi pedagogy a školami. Vzájemná spolupráce mezi školami podobného typu – síťování, výměna pedagogů ve výukovém procesu.	DVPP Šablony

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečné digitální kompetence pedagogů i žáků ve vazbě na inovace ve vzdělávání. Nedostateční jazykové dovednosti žáků.	Nedostatečně rozvinuté digitální kompetence pedagogů a žáků jsou odrazem dosud výrazně méně intenzivního propojování moderních digitálních technologií a ICT nástrojů do výuky. Nedostatečný rozvoj digitálních dovedností se aktuálně projevuje ve všech vzdělávacích oblastech. Nedostatečné jazykové znalosti a dovednosti žáků a absolventů technických oborů vyplývají z dlouhodobého podceňování potřeby znalosti cizích jazyků v technických oborech.	Intenzivní podpora a rozvoj digitálních dovedností pedagogických pracovníků a žáků prostřednictvím vzdělávání a využívání ICT nástrojů ve výuce. Revize vzdělávacích programů pro základní a sekundární vzdělávání v oblasti posílení výuky IT, rozšíření jejího rozsahu na pokročilé digitální technologie a podpora digitálních dovedností ve všech vzdělávacích oblastech. Zkvalitnění výuky cizích jazyků (žáků i pedagogů) pro potřeby odborných předmětů a podpora aktivit zaměřených na oblast jazykového vzdělávání v technických oborech, včetně zvýšení povědomí o nutnosti jazykové vybavení absolventů pro praxi.	IROP, OP JAK Národní plán obnovy Revize ICT v RVP Využívání metody CLIL ve výuce
Klesající manuální zručnost žáků, absence pracovních návyků a znalost pracovních postupů.	Negativní přístup žáků a studentů k technicko – manuálním oborům. Nedostatečný počet hodin praktického učení na ZŠ, mizivý vztah žáků k manuální práci, absence vzorů v rodině vedoucí k nízkému zájmu o polytechniku.	Podpora rozvoje manuálních dovedností a řemesel u žáků již od MŠ, ZŠ, SŠ (zájmové kroužky, soutěže, olympiády, projektové dny, zážitkové vyučování, dílny) a plošná popularizace vědy a techniky.	Projekt Centrální polytechnické dílny (Vzdělávací centrum Sféra) Šablony Revize RVP
Aktivity škol nekorespondují s požadavky trhu práce, nedostatečné kompetence absolventů škol a problém uplatnitelnosti na trhu práce.	Nízká schopnost absolventů škol reagovat na požadavky firem a zaměstnavatelů (nedostatečná kompetence – pracovní flexibilita a role kariérového poradenství, proaktivní přístup k řešení problémů, zodpovědnost za splnění svěřeného úkolu, schopnost týmové spolupráce). Neodpovídající jazyková vybavenost absolventů škol pro potřeby technických oborů v praxi (podceňování potřeby znalosti cizích jazyků v technických oborech ze strany žáků i pedagogů).	Aktualizace oborové nabídky školy a inovace ŠVP dle aktuálních požadavků trhu práce (éra Vzdělávání 4.0 – Průmysl 4.0). Inicie jednání s příslušnými subjekty, pro předání podnětů profesním asociacím pro konzultaci potenciálních změn v podpoře absolventů. Podpora dlouhodobých stáží žáků ve firmách, propagace nových technologických postupů v odborné a v praktické výuce. Zkvalitnění výuky cizích jazyků pro potřeby odborných předmětů (metody CLIL).	Spolupráce škol a firem Kariérové centrum při CCV Pardubice Úřad práce ČR

6.3 ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ VČETNĚ SPOLUPRÁCE ŠKOL A ZAMĚSTNAVATELŮ

Střední odborné vzdělávání představuje nejvýraznější vzdělávací proud na úrovni středního školství, které připravuje žáky nejen pro přímý vstup na trh práce, ale i pro další studium na VOŠ nebo VŠ. Jeho posláním je vytvořit důstojné podmínky, kde se současní a budoucí odborníci setkávají, ať už na půdě školy nebo na pracovišti zaměstnavatele.

Oborová struktura škol by měla odrážet aktuální stávající a budoucí potřeby trhu práce s vazbou na požadavky zaměstnavatelů v regionu. Cílem odborného vzdělávání je, aby si žáci osvojili znalosti a dovednosti, které odpovídají určité kvalifikaci a které je možné přímo uplatnit na trhu práce při výkonu povolání.

Strategické a podpůrné dokumenty na národní úrovni k problematice

- Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030 (<https://www.msmt.cz/file/54104/>)
- Národní plán obnovy ([Národní plán obnovy \(planobnovy.cz\)](#))
- Nová opatření na podporu odborného vzdělávání ([Opatření na podporu odborného vzdělávání, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](#))
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023 ([DZ ČR 2019-2023, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](#))
- Akční plán na podporu hospodářského růstu a zaměstnanosti ([Akční plán na podporu hospodářského růstu a zaměstnanosti – Aktualizace pro rok 2017 | Vláda ČR \(vlada.cz\)](#))
- Výstupy projektů v oblasti spolupráce škol a firem:
 - Pospolu – duální vzdělávání (např. Příručky pro firmy na webu projektu - [Metodický portál – Průvodce pro personalisty \(rvp.cz\)](#); [Metodický portál – Průvodce spoluprací pro zaměstnavatele \(rvp.cz\)](#));
 - Projekt AC4SME (Apprenticeship coaches for Small and Medium-sized Enterprises) ([PRIRUCKA pro male a stredni podniky.pdf \(komora.cz\)](#))
- Nové RVP, aktualizace k 1. 9. 2020 ([Dokumenty, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](#))
- Strategické dokumenty Vlády ČR a MŠMT ([Strategické dokumenty | Databáze strategií – portál pro strategické řízení \(databaze-strategie.cz\)](#))
- Systém ECVET ([Co je ECVET, Národní pedagogický institut České republiky \(dříve Národní ústav pro vzdělávání\) \(npi.cz\)](#))
- Analýza Duální systém odborného vzdělávání jako řešení potřeb trhu práce v ČR ([Duální systém \(vlada.cz\)](#))

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030 je klíčovým dokumentem a zároveň podmínkou pro čerpání prostředků z Evropské unie. Dokument obsahuje dva hlavní strategické cíle:

- Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život.
- Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů.

Národní plán obnovy

Cíle Národního plánu obnovy zahrnují v oblasti vzdělávání na středních školách:

- Vybavení a příprava škol na vzdělávání na dálku.
- Zajištění potřebné podpory žákům, studentům, pedagogům a rodičům u distančních způsobů vzdělávání.
- Spravedlivé šance pro všechny žáky na přístup ke kvalitnímu vzdělání.
- Zvýšení kvality vzdělávání ve školách a regionech, které zaostávají za ostatními částmi vzdělávací soustavy.
- Podpora pedagogů v rozvíjení potenciálu všech žáků.

Nová opatření na podporu odborného vzdělávání

V dokumentu jsou popsány problémy týkající se odborného vzdělávání a jsou také navrženy opatření k podpoře odborného vzdělávání:

- Zvýšení prostupnosti vzdělávací soustavy.
- Motivační program spolupráce škol a zaměstnavatelů.
- Doporučení pro vzdělávací politiky krajů (úprava systému financování regionálního školství).
- Zlepšení podmínek pro spolupráci škol, zřizovatelů škol, zaměstnavatelů a dalších subjektů.
- Vytvoření systému odborné kvalifikace pedagogických pracovníků a zkvalitnění jejich úrovně vzdělávání.

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2019-2023

Zde je kladen důraz na zkvalitnění spolupráce škol a zaměstnavatelů při implementaci prvků duálního vzdělávání do praxe. Zvyšování úrovně vzdělávání žáků SŠ a VOŠ je posuzováno z pohledu uplatnění jejich teoretických znalostí a dovedností. Dále je třeba podpořit atraktivitu odborného vzdělávání, a to vybavováním pracovišť praktického vyučování moderními technologiemi, vytvářením nových dílen a pracovišť odborného výcviku, posilovat společný základ v oborech středního vzdělání, vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou.

V oblasti středního vzdělávání nenavyšovat počet oborů, ale efektivněji je provázet s potřebami trhu práce. Do společné části maturitní zkoušky povinně zařadit matematiku, a to nejdříve od roku 2023.

Velmi důležité je podpořit další profesní růst absolventů oborů středního vzdělávání bez maturitní zkoušky zavedením mistrovské zkoušky.

Dlouhodobý záměr ČR v souladu se Strategií vzdělávací politiky ČR do roku 2023 stanovuje hlavní cíle regionálního vzdělávání. V těchto hlavních cílech jsou definovány i cíle týkající odborného vzdělávání, a to:

- Podpora středního odborného vzdělávání.
- Přiměřený rozvoj sítě škol a školských zařízení vzhledem k dlouhodobé uplatnitelnosti absolventů ve společnosti a na trhu práce.

Na jejich základě jsou konkretizovány následující prioritní cíle pro střední odborné vzdělávání:

- Inovovat soustavu oborů vzdělání a revidovat rámcové vzdělávací programy středního vzdělávání.
- Zdokonalit systémy přijímacího řízení a ukončování středoškolského vzdělávání.
- Zvýšit zapojení zaměstnavatelů a věcně příslušných resortů, podporovat zavádění a posilování prvků duálního vzdělávání.
- Snížit riziko předčasných odchodů ze vzdělávání.

Akční plán na podporu hospodářského růstu a zaměstnanosti ČR a výstupy projektů v oblasti podpory spolupráce škol a firem (KOMPAS a POSPOLU)

Prioritou je podpora spolupráce školské a zaměstnavatelské sféry a s ní související predikce kvalifikačních potřeb trhu práce, a to vše založené na spolupráci SŠ a zaměstnavatelů. Tomuto cíli napomáhají metodické podpůrné dokumenty, které usnadňují přípravu a vedení studentských praxí, které byly zpracovány v projektech POSPOLU a KOMPAS. V roce 2021 byl ukončen projekt **Predikce trhu práce** (KOMPAS), jehož výstupy monitorují vývoj na trhu práce z hlediska perspektivy zaměstnanosti pro budoucí absolventy středních a vysokých škol.

Projekt **Pospolu**, jehož cílem byla podpora spolupráce středních odborných škol a zaměstnavatelů vedoucí k lepší přípravě absolventů škol, k prohloubení přípravy žáků v reálném pracovním prostředí a hledání dalších možností spolupráce vedle odborného výcviku a odborné praxe, ověřil v praxi některé principy systému **ECVET** (Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu). Na národní úrovni lze prvky ECVET využít směrem k podpoře spolupráce škol a podniků na různých úrovních, a také ke zvyšování kvality praktického vyučování žáků středních odborných škol. Implementace prvků ECVET vede rovněž k zavedení portfolia žáka.

Duální vzdělávání a projekt Kompetence 4.0

Využívání prvků duálního odborného vzdělávání je založeno na kombinaci úzké spolupráce škol, firem a dalších partnerů, kteří se podílejí na praktickém odborném vzdělávání a přípravě žáků na povolání. Odborné vzdělávání s duálními prvky umožňuje prostřednictvím optimálně nastavené spolupráce škol a firem dobrou připravenost absolventů, kteří získají maximum kompetencí pro příslušnou kvalifikaci a následně dobré uplatnění na trhu práce. Zaměstnavatelé se podílejí na tvorbě školního vzdělávacího programu pro žáky, který koresponduje s aktuálním technologickým vývojem. Tento všestranně výhodný přístup zajistí zaměstnavatelům dostatek kvalifikovaných zaměstnanců a školy pak mohou žákům nabídnout kvalitní vzdělání propojené s praxí.

Duální vzdělávání tedy lze považovat za jednu z cest, která podpoří další cílené zkvalitnění odborné praktické výuky na středních školách. Problematice duálního vzdělávání se od roku 2018 věnuje Svaz průmyslu a dopravy ČR, který zpracoval podklady, v nichž analyzuje výchozí stav a ve spolupráci s dalšími partnery (Hospodářská komora ČR, Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR, MŠMT a MPO).

V současné době probíhá pilotáž prvků duálního vzdělávání v rámci projektu Kompetence 4.0, z jehož materiálů vycházíme při charakterizaci duálního vzdělávání.

Návrh pracovní skupiny zahrnuje sedm hlavních oblastí:

1. Zavedení duální větve ve vzdělávání
2. Materiální a finanční zabezpečení žáka
3. Zapojení zaměstnavatelů do realizace praktické části OV
4. Postavení malých a středních podniků
5. Koordinační a řídicí platformy
6. Podpůrné a poradenské služby
7. Propojení s celoživotním učením

Podrobně jsou tyto oblasti popsány v materiálu „Návrh dobrovolné duální větve odborného vzdělávání“ který představili zástupci pracovní skupiny 10. 5. 2022 na setkání v Pardubicích a v materiálech projektu Kompetence 4.0 ([Kompetence \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/kompetence)).

Společně s Programovým prohlášením vlády ČR (6. 1. 2022), v němž je uvedeno: ... „V odborném vzdělávání chceme rozvíjet celostátně ukotvené modely spolupráce škol s firemní sférou a legislativně upravit další prvky podporující duální vzdělávání v modifikované podobě přizpůsobené podmínkám ČR, tzn. s využitím co nejširších možností a forem dobrovolné spolupráce škol a firem, včetně podpory pro firmy, které se rozhodnou do tohoto systému vstoupit.“ ..., lze předpokládat, že možnost volby duálního vzdělávání by se mohla stát realitou středního odborného školství.

Nezanedbatelnou roli zde budou rozhodně hrát koordinační a řídicí platformy (viz bod 5.), které na regionální úrovni bude představovat navrhovaná „Komise pro odborné vzdělávání“, jejímiž členy by měli být zástupci KrÚ, zastoupení zaměstnavatelů, odborů, ÚP ČR a poradenské instituce. Zde by měly být, dle představ navrhovatelů, řešeny otázky krajských priorit, predikce a optimalizace oborů a jejich kapacit a zde by mohl být právě prostor pro realizaci představ Pardubického kraje v oblasti odborného školství. Uvedený návrh však přináší více složitých otázek než jednoduchých řešení, a jejich další důkladné rozpracování je otázkou blízké budoucnosti.

Systém odborného vzdělávání a přípravy je v ČR orientován školsky, tedy odbornou přípravu žáků mají v gesci školy. Praktické vyučování může, ale také nemusí probíhat v podniku. Podíl praktického vyučování zaujímá 50 % z celkového času na výuku. Naproti tomu v duálním systému vzdělávání se žáci věnují získávání a procvičování praktických dovedností z 80 %. V České republice je žák, který absolvuje odborné vzdělávání a přípravu, po celou dobu žákem školy nikoliv podnikovým učněm, jako tomu bývá v duálním systému. Odborná příprava tak nemusí probíhat pouze v jednom podniku, ale žák se může seznámit s více různými provozy. To lze vnímat jako určitou výhodu, na druhou stranu si žák nevytváří pevnou vazbu k budoucímu zaměstnavateli. Podchycení/nábor šikovných žáků, včetně jejich budoucího profesního působení v dané firmě, se firmy v Pardubickém kraji snaží upevňovat například poskytováním motivačních příspěvků žákům.

Odborné vzdělávání v Pardubickém kraji

Odborné vzdělávání v kraji svými obecnými znaky odpovídá základní charakteristice systému odborného vzdělávání v ČR:

- Žák není zaměstnanec firmy, u které koná odborný výcvik nebo odbornou praxi.
- Praktické vyučování se může z větší části odehrávat ve školních dílnách a provozech.
- Za průběh, kvalitu a výsledky vzdělávání odpovídá i v praktické části škola, kontrola probíhá ze strany České školní inspekce.
- Zaměstnavatelé ani zaměstnavatelské svazy nemají v systému počátečního vzdělávání zákonem stanovenou roli, spolupráce se školami je založena na dobrovolné bázi.
- Školy jsou financovány dílem ze státního rozpočtu a dílem z krajského rozpočtu, výše státního normativu se odvíjí od počtu žáků.

Specifika odborného vzdělávání v Pardubickém kraji, důležití aktéři

V Pardubickém kraji dlouhodobě probíhá spolupráce mezi školami a zaměstnavateli, a to formou odborného výcviku, odborných praxí, exkurzí stáží žáků a pedagogů hlavně v tradičních oblastech (technické obory – elektrotechnika, strojírenství, chemie, potravinářství ...).

Důležitými aktéry v kraji, kteří významně ovlivňují spolupráci škol a firem, jsou mimo jiné:

- Krajská hospodářská komora Pardubického kraje
- Konsorcium zaměstnavatelů Orlicka
- Agentura CzechInvest
- Pardubický podnikatelský inkubátor (P-PINK)

Krajská hospodářská komora Pardubického kraje (KHK Pk) přispívá rozvoji odborného vzdělávání v kraji zejména propagací příkladů dobré praxe spolupráce zaměstnavatelů se ZŠ, SŠ a VOŠ v Pardubickém kraji. KHK Pk dále realizuje řadu tematických aktivit podporujících prohloubení spolupráce škol a zaměstnavatelů, jako je například soutěž Talenty pro firmy – **T-PROFI** nebo **přehlídky středních škol a zaměstnavatelů pro žáky ZŠ a SŠ** o možnostech uplatnění v technických profesích.

Konsorcium zaměstnavatelů Orlicka sdružuje firmy, jejichž společné aktivity směřují k rozvoji technického vzdělávání v regionu, podpoře a motivaci žáků, studentů a absolventů pracovat v moderních firmách, které obory technicky a odborně podporují. (www.konsorcium.eu).

Agentura CzechInvest organizuje semináře, workshopy pro žáky ZŠ a SŠ, pedagogické pracovníky, pořádá exkurze do firem s cílem podpořit studium technických oborů a představit možnosti spolupráce ZŠ se SŠ a místními podniky.

Další podpůrné nástroje

Důležitou roli v podpoře a rozvíjení zájmu žáků o odborné vzdělávání hrají i další nástroje, kterými jsou například:

- Krajská stipendia pro žáky některých odborných škol zřizovaných Pardubickým krajem.
- Soutěže odborných a řemeslných dovedností.
- Ocenění Mladý talent Pardubického kraje.
- Program ERASMUS+.
- Informační a propagační akce pro veřejnost, žáky ZŠ a jejich rodiče.

Cílem **stipendií** pro žáky je zvýšit zájem mladých lidí o obory vzdělání, po jejichž absolventech je poptávka na trhu práce. Peněžní podpora motivuje žáky k zodpovědnějšímu přístupu ke studiu, pravidelné docházce do školy a dobrému chování. Záměrem rostoucích odměn během studia je více motivovat žáky v podporovaných oborech: *obráběč kovů, strojní mechanik strojírenská práce, kominík, zedník, zednické práce, tesař, tesařské práce, voďař, montér vodovodů a kanalizací a obsluha vodárenských zařízení, řezník-uzenář, potravinářská výroba, chemik, knihař, mechanik strojů a zařízení, opravář zemědělských strojů, opravářská práce, zemědělec – farmář, zemědělské práce, nástrojař, autolakýrník, výrobce potravin.*

Dobrým motivačním nástrojem pro žáky středních odborných škol jsou rovněž **soutěže odborných a řemeslných dovedností** na krajské a celostátní úrovni, někdy i na úrovni mezinárodní, kterých se pravidelně žáci těchto škol úspěšně zúčastňují. Jedná se o např. soutěže: *České ručičky, Prodavač roku, Gastro junior, Prodavač on-line, Autoopravář junior, Grafický design, Pekař roku junior, Řeznická sekyra, Mladý barista, Soutěž uměleckých kovářů, Mladý řemeslník, Kouzlení z perníku, Učeň instalatér, Gastro Macro Cup, Mladý kriminalista* a řada dalších soutěží pro jednotlivé obory a odbornosti, ale také i **Technohrátky** (10. ročník v roce 2022) a **Zdravohrátky** (5. ročník v roce 2022), jako specifické dlouhodobé aktivity Pardubického kraje.

Pardubický kraj pravidelně předává ceny **Mladý talent Pardubického kraje** žákům středních škol, kteří byli úspěšní nejen v celostátních soutěžích vyhlašovaných MŠMT, ale také v soutěžích odborných a řemeslných dovedností vyhlašovaných jinými subjekty.

Erasmus+ (program Evropské unie na podporu vzdělávání, odborné přípravy, mládeže a sportu v Evropě) podporuje výměnné pobyty a stáže žáků a pedagogů středních škol s cílem získávání zkušeností, rozvoje odborných dovedností, poznávání památek, životního stylu a kultury partnerských zemí a v neposlední řadě zdokonalení jazykových znalostí žáků a pedagogů. Pro nové programové období 2021–2027 programu Erasmus+ bylo schváleno 5 akreditací pro 5 škol v Pardubickém kraji, kterými jsou Střední odborná škola a Střední odborné učiliště technické, Třemošnice, Střední průmyslová škola chemická Pardubice, Střední průmyslová škola stavební Pardubice, Soukromá střední škola TRADING CENTRE s. r. o. a Základní škola Heřmanův Městec. Získání akreditace umožňuje školám dlouhodobě se zapojovat do mezinárodních mobilit.

Informační akce pro veřejnost, které představují jak školy samotné, tak i spolupráci škol a firem, resp. spolupráci škola – firma – výzkum, jsou další možností propagace odborného vzdělávání a také zviditelněním spolupráce škol s dalšími subjekty na trhu práce. Tyto akce mají místní, regionální i celokrajský dopad a jedná se o dny otevřených dveří na školách, burzy škol na krajské úrovni (Přehlídka středních škol a zaměstnavatelů Pardubického kraje) a obdobné akce na okresních úrovních, nebo tematické konference, kulaté stoly k problematice středního odborného vzdělávání s účastí veřejnosti.

SWOT analýza k tématu Odborné vzdělávání včetně spolupráce škol a zaměstnavatelů

SILNÉ STRÁNKY ▪ Rozvinutá průmyslová tradice – velký podíl velkých a středních podniků na území Pardubického kraje – uplatnění pro absolventy. ▪ Široká oborová skladba oborů odborného vzdělání. ▪ Spolupráce a podpora rozvoje odborného vzdělávání ze strany Pk prostřednictvím stipendií, soutěží, TECHNOhrátky, ZDRAVOhrátky, projektů, soutěží SŠ a zaměstnavatelů. ▪ Podpora začínajících podnikatelů (P-Pink, ÚP, podpůrné programy pro začínající podnikatele). ▪ Zvýšení informovanosti žáků, studentů a rodičů včetně propagace řemesel prostřednictvím veletrhů, festivalů a dalších informativních setkání se zástupci firem. ▪ Existence portálu Parádní kraj, který propojuje firmy, školy všech stupňů a žáky.	SLABÉ STRÁNKY ▪ Nižší prestiž odborného vzdělávání v očích veřejnosti, malý zájem žáků a rodičů o odborné vzdělávání. ▪ Malá naplněnost odborného vzdělávání. ▪ Zastaralé materiálně-technické vybavení výukových a odborných učeben (nenavazuje na rychlý vývoj výrobních technologií, postupů). ▪ Nedostatek odborně specializovaných pedagogických pracovníků. ▪ Minimální vztah žáků k fyzické a manuální práci (špatné pracovní návyky, minimální vzory v rodině). ▪ V některých případech nízká ochota zaměstnavatelů vstupovat či investovat do vzdělávání a vstupovat do dlouhodobé spolupráce se školou. ▪ Omezený rozvoj prvků duálního vzdělávání na středních odborných školách.
PŘÍLEŽITOSTI ▪ Dlouholetá průmyslová tradice v Pardubickém kraji (na straně škol i zaměstnavatelů). ▪ Zastoupení univerzitního školství (Univerzita Pardubice). ▪ Zvyšování kvality a vybavenosti materiálně-technického zázemí učeben odborného výcviku. ▪ Vyšší zapojení důležitých aktérů na trhu práce do aktivit na podporu odborného vzdělávání (KHK, P-PINK, Úřad práce, firmy, oborové zaměstnavatelské svazy a sdružení, Vzdělávací centrum Sféra). ▪ Rozvíjení spolupráce škol při organizování školních vědomostních a praktických soutěží žáků. ▪ Podpoření dalšího vzdělávání pedagogů, existence krajských pedagogických kabinetů, spolupráce škol s odborníky z praxe. ▪ Implementace Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání na přípravu lidských zdrojů pro potřeby trhu práce a dalších projektů vzdělávání. ▪ Zintenzivnění cíleného využití prvků duálního vzdělávání. ▪ Intenzivnější podpora propagace klíčových oborů pro uplatnění absolventů na trhu práce. ▪ Nové možnosti zapojení se do projektů dle výzev nových operačních programů vč. zapojení do Šablon, realizace mimoškolních aktivit. ▪ Akreditované školy v programu ERASMUS+. ▪ Využití dotačních možností Národního plánu obnovy ČR.	HROZBY ▪ Přijímání žáků s nízkými studijními předpoklady. ▪ Následky distanční výuky v uplynulém období, týkající se především nemožnosti/omezené možnosti realizace praktické výuky na SOŠ. ▪ Velmi rychlé zastarávání materiálně-technického vybavení včetně pomalé obnovy technologií. ▪ Nedostatek a stárnutí pedagogů ochotných a schopných kvalitně učit, a to zejména v oblasti praktické odborné výuky. ▪ Absence externích spolupracovníků škol z řad zaměstnavatelů, omezená ochota a možnosti zaměstnavatelů uvolňovat pro výuku své odborníky. ▪ Neodpovídající vzdělávání a výchova absolventů pro potřeby éry Průmysl 4.0 - Vzdělávání 4.0 - Práce 4.0, což znamená se neschopnost adaptace absolventů na transformaci struktur pracovních míst.

Rozvojové priority v oblasti Odborné vzdělávání včetně spolupráce škol a zaměstnavatelů

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Problém uplatnitelnosti některých absolventů škol na trhu práce.	Kvalifikace absolventa není v souladu s aktuálními požadavky trhu práce.	Rychlejší a průběžné mapování požadavků a potřeb firem, posílení spolupráce zaměstnavatelů a vzdělávací sféry s cílem zajistit odborné vzdělávání odpovídající aktuálním i předvídatelným požadavkům Průmyslu 4.0, tak aby vzdělávací systém byl schopen reagovat pružněji, nikoliv s významným časovým odstupem, jako dosud.	Dotační programy, EU fondy MŠMT Další DVPP Šablony Projekty Univerzity Pardubice Projekt Centrální polytechnické dílny (Vzdělávací centrum Sféra) I-DZ
	Nízká schopnost absolventů reagovat na požadavky zaměstnavatelů (pracovní flexibilita, proaktivní přístup k řešení problémů, zodpovědnost za splnění svěřeného úkolu, schopnost týmové spolupráce).	Podpora stáží žáků ve firmách, propagace nových technologických postupů v odborné a v praktické výuce. Rozvíjení potřebných kompetencí k řešení problémů, kompetencí k týmové práci i k zodpovědnosti za svěřený úkol.	
	Chybějící struktury profesních cechů a asociací, orientované na pomoc čerstvým absolventům, podporující mimo jiné i hrdost absolventa na svůj obor.	Vyvolat jednání s příslušnými subjekty pro předání podnětů profesním cechům, asociacím pro konzultaci změn k podpoře absolventů.	
Materiálově-technické vybavení škol není průběžně obnovováno tak, aby odpovídalo aktuálním a průběžně se měnícím požadavkům na kvalifikaci absolventů odborných škol.	Dlouhodobé podcenění potřeb materiálně technického (včetně moderních ICT), laboratorního a sociálního vybavení škol ve vztahu k oboru vzdělávání.	Průběžně sledovat/modernizovat dle potřeb stav materiálně-technické vybavenosti škol s ohledem k nárokům zaměstnavatelů na zázemí pro výuku budoucích absolventů. (S vědomím, že školy pravděpodobně nedosáhnou na potřebnou vybavenost, kterou firmy disponují.)	
		Zavádění inovativních technologií do výuky a její vyšší propojení s moderními výukovými metodami.	
	Omezené finanční zdroje s ohledem na finanční náročnost nového vybavení odborných učeben a pracovišť praktické výuky na školách.	Výstavba, rekonstrukce a vybavení odborných učeben, laboratoří, dílen pro výuku. Vyhledávání dotačních příležitostí pro školy. Podpora zapojení zaměstnavatelů do spolupráce se školami v oblasti odborné výuky – společná tvorba příslušných částí ŠVP, zápůjčky vybavení odborných pracovišť na školách.	

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečná podpora duálního vzdělávání.	Chybějící legislativní opora a s ní související nízká vůle zaměstnavatelů k převzetí zodpovědnosti za financování a realizaci odborného vzdělávání.	Ve spolupráci se subjekty, které již realizují prvky duálního vzdělávání, shromáždit dosavadní zkušenosti, analyzovat je (s pomocí KHK) a výstupy poskytnout vedení kraje a MŠMT.	
	Nedostatečná propagace již existující dobré praxe ve spolupráci škol a firem v této oblasti ze strany KHK Pk a zaměstnaneckých svazů.	Podpora rozvíjení spolupráce škol a zaměstnavatelů ve stávajícím systému a zintenzivnění prvků duálního vzdělávání (aktivní zapojení zaměstnavatelů do vzdělávacího procesu žáka).	
Špatné pracovní návyky, klesající manuální zručnost žáků, neznalost pracovních postupů.	Nedostatečný počet hodin praktického vyučování na ZŠ, nezáměr o fyzickou práci, absence vzorů v rodině.	Prohloubení praktické výuky během studia, praxe, stáže a brigády ve firmách, aktivní účast na projektech. Propagace řemesel a praktických dovedností již na ZŠ.	Dotační programy, EU fondy MŠMT
	Teoretické znalosti absolventů převažující nad souvisejícími praktickými dovednostmi.	Posílení praktické výuky, rozšíření možností výuky v reálném prostředí ve firmách. Rozvoj dovedností na úkor znalostí.	
Nízký zájem žáků a rodičů o prakticky orientované obory.	Nedostatečná medializace a propagace oborů a zaměření firem v kraji.	Aktivity vedoucí ke zvýšení zájmu o technické vzdělávání (odborné přednášky, exkurze pro školy ve firmách), popularizace odborného vzdělávání a posílení spolupráce zaměstnavatelů a škol.	Další DVPP Šablony Projekty Univerzity Pardubice Projekt Centrální polytechnické dílny (Vzdělávací centrum Sféra)
		Posílení propagace vzdělávání v sociálních službách, zdravotnictví.	
		Podpora informovanosti a zvyšování kompetentnosti výchovných / kariérových poradců na ZŠ týkající se aktuální oborové skladby na SŠ s cílem vhodně nasměrovat žáky při volbě další vzdělávací cesty.	
		Využití dobrých zkušeností MAP z propagace řemesel a přenos zajímavých aktivit z lokální na celokrajskou úroveň.	
Nedostatek kvalifikovaných pedagogických pracovníků odborných předmětů, generační výměna.	Učitelské povolání není dostatečně atraktivní, nezáměr nových pedagogů pracovat ve školství (nízká společenská prestiž).	Propagace dobrých pedagogů odborných škol. Průběžně zvyšovat a prohlubovat úroveň odborné způsobilosti pedagogických pracovníků v souladu s trendy v oboru.	
	Probíhají generační výměna v řadách učitelů odborných předmětů a mistrů odborné výuky.	Podpora v získání odborníků z firem pro výuku. Mentoring nových učitelů odborných předmětů a mistrů odborné výuky.	

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečná komunikace mezi výzkumnými pracovišti a školami.	Nízký zájem akademické sféry o spolupráci ve vybraných oblastech se středními školami.	Iniciace síťování VŠ a SŠ v oblasti odborné výuky.	
		Podpora společné tvorby či inovace učebních materiálů pro výuku zejména technických a přírodovědných oborů a řemesel.	
	Nezájem pedagogů o zapojení do dalších aktivit z důvodu vysokého pracovního vytížení.	Cílená podpora mobility pedagogických pracovníků škol za účelem výměny zkušeností s akademickými pracovníky, s cílem podpořit odbornou motivaci pedagogů SŠ.	

6.4 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

Motto KAP III: „kariérové poradenství – proces usnadňující volbu vzdělávací cesty jedince“.

Definice oblasti intervence

Kariérové poradenství je systém poradenských služeb, jejichž cílem je pomáhat jednotlivcům jakéhokoliv věku při rozhodování v otázkách vzdělávání, profesní přípravy, volby zaměstnání a rozvoji kariéry v kterékoliv fázi jejich života. Pod kariérové poradenství zahrnujeme individuální i skupinové poradenství zaměřené na volbu vzdělávací a profesní dráhy, na volbu prvního zaměstnání, na změnu zaměstnání, na další vzdělávání (vzdělávání dospělých, celoživotní učení), na návrat do pracovního procesu, případně i na změnu původní kvalifikace a původního povolání. Služby kariérového poradenství jsou poskytovány různými organizacemi a jednotlivci, jak ve školství (kariéroví a výchovní poradci, pedagogicko-psychologické poradny, vysokoškolské poradny, školní psychologové) a v oblasti práce a sociálních věcí (ÚP ČR), tak v soukromé sféře (personální agentury, soukromé zprostředkovatelny práce, centra bilanční diagnostiky, koučink centra). Kariérové poradenství nabízí cestu, jak motivovat jedince k hledání práce a budoucímu uplatnění ve společnosti, a také napomáhá posílit sebevědomí jedince, aby našel, rozvíjel a využíval vlastní potenciál ve prospěch svůj, a tím i ve prospěch celé společnosti.

Kariérové poradenství jako takové je třeba vnímat v širším kontextu především jako celoživotní proces a z tohoto pohledu, vzhledem k šíři působení, jej chápat jako významnou oblast podpory, která je vystavena dynamickým celospolečenským proměnám. Zrychlené tempo technologického pokroku ruku v ruce s nastupujícími trendy revoluce Průmyslu 4.0 dostihlo nejenom svět práce, nýbrž celý společenský systém. My tak musíme počítat s tím, že všudypřítomné změny se nevyhnutelně promítnou do našich životů. Už nyní je zřetelné, že tlak na přijetí inovací a adaptaci nových změn, nabírá na intenzitě, přičemž je nutné brát v potaz existenci nových budoucích oborů, které teprve budou reagovat na nové technologie a trendy vývoje ve všech oblastech.

Vzhledem k nadcházejícím změnám je nutné transformovat vzdělávání, posílit kariérové poradenství, spolupráci se zaměstnavateli, resorty a dalšími partnery. *Ukazuje se, že zásadní problém nesouladu mezi požadavky trhu práce a kompetencemi a dovednostmi absolventů škol, tkví v orientaci oborů vzdělání. S tím však si však kariérové poradenství samo neporadí, neboť je to problém mnohem hlubší a spočívá ve struktuře vzdělanosti. Zásadní krok by se měl týkat přehodnocení funkce a obsahu počátečního vzdělávání včetně nastavení systému celoživotního učení jako přirozené součásti životní cesty každého člověka.*

V kontextu této kapitoly, berme Kariérové poradenství jako možnost, která nabízí jedinci cestu, jak se zorientovat a adaptovat na změny na trhu práce, ke kterým již několik let dochází. Nejvíce ohroženou skupinou jsou mladí lidé po škole, kteří se teprve chystají vstoupit na trh práce a v reálu se potýkají s nesouladem vlastních kompetencí a dovedností s požadavky zaměstnavatelů, přičemž na tuto skutečnost je nikdo nedokázal předem připravit.

Jedním hlavních z cílů školy je připravit žáky na budoucí pracovní uplatnění. Významnou roli při přípravě žáků na tyto úkoly má kariérové poradenství.

- Kariérové poradenství je založeno na celostním přístupu. Ve svém integrálním pojetí žáky vzdělává, informuje, rozvíjí a podporuje. Pomáhá s identifikací silných a slabých stránek, zájmů, předpokladů či vlastních limitů. Díky sebepoznání se žáci mohou lépe zaměřit na to, v čem se dál rozvíjet. Nácvik přijímacích pohovorů, exkurze, besedy s odborníky ve školách pomáhají odbourávat strach z neznáma. Žák, který dokáže najít, ověřit, vyhodnotit a využít informace či jiné zdroje podpory, vhodně komunikovat, efektivně řešit problémy a rozhodovat se, má daleko větší schopnost adaptovat se na neočekávané situace ve škole a následně i v práci.
- Kariérové poradenství rovněž umožňuje jedinci zorientovat se v možnostech, které život mimo školu (segment dalšího vzdělávání i práce) nabízí. Kromě sebepoznávací, rozvojové a informační funkce plní kariérové poradenství také roli motivační. Umožňuje podpořit žáky se slabou vzdělávací a životní motivací v naplnění svého potenciálu.

Oblast kariérového poradenství je složena ze dvou segmentů – kariérové *vzdělávání* a kariérové *poradenství* (individuální a skupinové poradenství). Oba segmenty spolu úzce souvisí a poskytují podporu jednotlivci při řízení profesní dráhy. Aktuálně se do oblasti kariérového poradenství promítají probíhající revize RVP, které přináší transformaci průřezového tématu **Člověk a svět práce** a důraz na kompetenční vzdělávání. Aktualizace tématu **Člověk a svět práce** akcentuje kariérové vzdělávání směřující k rozvoji dovedností žáka pro vytváření vlastní cesty.

- Kariérové vzdělávání (KV)

je povinnou součástí kurikula a je poskytováno všem žákům v průběhu výuky nebo mimoškolních aktivit. Probíhá skupinově a implementuje se průřezově v různých vyučovacích předmětech (všeobecně vzdělávacích i odborných). Smyslem KV je vytvořit, prohloubit či doplnit u žáků soubor znalostí a dovedností (*kariérových kompetencí*) potřebných k řízení vlastní kariéry. Kariérové vzdělávání vede k vytváření a rozvoji dovedností potřebných pro vlastní uplatnění, pro nalezení vlastní cesty při vzdělávání, při vlastním rozvoji či pracovním zapojení. Realizace průřezového tématu **Člověk a svět práce** přispívá k utváření uvedených znalostí a dovedností. Specifikace KV je definována v aktualizovaných RVP SOV v průřezovém tématu **Člověk a svět práce**.

(<https://revize-sov.edu.cz/>)

V rámci aktualizací RVP posílil význam kariérového vzdělávání a na důrazu nabyl rozvoj **kariérových kompetencí žáků** (dovednosti pro řízení kariéry a života – „Career Management Skills“). Kariérové kompetence jsou vymezeny v RVP SOV v průřezovém tématu **Člověk a svět práce**. Při aktualizaci průřezového tématu **Člověk a svět práce** byly doplněny kompetence „otevřenost vůči celoživotnímu učení“ a „aktivní a tvořivý přístup pro vytváření profesní kariéry“. Prakticky vzato, do budoucna bude kladen zvýšený důraz na utváření a rozvíjení kariérových kompetencí žáků, které absolventům škol umožní reagovat na změny, snadněji a účinněji se vypořádat s riziky i příležitostmi a odpovědně se rozhodovat o vlastní kariérní dráze.

- Kariérové poradenství (KP)

žákům, případně rodičům je poskytováno jako časově omezená služba na základě dobrovolnosti. Lze je realizovat při práci s jednotlivci či skupinou s využitím různých metod a poradenských nástrojů. Kariérové poradenství není v RVP SOV ukotveno, realizace ve škole je ošetřena různými legislativními dokumenty. Žák či jeho rodiče mohou rovněž využívat služeb KP, které je realizováno školskými poradenskými zařízeními nebo nezávislými kariérovými poradci (<https://revize-sov.edu.cz/>).

Vzhledem ke skutečnosti, že kariérové poradenství není součástí výuky (není obsaženo v RVP SOV), je metodická podpora pro toto téma k nalezení na webu www.infoabsolvent.cz – *Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce*. Informační systém je určen zejména pro školní výchovné/kariérové poradce a pro individuální nebo skupinovou práci se žáky. Nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy, informace o všech školách a oborech vzdělání a informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání.

Rozvoj kariérového poradenství na školách

Kariérové poradenství na školách je nedílnou součástí systému poskytovaných kariérových služeb na úrovni školských poradenských zařízení a jednotlivých škol, je součástí úkolů kariérových poradců. K rozvoji kariérového poradenství by zásadně přispělo legislativní ukotvení, které by podpořilo jeho důstojné, dlouhodobé a udržitelné financování pro zajištění adekvátní kvality poradenských služeb a realizaci aktivit školních poradců poskytujících kariérové poradenství. Za prioritní ve školách je ovšem nutné považovat oddělení kariérového poradenství od výchovného poradenství (leckdy nesnadno proveditelné z důvodů kapacitních, personálních i finančních). Bez finanční podpory z Šablony (OP VVV) na zřízení pozice školní kariérový poradce by školy prakticky nebyly schopné zafinancovat personální podporu pro realizaci kariérového poradenství na škole.

Školy, které se problematice kariérového vzdělávání chtějí skutečně dlouhodobě věnovat, potřebují mít zřízenou samostatnou pozici školního kariérového poradce a činnosti vyučujících pedagogů v této oblasti koordinovat. Nástrojem pro koordinaci aktivit může být např. **školní plán kariérového vzdělávání** a koordinátor kariérového vzdělávání na škole zodpovědný za přípravu školního plánu.

„V oblasti intervence rozvoj kariérového poradenství je významným tématem metodická podpora škol při tvorbě a realizaci školního poradenského plánu, v němž je třeba zohlednit kariérové vzdělávání, využívání kariérových informací, vzdělávání kariérových poradců, individuální a skupinové poradenství“. (projekt P-KAP).

Pozice koordinátora kariérového vzdělávání nemá oporu ve školské legislativě, přesto má-li se ve škole kariérové vzdělávání reálně rozvíjet, je třeba pozici vytvořit s jeho jasně definovanou náplní práce ve vztahu ke školnímu plánu kariérového vzdělávání (počínaje zajištěním zpracování školního plánu KV, monitoring a evaluace jeho naplňování, koordinace aktivit v oblasti KV, vyhledávání finančních/personálních zdrojů pro realizace KV ve škole, doporučení vhodných informačních zdrojů, výukových programů a výukových pomůcek z oblasti KV v různých vzdělávacích oblastech (<https://revize-sov.edu.cz/metodicke-materialy>), s cílem posílit služby kariérového poradenství na školách, tak jak o něm smýšlí Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+.

Podporu kariérového poradenství zohledňuje národní **Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+**, kdy jej zahrnuje do strategické linie „Proměna obsahu a způsobu vzdělávání“. V Implementační kartě Strategie 2030+ je explicitně uvedena v klíčové aktivitě 3.2 Podpora kariérového poradenství.

„Součástí RVP bude systematická práce na kariérovém rozvoji každého žáka a posilování jeho profesní identity a vazby s oborem vzdělání. Cílem je omezení předčasného ukončování studia a „cestování mezi obory“. Pozornost se zaměří nejen na roli kariérového poradenství ve školách, ale i na rozvoj dovedností pedagogů podporovat žáky v dokončení studia a v rámci jejich přechodu na trh práce. Školám bude poskytována podpora v průběžném rozvoji a posilování služeb kariérového poradenství a jejich individualizace. Systém podpory škol bude zároveň reflektovat realizované aktivity v projektové činnosti v území. V souvislosti s prevencí předčasných odchodů ze vzdělávání budou školy podporovány v identifikaci žáků ohrožených neúspěchem, kterým by měla být v rámci poradenství věnována zvýšená pozornost.“ (Strategie rozvoje 2030+, <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>).

S odkazem na výše uvedené je patrné, že hlavní výzvu kariérového poradenství ve školním prostředí představuje příprava na vzdělávací a profesní rozměr Práce 4.0 a Společnosti 4.0, kdy se školy společně se žáky, rodiči a dalšími aktéry z trhu práce musí nachystat na změny spojené s nastupujícími trendy. Jedním z hlavních cílů školního vzdělávání je příprava žáků na úspěšné uplatnění v životě, přičemž v tomto procesu hrají významnou roli již zmíněné kariérové kompetence včetně kariérového rozhodování. *Role kariérového poradce (kompetentnost, vybavenost znalostmi o oborové skladbě středních škol, informacemi o aktuálních trendech na trhu práce apod.), podpora kariérového vzdělávání ve škole a udržitelný rozvoj kariérového poradenství z pohledu lidských kapacit a finančních zdrojů je aktuálním tématem ve školním i celospolečenském prostředí.*

Kariérové poradenství a podnikavost

S odkazem na význam a obsažnost tematické oblasti kariérového poradenství je zřetelná potřeba neomezovat se pouze na jeden vyučovací předmět nebo vzdělávací oblast, nýbrž vyhledávat potenciál napříč různými tématy. Podstatné je uvědomit si širší vazby a význam kompetencí v životě jedince, které umožňují rozvíjet dovednosti řízení kariéry a vlastního života. Aktuálně probíhající revize RVP včetně segmentu Člověk a svět práce, které vlivem celospolečenských změn a transformace na trhu práce kladou důraz na kompetenční vzdělávání a akcentují téma **podnikavost**, a to zejména **rozvoj kompetencí k podnikavosti** ve smyslu „iniciativa, kreativita, inovace, motivace, spolupráce, kritické myšlení“ a rozvoji měkkých kompetencí (klíčových kompetencí) a celoživotního vzdělávání. Je proto žádoucí, aby se oblast kariérového poradenství rozšiřovala o segment podnikatelské činnosti a pomáhala jedinci vytvářet vlastní profesní dráhu, případně hledat alternativní cesty – ve své podstatě být nějak aktivním ve svém životě. Smyslem je tak posilování přirozeného rozvoje dovedností řízení kariéry při zohledňování možností a kapacit žáků na všech příslušných stupních formálního vzdělávání.

Kariérové poradenství a celoživotní učení

Kariérové poradenství v celoživotní perspektivě nabývá na čím dál větším významu. Systematické kariérové poradenství na škole založené na bázi znalostí a zkušeností může být spolehlivým průvodcem žáků při jejich vzdělávání a v profesním životě. Stejně tak důležitý je systém celoživotního kariérového poradenství určeného

pro jedince, kteří se musí připravit na nové změny na trhu práce tak, aby je motivoval k zájmu o další vzdělávání a celoživotní učení a rozvoj vlastního potenciálu pro profesní a osobnostní uplatnění.

Kariérové poradenství a předčasné odchody ze vzdělávání

Oblast kariérového poradenství úzce souvisí s problematikou předčasných odchodů žáků ze vzdělávání. Přičemž předčasné ukončování školní docházky není ryze problémem školství, jeho příčiny ale i následky se promítají do mnoha dalších oblastí – problematika nezaměstnanosti mladých lidí, podpora návratu do vzdělávání, podpora dalšího vzdělávání apod. Co se týče vazby na kariérové poradenství na škole, zásadní problém tkví v tom, zda škola má/nemá zřízenou pozici školního kariérového poradce a do jaké míry je kariérové poradenství ve škole podporováno a rozvíjeno. Náplň školního kariérového poradce se velmi často zužuje pouze na poradenství „kam po škole“. Často chybí individuální přístup k žákům, rozvoj osobního potenciálu žáka a poskytovaná pomoc při hledání vlastního směru. Přitom volba konkrétní školy/oboru je právě pro prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání z pohledu kariérového poradenství zásadní. Příčin vedoucích mladé lidi k opuštění školy před jejím absolvováním bývá mnoho (volba oboru neodpovídá zájmu a schopnostem žáka, neúspěch v konkrétním předmětu či vzdělávací oblasti, školní klima, kultura školy či další jiné důvody). V těchto případech žáci nutně potřebují poradenskou oporu ve vyškoleném kariérovém poradci, který působí na škole, který prostřednictvím včasného podchycení problému a rychlé a individuální pomoci (ve spolupráci s dalšími odborníky – třídní učitel, školní psycholog, výchovný poradce) doporučí přestup na jiný obor či jiné kategorie vzdělávání.

Kariérové poradenství na škole sehrává v prevenci předčasných odchodů zásadní roli, kariérový poradce je schopný identifikovat konkrétní příčiny předčasných odchodů, reagovat na ně vhodnou intervencí. Žáci mohou získat poradenství v situacích, kdy přestupují z jedné školy/oboru nebo vstupují přímo na trh práce. Kariérového poradenství by v tomto směru mělo podporovat osobnostní rozvoj žáka, zejména v oblasti klíčových kompetencí a sebe prezentace. Mimo to, velmi efektivním a motivačním nástrojem při prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání je tvorba *žakovského portfolia* – osobnostního a kariérového portfolia pro uplatnění na trhu práce.

Kariérové poradenství a trh práce

Z hlediska progresivního vývoje na trhu práce je důležité podpořit rozvoj spolupráce a koordinace poskytovatelů kariérového poradenství z různých sektorů a oblastí kariérového poradenství. V oblasti školství (základního a středního) je velmi důležité připravit cílené programy pro žáky, které budou prohlubovat jejich individuální zájmy a schopnosti, a podpoří jejich zájem o vzdělávání a následné zaměstnání v oborech, které jsou poptávány na trhu práce. Tomu napomůže prohloubení spolupráce, vzájemné koordinace a informovanosti o aktivitách realizačních týmů projektů KAP a I-KAP na straně jedné a poradenských pracovišť ÚP ČR na straně druhé.

Úřad práce ČR – Informační a poradenské středisko pro volbu a změnu povolání

V řešené oblasti je nezbytné se zmínit o jedné ze základních poradenských služeb ÚP ČR, která je poskytována na *Informačním a poradenském středisku pro volbu a změnu povolání na ÚP ČR (tzv. IPS)*, a tj. právě kariérové poradenství.

Informační a poradenská střediska fungují na kontaktních pracovištích ÚP ČR od r. 1994, kariérovému poradenství se věnují v plné šíři od dob porevolučních prvo počátků a až do nedávné doby byla jedinými poradenskými subjekty nesoukromého sektoru, které se věnovaly kariérovému poradenství pro žáky základních a středních škol. V mnohých případech informační a poradenská střediska suplovala neexistenci instituce kariérového poradenství na jednotlivých školách. Spolupráce IPS ÚP ČR s výchovnými poradci na jednotlivých základních a středních školách, s pedagogicko-psychologickými poradnami a s Odborem školství Pardubického kraje je dlouholetá a stále probíhá. V rámci kraje nyní působí 8 IPS, které se orientují primárně na kariérové poradenství pro žáky základních a středních škol, a dále pak na kariérové poradenství pro širokou veřejnost a zájemce a uchazeče o zaměstnání (<https://www.uradprace.cz/web/cz/informacni-a-poradenske-stredisko-pro-volbu-a-zmenu-povolani>).

Kariérové poradenství a další související témata

Oblast kariérového poradenství akcentuje proaktivní přístup k životu a otevřenost novým kariérovým a životním příležitostem. Jedním z cílů kariérového poradenství v širším kontextu je také odborná podpora osobám, které se musí vyrovnat s nečekanými změnami zasahujícími do jejich profesního života (pandemie Covid-19, ozbrojený konflikt na Ukrajině), s přechody ze vzdělávání na trh práce nebo se změnami v rámci vzdělávací dráhy (prevence předčasných odchodů ze vzdělávání). Tato přechodová období bývají náročná, co se týče celoživotní perspektivy. Novodobou aktuální výzvou pro oblast kariérového poradenství je migrace osob z Ukrajiny zmítané ozbrojeným konfliktem – příliv nejen dospělých osob, ale především mladých lidí ve středoškolském věku. Toto téma je vysoce relevantní pro kariérové poradenství a je třeba reagovat na nově vzniklou situaci, která pravděpodobně přinese dlouhodobé dopady do české společnosti. Je velmi důležité, aby kariéroví poradci a odborníci z dané oblasti úzce spolupracovali, sdíleli zkušenosti s kariérovým poradenstvím s migranty a metodické zdroje a osvědčené přístupy využitelné při práci s uprchlíky z Ukrajiny včetně podpory formou multikulturního poradenství a příkladů dobré praxe z realizace programu Erasmus, Euroguidance a dalších projektů neziskových organizací. Významnou roli zde sehrává NPI ČR zejména v aspektech začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem a vzdělávání žáků-cizinců na školách, spolupráce školy a rodiny, podpora při přechodu mezi stupni vzdělávání a výběru škol včetně systému podpory využitelné nejenom v rámci škol.

Krajská úroveň – uplatňování oblasti intervence

Podpora kariérového poradenství je zanesena v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji 2020–2024. Podpora kariérového vzdělávání byla také jedním z hlavních témat dokumentů Krajský akční plán rozvoje vzdělávání I a Krajský akční plán rozvoje vzdělávání II. Rozvoj kariérového poradenství je akcentován a realizován v aktivitách implementačního projektu Krajského akčního plánu (I-KAP a I-KAP II).

Kariérové centrum při CCV Pardubice

Dne 1. března 2018 zahájilo Centrum celoživotního vzdělávání – zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Pardubického kraje realizaci aktivity Rozvoj kariérového poradenství. Tato klíčová aktivita probíhala v rámci realizace projektu Implementace krajského akčního plánu Pardubického kraje (I-KAP). V rámci naplňování cílů projektu bylo při CCV Pardubice vytvořeno **Kariérové centrum** za účelem poskytování služeb kariérového poradenství žákům, školám i rodičům. Centrum poskytuje aktivní metodickou podporu kariérovým a výchovným poradcům na školách a organizuje pro ně vzdělávání. *Prostřednictvím kariérového centra došlo k profesionalizaci poskytování kariérového poradenství na školách, k podpoře pedagogických pracovníků škol, kteří se touto oblastí zabývají, i k podpoře samotných žáků a studentů ZŠ, SŠ, VOŠ a jejich rodičů.*

Aktivity Kariérového centra poskytující ucelený systém odborného poradenství se uskutečňovaly po celou dobu realizace projektu I-KAP, aktuálně pokračují a zdárně se rozvíjejí v navazujícím I-KAP II v rámci realizace klíčových aktivit *Kariérové poradenství a Prevence předčasných odchodů ze vzdělávání*, následovně:

- Vzdělávání pedagogických pracovníků a pracovníků ŠPP základních a středních škol.
- Metodická a informační podpora pedagogů zajišťujících kariérové poradenství na školách.
- Individuální poradenská činnost pro žáky zaměřená na podporu sebepoznávání a objevování možností uplatnění na trhu práce, na rozvoj kariérových kompetencí pro posílení schopnosti řízení vlastní kariéry.
- Individuální poradenská činnost pro kariérové a výchovné poradce škol – inspirace konkrétními možnostmi práce se žáky při volbě další vzdělávací cesty.
- Setkávání kariérových poradců s odborníky z praxe, vzájemné sdílení zkušeností z oblasti kariérového poradenství, spolupráci při realizaci školního kariérového poradenství.
- Zavádění nástrojů na prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání.
- Skupinové workshopy pro žáky 8. a 9. tříd ZŠ a žáky SŠ – skupinová práce při řešení témat spojených s kariérovým rozvojem a obdobím zvládání kariérních změn, např. přechod na SŠ, na VŠ nebo na trh práce.
- Setkávání s rodiči (pečovateli) na školách – podpora dítěte v rozhodování o volbě povolání v době technického rozvoje, informace o měnícím se světě práce a možném budoucím vývoji.

SWOT analýza k tématu Kariérové poradenství

SILNÉ STRÁNKY

- Existence Kariérového centra při CCV Pardubice (zařízení pro DVPP Pk), jeho dosavadní výtečné výsledky práce v oblasti kariérového poradenství, včetně realizace klíčových aktivit Kariérové poradenství a Prevence předčasných odchodů ze vzdělávání (projekt I-KAP II).
- Metodická podpora kariérovým poradcům a výchovným poradcům na školách včetně podpory vzdělávání kariérových poradců (I-KAP II).
- Zavedení pozice kariérového poradce na některých školách, aktivní využívání prvků a nástrojů kariérového poradenství, což umožňuje snadněji předávat a sdílet zkušenosti s kolegy na této pozici.
- Realizace projektů OP VVV Šablony a Šablony II v oblasti kariérového poradenství ve školách a aktivity v rámci projektu I-KAP, I-KAP II.
- Funkční síť poradenských pracovišť na území kraje – PPP Pk a školní poradenská pracoviště. Spolupráce mezi pracovníky PPP Pk včetně sdílení informací, předávání zkušeností PPP Pk prostřednictvím podpory vzdělávání pracovníků školních poradenských pracovišť.
- Realizace tematických setkání, workshopů, seminářů a webinářů pod záštitou projektů KAP, I-KAP, I-KAP II k tématu kariérové poradenství včetně aktivit I-KAP, I-KAP II v příbuzných oblastech.
- Využívání nástrojů a prvků kariérového poradenství (besedy, exkurze pro žáky, rodiče a pedagogy ve školách i ve firmách, odborné praxe), realizace projektových aktivit zaměřených na osobnostní rozvoj.
- Spolupráce na propagaci vzdělávacích akcí a eventů středních škol prostřednictvím organizace pravidelných dnů otevřených dveří na středních školách pro žáky, učitele a rodiče žáků základních škol.
- Jasně definovaná cílová skupina – žáci – povinnost v rámci RVP, ŠVP rozvíjet klíčové kompetence žáků.
- Žáci jako potenciální klienti kariérového poradenství ve škole. Znalost jejich sociálního zázemí (prevence předčasných odchodů).

SLABÉ STRÁNKY

- Nedostatek kariérových poradců na školách – nedostatečná časová dotace na práci školního kariérového poradce, jeho neuspokojivé finanční ohodnocení, ale i nedostatek vhodných pracovníků majících zájem pracovat na této náročné pozici.
- Nedostatečná znalost a nízká informovanost k tématu kariérového poradenství, slabá motivace a zapojení pedagogických pracovníků do aktivit souvisejících s kariérovým poradenstvím (podpora vedení školy, personální a fin. zdroje, omezená časová kapacita).
- V mnoha případech není na školách odděleno kariérové poradenství a výchovné poradenství (nedostatek personálních a fin. zdrojů).
- Nízké povědomí kariérových poradců ZŠ o oborové skladbě SŠ v kraji.
- Komplexní vnímání individuálního poradenství a kariér. vzdělávání.
- Nedostatečné zkušenosti s širším využitím možností, které nabízí vzdělávací oblasti RVP.
- Nedostatečné využívání on-line diagnostických nástrojů pro rozvoj kariérového poradenství včetně efektivní práce s těmito nástroji.
- Kompetence absolventů školy ne vždy odpovídají aktuální poptávce trhu. Chybí zpětná vazba o úspěšnosti žáků po skončení studia.
- Nezájem žáků vykonávat práci v oboru, ve kterém získali vzdělání, neboť žáci si neidentifikují své vzdělání s konkrétním oborem a rodiče zajímá především dosažená úroveň vzdělání.
- Předčasné odchody žáků ze vzdělávání, nepřipravenost pedagogů na řešení předčasných odchodů žáků ze systému.
- Aktuální celospolečenské dění – pandemie Covid-19 a migrace osob z Ukrajiny, kariérové poradenství pro migranty a cizince (dospělí, žáci a mladí lidé středoškolského věku).

PŘÍLEŽITOSTI

- Rozvoj kariérového vzdělávání – probíhající revize/aktualizace RVP v průřezovém tématu Člověk a svět práce. Rozvoj kompetencí žáků potřebných k řízení vlastní kariéry (Career Management Skills).
- Podpora kariérového poradenství, podpora kariér. poradců na všech typech škol, vč. metodického vedení a dalšího vzdělávání poradců.
- Další vzdělávání pedagogických pracovníků v tématech kariérového vzdělávání (školní plán kariérového vzdělávání) včetně problematiky předčasných odchodů ze vzdělávání.
- Zkvalitnění a prohloubení vzájemné koordinované spolupráce mezi jednotlivými pracovišti kariérového poradenství.
- Poptávka po službách kariérového poradenství – atraktivní nabídka aktivit Kariérového centra (individuální, skupinové poradenství). Poskytování všestranně kvalifikovaných informací pro podporu volby vhodného vzdělávacího oboru a budoucího povolání žáků.
- Zkvalitnění metodického řízení kariér. poradenství v rámci kraje (rozšíření aktivit Kariérového centra), ČR i EU (kariérové poradenství pro cizince a migranty).
- Prioritizace podpory kariér. poradenství ze strany MŠMT (Strategie 2030+ - kariérové poradenství jako nástroj inkluze).
- Propagace významu kariérového poradenství ve škole (příprava žáků na profesní uplatnění) ze strany zřizovatelů škol, samotných škol, zaměstnavatelů, rodičů.
- Realizace projektů (OP VVV, OP JAK, Šablony).

HROZBY

- Chybějící legislativní ukotvení pozice kariérového poradce – nereálné udržitelně podporovat a financovat pozici kariérového poradce, a tak v plném rozsahu realizovat činnost kariérového poradenství na škole. Šablony ani další projekty nejsou dlouhodobým řešením.
- Na straně jedné není pozice kariérového poradce na škole zákonem ukotvena, což vede k nejednotnosti v poskytování služeb kariér. poradenství v podmínkách jednotlivých škol. Chybí standard kvality profese kariérového poradce na škole. Na druhé straně však existuje profesní kvalifikace Kariérový poradce pro vzdělávací a profesní dráhu, se kterou se váže vytvořený popis pozice se shodným názvem jako profesní kvalifikace v NSK. Stále však není vnímáno jako závazné.
- Neexistence jednotné formy vzdělávání školních kariér. poradců. Přestože byl vytvořen kvalifikační a hodnotící standard pro profesní kvalifikaci Kariérový poradce pro vzdělávací a profesní dráhu (NSK), neexistuje povinnost v souladu s ním zajistit vzdělávání poradců.
- Neexistence jednotné metodiky pro oblast kariérového poradenství ve školách různých typů.
- Nedostatečná příprava budoucích pedagogů k tématu kariérového poradenství na škole v průběhu jejich studia na VŠ.
- Nízká osvěta významu kariérového poradenství směrem žákům.
- Nedostatečná informovanost o cílové skupině dospělých, tím pádem nižší poptávka po službách kariérového poradenství pro dospělé.
- Dynamické změny na trhu práce, včetně obtížné identifikace potřeb zaměstnavatelů a s tím spojená včasná reakce kariér. poradců.

Rozvojové priority v oblasti Kariérové poradenství

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Národní zastřešení kariérového poradenství ve školství.	Dosavadní neexistence celorepublikového zastřešení kariérového poradenství na škole, které by definovalo kvalitu poskytovaného poradenství a rozvoj školních kariérových poradců.	Národní podpora kariérového poradenství ve školství, která bude zodpovídat za kvalitu poskytovaného kariérového poradenství na školách, zajistí kontrolu kvality výkonu profese školních kariérových poradců a bude koordinovat oblast kariérového poradenství v souladu s aktuálními trendy a požadavky trhu práce.	MŠMT Strategie 2030+
Vyřešení legislativního ukotvení pozice kariérového poradce na škole.	Dosavadní neexistence legislativního ukotvení pozice kariérového poradce ve škole, včetně vymezení rozsahu a kvality jeho práce.	Legislativní usazení pozice školního kariérového poradce, tak aby bylo kariérové poradenství na školách realizováno odborníkem s odpovídajícím vzděláním, znalostmi a kompetencemi pro výkon této profese, s cílem zajištění aktivit kariérového poradenství v odpovídajícím rozsahu a kvalitě.	MŠMT
Neexistence standardu kvality kariérového poradenství. Neexistence jednotné formy vzdělávání kariérového poradce.	Neexistuje standard kvality kariérového poradenství, kompetencí a podmínek pro výkon profese kariérového poradce ve škole. Nebyl definován vzdělávací program (jednotné vzdělávání) pro školní kariérové poradce včetně kontroly kvality jeho poskytování.	Vytvoření standardu kvality kariérového poradenství, kompetencí a podmínek pro výkon profese školního kariérového poradce umožní vznik jednotného vzdělávání kariérových poradců a kontrolu kvality poskytovaného kariérového poradenství na školách. Stanovení odpovídajícího vzdělávacího programu pro školní kariérové poradce. Vytvoření kompetenčního profilu školního kariérového poradce. Posílení výuky kariérového poradenství na fakultách VŠ připravujících pedagog. pracovníky.	MŠMT
Nedostatečné propagace kariérového poradenství na škole.	Doposud nebyla prioritou podpora kariérového poradenství, tudíž ani apel na školy (ze strany zřizovatele či veřejnosti) k větší podpoře a realizace kariérového poradenství na školách nebyl tak významný. Nízká propagace souvisí s nedostatkem kariérových poradců na školách (bez finanční podpory ze Šablony by si školy nemohly dovolit zřídit pozice kariérového poradce), s leckdy omezeným rozsahem/kvalitou služeb kariérového poradenství.	Podpora propagace kariérového poradenství s cílem zvýšit celospolečenskou poptávku po službách kariérového poradenství s odkazem na dynamické změny na trhu práce i v důsledku celospolečenských změn. Pro posílení informovanosti a motivace k využívání kariérového poradenství na školách podpořit výraznější začlenění kariérového poradenství do RVP (MŠMT), efektivně využívat nástroje (včetně on-line diagnostických nástrojů) a prvky kariérového poradenství, podporovat spolupráci školních kariérových poradců včetně sdílení informací a příkladů dobré praxe.	MŠMT I-DZ Kariérové centrum Pardubice (CCV)

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečné znalosti kariérových poradců ZŠ o oborové skladbě SŠ	Nízké povědomí výchovných/kariérových poradců ZŠ o oborové skladbě SŠ v blízkém okolí i širokém regionu.	Podpora informovanosti a zvyšování kompetentnosti výchovných/kariérových poradců ZŠ týkající se aktuálního přehledu o oborové skladbě na SŠ s cílem vhodně nasměrovat žáky při volbě další vzdělávací cesty.	Kariérové centrum Pardubice (CCV)
Nemožnost obsazení pozice kariérového poradce nepedagogickým pracovníkem.	Škola má zodpovědně rozvíjet klíčové kompetence žáků, často rozvoj kompetencí realizuje prostřednictvím spolupráce s lektory s externími odborníky z praxe. Tito zkušení kariéroví poradci na trhu pro vzdělávání jsou cenným přínosem, nicméně stávající legislativa (zákon č. 563/2004 Sb.) neumožňuje nabídnout pozici školního kariérového poradce nepedagogickému pracovníkovi a zajistit tak odborné personální kapacity do školy.	Úprava stávající legislativy, aby pozici kariérového poradce mohl vykonávat i nepedagogický pracovník, čímž by kariérové poradenství ve škole bylo snadněji personálně zaštitěno pracovníky s odpovídajícím vzděláním, zkušenostmi a praxí (MŠMT).	MŠMT
Předčasné odchody žáků ze vzdělávání (inkluze) a kariérové poradenství.	Počet předčasných odchodů ze vzdělávání se prokazatelně zvyšuje, proto práce s žáky ohroženými předčasnými odchody ze vzdělávání se řadí mezi inkluzivní opatření (priorita MŠMT) i v rámci oblasti kariérového poradenství.	Začlenění kariérového poradenství jako součást inkluzivní strategie – kariérové poradenství nástroj inkluzivních opatření vedoucí k individualizaci práce s žáky a jejich osobnostnímu rozvoji (MŠMT). Uplatnění kariérového poradenství v celé šíři, zvláště v oblasti osobnostního rozvoje žáků a prevence předčasných odchodů ze vzdělávání. Poskytování kariérového poradenství jak ve formě kariérového vzdělávání, tak formou individuálního či skupinového poradenství. Podpora vzdělávání kariérových poradců škol v metodách práce se žáky v oblasti sebepoznání.	MŠMT Strategie 2030+ I-DZ Kariérové centrum Pardubice (CCV)
Kariérové poradenství podnikavost a předčasné odchody ze vzdělávání.	Šíře oblasti kariérového poradenství zahrnuje rozvoj kompetencí – klíčových měkkých kompetencí, které umožní jedinci rozvíjet vlastní kariéru. V rámci revizí/aktualizací RVP posílil význam poradenství zejména ve vazbě na kariérové kompetence, kreativitu a aktivní sebeuplatnění na trhu práce. Jedním z častých důvodů předčasných odchodů žáků ze vzdělávání je zahájení podnikání, zde kariérové poradenství může být oporou při řízení kariérní i vzdělávací dráhy.	Podpora rozvoje kariérového poradenství napříč různými tématy a oblast rozvíjet o segment podnikatelské činnosti, neboť podnikavost (kompetence k podnikavosti) je klíčová kompetence pro celoživotní učení.	Pardubický podnikatelský inkubátor (P-PINK) Kariérové centrum Pardubice (CCV) I-DZ

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nižší regionální dostupnost služeb Kariérového centra při CCV Pardubice.	Existence pouze jednoho pracoviště Kariérového centra v krajském městě. S rozšiřujícím portfoliem činností Kariérového centra (kariérové poradenství včetně problematiky prevence předčasných odchodů ze vzdělávání) vyvstává potřeba rozšíření dostupnosti služeb po širokém území kraje.	Dosažení kompletní regionální dostupnosti služeb Kariérového centra na území kraje a rozšíření služeb směrem k širšímu regionu. V rámci uplynulého období poskytovali kariéroví poradci poradenské služby především v sídle Kariérového centra, tedy v Pardubicích. S ohledem na vysokou poptávku po těchto službách ze vzdálenějších regionů kraje je třeba zřídit detašované pracoviště v dalším okrese Pardubického kraje a současně realizovat výjezdy do škol s cílem širšího pokrytí poradenských služeb pro širší okruh klientů (žáků, kariérových poradců) s navýšením personální kapacit odborných pracovníků Kariérového centra	I-DZ Kariérové centrum Pardubice (CCV)
Obtížná identifikace potřeb zaměstnavatelů a následná včasná reakce kariér. poradců.	Omezená komunikace mezi školami, školními kariérovými poradci a zaměstnavateli. Nedostatečná osvěta významu kariérového poradenství. Roztříštěnost informací a prognóz o vývoji trhu práce, nízká informovanost kariérových poradců.	Obecně zvýšení poptávky po kariérovém poradenství, posílení informovanosti i motivace k využívání kariérového poradenství na školách, upevnění spolupráce škol, zaměstnavatelů a dalších sociálních partnerů. Realizace stáží a exkurzí ve firmách pro CS kariérových poradců ZŠ.	OP JAK I-DZ

6.5 PODPORA ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI A PODPORA MATEMATICKÉ GRAMOTNOSTI

Motto KAP III: „Gramotnosti jako předpoklad pro získání klíčových kompetencí a pro dosažení důležitých cílů vzdělávání a odborné přípravy. Rozvoj gramotností je základem pro další učení i pro sebeuplatnění na dynamicky se měnícím pracovním trhu. Gramotnosti je nutné rozvíjet průřezově napříč vzdělávacími obory.“

V důsledku celospolečenských a ekonomických změn se naše společnost výrazně mění a my hovoříme o společnosti informační, postindustriální, technokratické, postkapitalistické a znalostní. Společnost se nachází v době zásadní transformace a vzdělávání hraje klíčovou roli při formování její současné a budoucí podoby. Aktuální globální dění je vystaveno nezměrným výzvám a proměnám (pandemie Covid-19, ozbrojený konflikt na Ukrajině, aktuální ekonomický výhled ČR), přičemž informační společnost klade čím dál větší nároky na jedince a na jeho statut.

Novodobá éra vzdělávání, často označována jako Vzdělávání 4.0, nastupuje v souvislosti se změnami a inovacemi v průmyslu a službách zapříčiněných digitální revolucí a transformací na trhu práce. Proto Vzdělávání 4.0 nutně musí reflektovat transformaci vzdělávání absolventů pro potřeby Průmyslu 4.0 a trhu práce jako celku, tak aby další generace byla připravena úspěšně řešit nejrůznější situace (ekonomické, sociální a environmentální), které v současnosti dokážeme jen obtížně předvídat a identifikovat. Svět na nás chrlí ohromné množství informací, jejichž objem se každým dnem zvětšuje, a není nikterak snadné se v takové záplavě informačního dění orientovat.

Rozvoj informační společnosti vyžaduje cílit v oblasti vzdělávání na podporu gramotností, zejména na monitoring podmínek a dosaženou úroveň ve vybraných gramotnostech s cílem podporovat výuku témat v úzké vazbě na rozvoj příslušných gramotností. V současné informační společnosti gramotnost zahrnuje nejenom znalost pojmů dané oblasti, jejich porozumění a pochopení, ale i dovednost využít získané poznatky v praktickém životě. Transformace ve vzdělávání proto klade důraz na aktivní zapojení gramotností do výuky, ideálně napříč všemi vyučovacími předměty. Prioritním tématem je podpora a rozvoj čtenářské a matematické gramotnosti, nicméně celkově je třeba rozvíjet tzv. *funkční gramotnost*, která je vnímána jako schopnost jedince participovat ve světě informací. Funkční gramotnost (jejíž zásadní součástí je čtenářská gramotnost) je v současnosti doplňována ještě o další kompetence, především o gramotnost v oblasti informačních a komunikačních technologií, nebo jazykové kompetence v mateřském a cizím jazyce (zdroj PISA).

Kompetence nebo gramotnost?

Aktuálně probíhající revize RVP kladou důraz na kompetenční vzdělávání a na argumenty, proč se vydat v oblasti vzdělávání právě cestou kompetencí a gramotností. Na druhé straně ani neupozadovat znalosti a nevystavovat je do protikladu ke kompetencím a gramotnostem. Často bývá ošidný vztah pojmů kompetence a gramotnost. „Kompetence lze chápat jako úroveň dovedností, znalostí a postojů, které jedinec prokáže svým chováním. Pod pojmem gramotnosti se skrývají pozorovatelné, měřitelné dovednosti, znalosti a schopnosti, jak o nich hovoří například Česká školní inspekce.“ (zdroj informace k revizím RVP, ČŠI). Obecně řečeno, základem je jednoznačně „rozvoj schopností“ umět prakticky využívat nabytých informací a znalostí v nejrůznějších životních situacích, tedy „být gramotný“. Důraz na edukaci žáků v gramotnostech je kladen především na základních školách, přičemž střední školy na jejich činnost navazují a rozvíjejí dále. Rozvoj gramotností vyžaduje vnitřní motivaci a pozitivní postoj jedince, nelze je uplatňovat bez osvojení čtenářských dovedností i obecných sociálních a poznávacích dovedností žáka, přičemž značný podíl na zvyšování úrovně čtenářské a matematické gramotnosti žáků má i rodina a okolí.

Podpora gramotností jako klíčové téma se promítá do národní **Strategie2030+**, do SC 1: „Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život“. Vzdělávání ve smyslu práce se znalostmi se bude zaměřovat již méně na memorování a soustředí se více na jejich pochopení, využití a vzájemné provázání, rozvoj gramotností a zvyšování kompetencí. Společným cílem je tak dosažení vyšší úrovně klíčových kompetencí a gramotností všech dětí i dospělých. (Strategie 2030+, <https://www.msmt.cz/file/54104/>).

Strategie 2030+ si klade za cíl rozvíjet vzdělávací systém, který umožní žákům získat kompetence využitelné v osobním, občanském i profesním životě. Podmínkou úspěšné transformace, potažmo modernizace vzdělávání je akceptace kompetenčního pojetí vzdělávání žáků zejména ze strany pedagogů a přijetí přístupu orientovaného na klíčové kompetence, gramotnosti včetně rozvoje kritického myšlení a osvojení si systematické práce s chybou.

Wellbeing a učení a rozvoj gramotností

Téma wellbeingu a jeho systémové podpory ve vzdělávání se stává aktuálním tématem, se kterým pracuje také národní Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+. Wellbeing je ve své podstatě stav, kdy jedinec může rozvíjet svůj vlastní potenciál díky podporujícímu a podnětnému prostředí a žít tak plnohodnotný život (www.rizeniskoly.cz). Wellbeing a učení tudíž spolu velmi úzce souvisí, bez toho nemohou žáci dosahovat maxima svého vzdělávacího potenciálu. Podpora wellbeingu žáků se logicky pozitivně promítá do jejich vzdělávacích výsledků. Provázanost učení a wellbeingu má svůj význam – rozvoj gramotností jako cíl učení wellbeing žáků zvyšuje. Dává učení smysl a praktické využití, posiluje motivaci žáků k učení a umožňuje jim prožít osobní zážitek z poznání. Naopak absence rozvoje gramotností se sebou nese zvýšené riziko školního neúspěchu jedince, které může nakonec vyvrcholit i předčasným odchodem žáka ze vzdělávání. Gramotnosti představují podstatný předpoklad v přístupu jedince k celoživotnímu učení a dalšímu vzdělávání a úspěšnému uplatnění v životě.

Krajská úroveň – uplatňování oblasti intervence

V dokumentu *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoj vzdělávací soustavy Pardubického kraje (2020-2024)*, v rámci podpory kvalitního systému vzdělávání, se klade důraz na podporu a rozvoj gramotností žáků i pedagogických pracovníků. Tento cíl je dlouhodobě zmiňován, zejména jako významná podmínka pro dosažení vzdělávacích cílů a rozvoje klíčových kompetencí žáků. K naplnění cíle je nezbytné zajistit adekvátní infrastrukturu, modernizovat vybavení škol a zvyšovat kvalitu výuky prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogů.

V rámci *ITI strategie Hradecko-pardubické aglomerace* jsou zmíněny potřeby a zájmy regionu včetně požadavků na modernizaci a vybavení vzdělávacích zařízení pro rozvoj vybraných klíčových kompetencí, především v oblasti čtenářské a matematické gramotnosti a základních schopností v oblasti vědy a technologií a schopnosti práce s digitálními technologiemi.

V rámci *krajského akčního plánování* se pozornost cíleně zaměřuje na podporu rozvoje čtenářské a matematické gramotnosti. Čtenářská a matematická (finanční) gramotnost jsou však pouze dvě z mnoha gramotností, které je třeba rozvíjet, neboť gramotnosti jsou nezbytnou podmínkou pro dosažení dalších vzdělávacích cílů i odborné přípravy, a zároveň také předpokladem pro rozvoj řady potřebných kompetencí, které jedinec uplatní ve svém budoucím osobním a profesním životě. V rámci předchozího projektu KAP Pk byly aktivně pracováno s tématem rozvoje gramotností, byla realizována tematická setkání, semináře a vzdělávání pedagogů formou sdílení zkušeností s rozvojem gramotností na školách. Téma gramotností bylo tématem společným pro KAP i MAP, v této oblasti byly realizovány aktivity KAP s provazováním na jednotlivé MAP. Vzájemná spolupráce na krajské a místní úrovni v tomto tématu byla zásadní pro proces plánování a tvorbu strategických dokumentů KAP a MAP, pro vzájemnou informovanost o plánovaných/realizovaných aktivitách na území kraje na úrovni KAP i MAP, jejich přípravu a provazbu, popř. doplňkovost, a dále v návaznosti na přípravu implementačních aktivit projektu KAP.

Podpora gramotností byla rozpracována a intenzivněji realizována v rámci *implementačního projektu I-KAP*, kde se úspěšně pilotoval systém rozvoje čtenářské a matematické gramotnosti na 11 zapojených školách v kraji (6 ZŠ, 5 SŠ). Na zapojené škole působil mentor pro matematickou gramotnost a mentor pro čtenářskou gramotnost, kteří po absolvování vzdělávání pracovali se členy školních týmů za účelem propojování gramotnosti do všech předmětů. Aktivita zahrnovala také testování žáků 6. tříd ZŠ a 1. ročníků SŠ na uvedené gramotnosti. Systém se osvědčil, proto v rámci navazujícího projektu I-KAP II je aplikován na další ZŠ, SŠ a VOŠ (celkem 20 škol) na území Pardubického kraje způsobem, že na každé zapojené škole působí celkem 3 mentoři – jeden pro matematickou gramotnost, jeden pro čtenářskou a jeden pro digitální gramotnost. Probíhá vzdělávání mentorů v příslušné

gramotnosti a v oblasti aktivizačních metod ve výuce, poté i vzdělávání školních týmů. Mentoři chodí na náslechy do hodin svých kolegů za účelem vyhodnocení, jak se daří propojování gramotností ve všech předmětech. Pokračuje také testování žáků z hlediska matematické i čtenářské gramotnosti.

Rozvoj gramotností ve škole je podmíněn mnoha faktory. Klíčem k úspěšnému rozvoji gramotností je *porozumění povaze a možnostem gramotností v plánování a při realizaci samotné výuky, kdy pedagogové dobře vědí, co se jsou gramotnosti a jak je ve výuce vhodně rozvíjet*. Dalšími faktory rozvoje gramotností popisuje následující výčet: realizace gramotností napříč vyučovacími předměty; spolupráce pedagogů, sdílení informací, metodických materiálů, zkušeností a příkladů dobré praxe mezi pedagogy a podpora probíhající koordinovaně na úrovni školy (zapojení školy do realizace projektů zjednodušeného vykazování – tzv. Šablon I a II či jiných projektů pro zajištění aktivit v oblasti rozvoje gramotností a DVPP); podpora DVPP v oblasti rozvoje gramotností ve výuce, zavádění a efektivní využívání nových metod ve výuce; spolupráce a síťování mezi pedagogy z různých škol, sdílení zkušeností mezi školami, vzájemné setkávání (včetně zapojení externích odborníků přímo do procesu vzdělávání, které přispívá k rozvoji pedagogických dovedností učitelů); využívání moderních digitálních technologií pro rychlé a efektivní sdílení informací či netradiční a zábavnou práci ve výuce.

Zásadním předpokladem pro rozvoj čtenářské a matematické gramotnosti je vytvářet podmínky pro spolupráci pedagogů vhodnými organizačními úpravami, umožnit společnou přípravu, realizaci i reflexi výuky. Profesní podpora pedagogů v rozvoji gramotností na školách, zavádění nových trendů do výuky, motivace pro pedagogy aktivně vyhledávat inovativní přístupy při rozvoji gramotností, zejména pomocí jejich neustálého zvyšování kvalit a kompetencí (nesoustředit se pouze na klasické DVPP formou externích seminářů a kurzů) a také podporovat pedagogy prostřednictvím interního i externího mentoringu, koučinku a supervize.

Role a osobnost pedagoga je v tomto ohledu také nesmírně důležitá, neboť je třeba, aby pedagog byl dostatečně kompetentní, proaktivní a inspiroval žáky k aktivitě, vtáhl je do oblasti četby mezi jejich přirozené zájmy, ukázal zábavnou a užitečnou stránku matematické (finanční) gramotnosti k řešení problémů každodenního života. Rozvoj gramotností ve výuce lze podpořit taktéž netradiční či zážitkovou formou výuky, jako je např. projektová či tandemová výuka. Tandemová výuka jako speciální druh výuky, díky které se mohou žáci atraktivní formou vzdělávat pod vedením dvou pedagogů zároveň (nebo pedagog nebo odborník z praxe, IT specialista apod.). Spolupráce s jiným kolegou/kolegyní může vést k zefektivnění vyučování. Pedagogové získají inspiraci i motivaci. Pokud se kolegové dohodnou na propojení dvou různých předmětů, je to pro žáky příjemným oživením, zároveň propojení obsahu předmětů často vede u žáků k lepšímu pochopení učiva a motivaci k další aktivitě.

Neodmyslitelná část podpory rozvoje všech gramotností taktéž spočívá v trvalé potřebě modernizovat vzdělávání prostřednictvím zkvalitnění materiálního zázemí a vybavení škol, pořízení výukových pomůcek a materiálů, nákup ICT a softwaru a interaktivních pomůcek a jejich efektivního využívání ve výuce. Rozvoj gramotností jako celku (funkční gramotnost) a zvyšování kompetencí souvisí s rozvojem *digitálních kompetencí a gramotností v oblasti informačních a komunikačních technologií*. Modernizace celého vzdělávacího systému dle Strategie 2030+ cílí na podporu **digitálního vzdělávání**, vytváření podmínek pro *rozvoj digitálního vzdělávání žáků i pedagogů za účelem zvýšení a zkvalitnění úrovně jejich kompetencí v oblastech užívání digitálních technologií, informatického myšlení a digitální gramotnosti*.

Zpětnou vazbu a podporu pro rozvoj gramotností školám poskytuje *Česká školní inspekce (ČŠI)*. Výstupy z šetření ČŠI prezentují, jak si školy vedou při rozvoji aplikační úrovně gramotností, přičemž tato zjištění jsou zároveň nesmírně přínosnou zpětnou vazbou pro samotné školy i tvůrce vzdělávací politiky (MŠMT, NPI ČR, kraje, zřizovatele, zacílení projektů a aktivit podpořených evropských fondů). ČŠI mimo to monitoruje koncepční, personální a materiální podmínky pro vzdělávání. Co se týče oblasti gramotností, doporučení ČŠI se týkají především těchto oblastí (zdroj: tematické zprávy ČŠI):

- Zavádění účelných vzdělávacích strategií pro rozvoj gramotností žáků.
- Podporovat rozvoj gramotností napříč předměty a vzdělávacími oblastmi, včetně spolupráce pedagogů při plánování takto pojaté výuky.
- Rozvíjení kompetencí pedagogů v oblasti gramotností, včetně mezipředmětových souvislostí a účelného využívání didaktické techniky.
- Realizovat opatření vedoucí ke zkvalitnění materiálních podmínek škol k rozvoji gramotností žáků.
- Rozvíjet u žáků dovednosti kladoucí vyšší nároky na vlastní kreativitu a iniciativu žáků, posilovat praktickou orientaci výuky, zařadit náročnější vzdělávací situace vyžadující aktivaci dovedností žáků pracovat s informacemi, řešit problémově orientované úlohy, vystavovat žáky cizojazyčnému kontaktu.

Čtenářská gramotnost – krajská úroveň

Klíčovou roli v rozvoji vzdělanosti hraje schopnost porozumět informacím a textovému sdělení v nejrůznějších formách (ručně psaný text, tištěný textový materiál, texty v elektronické podobě, audio-vizuální informace).

„Čtenářská gramotnost představuje porozumění, využívání, posuzování a angažování se v psaných textech za účelem dosažení vlastních cílů jedince, rozšíření jeho znalostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.“

Výše uvedená definice zdůrazňuje důležité aspekty čtenářské gramotnosti (ČG): schopnost porozumět psanému textu; schopnost jednat/konat na základě přečteného textu; schopnost čerpat z vlastních myšlenek, zkušeností při práci s textem; být motivován-mít zájem o čtení a potěšení z četby, zapojit se do společenské roviny čtení.

([Česká školní inspekce – TZ – Rozvoj čtenářské gramotnosti na středních školách ve školním roce 2019/2020 \(csicr.cz\)](https://www.csicr.cz/)).

Současná úroveň čtenářské gramotnosti žáků středních škol v Pardubickém kraji je víceméně srovnatelná s úrovní v ostatních krajích. S odkazem na setření ČŠI a dlouhodobé výsledky mezinárodního šetření PISA, je zřejmé, že aktuálně máme před sebou výzvu zvýšit ČG populace, počínaje jejím rozvojem ve školách. Ukazuje se, že úroveň ČG žáků není zcela uspokojivá, stejně tak jako jejich nedostatečná schopnost porozumět a analyzovat informace.

Situaci v Pardubickém kraji, co se týče rozvoje škol v oblasti čtenářské gramotnosti, prezentují konkrétní zjištění získaná v rámci III. vlny dotazníkového šetření projektu P-KAP v rámci „Analýzy potřeb škol“ z roku 2021 (NPI ČR).

V rámci rozvoje ČG pracuje většina škol v Pardubickém kraji s odbornými texty (87 %). Školy v podobné míře mají vlastní knihovnu (81 %), zvyšují motivaci žáků ke čtení (80 %) a pomáhají žákům s vlastním výběrem četby (78 %). Celkem 76 % škol pracuje s různou podobou textu a s texty napříč předměty (74 %). Přibližně 2/3 škol pracují s beletrickými texty (61 %). (zdroj: P-KAP – report PAK_III. vlna dotazníkové šetření škol_2021)

Střední odborná učiliště (SOU) z výše uvedených aktivit v oblasti ČG nejčastěji pracují s odbornými texty ve výuce (téměř 100 %) a s různou podobou textu (86 %), 71 % škol pracuje s texty napříč předměty, zvyšuje motivaci žáků ke čtení, pomáhá žákům s vlastním výběrem četby a disponuje vlastní knihovnou. Jednoznačnou prioritou pro SOU, je práce s odbornými texty, tuto aktivitu realizuje nejvyšší podíl SOU v Pardubickém kraji.

Střední odborné školy (SOŠ) pro rozvoj ČG nejčastěji pracují s odbornými texty ve výuce (97 %), s různou podobou textu (85 %) a podobný podíl škol disponuje vlastní knihovnou (82 %). Přibližně 3/4 škol pracují s texty napříč předměty a zvyšují motivaci žáků ke čtení (shodně 79 %). Celkem 77 % škol pomáhá žákům s vlastním výběrem četby. Prioritou v oblasti ČG je práce s odbornými texty ve výuce. Tuto aktivitu realizuje vysoký podíl škol, který ji považuje za důležitou.

Téměř všechna gymnázia v Pardubickém kraji disponují vlastní knihovnou (94 %). Vysoký podíl škol pracuje s texty napříč předměty, s odbornými texty a zvyšuje motivaci žáků ke čtení (88 %). Zhruba 81 % gymnázií pomáhá žákům s vlastním výběrem četby a pracuje s různou podobou textu. Tyto aktivity realizuje velký podíl gymnázií.

Dlouhodobě je akcentován požadavek na důraznější a promyšlenější podporu a rozvoj ČG na školách. V souvislosti s překážkami limitující rozvoj ČG na středních a vyšších odborných školách, se nejčastěji školy v Pardubickém kraji setkávají s nedostatečnou úrovní ČG žáků ze ZŠ (74 %) a nedostatečnou motivací žáků

k rozvoji ČG (67 %). Celkem 44 % škol zmiňuje nedostatečné finanční prostředky na materiální zajištění rozvoje této oblasti. Přibližně třetina škol se setkala s příliš velkou administrativní zátěží spojenou se získáváním finančních prostředků (31 %). Podobný podíl škol se potýká s nedostatkem finančních prostředků na realizaci mimotřídních aktivit podporujících ČG, nedostatkem pedagogů proškolených k rozvoji ČG a chybějící informace o možnostech rozvoje ČG (28 %). Vesměs všechny školy naráží alespoň na nějakou překážku.

V oblasti rozvoje ČG by školy v Pardubickém kraji nejčastěji potřebovaly dostatečné prostředky na nákup beletrie, odborných textů pro školní knihovnu (72 %). Zhruba 3/5 škol by ocenily podporu ČG napříč předměty (65 %) a využívání ICT a interaktivních médií na podporu ČG (59 %). Polovina škol v kraji by ocenila další vzdělávání pedagogických pracovníků (54 %) a systematickou práci žáků s odbornými texty (50 %). Celkem 48 % škol by ocenilo vzdělávání vyučujících k podpoře ČG a systematickou spolupráci mezi učiteli.

(zdroj: P-KAP – report PAK_III. vlna dotazníkové šetření škol_2021)

Jako pozitivní ve vývoji situace na školách je fakt, že se zvýšil podíl škol, které mají namyšlenou vlastní strategii rozvoje ČG žáků a také už i více škol zahrnuje základní i náročnější cíle ČG i pro jiné předměty, než je český jazyk a literatura. Stále je však zřejmé, že zvyšování úrovně ČG žáků je mnohdy komplikováno různými překážkami, jejichž poznání je důležité k efektivnímu plánování intervencí. Překážky související s obsahovou přetížeností RVP, resp. ŠVP, vedou k omezenému množství času pro rozvoj ČG ve výuce, nedostatek kompetentních pedagogů, kteří umí rozvíjet ČG a zmiňován bývá i nedostatek příhodných akcí pro DVPP se zaměřením na rozvoj ČG žáků.

S odkazem na tuto skutečnost a reálné překážky pro rozvoj ČG na školách realizuje **projekt I-KAP II** aktivity cílené na podporu gramotností, konkrétně vzdělávání mentorů pro dílčí gramotnosti (čtenářská, matematická, digitální) a v oblasti aktivizačních výukových metod a vzdělávání školních týmů. Díky tomu se zvyšuje podíl škol, kde působí mentor pečující o oblast ČG.

V rámci projektu SYPO (Systém profesní podpory učitelů a ředitelů) existují tzv. **Metodické kabinety**, jakožto platformy pro podporu pedagogů na národní, krajské a oblastní úrovni. V Pardubickém kraji funguje *krajský kabinet Český jazyk a literatura* (NPI ČR), který nabízí aktuální informace, zkušenosti a inspiraci k vybraným tématům a pomáhá pedagogům učit. ([Projekt SYPO – krajské metodické kabinety v Pardubickém kraji](#))

Mediální gramotnost x čtenářská gramotnost

S dynamickým rozvojem technologií, širokou dostupností internetu, rozmachem moderních forem komunikace a existencí sociálních sítí postrádají žáci schopnost orientovat se v záplavě informací, informace třídit a umět určovat, co je důležité, myslet tvořivě, kriticky a produktivně. S takřka neomezenou dostupností informací na internetu žáci ztrácejí zájem o klasickou četbu, schopnost pracovat s texty a nerozvíjejí se v oblasti ČG. Konzum informací na webu výrazně převyšuje zájem o čtení a čtenářskou praxi žáků. Čtenářská krize má zásadní vliv na rozvoj ČG žáků, především z důvodu směřování volnočasových aktivit žáků do jiných oblastí. V neposlední řadě je to i faktor rodiny-podpora čtenářství v domácím prostředí vycházející ze sociálně-ekonomického zázemí. Klíčový je však vnitřní zájem jedince o osvojení si ČG, který může získat ve škole, ve čtenářském kroužku či svém blízkém okolí. Obecný nezájem žáků o vlastní vzdělávání může souviset s neoblíbeností českého jazyka a literatury, pak je zásadní problém, jakým způsobem motivovat žáky k učení. Každopádně, čtenářská gramotnost (chápaná jako předpoklad pro dosažení klíčových kompetencí) je aktuálním tématem vzdělávací politiky.

Rozvoj ČG je třeba podpořit zavedením této gramotnosti napříč předměty, konkrétně výskyt čtenářských situací v různých předmětech, zasazení práce s texty do širšího kontextu, řešení náročnějších čtenářských úkolů. Žáci si také musí osvojit **kritické myšlení**, které je podstatnou součástí komplexního vzdělávání. Proto, aby jedinec uspěl v dnešním světě, musí umět informace analyzovat, vyhodnocovat a vysvětlovat. Takové kultivované myšlení bude do určité míry vyžadováno ve všech profesích, proto je důležité, aby pedagogové učili smysluplně s ohledem na komplexnost a zajistili, aby žáci ovládali schopnost kriticky myslet. Kritické myšlení a čtení s porozuměním jsou dovednosti, které rozvíjejí žáky a určují jejich budoucnost.

Zvláštním tématem je podpora čtenářské gramotnosti žáků s nižší úrovní gramotností, rozvoj ČG žáků se slabšími čtenářskými dovednostmi a podpora žáků se **specifickými poruchami učení** (dyslexie, dysgrafie, dysortografie), kdy je potřeba odborným přístupem a vhodnými metodami řešit daný deficit a speciální potřeby jedince v rámci

rozvoje čtenářských dovedností. V tomto případě je podpora směrem k žákům s nižší úrovní ČG velmi důležitá (individuální přístup, podpora, doučování).

Rozvoj ČG je také úzce spjat s oblastí integrace žáků cizinců do českých škol. **Čtenářská gramotnost jinojazyčných žáků** je podporována výukou češtiny pro cizince, která vyžaduje speciální metody práce s žáky s odlišným mateřským jazykem v hodinách českého jazyka a literatury. Podpora gramotnosti této příslušné cílové skupiny je velice podstatná, neboť přispívá k inkluzi žáků cizinců do české třídy a připravuje je pro budoucí osobní a profesní uplatnění v českém národním prostředí. Podpora směrem k žákům-cizincům je nyní vysoce aktuální pro celou oblast vzdělávání, která je silně zasažena přílivem ukrajinských žáků, kteří se v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině nemohou vzdělávat ve své rodné zemi.

Předpokladem pro rozvoj čtenářské gramotnosti je rovněž pořízení zařízení pro provoz školních knihoven včetně modernizace zázemí a potřebného vybavení škol, pořízení výukových pomůcek a materiálů (knihy, odborné časopisy a publikace, elektronické a audio knihy) pro odborné i všeobecně vzdělávací předměty, podpořit aktivity zaměřené na rozvoj čtenářské gramotnosti (např. dílny čtení, čtenářské kroužky, literární soutěže aj.). Školy v kraji jsou (až na výjimky poměrně dobře vybaveny), provozují školní knihovnu s dostatečnou nabídkou knih. Řadu školních knihoven se podařilo zmodernizovat a dovybavit prostřednictvím finanční podpory z projektů.

Matematická gramotnost – krajská úroveň

Pohled na matematickou gramotnost se v čase vyvíjí, nicméně bez ohledu na kontinuitu procesu, matematická gramotnost představuje schopnost jedince porozumět matematice, pochopit roli matematiky a účel praktického využití matematické gramotnosti v běžném životě.

Matematické gramotnosti žáků je přisuzován vysoký význam. Matematická gramotnost ve smyslu schopnosti praktického uplatnění znalostí v rozmanitých životních situacích umožňuje používat a interpretovat matematiku v různých kontextech a pomáhá uvědomit si, jakou roli matematika v životě jedince a celé společnosti hraje. MG spočívá v potřebě jedince opakovaně zažívat radost z úspěšně vyřešené úlohy; pochopení nového pojmu, vztahu, argumentu nebo situace a v důvěře ve vlastní schopnosti; porozumění různým typům matematického textu (slovní, symbolický, obrázek, graf, tabulka); schopnosti získávat a třídit zkušenosti pomocí vlastní manipulativní a badatelské činnosti; zobecňování získaných zkušeností a objevování zákonitostí, tvoření modelů a protipříkladů a dovednosti vhodně argumentovat; schopnosti účinně pracovat s chybou jako podnětem k hlubšímu pochopení zkoumané problematiky; individuálně i v diskuzi analyzovat procesy, pojmy, vztahy a situace v oblasti matematiky; vytvářet systém v pojmech a souvislostech mezi nimi a pohotově používat početní dovednosti.

[\(Česká školní inspekce \(2019\) - TZ - Matematická gramotnost na ZŠ a SŠ 2017/2018; Česká školní inspekce \(2020\) - TZ - Rozvoj matematické gramotnosti na ZŠ 2019/2020; PISA: Inspirace pro rozvoj gramotností \(2021\)\).](#)

V neposlední řadě je matematická gramotnost také dovedností umět používat různé pomůcky a nástroje (včetně digitálních), které mohou při rozvoji matematické činnosti pomoci, a to s vědomím hranic jejich možností.

Podstatnou podmínkou rozvoje MG žáků je překročit hranice hodin matematiky a rozvíjet MG napříč předměty a tím efektivněji posilovat kompetence žáků nezbytné pro samostatné řešení problémů a správné usuzování.

Dle šetření v Pardubickém kraji, v současné době stále převažuje celkově negativní postoj žáků k matematice a nedostatečná MG žáků je způsobená používáním konzervativních metod výuky s neodpovídající propagací významnosti matematiky při studiu ostatních předmětů a jejího dalšího využití v praxi. Promítá se zde do jisté míry stagnující přístup a celková neochota některých pedagogů změnit a zinovovat metody dosavadního způsobu výuky matematiky. Protipólem je angažovanost některých pokrokových pedagogů, kteří si uvědomují, že je třeba přesvědčit žáky učit se matematiku, naučit se aplikovat získané matematické znalosti do běžného života, osvojit si logické myšlení a naučit se nacházet řešení. Předpokladem pro rozmach MG je rozvíjení myšlenky na všech vzdělávacích stupních, propojení matematické gramotnosti s dalšími předměty a budování systému při vytváření poznatků, zdůrazňování souvislostí. Podstatný předpokladem je motivace vyučujících a vnesení důrazné potřeby rozvoje matematické gramotnosti u žáků do přípravy budoucích pedagogů (zaměření pedagogických fakult).

Situaci v Pardubickém kraji, co se týče rozvoje škol v oblasti matematické gramotnosti, prezentují konkrétní zjištění získaná v rámci III. vlny dotazníkového šetření projektu P-KAP v rámci „Analýzy potřeb škol“ z roku 2021 (NPI ČR).

Popisovaná úroveň rozvoje MG na školách je odstupňována následovně:

- *základní úroveň* – na škole nepůsobí koordinátor pro MG, neexistuje komplexní pojetí začlenění MG do výuky. MG je realizována především v rámci výuky matematiky.
- *Mírně pokročilá úroveň* – na škole působí koordinátor pro MG. Rozvoj MG probíhá pouze prostřednictvím dílčích aktivit.
- *Pokročilá úroveň* – koordinátor MG spolupracuje s pedagogy. Na škole je snaha o vytvoření uceleného pojetí začlenění MG do výuky. Učitelé napříč předměty běžně zařazují do výuky prvky k rozvoji MG.
- *Nejvyšší úroveň* – MG je obsahově i časově koordinována pracovníkem, který má vytvořeny odpovídající podmínky. Škola má zpracovanou ucelenou koncepci rozvoje MG. Pravidelně dochází ke sdílení poznatků, reflexi pedagogů napříč předměty o zkušenostech ze zařazování prvků rozvoje MG do jejich předmětů. Spolupráce s externími partnery je pravidelnou součástí výuky.

Pokud jde o rozvoj škol v oblasti MG v Pardubickém kraji, tak v nejvyšší míře jsou vykonávány aktivity patřící do mírně pokročilé úrovně (37 %), ve které je rozvoj MG realizován prostřednictvím dílčích aktivit. V podobné míře se vykonávají aktivity základní úrovně (33 %), ve které probíhá rozvoj MG v rámci výuky matematiky, a pokročilé úrovně (29 %), kdy koordinátor MG spolupracuje s jednotlivými pedagogy. V nejnižší míře je rozvíjena nejvyšší úroveň (12 %), v té má škola zpracovanou ucelenou koncepci rozvoje matematické gramotnosti. Školy plánují rozvoj činností především v rámci pokročilé úrovně, čímž deklarují zájem o ucelené pojetí začlenění MG do výuky.

V rámci rozvoje MG na většině škol v kraji probíhají konzultace pro žáky, žákům jsou předkládány úlohy, které vychází z reálného života, a vyučující s žáky rozebírají jejich řešení. Téměř 80 % škol využívá ve výuce ICT při rozvoji MG a žáci se zapojují do soutěží a olympiád. (zdroj: P-KAP – report PAK_III. vlna dotazníkové šetření škol_2021)

Střední odborná učiliště (SOU) z výše uvedených aktivit v oblasti rozvoje MG nejčastěji předkládají žákům úlohy, které vychází z reálného života (91 %), podporují vyučující, aby s žáky jejich řešení rozebírali a hodnotili, předkládají žákům úlohy, které se vztahují k odbornému zaměření školy, a organizují konzultace pro žáky (shodně 87 %). Celkem 78 % škol využívá ICT při rozvoji MG.

Střední odborné školy (SOŠ) pro rozvoj MG nejčastěji realizují aktivitu, kdy vyučující předkládají žákům úlohy, které se vztahují k odbornému zaměření školy, a umožňují žákům konzultace (91 %). Dále 86 % škol se zaměřuje na to, aby vyučující s žáky jejich řešení rozebírali a hodnotili a aby byly žákům předkládány úlohy, které vychází ze situací reálného života. Přibližně 80 % škol zapojují žáky do soutěží a využívají ICT pro rozvoj MG (77 %).

Všechna gymnázia v Pardubickém kraji zapojují žáky do soutěží či olympiád (100 %). Vysoký podíl škol organizuje konzultace pro žáky (94 %) a využívá ICT při rozvoji MG (83 %). Zhruba 78 % škol pracuje s chybou jako prostředkem učení a 72 % škol podporuje vyučující, kteří s žáky rozebírají jejich řešení. Dvě třetiny škol předkládají žákům úlohy, které vychází ze situací z reálného života a organizují DVPP v oblasti rozvoje gramotnosti.

V souvislosti s překážkami, které omezují rozvoj MG na středních a vyšších odborných školách, se nejčastěji školy v Pardubickém kraji setkávají s nedostatečnou úrovní MG žáků ze ZŠ a s nedostatečnou motivací žáků k rozvoji MG. Necelá polovina škol narazila na nízkou časovou dotaci na rozvoj MG ve výuce napříč předměty a více než třetina škol uvádí, že nastavení maturitní zkoušky z matematiky nesměřuje k rozvoji matematické gramotnosti. Podobný podíl škol mnohokrát zmiňuje chybějící strategie rozvoje matematické gramotnosti na celonárodní úrovni a nedostatek finančních prostředků na realizaci mimotřídních aktivit.

V oblasti rozvoje MG by školy v Pardubickém kraji nejčastěji potřebovaly finanční podporu pro možné půlení hodin matematiky, podporu rozvoje MG napříč všemi předměty a výukové materiály na podporu propojení

matematiky s každodenním životem. Více než polovina škol by ocenila další vzdělávání pedagogů v oblasti využití digitálních technologií při rozvoji matematické gramotnosti. (zdroj: P-KAP – report PAK_III. vlna dotazníkové šetření škol_2021)

S odkazem na reálnou situaci v oblasti rozvoje MG na školách realizuje *projekt I-KAP II* aktivity cílené na podporu gramotností, konkrétně vzdělávání mentorů pro dílčí gramotnosti (čtenářská, matematická, digitální) a v oblasti aktivizačních výukových metod a vzdělávání školních týmů. Díky tomu se zvyšuje podíl škol, kde působí mentor pečující o oblast MG.

V rámci projektu SYPO (Systém profesní podpory učitelů a ředitelů) existují tzv. **Metodické kabinety**, jakožto platformy pro podporu pedagogů na národní, krajské a oblastní úrovni. Na území Pardubického kraje funguje *krajský kabinet Matematika a její aplikace* (NPI ČR), který přináší informace, zkušenosti a inspiraci k vybraným tématům a pomáhá pedagogům učit. ([Projekt SYPO – krajské metodické kabinety v Pardubickém kraji](#))

Specifickým tématem je taktéž **rozvoj matematické gramotnosti při společném vzdělávání** (nadání žáci, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, diferenciovaná výuka) a volba vhodného přístupu k žákům nadaným a současně směrem k žákům oslabeným. V tomto případě je nutná metodická podpora a vzdělávání pedagogů v daném tématu, možnost výměny informací a námětů pro práci, sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe mezi pedagogy s cílem osvojit si využívání rozmanitých stylů a postupů učení v závislosti na schopnostech žáka. V tomto případě je podpora směrem k žákům s různou úrovní MG vysoce důležitá (individuální přístup, podpora, doučování).

V oblasti vzdělávání je aktuálním tématem **finanční gramotnost**, přičemž je třeba zdůraznit, že předpokladem pro budování finanční gramotnosti je dobře rozvinutá čtenářská a matematická gramotnost žáků. Finanční gramotnost je pro život v dnešní společnosti zcela zásadní. Pedagogové, kteří téma finanční gramotnosti v rámci standardního učiva vyučují, mají možnosti zapojit se do vzdělávacích programů pro doplnění informací a rozšíření vlastního vzdělání v dané problematice. Školy na základním a středním stupni se mohou zapojit do spolupráce s externími/komerčními subjekty, kdy se jim (v rámci nejrůznějších projektů a aktivit zaměřených na podporu finančního vzdělávání určeného pro žáky i pedagogy) nabízí velmi zajímavé možnosti zpestření výuky finanční gramotnosti na školách.

Matematickou a čtenářskou gramotnost nelze od sebe oddělit, tyto gramotnosti jsou propojené, vzájemně se doplňují a v mnoha rovinách se také prolínají. Obě zmíněné gramotnosti se díky svému průřezovému charakteru propojují s řadou dalších tematických oblastí – klíčová je provazba na **digitální gramotnost** a oblast **digitálních kompetencí**, jak je zmiňováno v této kapitole. Digitální gramotnost je s gramotností matematickou a čtenářskou ve významném vztahu, neboť společně tvoří tzv. *funkční gramotnost*. K rozvíjení gramotností lze využít mnoha softwarových nástrojů a aplikací, čímž přirozeně dochází k prolínání a rozvoji digitálních kompetencí jedince.

Dnes se při zapojování do společenského života rozhodně neobejdeme bez gramotností. Gramotnosti by pro nás měly být orientačním bodem a pojistkou proti utonutí v záplavě informací a poznatků proudících kolem nás. Proto gramotnosti musí být nedílnou součástí vzdělávání. Strategie 2030+ věnuje pozornost rozvoji složek ČG a MG v občanském vzdělávání. Občanské vzdělávání má totiž lidi vést k vzájemnému respektu a toleranci, ke kritickému myšlení a k aktivnímu zájmu o věci veřejné a život kolem sebe.

(Strategie 2030+, <https://www.msmt.cz/file/54104/>).

Gramotnost je cesta pro život.

SWOT analýza k tématu Čtenářská a Matematická gramotnost

SILNÉ STRÁNKY ▪ Pochopení možnosti a významu gramotností, uvědomění si potřeby rozvoje ČG a MG žáků na všech vzdělávacích stupních. ▪ Existence metodické podpory škol při rozvoji gramotností. ▪ Existence dostupných materiálů, výukových programů a aplikací pro atraktivní a kvalitní výuku gramotností. ▪ PISA úlohy ze čtenářské a matematické oblasti jako zdroj didaktické inspirace pro rozvoj ČG a MG v mezipředmětovém kontextu. ▪ Nabídka vzdělávání – DVPP pro oblast rozvoje gramotností, programy vzdělávání pro pedagogy vyučující gramotnosti v rámci standardního učiva. ▪ Existence určité počtu již vyškolených pedagogů, kvalifikovaných pro rozvoj ČG a MG (např. v rámci I-KAP II). ▪ Zkušenosti některých škol se zaváděním nových trendů i inovativních metod výuky. ▪ Existence možností financování aktivit rozvoje gramotností ve výuce (podpora čtenářství, atraktivní výuka matematiky, rozvoj finanční gramotnosti).	SLABÉ STRÁNKY ▪ Neexistence jednotné strategie ČG a MG na národní úrovni. ▪ Nedostatek pedagogů kompetentních cíleně rozvíjet ČG a MG. ▪ Stagnující přístup některých vyučujících inovovat metody dosavadní výuky. Neochota, nízká motivovanost pedagogů se vzdělávat v dané oblasti a přenášet nové poznatky do výuky. ▪ Zastaralé postupy učení i absence tlaku na zvyšování kvality výuky. Chybí systémová podpora pedagogů (↑ nároky na zvládnutí výuky). ▪ Časová náročnost na rozvíjení ČG a MG ve výuce oproti tlaku na množství informací a poznatků, které se musí během výuky probrat. ▪ Omezené schopnosti/možnosti pedagogů efektivně využívat ICT ve výuce, s tím související nízké zaujetí žáků o předmět nebo aktivitu. Obecně nedostatečné digitální kompetence žáků a pedagogů. ▪ Nadměrné memorování (český jazyk) a drilování (matematika), nedostatek prostoru pro uvažování a tvůrčí práci k tématu. ▪ Výsledky testování dosažené úrovně gramotností žáků v kraji (I-KAP II) ukazují, že u žáků se slabšími vzdělávacími výsledky je úroveň ČG a MG v prvním ročníku střední školy shodná jako u žáků 6. třídy ZŠ. ▪ Nedostatečná ČG žáků způsobená směřováním volnočasových aktivit do jiných oblastí zájmu, nízký zájem o četbu, neschopnost analyzovat a vyhodnocovat informace (nedostatečný rozvoj kritického myšlení), nedostatečná orientace a neschopnost práce s textem. ▪ Negativní vztah významného podílu žáků k matematice.
PŘÍLEŽITOSTI ▪ Rostoucí povědomí i pozornost na rozvoj gramotností ve vzdělávání, masivnější prezentace významu gramotností a kompetencí žáků. ▪ Zájem a doporučení ČŠI o rozvoj a zkvalitnění ČG a MG na školách. ▪ Kompetenční pojetí kurikula, které vychází z inovovaných klíčových kompetencí pro podporu celoživotního učení. ▪ Rozvíjení myšlenky realizace ČG a MG napříč vyučovacími předměty (propojování gramotností do výuky dalších předmětů) v rámci všech stupňů vzdělávání. ▪ Rozvoj prvků ČG, realizace aktivit pro zlepšení ČG: čtení různých typů textů, rozbor textů, audio-video vizualizace, práce s informacemi, internetem, rozvoj kritické myšlení a práce s chybou. ▪ Promítnutí moderních metod matematiky nejen do předmětu, ale i do souvisejících předmětů a oborů. Rozvoj finanční gramotnosti. ▪ Vzdělávání pedagogů a rozvoj jejich kompetencí v oblasti ČG a MG. Podpora pedagogů formou školení, mentoringu, supervize. ▪ Aktivní přístup pedagogů při hledání inovativních přístupů při rozvoji gramotností, sdílení poznatků a příkladů dobré praxe mezi pedagogy a školami. ▪ Zapojení kolegů z řad pedagogů či externích odborníků do vzdělávání (tandemová výuka), motivace a vzájemná inspirace k realizaci aktivit zaměřených na rozvoj gramotností. ▪ Podpora zanesení potřeby rozvoje gramotností u žáků do přípravy budoucích pedagogů (spolupráce s VŠ). ▪ Existence řady dílčích podpůrných aktivit a projektů zaměřených na rozvoj gramotností (implementační projekty I-KAP a budoucí aktivity podpořené z OP JAK), existence platformy pro sdílení informací a zkušeností z praxe (Edusit NPI ČR). ▪ Prostřednictvím gramotností, klíčových kompetencí a wellbeingu řešit téma žáků ohrožených neúspěchem, tak i rozvoj nadaných žáků.	HROZBY ▪ Nekoordinovaný přístup jednotlivých aktérů v oblasti vzdělávání (ČŠI, CERMAT, revize RVP, aktivity a podpůrné projekty) k rozvoji ČG a MG z důvodu neexistence jednotné strategie ČG a MG na národní úrovni. ▪ Riziko upozadění snahy o rozvoj ČG a MG z důvodu absence jednotné strategie ČG a MG na národní úrovni. ▪ Přestože Strategie 2030+ klade důraz na kompetenční vzdělávání, tak v reálu nebudou vytvořeny nástroje pro ověřování a vyhodnocování gramotností a klíčových kompetencí. ▪ Nedostatečné osvojení základních gramotností u žáků nese značné riziko jejich neúspěšného uplatnění v profesním a osobním životě. ▪ Nedostatečné osvojení základních gramotností u žáků je také spojeno s rizikem školního neúspěchu a s rizikem předčasných odchodů žáků ze vzdělávání. ▪ Nezáměr žáků o aktivity podporující rozvoj gramotností. Nedostatek aktivních pedagogů, kteří by uměli rozvíjet ČG, MG včetně digitální gramotnosti. ▪ Nedostatek finančních prostředků školy pro modernizaci vzdělávání v oblasti gramotností (materiální vybavení, výukové pomůcky, ICT vybavení, vzdělávací softwaru a aplikace pro výuku gramotností). ▪ Turbulentní celospolečenské dění spojené s dopady pandemie Covid a ozbrojeného konfliktu na Ukrajině na ČR – příliv ukrajinských žáků do škol s různou úrovní gramotností i úrovně jazykových kompetencí v mateřském a cizím jazyce.

Rozvojové priority v oblasti Čtenářská a Matematická gramotnost

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Neexistence jednotné strategie rozvoje ČG a MG na národní úrovni.	Přetrvávající nejednotný přístup jednotlivých aktérů ve vzdělávání k rozvoji ČG a MG na školách. Rovněž dosavadní absence podpory gramotností na národní úrovni a vedení k rozvoji gramotností se stále neprolíná všemi vyučovacími předměty.	Podpora vzniku jednotné strategie rozvoje ČG a MG, která by vyřešila problém a zároveň podpořila rozvoj ČG a MG napříč vyučovacími předměty. Taková strategie by udávala směr rozvoje gramotností, přičemž zainteresovaní aktéři by postupovali v jejím souladu. Dále revize RVP, inovace ŠVP – podpora škol při tvorbě vlastní strategie rozvoje ČG žáků a rozvoje jednotlivých složek MG napříč dalšími předměty.	Strategie 2030+ MŠMT
Nedostatečná úroveň rozvoje čtenářské gramotnosti žáků.	Nízká úroveň ČG žáků způsobena nezájmem o četbu, český jazyk a literaturu, směřováním volnočasových aktivit žáků do jiných oblastí zájmu. Žáci nerozvíjí čtenářské dovednosti úměrně svému věku a stupni školní docházky.	Systematický rozvoj ČG na školách, podpora prvků ČG ve všech předmětech. Realizace nejrůznějších aktivit pro zlepšení ČG a rozvoj postojů žáků k využívání textů, naučit žáky orientovat se v textech a pracovat s texty, podpora četby, utváření si vlastního čtenářského postoje. Podpora rozvoje kritického myšlení. ČG jako předpoklad pro efektivní učení.	Celoživotní učení vyžadující aktivní čtení s pochopením (porozuměním). I-DZ
Nedostatečná úroveň rozvoje matematické gramotnosti žáků.	Role matematiky je poměrně dlouhodobě podceňována. Nezáměr žáků o matematiku z důvodu náročnosti předmětu. Nedostatečná úroveň MG způsobena používáním konzervativních metod výuky s nevhodnou propagací potřebnosti matematiky při dalším studiu či praxi.	Systematický rozvoj MG na školách, inovace výuky matematiky, promítnutí moderních výukových metod nejen do předmětu matematiky, ale i do dalších souvisejících předmětů a oborů; efektivní tlak na žáky, úlohy běžného života vč. otázek finanční gramotnosti. Rozvoj ústní a písemné matematické komunikace, porozumění matematickým sdělením, argumentace a řešení problémů.	
Nízká vzdělanost, nedostatečné znalosti a kompetence pedagogů v oblasti rozvoje gramotností.	Nedostatečné pochopení významnosti a komplexnosti gramotností ze strany pedagogů (ředitelů) a s tím také související nižší zájem o systematický rozvoj gramotností na školách. Stagnující přístupy a neochota pedagogů změnit metody dosavadního způsobu výuky, nižší zájem o nové postupy, pomůcky a technologie pro interaktivní výuku. Nerozvinuté kompetence pedagogů k rozvoji gramotností žáků vycházející z nedostatku adekvátní metodické a konzultační podpory školám, mnohdy i z nedostatku příležitostí ke vzdělávání pedagogů.	Vytváření podmínek pro systematický rozvoj kompetencí pedagogů komplexně rozvíjet gramotnosti napříč všemi vzdělávacími oblastmi. Podpora DVPP včetně spolupráce a zapojení externích odborníků přímo do vzdělávání (spolupráce v oblasti aktivit zaměřených na rozvoj gramotností, tandemová výuka), posílení metodické, konzultační podpory a mentoringu pro školy. Dostatek metodických materiálů, zdrojů didaktické inspirace pro rozvoj ČG a MG v mezipředmětovém kontextu. Možnost sdílení informací mezi školami včetně motivace a vzájemné inspirace k realizaci aktivit zaměřených na rozvoj gramotností. Zásadní je také podpora zanesení potřeby rozvoje gramotností u žáků do přípravy budoucích pedagogů.	Strategie 2030+ MŠMT I-KAP II I-DZ CCV – zařízení pro DVPP Pk

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečné zkušenosti pedagogů v oblasti rozvoje gramotností žáků.	Z důvodu nedostatečné orientace pedagogů v tématu gramotností, nejsou pedagogové dostatečně vybaveni znalostmi, zkušenosti ani motivací rozvíjet vlastní iniciativu, tudíž nejsou motivováni zkoušet nové metody a zapojovat se do aktivit rozvoje gramotností.	Systematický rozvoj gramotností na škole, existence mentora pro rozvoj ČG a MG (aktuálně částečně řeší I-KAP II), vzdělávání školních týmů, supervize, metodická pomoc včetně vyhodnocování propojování gramotností do výuky. Podpora formou přenosu informací a příkladů dobré praxe (přenos funkčních metod), kooperace škol a profesní sdílení pedagogů v rámci různých platforem.	SYPO – krajské metodické kabinety I-DZ
Nedostatečné materiálně-technické zázemí pro kvalitní rozvoj gramotností na školách. Nedostatečná úroveň vybavenosti škol digitálními technologiemi.	Neodmyslitelná část podpory rozvoje gramotností spočívá rovněž v rozvoji/modernizaci infrastruktury škol, v adekvátním zázemí škol včetně zajištění, pořízení a efektivním využívání atraktivních výukových materiálů, moderních technologií a programů. Školy se však často potýkají s nedostatkem finančních prostředků, které se promítá do možností škol vybavit se kvalitními digitálními nástroji.	Zkvalitnění materiálně-technického vybavení škol pro rozvoj ČG a MG včetně implementace moderních digitálních technologií do výuky a inovace v oblasti vzdělávání v kontextu digitalizace. Zlepšení úrovně digitálního vybavení škol včetně zřízení fondu pro mobilní digitální zařízení, který bude k dispozici znevýhodněným žákům a studentům.	IROP, OP JAK, ... Národní plán obnovy Krajské dotace I-KAP II I-DZ
Nedostatečné digitální kompetence a nízká úroveň digitální gramotnosti pedagogů i žáků ve vazbě na inovace ve vzdělávání.	Nedostatečně rozvinuté digitální kompetence pedagogů a žáků jsou odrazem doposud malého propojování digitálních technologií a ICT nástrojů do běžné výuky. Značně nízký rozvoj digitálních dovedností se projevuje ve všech vzdělávacích oblastech.	Podpora digitálních dovedností pedagogů a žáků prostřednictvím vzdělávání a využívání ICT nástrojů v běžné výuce. Revize RVP pro základní a sekundární vzdělávání v oblasti posílení výuky IT a rozvoje digitální gramotnosti, podpora digitálních dovedností ve všech vzdělávacích oblastech.	IROP, OP JAK I-DZ Spolupráce škol a firem
Gramotnosti a předčasné odchody ze vzdělávání. Gramotnosti a rozvoj nadaných žáků.	Absence gramotností u žáků je spjata se zvýšeným rizikem školního neúspěchu jedince, případně předčasným odchodem ze vzdělávání. Prostřednictvím rozvoje gramotností a podporou rozvoje klíčových kompetencí rozvíjet žáky mimořádně nadané.	Obecně zvýšit povědomí o významu gramotností, posílení role gramotností ve vzdělávání. Gramotnosti percipovat jako předpoklad v přístupu k celoživotnímu učení a dalšímu vzdělávání a úspěšnému uplatnění v životě.	OP JAK P-PINK I-DZ

6.6 ROZVOJ POTENCIÁLU ŽÁKA/STUDENTA/ÚČASTNÍKA NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Motto KAP III: „Prostřednictvím vzdělávání a podpory umožnit maximální rozvoj potenciálu každého žáka“.

„Spravedlivé šance na vzdělávání pro všechny. Každý má šanci zažít úspěch.“

Terminologie pojetí tématu

Potenciál člověka zahrnuje komplexní soubor přirozených kvalit osobnosti jedince. Silné stránky jsou takové lidské kvality, které povzbuzují a umožňují dobré fungování a rozvoj jedince. Využívání svých silných stránek má pozitivní vliv na spokojenost a duševní pohodu jedince, na jeho fyzické i duševní zdraví, jeho odolnost, vztahy k druhým lidem či postoje.

Každý člověk disponuje nějakými silnými stránkami, je však potřeba je používat a trénovat, aby mohly dobře sloužit. Nej přirozenějším místem, kde je s jejich nácvikem možné začít, je rodina, a hned po ní škola. České prostředí problematiku pozitivního vývoje reflektuje čím dál více, přesto je postoj české veřejnosti stále zaměřený na negativní rysy, na nedostatky, které je nutné napravit.

Význam vzdělávání pro společnost roste a vzdělanost populace a její vědecká úroveň rozhodují o budoucnosti země. Vzdělávání uspokojuje celou řadu potřeb a zájmů. Přičemž motivace ke vzdělávání je podmíněna důvody existenčními/ekonomickými, společenskými/socializačními a individuálně psychickými/osobnostními.

Vztah mezi žákem/studentem a pedagogem je významnou proměnnou utváření výchovně vzdělávacího procesu, důležitým faktorem pro žákovu spokojenost a vývoj jeho dovedností, a to školních, sociálních i emočních. V oboustranně úspěšně nastaveném vztahu dokonce růst zažívá jak student, tak jeho pedagog.

Úspěšný vztah mezi pedagogem a žákem určují tyto faktory: osobnostní znaky obou zúčastněných, porozumění pro vztah v náhledu pedagoga a žáka, proces výměny informací mezi nimi a vnější systémové vlivy.

Osobnost pedagoga i žáka by měla zahrnovat podobné hodnoty. Oba by měli být zaměřeni na růst, úspěšné řešení konfliktů a ocenění pro odlišnosti (stránka důvěry a komunikace v jejich vztahu se zakládá na odpovědnosti obou, na poskytování přiměřené zpětné vazby a podpoře ze strany pedagoga). Stránka komunity a přístupu by měla žákovi poskytovat pocit přináležení k třídě či škole a pocit možnosti oslovit/obrátit se na pedagoga.

Pro žáky je pro navázání vztahu s pedagogem podstatný pocit vlastní hodnoty, který určuje, jak vnímají vliv a hodnocení ze strany pedagoga. Na straně pedagoga pak hraje velký význam to, jak dokáže využít potenciál vzdělávacího prostředí, jak moc je přístupný žákům jako jedincům, jak je spolupracující, ale i empatický, jak dává instrukce či rady, jaké jsou jeho osobnostní i profesionální kvality.

Na **osobnost pedagoga** jsou kladeny vysoké požadavky co do profesionality, morálních vlastností i psychické vyrovnanosti. Pedagog je žákům vzorem celou svou osobností, svojí morálkou či hodnotami ovlivňujícími vývoj žákovu charakteru.

„Pedagog vůči žákovi chová vztah bezpodmínečného kladného přijetí a s empatickým porozuměním přistupuje k procesu vzdělávání“. Dobrý pedagog „věří, že se každý žák může stát dobrým člověkem“. Dobrého pedagoga charakterizuje vnitřní poctivost, pochopení, důvěra v žáky a respekt k nim, ve vzdělávání myslí především na své žáky, podporuje jejich svobodu a přirozenou zvědavost. *Formuje kritické a tvořivé myšlení svých žáků, sám je tvořivý a snaží se rozumět psychice žáků i jejich životnímu kontextu v rodině i ve třídě.*

Žáci chtějí pedagogy, kteří jsou spravedliví, vytváří příjemnou atmosféru, chovají se přátelsky a dokáží hodně naučit. Jako zásadní pro pedagogickou efektivitu se uvádí devět kompetencí: komunikace, přístupnost, kreativita, zřetel na individualitu, vnímavost k sociálnímu zázemí, poskytování zpětné vazby, profesionalita, sebevědomí a schopnost řešit problémy.

Definice oblasti intervence Proč je tato oblast důležitá?

Strategie 2030+

Jedním z cílů Strategie 2030+ je **zaručit spravedlivé šance dosáhnout na kvalitní vzdělání v ČR, snížit nerovnosti v přístupu jedince ke kvalitnímu vzdělávání, zlepšit kvalitu zaostávajících částí vzdělávací soustavy a umožnit maximální rozvoj potenciálu každého žáka, studenta, účastníka neformálního vzdělávání vstupujícího do vzdělávání**. Cílem by tak měl být moderní a otevřený vzdělávací systém dostupný pro každého jedince, který jej připraví na osobní, občanský a profesní život, a zároveň vytvoří základy/předpoklady pro celoživotní učení a dlouhodobou uplatnitelnost jednotlivce na trhu práce.

Český vzdělávací systém je charakteristický výraznými nerovnostmi v kvalitě škol, jak uvádí Strategie 2030+, a to v podobě regionálních nerovností i nerovností uvnitř regionů, které do značné míry zapříčiňují omezenost šancí žáka na dosažení kvalitního vzdělávání. Na druhé straně jsou velmi často vzdělávací výsledky jedince ovlivněny socioekonomickým (případně kulturním) statutem rodiny žáka, sociálními problémy a prostředím, ve kterém se vyvíjí. Významné rozdíly mezi výsledky žáků z různých škol, ale i částí kraje/ORP/obce zřetelně odhalují existenci nerovností ve vzdělávání, které v krajních případech mohou vést k vyčleňování až na okraj vzdělávacího procesu (segregace).

Základním východiskem pro posílení rovného přístupu ke vzdělání je zajištění srovnatelné a kvalitní výuky ve všech školách, včetně zvyšování motivace žáků k dosažení vyšších stupňů vzdělávání. Napříč vzdělávacím systémem je proto nezbytné zavést řadu opatření, aby skutečně byly zaručeny spravedlivé šance na vzdělání pro každého jedince bez rozdílu.

K pojetí tematické oblasti „rozvoj potenciálu každého žáka“ je proto třeba přistupovat komplexně, s odkazem na modernizaci cílů a obsahů vzdělávání, včetně forem a metod výuky ve školách na všech úrovních vzdělávací soustavy (od předškolního vzdělávání po terciární a další vzdělávání), individualizaci výuky, zavedení didaktických postupů umožňujících vzdělávání heterogenních kolektivů společně se zajištěním spravedlivého přístupu jedince ke kvalitnímu vzdělání (snížování nerovností). Pro rozvoj potenciálu každého žáka je velmi prospěšné propojování různých forem vzdělávání, včetně propojování formálního a neformálního vzdělávání.

Jaké jsou priority vzdělávání?

Strategie 2030+ jasně definuje priority v oblasti vzdělávání:

- *Podporovat rovnost v přístupu ke vzdělávání na všech úrovních škol, která umožní každému žákovi plně rozvinout své schopnosti ve společnosti svých vrstevníků.*
- *Zasazovat se o maximální rozvoj potenciálu všech jedinců, včetně rozvoje jejich tvořivosti.*
- *Zajistit rovnost v přístupu ke vzdělávání na všech stupních škol a omezit vnější selektivitu vzdělávacího systému.*
- *Zefektivnit systém školských poradenských zařízení zavedením sjednocených postupů při poskytování poradenských služeb, a to zejména při identifikaci speciálních vzdělávacích potřeb a mimořádného nadání a doporučování podpůrných opatření.*
- *Zajistit společný postup na úrovni zřizovatelů, obcí s rozšířenou působností a krajů.*

Jak tuto oblast rozvíjet a podporovat?

Základem pro naplnění vizí a budoucích změn je nutné posílit strategické vedení vzdělávání k lepším výsledkům na všech úrovních: Stát – Zřizovatel – Ředitel školy – Pedagog – Žák (+ zákonný zástupce)

Zřizovatel jako garant systému

Pardubický kraj, jakožto zřizovatel většiny středních a vyšších odborných škol a některých školských zařízení v území, je roli garanta systému, jehož cílem je zkvalitňování poskytovaného vzdělávání v kraji, v pojetí:

- *Budování zázemí a prostředí škol – modernizace škol a podpora materiálně-technického vybavení pro výuku i související vzdělávací aktivity, bezpečné klima ve školách, inspirativní prostředí pro vzdělávání, kvalitní školní stravování.*
- *Plánování a budování kapacit pro vzdělávání žáků na území kraje.*
- *Zajištění znalostní/metodické podpory ředitelům škol a školských ve vybraných tématech.*
- *Podpora spolupráce škol a místních firem a odborníků z praxe.*
- *Dialog s partnery z oblasti vzdělávání, zapojení zájmových skupin do diskuze.*
- *Platforma pro zajištění informovanosti cílových skupin (Školský portál Pk, web Parádní kraj).*

Ředitel školy (pedagogický lídr)

Nezbytné je podporovat pedagogické lídry (ředitelé, ředitelky školy), kteří jsou klíčovými partnery pro zřizovatele. Osobnost ředitele/ředitelky, znalosti, dovednosti, přístup k práci, spolupráce s pedagogy, energie a kreativita jsou základem pro rozvoj školy. Pedagogičtí lídři pomáhají nastartovat a vést změny, podpořit týmy vzdělavatelů a zlepšit jejich profesní rozvoj, a to již v období profesní přípravy. Nezbytné je pro lídra získat větší porozumění i podporu ze strany rodičů a více propojit výuku s mimoškolními aktivitami žáků, podpořit spolupráci škol s rodiči, místní komunitou, trhem práce.

Pedagog

Pedagogům musí být po celou dobu jejich profese (včetně přípravy při výkonu profese) poskytována maximální podpora, aby mohli splňovat aktuální nároky kladené na pedagogické povolání v souvislosti s proměnou společnosti i reformou v oblasti vzdělávání. Nutno podpořit pedagogy v posilování kompetencí při rozvíjení potenciálu žáků a využívání inovativních metod a moderních forem práce. Motivování, změnám otevření připravení pedagogové jsou předpokladem pro kvalitní výuku a tvořivou práci se žáky (podpora/rozvoj aktivních, inovativních a kreativních pedagogů na školách, včetně podpory DVPP, mentoringu a koučinku).

Žák

Společné vzdělávání žáků v rámci hlavního vzdělávacího proudu je jednou z priorit MŠMT. Jde o zajištění rovného přístupu a adekvátní podpory, ať už se jedná o žáky ze sociálně znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí, žáky zdravotně postižené a znevýhodněné nebo žáky nadané (včetně mimořádně nadaných) tak, aby mohli dosahovat co nejlepších osobních výsledků ve vzdělávání. Ze zákona (č. 561/2004 Sb., v platném znění) je garantováno právo žáků na tzv. podpůrná opatření, která jim pomohou překonávat jejich znevýhodnění. Jde o vytváření vstřícného a bezpečného prostředí ve školách, kde každý žák může zažít úspěch. A také s tím souvisí společné plánování metodické a další podpory pro pedagogické pracovníky a pracovníky ŠPP.

Rodič

Zcela nezbytné je zapojovat rodiny do procesu vzdělávání a podporovat odpovědnost rodičů při péči, výchově i jejich roli ve vzdělávání. Aktivní zapojení rodičů do aktivit školy, angažovanost na formální i neformální úrovni. Má-li být spolupráce školy a rodiny ku prospěchu žáka, je nutné toto propojení a spolupráci posilovat metodickou podporou a vzděláváním pedagogů, zejména prohlubováním kompetencí pedagogů vést efektivní komunikaci. Prostřednictvím edukace rodičů žáků (ze znevýhodněného prostředí včetně žáků se SVP) posílit jejich povědomí o klíčovém významu vzdělávání a ve spolupráci se školou je motivovat, aby podporovali své děti na cestě rozvoje kompetencí potřebných pro život.

Úspěch každého žáka

Na dosahování výsledků vzdělávání a na úspěch každého ze žáků má vliv prostředí, ve kterém učení probíhá. Mělo by být v zájmu všech věnovat mu pozornost jako jednomu z výrazných faktorů ovlivňujících učení. S prostředím a s kvalitou života ve školství je spojen pojem „*well-being*“, který je podmínkou pro optimální učení žáků, výkon pedagogů i spolupráci s rodiči žáků.

Co je wellbeing?

Na světě neexistuje jednotná definice wellbeingu. Průřezově lze říci, že se jedná o stav, ve kterém se cítíme dobře a můžeme i dobře fungovat. ***Wellbeing je, když se ráno těším...***

Opatření podporující wellbeing:

- Podpůrná opatření pro žáky se SVP
- *Individualizace výuky*
- Průřezová témata RVP
- Poradenské služby ve školách a poradenských zařízeních
- Systém primární prevence ve školách
- Autonomie škol
- Supervize a intervize pedagogů
- Aktivity zaměřené na klima třídy
- Tematické zaměřené vzdělávání pro pedagogy
- *Formativní hodnocení*
- Podpora participace žáků
- Na wellbeing zaměřené programy pro žáky od NNO
- Aktivizující metody výuky
- Aktivity zaměřené na wellbeing žáků a pedagogů

Při **individualizaci výuky** pedagog předkládá soustavu úkolů k vyřešení tak, aby je žák ve spolupráci se spolužáky zodpověděl, vysvětlil, vyřešil a tím dosáhl vlastními silami vzdělání na vrcholné úrovni svého nadání v zájmu svých osobních a společenských potřeb a zálib. Žák je vychováván především jako jedinec, který je veden k tomu, aby mohl při vyučování plnit další úkoly, aniž by čekal na ostatní žáky, než dokončí práci. Dochází zde k samoučení, proto byly vytvořeny různé učebnice, a nástroje, které umožňovaly žákům samoučení a sebekontrolu. „Učení sebevzděláváním chápeme jako činnost žáka zpočátku spontánní a postupně uvědomělejší a uvědomělejší, která ho vede k tomu, aby se při uspokojování svých vzdělávacích a kulturních potřeb cítilo dobře a spokojeně. *Toho žák dosáhne, když zaznamená, pocítí a prožije svůj pokrok, podporovaný uznáním od pedagoga a spolužáků a rodičů*“.

Formativní hodnocení (*nástroj pedagogické komunikace mezi žákem a učitelem*) je přínosem pro žákovo učení, poskytuje mu zpětnou vazbu, přináší užitečné informace o jeho učení a ukazuje mu cestu k dalšímu rozvoji. Takové informace ale musí být žákovi poskytnuty v průběhu procesu učení, kdy se dá ještě jeho výkon zlepšit. Mimo jiné formativní hodnocení reaguje přímo na žákovy výkony, je součástí učení a poskytuje kvalitní informace o vědomostech a dovednostech každého žáka. Taktéž se zaměřuje na způsob žákova myšlení, neboť zásluhou těchto informací může pedagog přizpůsobovat výuku jeho potřebám.

Existující iniciativy

Diskuzemi o tom, jak transformovat české vzdělávání se zabývá mnoho iniciativ. Jednou z nich je iniciativa **Úspěch pro každého žáka** pod záštitou **Stálé konference asociací ve vzdělávání (SKAV)**, [Iniciativa Úspěch pro každého žáka – SKAV](#). Jedná se v podstatě o neformální síť organizací, které se společně učí rozvíjet kulturu vzdělávání v České republice zaměřenou na úspěch pro každého žáka.

Letošní (v pořadí 10. ročník) konference „Úspěch pro každého žáka 2022, přestaňme se vymlouvat“, kterou uspořádal SKAV ve spolupráci s projektem **Pomáháme školám k úspěchu** za podpory EDUin a MŠMT, navázal na loňskou konferenci „Kvalitní výuka pro každého žáka v každé škole“, která se konala na závěr kampaně „Česko mluví o vzdělávání“ a jejím tématem byla **rovnost ve vzdělávání**. Letošní konference přinesla řadu inspirací k tématu, včetně odpovědí na klíčové otázky – proč děti/žáci potřebují hlubokou proměnu vzdělávání; proč nešetřit na úspěchu pro každého žáka; jak reagovat na nerovnosti ve vzdělávání; jak rozvíjet klíčové kompetence pro budoucnost apod. Dalším podnětným počinem s podporou SKAV je projekt **Partnerství pro vzdělávání 2030+**, který spolupracuje na zlepšování učení dětí, žáků a snižování nerovností ve vzdělávání (partnerstvi2030.cz).

Rozvoj potenciálu každého žáka v Pardubickém kraji

Vizi Pardubického kraje je mít kvalitní školství, být pro školy partnerem, oporou a centrem pro setkávání aktérů se zájmem o dialog v oblastech vzdělávání a šíření příkladů dobré praxe.

Chceme-li v kraji vzdělávací systém nastavit tak, aby nepřispíval k rozvoji nerovností, ale naopak umožňoval přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání pro všechny zúčastněné v Pardubickém kraji, je nezbytné přizvat k dialogu klíčové aktéry ve vzdělávání. Seznámit je s aktuálním stavem, ale ideálně jim také poskytnout potřebnou podporu přímo v území na krajské i místní úrovni a navzájem umožňovat jejich propojení. Jedním z cílů by proto měla být pozornost a péče o ředitele škol a pedagogy, podporovat je v jejich rozvoji a vzdělávání (formou sdílení dobré praxe) a síťování. Velmi důležitá je rovněž podpora veřejnosti – resp. zejména rodičů, a jejich participace na rozvoji škol a komunitním dění. To by měla být výzva pro další a budoucí projekty, které budou implementovat konkrétní opatření zaměřená na zkvalitňování poskytovaného vzdělávání a maximální rozvoj potenciálu každého žáka vstupujícího do vzdělávání.

Cílem Pardubického kraje, v souladu s prioritami Strategie 2030+, je snížit nerovnosti v přístupu ke vzdělávání a zajistit rovný přístup ke kvalitnímu a inkluzivnímu vzdělávání pro všechny, aby každý měl prospěch z možností, které vzdělávání nabízí. V tématu snižování nerovností v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání upírá Strategie 2030+, potažmo MŠMT, pozornost především na dva klíčové kraje (Karlovarský, Ústecký), kde jsou disparity nejpalčivější. Nutno však zdůraznit, že nerovnosti se netýkají zdaleka jen těchto dvou krajů. Také v prosperujících regionech, mezi něž se řadí Pardubický kraj, se objevují místa vzdělávací neúspěšnosti. Proto kraj rozhodně nemůžeme považovat za monolit, na území Pardubického kraje jsou patrné rozdíly v poskytovaném vzdělávání (Svitavsko, Česká Třebová, Moravská Třebová – **České školství v mapách: Prostorová analýza podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání** (<https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Publikace-a-ostatni-vystupy/Ceske-skolstvi-v-mapach>)).

Podpora formálního a neformálního vzdělávání

Formální vzdělávání

Pojmem formální vzdělávání označujeme formu výuky, kterou si většina z nás patrně nejčastěji spojuje se slovem vzdělávání, tedy v nejobecnější rovině klasické vzdělávání na základních, středních a vysokých školách.

Dle pojetí ve **Strategii celoživotního učení ČR** je formální vzdělávání definováno jako vzdělávání realizované ve vzdělávacích institucích, zpravidla školách. Jeho funkce, cíle, obsah, organizační formy a způsoby hodnocení jsou vymezeny právními předpisy. Zahrnuje získávání na sebe navazujících stupňů vzdělání (základního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání), jejichž absolvování je potvrzováno příslušným osvědčením.

Formální vzdělávání bývá nejčastěji spojováno s tzv. počátečním vzděláváním, tj. takovým, které každý z nás absolvuje v prvních dekádách života, minimálně ve formě povinné školní docházky. *Formální vzdělávání však hraje důležitou roli také v konceptu celoživotního učení prostřednictvím tzv. dalšího vzdělávání dospělých.*

Neformální vzdělávání

Toto vzdělávání významně zasahuje do **oblasti naplňování volného času** jedince a je zvláště důležité pro mládež. Volný čas je významnou sociologickou, ekonomickou a pedagogickou kategorií a jeho smysluplné využívání přispívá k rozvoji osobnosti jedince, jeho zájmů a nadání. Často může pozitivně ovlivnit i budoucí profesní dráhu jedince a je významným prostředkem prevence rizikového chování, především dětí a mládeže.

Neformální vzdělávání se uskutečňuje mimo formální vzdělávací systém a nevede k ucelenému školskému vzdělání. Jedná se o organizované výchovné vzdělávací aktivity mimo rámec zavedeného oficiálního školského systému, které zájemcům nabízejí záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů založených na uceleném systému hodnot. Tyto aktivity bývají zpravidla dobrovolné. Uskutečňuje se různými formami a vzdělávacími programy. Patří sem například organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež i dospělé, počítačové kurzy, kurzy cizích jazyků, přednášky, semináře apod.

Neformálním vzděláváním se v ČR zabývá celá řada organizací veřejného, soukromého typu (právní formy školská právnická osoba, obecně prospěšná společnost, občanské sdružení, ale i různé obchodní společnosti). Podporou a ochranou mládeže a rozvojem infrastruktury pro její trávení volného času a zkvalitňováním nabídky služeb pro děti a mládež se zabývá Národní pedagogický institut. Do neformálního vzdělávání se řadí také vzdělávání na jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky a základních uměleckých školách.

Propojování formálního a neformálního vzdělávání

Pokud se ve spolupráci lidí mimoškolní sféry (neformálního vzdělávání) a pedagogů podaří vytvořit různé zajímavé programy, které budou čerpat z velmi dobrých zkušeností vedoucích i dalších pracovníků neziskového sektoru a které budou použitelné i ve škole, zvýší to naději, že se žákům bude i školní docházka zamlouvat víc, než je tomu doposud. A také si mohou osvojit leccos z toho, co se sice daří prostřednictvím činností mimoškolních, ale už mnohem méně prostřednictvím školních činností. Třeba z tolik skloňované a zatím málo uskutečňované mediální výchovy nebo kritického myšlení.

Důležitá je i podpora vytváření přátelských vztahů mezi pedagogy a žáky. Ostatně dobré vztahy mezi dětmi i dospělými jsou pro neformální vzdělávání naprosto nezbytné a ty skutečně zajímavé programy by se ani bez toho nedaly uskutečňovat. Je také pravděpodobné, že společná práce na vytváření, ověřování i zavádění takových programů podpoří navázání dlouhodobých vztahů mezi pedagogy a ostatními spolutvárci z oblasti neformálního vzdělávání. Mohl by to být skutečný zárodek určitého systému opravdového „prolínání“ těchto dvou sfér, které zatím většinou působí odděleně. Nacházíme i další skrytější možnosti, které mohou být zajímavé pro obě vzdělávací oblasti. A týká se to jak dětí, tak dospělých. Není přece od věci zhodnotit i ve školním systému kompetence (případně dovednosti a znalosti), které si děti osvojily v oddílech, kroužcích, družinách či jiných strukturách neformálního (včetně zájmového) vzdělávání. Leckdy v nich totiž žáci nerozvíjejí jen důležité měkké kompetence zásadní pro mezilidské vztahy, ale i kompetence značně odborné (přírodovědné, kulturní, jazykové, technické atd.). Šlo by tedy o „uznávání“ přínosu neformálního vzdělávání i v oblasti vzdělávání formálního. Zatím se něco obdobného využívá v případě účasti v různých soutěžích či olympiádách, resp. středoškolské odborné činnosti, kdy úspěšným účastníkům může být v důsledku toho třeba odpuštěna část přijímacích zkoušek.

Podpora vzdělávání

Podmínky ke vzdělávání žáka mohou být do jisté míry ovlivněny překážkami, mírnými problémy nebo závažnými obtížemi, které jsou způsobeny nepřipraveností žáka na školu, odlišnými životními podmínkami a rozdílným kulturním prostředím, ze kterého žák vstupuje do vzdělávání. Současně početnou skupinu představují žáci s nepříznivým aktuálním zdravotním stavem, který může ovlivňovat vzdělávání žáků nebo je příčinou zdravotní znevýhodnění (postižení) žáka.

Vzdělávání žáků by proto mělo probíhat takovým způsobem, aby byl stimulován **rozvoj jejich potenciálu** včetně podpory různých druhů nadání, aby se nadání mohlo ve škole projevit, a pokud možno i uplatnit a dále rozvíjet.

Podpora nadání

NPI ČR je pověřeno realizací Systému podpory nadání. Je členem Sítě evropských Talentcenter na podporu rozvoje nadání a péče o nadané. NPI ČR nabízí školám, vedení pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům, třídním kolektivům i jednotlivcům žákům a jejich rodičům řadu aktivit podporujících rozvoj nadání a péči o nadané. V každém kraji ČR působí pod záštitou NPI ČR *krajský koordinátor podpory nadání*, který pracuje s krajskou sítí podpory nadání a školám poskytuje informační a metodickou podporu včetně nabídky vzdělávání a rovněž umožňuje spolupráce dalšími aktéry podporující nadání na krajské úrovni: pedagogicko-psychologickými poradnami, krajskými úřady, ČSI atd. Veškeré informace pro žáky, pedagogy a rodiče k Systému podpory nadání zde www.talentovani.cz.

NPI ČR organizuje řadu soutěží zaměřených na jazyky, historii, literární a výtvarnou tvořivost, programování, matematiku a přírodní vědy. Portál Talentovani.cz je centrálním informačním bodem [Systému podpory nadání](#), jehož cílem je maximální rozvoj a plné využití potenciálu každého žáka, studenta. Systém zahrnuje oblasti formálního, zájmového i neformálního vzdělávání. Páteří systému jsou [Krajské sítě podpory nadání](#). Do systému jsou zařazeny [Soutěže a přehlídky](#) v zájmovém vzdělávání, program [Talnet](#).

V rámci podpory nadaných a mimořádně nadaných dětí, žáků a studentů je v kraji realizován systém vyhledávání nadaných dětí, žáků a studentů a péče o ně. Jeho součástí jsou soutěže, které jsou velmi často využívány jako podpůrná opatření při práci s nadanými. Soutěže vytvářejí prostor pro sebereflexi žáků i pedagogů a napomáhají jejich dalšímu rozvoji.

Je důležité neopomenout ani význam podpory nadaných a mimořádně nadaných žáků a vytváření (inkluzivního) prostředí, ve kterém budou mít možnost efektivně své nadání rozvíjet. Je potřeba také nepodceňovat význam včasné identifikace nebo i diagnostiky nadání a význam dostatečné metodické podpory dotčených pedagogů v této oblasti.

Ve výuce se práce s nadanými zaměřuje na obohacování učiva a zadávání náročnějších úkolů. Nadaní žáci jsou zapojováni do olympiád, přehlídek a vědeckotechnických festivalů. Ostatní podpůrná opatření při rozvoji nadaných a jejich vedení jsou využívána spíše výjimečně.

Co se týče statistiky, ve školním roce 2021/2022 podle údajů z výkazů nenavštěvovaly mateřskou školu nadané a mimořádně nadané děti. V základních školách se vzdělávalo 69 nadaných žáků (z toho 27 mimořádně nadaných) a ve středních školách 19 nadaných žáků (z toho 8 mimořádně nadaných). Ve školních družinách a školních klubech bylo zapsáno 9 nadaných účastníků (z toho 2 mimořádně). Důvodem reálně nízkého počtu dětí a žáků s identifikovaným nadáním může být neadekvátní přístup k jejich vyhledávání a vykazování.

Školy a organizace zaměřené na práci s nadanými a pedagogy v Pardubickém kraji:

- Krajský úřad Pardubického kraje; Gymnázium Vysoké Mýto; Gymnázium, Pardubice, Mozartova 449
- Pedagogicko-psychologická poradna Pardubice, Česká školní inspekce Pardubice
- Základní škola a mateřská škola Proseč; Základní škola Staňkova 128
- Mateřská škola Korálek Pardubice, Rumunská 90; Mateřská škola Stonožka Pardubice-Polabiny, Odborářů 345; Mateřská škola Chvaletice, okres Pardubice; Mateřská škola Pospíšilovo náměstí 1692; Mateřská škola nábřeží Závodu míru 1961; Mateřská škola Srdíčko Pardubice, Ludka Maturovy 653; Mateřská škola Klubíčko Pardubice-Polabiny, Grusova 448
- Dům dětí a mládeže ALFA Pardubice-Polabiny, Družby 334; Dům dětí a mládeže a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Moravská Třebová; Dům dětí a mládeže DAMIÁN, Lanškroun
- Kroužky Východní Čechy; ContiPro; Amavet – festival vědy a techniky

Podpora žáku se speciálními vývojovými poruchami

Pojmem žáci se speciálními vzdělávacími potřebami označujeme v souladu se školským zákonem vzdělávající se jedince, kteří k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními, potřebují poskytnutí *podpůrných opatření*. Jedná se o nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách, které odpovídají zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám žáka, a které těmto žákům bezplatně poskytuje škola a školské zařízení.

Jedná se zejména o žáky se speciálními vývojovými poruchami učení, nejčastěji dyslexie (porucha osvojování čtenářských dovedností), dysgrafie (porucha osvojení psaní), dysortografie (porucha osvojení pravopisu), ADHD (porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou), LMD (lehká mozková dysfunkce) a další.

Podpora žáků se sociálním znevýhodněním

Za žáky se sociálním znevýhodněním jsou standardně považováni všichni žáci, kteří ve vzdělávání čelí nějakým dlouhodobým a výrazným bariérám, přičemž tyto bariéry nevznikají na základě zdravotních příčin, ale jsou podmíněny specifiky sociálního prostředí, ze kterého žák pochází. Do této velmi heterogenní skupiny pak patří například žáci pocházející ze sociálně vyloučených lokalit, žáci znevýhodnění nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, žáci z výrazně socioekonomicky slabých rodin, žáci vyrůstající mimo původní rodinu, někteří žáci z rodin samoživitelů, z etnických nebo kulturních menšin a další. Počty žáků se sociálním znevýhodněním nejsou přesně zachyceny v žádné existující statistice, nicméně nedávné studie na základě kombinace různých výpočtů odhadovaly počet těchto žáků ve školách v ČR okolo 140 tisíc žáků.

Z pohledu školského zákona jsou tito žáci řazeni do široce koncipované kategorie *žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* (zákon č. 561/2004 Sb., §16), vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je charakterizuje jako *žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek* (vyhláška č. 27/2016 Sb., příloha 1). Systémově mohou těmto žákům školy a pedagogové poskytovat podpůrná opatření prvního stupně, mezi která patří například úprava metod a organizace výuky, úprava hodnocení, poskytování pedagogické intervence nebo vzdělávání podle plánu pedagogické podpory. Na základě doporučení školského poradenského zařízení je možné těmto žákům poskytovat také podpůrná opatření druhého nebo třetího stupně, kam kromě zavedení předmětu speciálně pedagogické péče nebo vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu může patřit také podpora asistenta pedagoga nebo školního speciálního pedagoga.

Většina podpůrných opatření ve vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků je ale vázána na školní prostředí, *nakolik se tedy dařilo zajistit těmto žákům nadstandardní podporu v době nouzově zavedené distanční výuky?* První iniciativy řešily hlavně technické vybavení žáků, například platforma Česko. Digital ve spolupráci s mnoha neziskovými organizacemi v projektu učímeonline.cz začala s rozsáhlou distribucí počítačů do rodin sociálně znevýhodněných žáků (ucímeonline.cz; online, cit. 2020-02-19).

Další organizace se pak vedle technického vybavení žáků začaly soustředit například na zprostředkování doučování – významnou podporu v této oblasti zajistila společná iniciativa Národního pedagogického institutu ČR, obecně prospěšné společnosti Člověk v tísni a několika pedagogických fakult, v rámci, které bylo organizováno doučování realizované vysokoškolskými studenty.

Podpora vzdělávání = Prevence předčasného ukončování školní docházky

Dle zjištění nemělo v roce 2020 v České republice dokončenou střední školu 7,6 % mladých lidí. Rozhodnutí odejít ze školy negativně ovlivní život samotného mladého člověka, ale představuje i velkou zátěž pro státní rozpočet.

Koho se to týká?

- Mladí dospělí ve věku 18-24 let, kteří nedokončili ani nižší střední vzdělávání (vyučení) a nestudují.
- Žáci středních škol, kteří školu nedokončili (odchod během vzdělávání nebo nesložení závěrečné zkoušky a maturitní zkoušky).
- Žáci základních škol, kteří nepokračují v dalším vzdělávání.
- Žáci základních škol, kteří nedokončí základní vzdělávání (ukončení vzdělávání v 7. nebo 8. třídě).

Situace v ČR

- Předčasné ukončení základního vzdělávání (ukončení v 7. nebo 8. třídě běžné ZŠ): **4,5 %**.
- Podíl mladých lidí ve věku 18-24 let, kteří nedokončili střední školu a ani nestudují: **7,6 %**.
- **Významné meziregionální rozdíly:** NUTS Severozápad (UNL, KV) 17,1 %, Praha 2,7 %.

Vliv na zaměstnanost a příjem

Předčasné ukončení vzdělávání ze školy výrazně snižuje pravděpodobnost úspěchu při nalezení zaměstnání, má vliv na kariérní postup, na výši příjmů a tím pádem ovlivňuje pocit celkové životní spokojenosti. V případě **základního vzdělání** je pravděpodobnost nezaměstnanosti 24,1 %. Nezaměstnanost pak jedinec stráví celkem 12 let svého produktivního věku a jeho průměrný výdělek bude činit 65 % průměrné mzdy. **Střední vzdělání neukončené maturitní zkouškou** pravděpodobnost nezaměstnanosti snižuje na 7,2 %, celková délka nezaměstnanosti činí 3 roky a 4 měsíce a průměrný výdělek dosáhne na 75 % průměrné mzdy. K velkému posunu dochází, když jedinec dosáhne středního vzdělání ukončeného maturitní zkouškou. Pravděpodobnost nezaměstnanosti je 4,6 %, očekávaná délka nezaměstnanosti je už jen 2 roky a 1 měsíc a výše průměrného výdělků se dostává na 99 % průměrné mzdy.

Vliv na ekonomiku jednotlivce i státu

V souhrnu, dosažení alespoň **středního vzdělání bez maturity** znamená pro jednotlivce **zvýšení** průměrných celoživotních **pracovních příjmů o více než třetinu** (8 mil. Kč). Dosažení **středního vzdělání s maturitou** znamená pro jedince **zvýšení** průměrných celoživotních **pracovních příjmů o více než 60 %** (17 mil. Kč).

V důsledku **jednoho předčasného ukončení vzdělávání přijdou veřejné rozpočty do roku 2067 přibližně o 13 mil. Kč** ve srovnání s úspěšným vyučením. V případě **jednoho dokončení střední školy s maturitou by byla celková bilance veřejných rozpočtů vyšší o 22 mil. Kč** (nominálně do roku 2067).

Prevence a řešení v Pardubickém kraji

V rámci projektu **Implementace Krajského akčního plánu II**, v klíčové aktivitě „Prevence předčasného ukončování školní docházky“ je realizována podpora pedagogických pracovníků škol prostřednictvím webinářů a vzdělávacího programu zaměřeného na obnovu zdravého klimatu ve středních školách. Cílem této aktivity je zajištění dalšího vzdělávání kariérových poradců v oblasti prevence předčasného ukončení vzdělávání a metodické vedení ze strany Kariérového centra a externích odborníků v oblasti implementace preventivních a intervenčních opatření. Školám je poskytnuta podpora v navázání spolupráce s akteři trhu práce, např. s firmami v regionu. Žákům jsou poskytovány poradenské služby a doučování. V rámci této klíčové aktivity jsou testováni žáci s cílem zmapování klimatu třídy. Dále žáci 1. ročníku se účastní adaptačních kurzů, v jejichž průběhu je posilováno příznivé klima ve škole.

Podpora cizojazyčných žáků (žáků z odlišného kulturního prostředí)

Integrace je v poslední době velmi často používaným slovem, zvláště ve spojení se vzděláváním. Integrace žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného kolektivu by měla přirozeně vyvrcholit jeho zapojením do kolektivu jeho vrstevníků, se kterými by měl splynout v jeden celek.

V současné době dochází na různých stupních škol ke snaze pedagogů integrovat do běžného kolektivu žáky jiných národností a etnik, žáky ze socio-kulturně znevýhodněných podmínek, žáky se zdravotním postižením a jinak handicapované. Ne vždy je však tato integrace úspěšná a vhodná. S integrací je spojeno mnoho formalit, žádostí a administrativy, ale hlavně mnoho trpělivosti, houževnatosti, schopnosti spolupráce a sebevzdělávání ze strany pedagogů.

Integrovat, jakkoliv znevýhodněné žáky do běžného kolektivu není jednoduché, ale pokud se nadchne celý tým pedagogů a zaměstnanců školy, a hlavně pokud dojde k souhře mezi asistentem žáka a pedagogy v kmenové třídě, může integrace přinést nejen mnoho starostí a problémů, ale i zkušeností, dovedností, pozitivních momentů, a především pocit dobře-kvalitně vykonané práce při pohledu na spokojené, rozvíjející se integrované žáky v kolektivu svých vrstevníků, kteří je berou jako sobě rovného.

Téměř v každé škole/v každé třídě dochází k tzv. *neviditelné integraci a inkluzi*. Ve většině dnešních škol najdeme žáky jiných národností a etnik, žáky z rodin rozvedených nebo sociálně slabých, žáky s ADHD, poruchami učení a chování, žáky zdravotně oslabené i citově nestabilní. Všichni tito žáci potřebují individuální přístup, což je například ve třídě v počtu 27 žáků na jednoho pedagoga takřka nemožné. A přesto se v mnoha školách s tímto problémem umí velmi zdárně popasovat. Záleží na celkovém klimatu školy, na iniciativě a chuti všech pracovníků školy, na schopnostech a dovednostech každého jednotlivce i celého kolektivu, pustit se do něčeho nového, což je spojeno s nejasným výsledkem a velkou administrativní zátěží, papírování, studia nových materiálů a získávání nových informací.

Organizace podporující cizince v Pardubickém kraji

▪ Centrum na podporu integrace cizinců – Pardubický kraj

Cílem je vytvořit prostor pro dlouhodobou koncepční podporu integrace cizinců do majoritní společnosti. Centra na podporu integrace cizinců tvoří komplexní síť v rámci celé republiky, která zajišťuje realizaci integrační politiky ČR ve vztahu k cílové skupině cizinců.

Aktivita pro klienty: Sociální poradenství; Právní poradenství; Kurzy českého jazyka; Tlumočnické služby; Sociokulturní kurzy; Provoz internetového pracoviště a knihovny; Komunitní pracovníci; Vzdělávací, kulturní a společenské akce.

▪ Přechodné Krajské asistenční centrum pomoci Ukrajině – Pardubický kraj

Přechodné společné kontaktní místo pro Pardubický kraj, cizineckou policii, odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR, Správu uprchlických zařízení, Úřad práce ČR, zdravotní pojišťovnu a humanitární pomoc bylo zřízeno v osvědčených prostorách Sálu Jana Kašpara.

▪ Most pro o.p.s.

Most pro je stabilní profesionální organizace, která poskytuje hodnotné a vzájemně se prolínající služby cizincům v Pardubickém kraji. Pomoc je poskytována prostřednictvím odborného sociálního poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi dle zákona č. 108/2006 Sb. a vzdělávacích aktivit pro dospělé i děti. Hlavním cílem organizace je spokojené soužití cizinců v české společnosti. Cílovou skupinou jsou cizinci ze třetích zemí i občané Evropské unie.

- **Charita Česká republika – Infolinka v mongolském, vietnamském a ukrajinském jazyce**

Asistenční infolinky slouží Ukrajincům, Vietnamcům a Mongolům, kteří u nás žijí a pracují, a dále úřadům a institucím, jež s nimi přicházejí do styku: mohou je využít třeba při tlumočení.

- **Národní pedagogický institut ČR – Podpora pedagogických pracovníků pro práci s dětmi/žáky cizinci ve školách**

Zajišťuje podporu a servis pro pedagogy, kteří se věnují práci s dětmi/žáky cizinci. Realizují komplex mnoha aktivit pro podporu pedagogických pracovníků věnujících se dětem/žákům cizincům a jejich rodičům. Zajišťují služby krajských koordinátorů, síťování, metodickou podporu, DVPP, služby adaptačních koordinátorů, překladatelské a tlumočnické služby.

SWOT analýza k tématu Rozvoj potenciálu žáka/studenta/účastníka neformálního vzdělávání

SILNÉ STRÁNKY ▪ Pedagogové spolupracují při naplňování vzdělávacích potřeb žáků s ohledem na rozvoj potenciálu (např. společné porady týkající se individuálního přístupu ke vzdělávání a komplexního rozvoje žáků). ▪ Dosavadní zkušenosti s integrací, prací s dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, se sociálním či kulturním znevýhodněním. ▪ Škola dokáže vhodně komunikovat s žáky, rodiči i pedagogy, vnímá jejich potřeby, podporuje mezilidské vztahy, vzájemnou komunikaci a respekt k vzájemným odlišnostem. ▪ Existující nabídka vzdělávacích programů/kurzů/seminářů/aktivit ve vybraných tématech pro pedagogické a nepedagogické pracovníky. ▪ Podpora školních asistentů ve školách a dalších podpůrných pozic. ▪ Spolupráce škol se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC). ▪ Realizace systematické školní prevence-primární prevence, pozitivní trávení volného času, kyberbezpečnost, práce s dezinformacemi. ▪ Podpora digitálních kompetencí žáků a rozvoj dovedností pro život a práci v 21. stol., včetně rozvoje a kreativity žáků. ▪ Formování občanských postojů žáků (např. etická výchova, spojeno s výchovou demokratického občana). ▪ Škola se snaží systematicky rozvíjet školní kulturu (pozitivní vztah ke škole), bezpečné a otevřené klima školy. ▪ Ve školních klubech a školních družinách mají žáci možnost věnovat se oblíbeným aktivitám a zálibám, trávit čas v bezpečném prostředí. ▪ Zájem škol o hlubší propojení s dalšími subjekty (střediska volného času, základní umělecké školy, muzea, knihovny) v rámci formálního i neformálního vzdělávání.	SLABÉ STRÁNKY ▪ Nedostatečné, nesystematické nebo krátkodobé finanční pokrytí personálních nákladů k zajištění inkluze ze státního rozpočtu. ▪ Nedostatek finančních prostředků pro realizaci mimoškolního vzdělávání, akcí pořádaných pro třídu či aktivit v rámci zájmového vzdělávání (výstavy, exkurze, besedy, školní družiny, školní kluby, kroužky ve škole pro sociálně znevýhodněné žáky, žáky s kulturním znevýhodněním a podporu žáků nadaných). ▪ Nesystémovost a pomalé tempo při začleňování žáků, kteří mají odlišný mateřský jazyk a neovládají český jazyk. ▪ Velký počet žáků ve třídách, nedostatečná kapacita tříd. ▪ Nedostatečná časová kapacita pedagogických pracovníků věnovat se individuálnímu a zároveň komplexnímu rozvoji každého žáka. ▪ Nedostatečná personální kapacita školních psychologů, pedagogů, sociálních pedagogů a dalších podpůrných pozic. Nedostatečné časové kapacity škol pro bližší spolupráci se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC). ▪ Pedagogové nemají dostatečné zkušenosti v oblasti spolupráce s dalšími pedagogickými a nepedagogickými pracovníky (osobní asistent, asistent pedagoga) - chybí možnost vzájemných setkávání, sdílení informací, neznalost pedagogické diagnostiky, přetěžování poraden. ▪ Všeobecná neznalost komplexnosti podpůrných opatření (rodiče, pedagogové). ▪ Nedostatečná spolupráce s rodiči žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
PŘÍLEŽITOSTI ▪ Snaha vedení škol vytvořit podmínky pro realizaci inkluzivních principů ve vzdělávání na školách. ▪ Finanční podpora z fondů EU – možnost čerpat finanční prostředky na rekonstrukce budov pro zajištění bezbariérovosti. ▪ Navýšení finanční podpory celé této oblasti, posílení personálních kapacit a odborné úrovně pracovníků školských poradenských zařízení. ▪ Personální podpora pro školy (Šablony OP JAK) nařízení pozice školní asistenti, školní speciální asistenti, sociální pedagogové nebo dvojazyční asistenti. ▪ Spolupráce, síťování a udržování vztahů mezi pedagogy a školami různých úrovní (společné diskuze, sdílení dobré praxe, inspirativních námětů v rámci formálních/neformálních setkávání aktérů v oblasti vzdělávání, NPI, MAP, MAS atd.). ▪ DVPP ve vazbě na změny legislativy, zlepšení úrovně odborných znalostí pedagogických pracovníků v oblasti práce se žáky se SVP, metodická podpora pro pedagogy, vzdělávání v tématech rozvoje potenciálu žáka a jasné definování toho, co komplexní rozvoj žáka zahrnuje. ▪ Změna přístupu a citelnější ochota pedagogů přistupovat k žákům individuálně a vnímat je jako osobnosti, včetně zohlednění znalostí a kompetencí, které žáci nabyli při formálním vzdělávání (růstové myšlení, výchova lídrů, osvojení principů, měkké dovednosti, kritické myšlení, podnikavost) i v rámci neformálního vzdělávání (uměleckého, zájmového, dalšího volnočasového).	HROZBY ▪ Nedostatečná metodická podpora problematiky inkluze od MŠMT. ▪ Nezkušenost i obavy pedagogů s realizací individuálního vzdělávání z důvodu nepochopení významu rozvoje potenciálu každého žáka. ▪ Administrativní zátěž škol (podpora zřizovatele, management školy, omezující čas pedagogů k učení a budování vztahu s žákem). ▪ Riziko zhoršení podmínek pro žáky bez speciál. vzdělávacích potřeb a nadané žáky (podpora nadaných žáků není stále akcentována ve školách v potřebné míře) z důvodu časové kapacity pedagogů. ▪ Riziko poklesu kvality vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z důvodu navýšení počtu žáků ve třídách a nedostatku asistentů ve třídách. ▪ Nedostačující podpora investic na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (např. zajištění bezbariérových přístupů, kompenzačních pomůcek apod.) ▪ Nedostatečná finanční podpora oblasti – riziko přetrvávající výrazné personální poddimenzovanosti, omezené možnosti personálního posílení pracovišť i rozvoje odborné úrovně pracovníků školských poradenských zařízení a podpory DVPP. ▪ Nízký zájem rodičů o vzdělávání svých dětí (rodiny ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí nekomunikují, nespolečně se školou, jejich požadavky vůči škole jsou nereálné vzhledem k prospěchu jejich dětí-žáků nedbají doporučení pro návštěvu PPP, zvyšující se počet kázeňských přestupků žáků a leckdy je na vině i nízká motivace samotných žáků ke vzdělávání (např. vliv sociálních sítí, rodiny a osob v blízkém okolí).

▪ Intenzivnější podpora spolupráce škol, zejména větší se školským poradenským zařízením (PPP, SPC) a spolupracujících organizací za účelem informovanosti o poskytovaných službách. ▪ Úprava organizace a průběhu vyučování v souladu s potřebami žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a tvorba systému podpory pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. ▪ Podpora doučování žáků (doučování ve školách, doučování mimo školská zařízení).	▪ Rostoucí vstupní náklady pro rodiny žáků (pomůcky, oblečení, obuv, doprava, obědy, účast na zájmovém vzdělávání, třídní akci). ▪ Nedostatečné sdílení informací mezi jednotlivými aktéry na základě aplikace principů GDPR.
--	--

SWOT analýza zohledňuje výstupy a zjištění získaná z datových setů MŠMT, které Pardubický kraj obdržel pro přípravu analytických podkladů krajského akčního plánu (KAP III). Jedná se o data zpracovaná z plošného šetření realizovaného pro MŠMT výzkumným konsorciem STEM a PAQ Research přes program BETA2 Technologické agentury ČR – [výzkumný projekt](#).

Data v krajských rozpadech ze zjišťování v oblastech a) Rozvoj potenciálu každého žáka; b) Rozvoj pedagogických pracovníků, c) Formální a neformální vzdělávání jsou detailně zpracována v připojené **Příloze č. 1 Analýzy potřeb na školách v Pardubickém kraji**.

Rozvojové priority v oblasti Rozvoj potenciálu žáka/studenta/účastníka neformálního vzdělávání

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečná identifikace nadaných dětí a žáků.	Velký počet žáků ve třídách a tím nemožnost individuální práce s jednotlivcem. Nízký zájem vzdělávání pedagogů v oblasti nadaných dětí/žáků. Velká administrativa spojená s kvalifikací nadaného žáka. Nedostatečný finanční příspěvek na realizaci vzdělávání nadaných žáků (pomůcky, nástroje).	Snížení počtu žáků ve třídách je reálně spojeno s legislativní reformou a tím spojená finanční náročnost pro dosažení žádoucí změny. Pravidelným vzděláváním pedagogických pracovníků (prezenční i online formou), tím dojde k lepšímu využití metodiky, která povede k většímu zachytu nadaných dětí/žáků. Snížením administrativní zátěže a navýšením finančních prostředků na vzdělávání nadaných žáků, tím bude docházet k většímu zachytu nadaných dětí/žáků.	MŠMT IROP Dotace
Nedostatečný počet podpůrných opatření a pozic na SŠ s ohledem na individuální potřeby a rozvoj potenciálu každého žáka.	Nedostatečné množství odborníků, kteří by směřovali do oblasti školství (soukromá praxe fin. výhodnější), markantní nedostatek školních psychologů, speciálních pedagogů, sociálních pedagogů a dalších podpůrných pozic. Podpora doučování pro žáky se speciál. vzdělávacími potřebami. Zápůjčky, dary výpočetní techniky sociálně znevýhodněným žákům.	Uspokojivé množství odborníků směřujících do oblasti školství. Podpora doučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (doučování ve škole, mimo školní prostředí, dobrovolníci věnující se doučování – žáci, studenti vyšších ročníků škol. Spolupráce škol s firmami, spolky, nadacemi, pořízení techniky z fondů, NPO, aby škola mohla v mimořádných případech řešit zapůjčení zařízení žákům.	MŠMT Šablony OP JAK I-DZ Spolupráce škol a firem
Nedobré sociální klima ve třídě/školním kolektivu.	Největší příčinou dlouhodobých problémů je velký počet žáků ve třídách. Nízká podpora vzdělávání pedagogických pracovníků v tématu „well-being“.	Navýšením prostorových kapacit pro nové třídy a zajištění personálních kapacit povede ke snížení žáků ve třídách (finanční náročnost pro rozpočet ČR). Vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci tematických setkání/seminářů a snížení administrativní zátěže povede ke zlepšení sociálního klima ve třídách.	MŠMT Dotace I-DZ, well-being
Podpora dětí a žáků s kulturním (podpora cizojazyčných dětí) nebo sociálním znevýhodněním, žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.	Nedostatečná kapacita škol pro děti/žáky cizinců. Z kapacitních důvodů není možné, aby pedagog se věnoval individuálně žákovi se speciálními vzděl. potřebami (např. jednomu cizinci) s ohledem na potřeby dalších žáků ve třídě. Nízké personál. obsazení pozic zabývajících se problematikou cizinců, a to způsobené nízkým finančním ohodnocením. Nedostatek finančních prostředků na podporu vzdělávání dětí/žáků cizinců.	Snížení počtu žáků ve třídě přispěje k navýšení personální kapacity a pedagog se může více věnovat dětem a žákům se SVP. Navýšení mzdových podmínek pracovním pozicím zabývajících se problematikou cizinců. Navýšení příspěvku na jednoho žáka cizince. Navýšení počtu škol, které se specializují na žáky cizince v Pardubickém kraji.	MŠMT Dotace NPI ČR Nadace, spolky

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nízká podpora rozvoje potenciálu každého žáka.	Velký počet dětí/žáků ve třídách a tím nemožnost podpory rozvoje potenciálu při výuce heterogenních kolektivů. Velká administrativní zátěž pedagog. pracovníků, a s tím související nemožnost dostatečně rozvíjet potenciál svých žáků.	Snížení počtů žáků/dětí ve třídách a snížení administrativní zátěže povede k navýšení personální kapacity. Navýšení personální kapacity přispěje k rozvoji potenciálu každého žáka. Inspirování se prvky (metody) ze školského vzdělávacího systému Finska.	MŠMT Školský vzdělávací systém Finsko I-DZ
Zvyšující se počet předčasného ukončení vzdělávání.	Nedochází k včasnému zachytu žáků, kteří uvažují o předčasném ukončení vzdělávání. Rozvoj kariérového poradenství na školách, aby byl vhodně podpořen potenciál každého žáka.	Navýšit vzdělávání pedagogů v oblasti předčasného ukončení vzdělávání žáků. Žáci jsou ohroženi nebo jsou v ohrožení vzdělávacím neúspěchem. Pedagog bude podporovat a motivovat v rámci vzdělávání. Pedagog se především zaměří na žáky, kteří jsou ohrožení socioekonomickou nestabilitou a také podmínkami v rodině.	Kariérové centrum Pardubice (CCV)

6.7 PODPORA PEDAGOGICKÝCH, DIDAKTICKÝCH A MANAŽERSKÝCH KOMPETENCÍ PRACOVNÍKŮ VE VZDĚLÁVÁNÍ

Kompetence pedagoga

Problematika kompetencí absolventa pedagogického studia a pedagoga s praxí je významnou součástí monografií a sborníků zaměřených na pedagogickou přípravu budoucích pedagogů.

Kompetence v obecném pojetí znamená schopnost, dovednost, způsobilost úspěšně realizovat činnosti, řešit určité úkoly, zejména v pracovních a jiných životních situacích.

Kompetence pedagoga jsou definovány jako soubor vědomostí, dovedností, postojů a hodnot důležitých pro výkon pedagogické profese. Vztahují se k profesní, obsahové a osobnostní složce standardu učitelství. Patří k nim kompetence pedagogické a didaktické, oborově předmětové, diagnostické a informační, manažerské a normativní, profesně a osobnostně kultivující.

Členění kompetencí

- **Kompetence oborově předmětová** – pedagog je schopen v rámci své aproby transformovat poznatky příslušných oborů do vzdělávacích obsahů vyučovacích hodin. Dovede integrovat mezioborové poznatky a vytvářet mezioborové vztahy.
- **Kompetence didaktická/psychodidaktická** – pedagog ovládá strategie vyučování a učení, dovede využívat metodický repertoár, který je schopen přizpůsobit individuálním potřebám žáků.
- **Kompetence pedagogická** – pedagog ovládá procesy a podmínky výchovy, je schopen podporovat rozvoj individuálních kvalit a motivace žáků, má znalosti o právech dítěte a respektuje je ve své práci.
- **Kompetence manažerská** – pedagog má znalosti o podmínkách a procesech fungování školy, ovládá administrativní úkony spojené s evidencí žáků.
- **Kompetence diagnostická, hodnotící** – pedagog dovede použít prostředky pedagogické diagnostiky, je schopen identifikovat žáky se specifickými poruchami a potřebami učení.
- **Kompetence sociální** – pedagog ovládá prostředky utváření pozitivního učebního klimatu.
- **Kompetence prosociální** – pedagog ovládá prostředky socializace žáků.
- **Kompetence komunikativní** – pedagog ovládá prostředky pedagogické komunikace, dovede uplatnit efektivní způsoby komunikace a spolupráce s žáky, rodiči a ostatními sociálními partnery.
- **Kompetence intervenční** – pedagog ovládá intervenční prostředky k zajištění kázně, je schopen rozpoznat sociálně patologické projevy žáků.
- **Kompetence osobnostní** – psychická a fyzická zdatnost a odolnost, dobrý aktuální zdravotní stav, mravní bezúhonnost.
- **Kompetence osobnostně kultivující** – pedagog má znalosti všeobecného rozhledu, umí vystupovat jako reprezentant své profese, má osobnostní předpoklady pro kooperaci s kolegy, je schopen reflektovat vzdělávací potřeby a zájmy žáků.
- **Kompetence digitální** – pedagog zahrnuje nejen využívání digitálních technologií k přímé podpoře výuky, ale také k pracovní interakci s kolegy, žáky, rodiči a dalšími zainteresovanými stranami, k vlastnímu profesnímu rozvoji a k soustavné spolupráci na rozvoji školy a učitelské profese.

Didaktické kompetence

Didaktiku můžeme vymezit jako vědu o vyučování, které je chápáno jako jednotka výchovy a vzdělávání. Didaktika se nejen zabývá studiem vyučovacího procesu, ale i metodikou jednotlivých vyučovacích předmětů. Cílem je, aby vědomosti, dovednosti a návyky si co nejspolehlivějšími a nejrychlejšími cestami a způsoby osvojila nejen stávající, ale i další generace. Proto vzhledem k propracovanosti samotné teorie, ale i konkrétních praktických návodů můžeme hovořit o tzv. didaktikách předmětů (oborových didaktikách). Ve starší odborné literatuře se užívá ještě pojmu metodika vyučovacích předmětů, přičemž někteří autoři považují slovo za synonymum, jiní považují metodiku za didaktiku dílčích částí oboru. Vzhledem k tomu, že v současné době převládá snaha při vyučování uplatňovat mnohem výrazněji interdisciplinární vztahy, vznikly oborové didaktiky „širšího“ pojetí, jako např. didaktika přírodovědných předmětů. Takové didaktiky zahrnují společné možnosti metodických postupů uplatňovaných např. v matematice, fyzice, chemii.

Postavení didaktiky v systému pedagogických věd

Otázkami vzdělávání v obecné rovině se zabývá obecná didaktika. Speciální (oborové) didaktiky aplikují obecné principy z obecné didaktiky do svého spektra zájmu.

Do speciální didaktiky řadíme předmětové a oborové a didaktiky podle jednotlivých druhů a stupňů škol (např. didaktika střední školy, didaktika odborného vzdělávání). Metodiky se týkají doporučených postupů při výuce konkrétních témat. Zároveň poskytují náměty a inspirativní podněty pro obecnou didaktiku. Při vymezení se nejčastěji objevuje na pozici předmětu o vzdělávání nebo vyučování (teorie vyučování). Do sféry zájmu takto pojímané didaktiky spadá především otázka cílů (vzdělanosti i výchovy) a otázka výběru obsahu vzdělávání.

Pedagogické kompetence

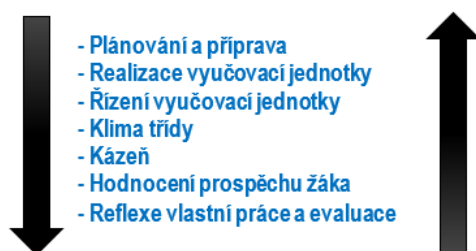
Nezbytnou součást pedagogické kompetence představují ***pedagogické a sociální dovednosti, ale také schopnost motivace žáků ke vzdělávání, hodnotová ukotvenost, používání zpětné vazby, rozvoj růstového nastavení mysli, reflexe vlastní práce a evaluace.***

Pedagogické dovednosti

Pedagogické dovednosti a znalosti jsou zřejmě jedním z klíčových pojmů pedagogické přípravy. Není proto divu, že již odedávna přitahovaly pozornost pedagogů, ale i psychologů.

Pedagogické dovednosti definujeme jako soubor profesních dovedností, tj. učením získaných předpokladů k výkonům, které pedagog podává při výchově, vzdělávání a výcviku žáků. Zahrnují dovednost stanovit cíle, plánovat průběh výuky, motivovat žáky k učení, vyhodnocovat činnost a výkony žáků, vytvářet příznivé edukační prostředí ve třídě (***well-being***), jednat s rodiči a veřejností. Jsou výsledkem odborné přípravy pedagoga, jeho schopností a profesních zkušeností, vnějších požadavků na práci pedagoga, ale též pedagogického nadání a zkušeností. Pedagogické dovednosti budoucích pedagogů jsou součástí přípravy na pedagogických fakultách a ve středních pedagogických školách. O obsahu a charakteru pedagogických dovedností panují rozdílné názory jak v ČR, tak v zahraničí.

Sedm základních oblastí pedagogických dovedností podle Ch. Kyriacou spolu vzájemně souvisí a všechny jsou interaktivní (jejich součástí je systematické sledování žáků, průběžné přizpůsobování činnosti pedagoga situaci a reagování na to, co žáci právě dělají).

Obr. 1: Pedagogické dovednosti podle Chris Kyriacou

Sociální dovednosti

Dovednosti, které člověk uplatňuje v interakci s ostatními lidmi. Jsou získávány a rozvíjeny sociálním učením; velký vliv na ně však mají vrozené předpoklady a osobnost jedince. Jsou ovlivněny i jeho věkem, pohlavím, kulturou a sociálním prostředím, do něhož jedinec náleží.

Vzhledem ke skutečnosti, že veškerá pedagogická činnost pedagoga probíhá v situacích naplněných vzájemnými sociálními interakcemi a vztahy (pedagog – žák, pedagog – skupina žáků, pedagog - pedagog, pedagog – rodič), jsou sociální dovednosti pedagoga nezbytným základem pro to, aby jeho pedagogická činnost byla kvalitní a efektivní.

Sociální dovednosti pedagoga jsou charakteristické tím, že je pedagog uplatňuje v situacích zahrnujících specifické sociální partnery a jejich skupiny – především žáky, jejich skupiny, a dále kolegy pedagogy a rodiče žáků. Sociální dovednosti, které pedagog uplatňuje ve vztahu k žákům, jsou ovlivněny asymetričností vztahu pedagoga k žákům. Tato asymetrie je dána tím, že pedagog má vůči žákům formální pravomoci; s vědomím vzdělávacích cílů plánuje, rozhoduje, řídí vzdělávací proces a hodnotí jeho výsledky.

Sociální dovednosti jsou významnou součástí portfolia profesních dovedností každého pedagoga. Nutno si v této souvislosti rovněž uvědomit, že pedagog tím, jak uplatňuje své sociální dovednosti, je/nebo naopak nemusí být (aspekt vzájemné sympatie, empatie, emoce, hodnoty) pro žáky vzorem a bezprostředně ovlivňuje utváření a rozvíjení jejich sociálních dovedností. Je pro žáky i příkladem, jak lze vytvářet (kvalitní) vztahy s ostatními lidmi a dlouhodobě je udržovat.

Profesní rozvoj pedagogických pracovníků

Cílem rozvoje je získání nových kompetencí či rozvoj těch stávajících, což vede k posunu ve výchově a vzdělávání každého jednotlivého žáka. Pedagogický pracovník, spolupracující se svými kolegy v rámci vize školy na svém pedagogickém rozvoji, je nezbytným předpokladem pro zajištění kvality práce školy. **Ředitel školy, jako lídr pedagogického procesu** i jako stěžejní řídicí prvek školy, vytváří co nejvhodnější podmínky k realizaci profesního rozvoje každého pedagoga.

Profesní rozvoj pedagogických pracovníků vychází z platné legislativy, která ukládá řediteli školy i samotným pedagogům povinnosti v oblasti dalšího vzdělávání. Ředitel volí metody rozvoje, jak na pracovišti, tak i mimo ně a jejich vhodnou kombinací napomáhá pedagogickým pracovníkům v co největším posunu v jejich znalostech, dovednostech, tj. při rozvoji jejich kompetencí.

Následné hodnocení pedagogických pracovníků není prováděno izolovaně, ale bere se jako součást řízení pracovního výkonu, opírá se tedy o dohodu o pracovním výkonu i o motivující vedení. Hodnocení je pak rozděleno do jednotlivých oblastí a jsou pro ně využívány různé nástroje i množství hodnotitelů. Na základě hodnocení je vytvořen další plán profesního rozvoje, který je následně vyhodnocován. Opomenuto není ani pedagogické vedení, které představuje nutnou podmínku kvalitního profesního rozvoje pedagogů, a tím i rozvoje žáků.

Legislativním východiskem profesního rozvoje pedagogických pracovníků je **zákon č. 561/2004 Sb.** o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění. V **§ 164 odst. 1 písm. c)** je, že ředitel „odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb“.

Zákon č. 563/2004 Sb., (o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů), v platném znění, v **§ 24 odst. 1** vymezuje povinnost pedagogických pracovníků účastnit se dalšího vzdělávání: „Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovují, upevňují a doplňují kvalifikaci.“ Tento zákon také upřesňuje organizaci dalšího vzdělávání, která je v rukou ředitele školy, případně tuto záležitost ředitel projednává s odborovou organizací: „Ředitel školy organizuje další vzdělávání pedagogických pracovníků podle plánu dalšího vzdělávání, který stanoví po předchozím projednání s příslušným odborovým orgánem. Při stanovení plánu dalšího vzdělávání je nutno přihlížet ke studijním zájmům pedagogického pracovníka, potřebám a rozpočtu školy“ (§ 24 zákona č. 563/2004 Sb., v platném znění). Druhá část citace upozorňuje na nutnost vzít v úvahu i potřeby a rozpočet školy, není tedy možné přihlížet jen k zájmům pedagogického pracovníka. Pod termínem potřeby školy se skrývá především zaměření školního vzdělávacího programu, dále složení pedagogického sboru a zastoupení kvalifikovanosti i *aprobovanosti* jeho jednotlivých členů. Důležitým činitelem jsou legislativní změny, které přinášejí závazné požadavky na profesní rozvoj pedagogů (např. v oblasti inkluze). Limitující jsou rovněž organizační možnosti školy (zajištění potřebného chodu školy). Zákon dále upravuje termín volna k samostudiu, které je 12 dní ve školním roce, pokud tomu nebrání vážné provozní důvody.

Druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků pak upřesňuje vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění.

Pedagogické vedení podporuje jasnou komunikaci cílů školy (směrem k rodičům, zřizovateli i široké veřejnosti), koordinaci kurikula (výběr podstatných oblastí v souladu se zaměřením školy) na základě pravidelného hodnocení výuky (formou zpětné vazby od pedagogů, žáků i rodičů) i sledování výsledků žáků (s využitím detailní analýzy dat, srovnání s podobnými školami a systému včasného varování) a dále také podporuje nejen pedagoga, ale i žáky (pomocí podpůrných opatření, systému doučování). Vlastní hodnocení své práce v oblasti pedagogického vedení může ředitel školy provést pomocí sebehodnotícího dotazníku pro ředitele.

Je na řediteli školy a dalších řídicích pracovnících, aby kompetentně rozhodli o efektivním postupu. Realizace bude mít jinou podobu v případě mateřské školy, malotřídní školy, školy s pěti třídami prvního až pátého ročníku nebo plně organizované školy s dvaceti třídami. V každém případě je hlavním cílem komplexní odborný rozvoj pedagogických pracovníků. Formuláře, grafy a tabulky jsou pouze prostředky, jak cíle efektivně dosáhnout.

Metody profesního rozvoje pedagogů

Metoda představuje cestu za určitým cílem, tedy „způsob záměrného uspořádání činností a opatření pro realizaci vzdělávacího procesu a jeho účinnosti tak, aby se co nejefektivněji dosáhlo vzdělávacího cíle“.

Cílem rozvoje pedagogického pracovníka je nejen rozvoj jeho vlastních znalostí, dovedností, odborných kompetencí, ale především posun znalostí, dovedností a kompetencí každého jednotlivého žáka na vyšší úroveň díky působení pedagoga. Proto nelze najít univerzální metodu rozvoje, která by byla úspěšná u každého pedagogického pracovníka. Vzhledem k individuálním dispozicím jednotlivce (vzdělávání heterogenních kolektivů) i vstupním předpokladům a možnostem školy musí tedy ředitel dobře zvažovat, jakou metodu rozvoje zvolí.

Nabízejí se dvě základní varianty, a to **inovativní metody rozvoje na pracovišti** a **tradiční metody rozvoje mimo pracoviště**. Každá z metod má své výhody a nevýhody a záleží na mnoha okolnostech.

Metody na pracovišti

Metody rozvoje na pracovišti jsou ideální pro spolupracující pedagogický sbor, který se dokáže vzájemně obohacovat předáváním zkušeností, sdílením příkladů dobré praxe i nově získanými znalostmi a dovednostmi. Výhodou je rozvoj „ušitý na míru“, tedy přesně vyhovující potřebám školy i jednotlivým pedagogickým pracovníkům. Možnost téměř okamžité reakce na potřeby pedagogů má velký význam. Dalším bonusem je ušetření finančních prostředků školy za vzdělávací akce a semináře pro pedagogy, včetně úspory času zúčastněných, věnovanému vlastnímu vzdělávání a seberozvoji. Na druhou stranu, podstatnou nevýhodou může být zahleděnost školy do sebe a případné omezení na několik vzdělávacích témat.

Na první pohled se zdá, že metody vzdělávání na pracovišti přinášejí jen klady. Nicméně i u nich je nutné upozornit na určité limity. Jedná se především o výběr dvojice vzdělavatel – vzdělávaný. Důležité je nejen odborné zaměření, ale i charakterové vlastnosti a vzájemné osobní sympatie, synergie a vnitřní motivace vzdělávaného i vzdělavatele. Bez toho všeho nebude vzdělávání efektivní. Ředitel školy si musí dát pozor také na výběr kvalitního vzdělavatele, aby neovlivnil vzdělávaného negativním směrem nebo směrem, který nebude odpovídat zaměření školy.

Na pracovišti lze uplatňovat metody instruktáže, asistování, pověření úkolem, rotaci práce, mentoring, koučink a poradu (diskuze, dialog).

Instruktáž

Instruktáž je nejméně náročnou metodou rozvoje na pracovišti. Patří mezi metody vzdělávání, kdy instruktor popisuje a předvádí zacvičujícímu se pracovníkovi žádoucí a správné pracovní postupy a úkony. Pracovník poté opakuje naučené postupy a úkony již samostatně. Metoda instruktáže není vhodná pro komplikované činnosti, hodí se spíše pro jednodušší úkoly. Instruktaž je vhodná pro zaučení nového pedagogického pracovníka např. pro práci s elektronickou třídní knihou.

Asistování

Vzdělávaný pracovník je přidělen jako asistent ke zkušenému pedagogovi, pomáhá mu při plnění jeho úkolů a učí se od něj pracovním postupům. Postupně se podílí na práci stále větší mírou a stále samostatněji, až konečně získá takové znalosti a dovednosti, že je schopen vykonávat práci zcela samostatně. Ve školství je velmi těžké uplatnění této metody v rámci vzdělávání, málokterá škola má možnost „zdvojit“ pedagoga ve třídě a umožňuje realizovat asistování/stínování.

Pověření úkolem

Pověření úkolem je další možnou metodou, kdy školitel pověří pracovníka splněním určitého úkolu a pracovník musí prokázat schopnost aplikovat osvojené znalosti, dovednosti a chování. Pověření úkolem vede takového pracovníka k samostatnosti a odpovědnosti při vykonávání sjednané práce. Metodu pověření úkolem lze v pedagogické praxi použít při tvorbě nejrůznějších projektů a akcí, ale u začínajícího pedagoga třeba i pro vytvoření programu první třídní schůzky. Základní podmínkou úspěchu je správný odhad možností a schopností pověřeného pracovníka zadaný úkol zvládnout.

Rotace práce

Rotace práce je netradiční metodou, při které dochází ke střídání pracovních úkolů a přemísťování pracovníka na různá pracovní místa. Umožňuje pracovníkovi získávat nové znalosti, zkušenosti a především flexibilitu. Poskytuje pracovníkovi možnost vnímat organizaci komplexněji. Rotace práce je na první pohled metodou ve školství obtížně uplatnitelnou, ale ve skutečnosti na druhém stupni základních škol každodenně uplatňovanou – vždyť právě zastupování nepřítomného pedagoga není nic jiného než rotace práce.

Mentoring

Mentoring v učitelství je intencionální, dlouhodobě situovaný proces podpory poskytovaný pedagogovi na pracovišti zkušenějším kolegou s cílem facilitovat procesy jeho profesního rozvoje. Termín mentoring se teprve poměrně nedávno dostal do povědomí nejen školské veřejnosti. Ve skutečnosti se ale mentoring ve škole objevil už dávno, jednalo se především o předávání zkušeností od uvádějícího pedagoga (mentor) k pedagogovi začínajícímu (mentee).

Koučink

Novější metodou než mentoring, je ovšem koučink. Koučování je vztah mezi dvěma rovnocennými partnery – koučem a koučovaným – založený na vzájemné důvěře, otevřenosti a upřímnosti. Základní metodou kouče je kladení otázek s úmyslem dovést koučovaného k tomu, aby si sám odpověděl, poznal lépe sám sebe i své okolí, stanovil svou vizi budoucnosti, odvodil z ní své cíle, a pak je začal krok za krokem uskutečňovat.

Na rozdíl od mentora kouč svému klientovi neradí, ale pomocí otázek se mu snaží usnadnit hledání vlastní cesty k cíli. Metoda není úplně vhodná pro začínající pedagogické pracovníky, nicméně správné kladení otázek/vhodně vedený dialog jsou i v mentoringu určitě užitečné. Někdy se právě z tohoto důvodu hovoří o koučovacím přístupu v mentoringu, který dvě výše uvedené metody spojuje do jednoho celku.

Porada

Pracovní porada je dalším častým nástrojem pro komunikaci, koordinaci činností, předávání informací nebo rozšiřování znalostí pracovníků formou odborných příspěvků. Jsou to organizovaná pracovní setkání a diskuze pracovníků vedená za účelem rozvoje spolupráce. Aby se mohla porada stát vzdělávacím nástrojem, je třeba její pečlivá příprava, při které je na vzdělávací okénko vyčleněn zvláštní prostor. Nebo je alespoň třeba nechat proběhnout diskuzi s případným brainstormingem, při němž se mohou objevit nápady, které posunou znalosti účastníků o kousek dále.

Metody vzdělávání mimo pracoviště

Tyto metody jsou více využívány než interní metody a představují klasické přednášky, semináře nebo workshopy či kulaté stoly. Touto cestou se zcela jistě ubírá institucionální vzdělávání v oblasti rozšíření nebo prohloubení kvalifikace poskytované vysokými školami.

Další vzdělávání nabízí státní i soukromé instituce, pro proplácení ze státních prostředků je důležitá akreditace těchto subjektů i jejich vzdělávacích programů. Výhodou vzdělávání mimo pracoviště je načerpání nových pohledů na určité oblasti i setkání se zajímavými lidmi.

Tvorba plánu profesního rozvoje pedagogů

Plán profesního rozvoje pedagogů vychází z rozvojových cílů školy a rozvojových cílů pedagogického pracovníka i jeho hodnocení za předchozí období. Z hlediska školy je nutné zamyslet se nad vizí školy, jejím směřováním i zaměřením školního vzdělávacího programu. Poté je nezbytné, aby se pedagogický pracovník sám nebo ve spolupráci s ředitelem školy zamyslel nad svými silnými i slabými stránkami a stejně tak nad příležitostmi, které mu okolí nabízí, i faktory, jež jeho práci ztěžují. Všechny tyto položky je vhodné přehledně umístit do tabulky SWOT analýzy, která představuje jeden z možných nástrojů tvorby plánu profesního rozvoje pedagogů.

Tabulka č. 1: SWOT analýza pedagoga

VNITŘNÍ FAKTORY	SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
VNĚJŠÍ FAKTORY	PŘÍLEŽITOST	HROZBY

Kromě SWOT analýzy předkládá pedagog i své vlastní portfolio, ve kterém dokumentuje svoji uplynulou činnost. Ředitel školy pak uzavírá oblast podkladů pro stanovení plánu profesního rozvoje pedagoga svým hodnotícím portfoliem.

Na základě probrání všech výše uvedených materiálů a vzájemné diskuze dochází ke stanovení cílů profesního rozvoje pedagogického pracovníka. Cílů nemá být mnoho, ideální jsou tři cíle – od nejobecnějšího, úzce souvisejícího s cílem rozvoje školy, přes cíl vzdělávacího týmu až k osobnímu cíli pedagoga. Všechny cíle splňují požadavky SMART. Soulad cílů s vizí i misí školy by měl být zřejmý. Vše by mělo směřovat ke zkvalitnění vyučovacího procesu a možnému maximálnímu rozvoji žáka. Proto cíle profesního rozvoje začínajících pedagogů s praxí do pěti let budou poněkud odlišné od cílů zkušených pedagogů, které však může ohrožovat syndrom vyhoření, včetně řešení problematiky well-beingu pedagogů. Zvláštní přístup si zaslouží z hlediska profesního rozvoje výchovný poradce, metodik školní prevence, člen vedení školy. U každého cíle je nutné prodiskutovat podporu ze strany vedení školy, která naplňuje podmínku pedagogického vedení.

Poskytování zpětné vazby, tedy vyhodnocení profesního rozvoje pedagogů, probíhá obvykle jedenkrát ročně, na konci školního roku, výjimečně i dvakrát ročně, tedy ještě navíc po ukončení prvního pololetí. Sofistikovaná zpětná vazba se skládá ze tří částí: přípravy, vlastního provedení a celkové reflexe. Obvykle se odehrává formou hodnotícího rozhovoru mezi ředitelem a pedagogickým pracovníkem.

Vlastní zpětná vazba ředitele školy směrem k pedagogovi: ředitel diskutuje s pedagogem o správnosti nastavení jeho rozvojových cílů.

Pedagogické vedení

Pedagogické vedení je soubor činností, které provádí ředitel školy s cílem zlepšit vyučování a učení. Pedagogické vedení zahrnuje na jedné straně vedení a podporu pedagogů a na druhé straně i aktivity v oblasti učení žáků. Ředitel školy v rámci svého pedagogického vedení podporuje jak individuální rozvoj didaktických dovedností každého pedagoga, tak spolupráci mezi pedagogy. Důraz je kladen i na odpovědnost pedagogů za výsledky žáků.

Spolupráci pedagogů lze uskutečňovat v týmech (mezi předmětové komise), které ředitel školy vytvoří a zařadí do organizační struktury školy. Vedení lidí prostřednictvím týmů (skupin) je jedním z nástrojů pedagogického vedení.

Školský management

„Management je tím, co drží organizaci pohromadě“ (Peter Drucker)
Management a manažeři jsou specifickou potřebou všech institucí/organizací.

Škola jako organizace má svá specifika, řízením procesů ve škole (teorii řízení školy, resp. školského zařízení) se zabývá speciální disciplína školní management. Ta v sobě zahrnuje nejen poznatky z obecné teorie řízení, ale také poznatky z jiných společenských věd (pedagogiky, psychologie, sociologie apod.), ekonomie a práva. Ve školství jako „sektoru“ je více vžitý pojem školský management. Jde o disciplínu, která se zabývá problémy školství obecně, teorií řízení školství.

Školský management má tři subsystémy:

- ✓ **makrořízení** (zkoumá řízení ze strany státní školské správy, strategické otázky ve školství apod.),
- ✓ **mikrořízení** (zkoumá procesy uvnitř systému školy, řízení pedagogického procesu, synonymum management školy),
- ✓ **řízení pedagogického procesu** (zkoumá řízení hlavního procesu ve škole – výuky, ze strany všech školních protagonistů, tj. jde o tzv. pedagogický management).

Školský management je u nás relativně mladou vědní disciplínou, která spadá do tzv. pedagogických disciplín. Je také oborem studia, který je určený pro vedoucí pedagogické pracovníky, pracovníky České školní inspekce a jiné zájemce.

Řídící procesy uvnitř systému školy • Řízení pedagogického procesu • Řízení ostatních procesů • Synonymum management školy

Oblasti řízení školy (oblasti školského managementu)

Škola je vnitřně složitý systém, který se skládá z mnoha prvků a dílčích subsystémů, které zabezpečují různé funkce, které od škol společnost očekává. Cílem pro školy není zisk, ale snaha poskytnout kvalitní službu za co možná nejefektivnějšího využití svěřených prostředků. Pro naplnění tohoto záměru se zdá nezbytné, aby veškeré oblasti chodu školy měly svoji kvalitu.

Jaké hlavní oblasti, předměty řízení, ve škole existují?

Pro prostředí českého školství a českých škol modifikoval klasifikaci řízení *doc. PhDr. Jan Solfronk, CSc. (Technická univerzita Liberec – Pedagogická fakulta)*. Ve své analýze reálných činností označil za hlavní předmět řízení v českých školách následující oblasti:

- ✓ oblast pedagogického řízení
- ✓ oblast ekonomického a správního řízení
- ✓ oblast administrativního řízení
- ✓ oblast personálního řízení (řízení lidí)
- ✓ oblast řízení vnějších vztahů

Oblast personálního řízení (řízení lidí)

Pro řízení lidí se v moderní terminologii používá spíše termín vedení, který více charakterizuje činnosti spojené s touto oblastí. Dlouhodobé zkušenosti, potvrzené četnými empirickými studiemi, ukázaly, že právě cílená práce s lidmi patří v každé organizaci, školy nevyjímaje, ke klíčovým faktorům podmiňujícím celkový úspěch/neúspěch.

Vedení lidí je souborem formativních aktivit. Vztahuje se k motivaci jedince, mezilidskému chování a komunikaci. Podstatou těchto procesů je vlastně vliv a formy jeho získávání. Neboli cílem aktivit vedení je ovlivnění chování.

Efektivně zvládnuté procesy vedení lidí mají uvedené charakteristiky

- ✓ V práci s lidmi je zřetelná a jasně formulovaná vize školy, která je především zaměřená na zdokonalování procesů učení a vyučování. Vize vyjadřuje také vysoké ambice z hlediska dosahování úspěchu žáků. Žáci, pedagogové i další pracovníci jsou systematicky vedeni ke sdílení takto koncipované vize.
- ✓ Strategie a záměry týkající se dlouhodobého rozvoje školy odrážejí cíle a ambice školy v oblasti vzdělávání a učení.
- ✓ Ředitelé i další lídři se na vedení ostatních členů školní komunity systematicky připravují. Za své hlavní povinnosti považují inspirování k dosahování úspěchu, motivování, povzbuzování, koučování a získávání ostatních k naplňování dlouhodobých cílů.
- ✓ Účinným a využívaným nástrojem vedení lidí je tvorba efektivních týmů. Na celé týmy i na jednotlivce jsou přitom delegovány odpovídající pravomoci.
- ✓ Prostřednictvím každodenního kontaktu s lidmi ve škole zabezpečují vedoucí pracovníci ostatní, že škola je přístupná nejenom blízkému okolí, ale že škola je otevřena také směrem dovnitř neboli každé dveře, počínaje ředitelkou, nejsou pro nikoho ve škole apriorně uzavřené.
- ✓ Od lidí odpovědných za vedení různorodých týmů, stejně jako od dalších školních lídrů, se v úspěšných školách očekává, že kromě zvládnutí souvisejících úkolů a činností, budou pro žáky, pedagogy i ostatní zaměstnance určitým vzorem v chování. Svým přístupem k lidem, cílů.
- ✓ stylem jednání a chováním, zapáleností pro školu a její rozvoj, nepřímo inspirují a motivují ostatní členy.

Při vymezování činností vedení je podstatný také jiný aspekt těchto procesů. Jedná se o etický rozměr (normy, etické a profesní hodnoty), který by práce s lidmi (nejen) ve školách měla respektovat. Důvodem tohoto akcentu je skutečnost, že každý vedoucí pracovník vychází při konkrétní denní práci s podřízenými ze svých osobních hodnot a postojů. Jinými slovy systém hodnot, postoje, názory na společnost, vzdělávání, demokracii, to vše a mnoho dalších se odráží v procesech vedení lidí.

Úkol ředitele školy i dalších vedoucích pracovníků proto trvale obsahuje nároky související s řízením i s vedením. ***Od ředitele školy se v tomto kontextu očekává, že bude dobrým manažerem kvality stejně jako dobrým lídrem schopným pečovat o kulturu školy a lidí v ní.***

V současné době lze vývoj školství charakterizovat dvěma kategoriemi – změny v návaznosti na reformy vzdělávacích systémů. Významným znakem reforem vzdělávacích systémů je, že těžiště změn je směřováno na školy samotné. Díky školním vzdělávacím programům, vlastnímu hodnocení školy, konkurenci mezi školami sílí tendence zohledňovat specifika a rozdíly mezi jednotlivými školami, je kladen důraz na stanovování požadavků, potřeb a hodnot ve vztahu k možnostem školy, jsou podporovány interakční vazby a týmová spolupráce. S tím souvisí jak změny ve struktuře vzdělávacích systémů – řízení, správa, financování, tak především v jednotlivých prvcích – v pojetí školního vzdělávání, v přístupu k žákům, v nárocích na metody a formy výuky; díky informačním technologiím je kladen důraz na nové formy a způsoby komunikace umožňující novou kulturu učení. Mění se jak vztah mezi žákem a pedagogem, tak mezi pedagogy a vedením školy.

Řízení školy jako učící se organizace vyžaduje kompetence leadera, které se promítají především v profesionálním řízení změn a vedení týmů, vyžaduje profesionála, který motivuje pracovníky být kompetentními mistry ve svých odbornostech a specializacích, sdílet tyto zkušenosti, vnímat problémy v souvislostech a v proměnách požadavků doby. **Náročnost vnějšího prostředí, které dnešní školu obklopuje, vyžaduje, aby ředitel byl současně i manažerem a vykonavatelem, což je propojenost nejednoduchá, ale jak školská praxe ukazuje, u řady ředitelů škol na vysoké profesní úrovni zvládnutelná.**

Kompetenční pravidlo říká, že úspěchy a neúspěchy organizace souvisejí s kompetencemi lidí, kteří pro ni pracují. Silnou stránkou řídicích pracovníků v učících se organizacích by tedy mělo být vytváření takových kompetencí u podřízených, které je budou motivovat k poznávání, k objevování a sdílení nalezeného. Jinými slovy motivovat je k tomu být vynikajícími pedagogy, od nichž se ostatní učí, poněvadž velcí pedagogové vytvářejí prostor pro ostatní a zvou do tohoto prostoru lidi – žáky, kolegy, rodiče a další aktéry z oblasti vzdělávání. **Není to úkol jednoduchý, neboť vůdčí osobnosti, jako jednotlivci i kolektivně, usilují o změnu řádu věcí.**

„Být leaderem je jako být prorokem, protože ve školách nepřipravujeme žáky a studenty pro svět, v němž jsme až dosud žili, ale pro budoucnost, kterou si sotva dokážeme představit.“ George Brown.

Je pozitivní, že se do jisté míry na tuto oblast zaměřují i cíle a opatření Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+, které hovoří o nutnosti „posílit roli ředitele školy jako lídra pedagogického procesu“.

Organizace a projekty zabývající se rozvojem ředitelů a pedagogů

- ✓ **Ředitel naživo** je dlouhodobý rozvojový program pro dvojice/trojice z vedení škol, který pomáhá ředitelům budovat školu, kde je učení všech žáků středobodem všeho. Programem prochází ředitelé společně se svými zástupci. Je určen pro všechny ZŠ a SŠ, ve kterých mají ředitelé motivaci pracovat na tom, aby se žáci v jejich školách učili naplno a s radostí, a chtějí sdílet své zkušenosti s ostatními.
- ✓ **NPI ČR** je přímo řízenou organizací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Zajišťuje přenos vzdělávacích inovací z centrální koncepční úrovně do školské praxe a tělovýchovy. Vytváří rámcové vzdělávací programy pro předškolní, základní, základní umělecké a střední vzdělávání. Stará se o metodickou podporu škol a pedagogů a cílené vzdělávání pedagogických pracovníků. Významnou roli v podpoře škol v regionech představují krajská pracoviště NPI ČR.
 - **Ředitel manažer** – kombinované kvalifikační studium pro ředitele škol a školských zařízení.

- ✓ **Centrum celoživotního vzdělávání (CCV) Pardubice** – příspěvková organizace Pardubického kraje, která se zabývá vzděláváním pedagogů a ředitelů již od roku 2006. Nabízí vzdělávací akce v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, které jsou akreditovány MŠMT.
- ✓ **KAP Pk III** – v rámci realizace projektu se uskutečňují otevřená odborná setkání pro ředitele a pedagogy v různých tématech vzdělávání v oblasti podpory rozvoje pedagogických, didaktických a manažerských kompetencí pracovníků ve vzdělávání, včetně vzdělávání pedagogů prostřednictvím sdílení informací, zkušeností a příkladů dobré praxe mezi školami a pedagogy.
- ✓ **I-KAP II** – realizují se klíčové aktivity: KA 2 Podpora polytechnického vzdělávání, KA 3 Podpora čtenářské, matematické a digitální gramotnosti, KA 5 Prevence předčasných odchodů ze vzdělávání a KA 6 Podpora rovných příležitostí ve vzdělávání. V rámci klíčových aktivit tak dochází ke vzdělávání pedagogických pracovníků ve vybraných tématech za účelem zvýšení jejich znalostí a dovedností.

Well-being jako nástroj pro zvýšení smysluplnosti práce a životní pohody pedagogů a žáků

Jak se cítí žáci a pedagogové zcela zásadně ovlivňuje úspěšnost vzdělávání, a proto se téma well-beingu a jeho systémové podpory ve vzdělávání stalo aktuálním tématem. Neexistuje jednotná definice well-beingu, ale lze jej v obecné rovině popsat jako stav, ve kterém se cítíme příjemně a tím pádem můžeme i dobře fungovat.

Pro well-being žáků hraje škola nesmírnou roli, neboť spokojenost žáků ve škole má značný vliv na jejich prožívání a životní pohodu. Ve školách, kde panuje dobré klima, fungují vztahy mezi žáky, vztahy mezi žáky a pedagogy i samotnými pedagogy navzájem, vykazují žáci vyšší celkovou životní spokojenost, která se pozitivně promítá ve výsledcích vzdělávání a motivaci žáků ke vzdělávání. Well-being a učení neodmyslitelně patří k sobě – bez něho žáci nemohou dosahovat maxima svého vzdělávacího potenciálu.

Nutno však zdůraznit, well-being žáků je podmíněný well-beingem vedení, pedagogů a pracovníků školy. Otázkou je, kde se well-being mohou naučit pedagogové? Podpora zřizovatelů směrem k vedení školy i samotným pedagogům při plynulém zavádění well-beingu do školního prostředí je neoddiskutovatelná a měla být nedílnou součástí. Podstatná je cílená podpora vzdělávání pracovníků v tématech well-beingu a osobního růstu – DVPP, kurzy, aktivity přispívající ke zdokonalení kompetencí pedagogů v oblasti well-beingu, k nalézání duševní pohody a smysluplnosti v pracovním i osobním životě. Navíc je důležité věnovat pozornost monitoringu well-beingu pedagogů a pracovníků školy, jejichž well-being je/může být ohrožen (např. z důvodu pracovního přetížení, osobní krize nebo rizikem vzniku syndromu vyhoření).

Well-being je obsáhlé téma, o kterém do budoucna rozhodně mnohokrát uslyšíme. Dokonce se hovoří, že právě well-being by měl stát jednou z dalších klíčových kompetencí dětí, žáků i dospělých. Péče o well-being (pedagogů, pracovníků školy a žáků) by se proto měla stát součástí hodnotového systému každé školy. Je možné jej začít zavádět postupně a pozvolna - např. významný potenciál lze nalézt v komunikaci a sdílení námětů a dobré praxe mezi pedagogy ve škole. Právě pedagogové, jejichž silnou stránkou je práce s kolektivem, mohou v mnohém inspirovat své kolegy. Nebo jednoduše začít společným zážitkem (např. teambuilding, společný výjezd, stáž pro pedagogy či kolektivně strávený čas), který sám o sobě může přispět ke zvýšení mentální pohody, soudržnosti a leadershipu pedagogů a zároveň přinést pracovníkům náměty, příležitosti a praktické ukázky k pojetí well-beingu jako způsobu výuky, přístupu k žákům, spolupráce mezi pedagogy, komunikace ve škole, zkrátka vytváření klimatu, atmosféry, které jsou podporující, pečující, sdílejší.

SWOT analýza k tématu podpora pedagogických, didaktických a manažerských kompetencí pracovníků ve vzdělávání

SILNÉ STRÁNKY - Vedení školy využívá moderních manažerských nástrojů. - Metodická pomoc od zřizovatele (Pk) směrem ke školám. - Pilotáž Středního článku podpory škol a zřizovatelů přímo v kraji (region Svitavy). - Podpora DVPP v oblasti rozvoje pedagogických, didaktických a manažerských kompetencí (podpora ředitelů škol k rozvoji role pedagogického lídra) i tématech profesního rozvoje a well-beingu. - Pravidelná aktualizace vzdělávacích plánů pedagogů (dle zjištění 1/3 škol), podpora k dalšímu vzdělávání za účelem zvyšování znalostí a dovedností (moderní metody, formativní hodnocení, digitální kompetence). - Zájem o spolupráce s odborníky z praxe v daných tématech, stáže na zajímavých pracovištích nebo partnerských školách (mobility pro pedagogy). - Pedagogický sbor je schopný týmové práce, vstřícné komunikace, spolupráce a ochotně sdílet poznatky a příklady dobré praxe. - Podnětné psychosociální klima panující ve školách. - Poměrně propracovaný systém hodnocení žáků. - Schopnost pedagogů být zároveň pedagog, organizátor, manažer a realizátor projektu. - Součinnost pedagogických a nepedagogických zaměstnanců školy na různých školních i mimoškolních činnostech (pomoc při akcích, soutěžích).	SLABÉ STRÁNKY - Nedostatečné finanční ohodnocení práce pedagoga nad rámec jeho běžných pedagogických povinností. - Nedostatečná časová kapacita pedagogických pracovníků pro účast na vzdělávání, případně nízký zájem některých pedagogů se zúčastnit dlouhodobých kurzů, zapojovat do průběžných aktivit, případně také nespokojenost s kvalitou nabízených/absolvovaných kurzů. - Nedostatek finančních zdrojů pro zajištění účasti pedagogů na kvalitních vzdělávacích akcích (např. studijní stáže v zahraničí), většinou se jedná o jednorázové projekty na podporu mobility. - Omezené možnosti, jak zajistit suplování během nepřítomnosti pedagogického pracovníka z důvodu vzdělávání. - Přetrvávající nepřipravenost pedagogů pracovat s moderními digitálními technologiemi, neochota využívat nové formy výuky. - Nedostatečný časový prostor pedagog. pracovníků pro sdílení znalostí, zkušeností, inspirací, námětů mezi pedagogy daného předmětu/mezi pedagogy napříč vyučovacími předměty/mezi pedagogy z různých škol. - Nízká jazyková vybavenost pedagogů odborných předmětů. - Nevyhovující zázemí pro přípravu pedagogů. - Absence vzájemného hodnocení pedagogického sboru. - Dlouhodobě reálně nižší prestiž pedagogického povolání v porovnání s ostatními zeměmi EU. - Nedostatečná praxe pedagogů se zděláváním multikulturních skupin žáků s dosahem na žáky s odlišným mateřským jazykem.
PŘÍLEŽITOSTI - Využití metodické podpory NPI ČR, metodické podpory Středního článku podpory škol v území, včetně podpory rozvoje manažerských a řídicích kompetencí ředitelů škol. - Kvalitní a dostupné metodické materiály, přenos informací, výstupů, know-how od MŠMT a jejich včasná distribuce školám. - Podpora zřizovatele, fungující odbor školství na úrovni kraje. - Fondy EU a další „projektové finanční zdroje“ a regionální programy pro podporu školství a oblasti vzdělávání. - Vhodně nastavené podmínky umožňující bezproblémovou realizaci školních vzdělávacích programů – možnost dalšího rozvoje školy. - Posilování kompetencí vedoucích pracovníků v pedagogickém řízení školy. - Podpora rozvoje dovedností vedoucích a pedagogických pracovníků v komunikaci s rodiči žáků. - Vytvoření vhodných podmínek a zkvalitnění pracovního prostředí pro individuální i společnou přípravu pedagogických a vedoucích pracovníků. - Využití potenciálu pedagogických i nepedagogických pracovníků při realizaci akcí, projektů a dalších aktivit školy. - Systematická činnost na úrovni školy podporující rozvoj začínajících pedagogů (např. formou mentoringu, uvádějících učitelů). - Zařazení téma well-beingu do přípravy budoucích pedagogů a péče o well-being pracovníků v oblasti vzdělávání. - Zavedení kvalitního kariérového systému (řádu).	HROZBY - Nestabilní politická situace v rezortu školství – personální změny na MŠMT, v důsledku toho časté koncepční změny a časové prodlevy související s realizací vzdělávací politiky. - Časté novelizace zákonných norem v oblasti školství. - Nedostatečná podpora a pochopení nových ŠVP. - Neustále se zvyšující požadavky na práci ředitelů i pedagogů (co do rozsahu i šíře odbornosti), přičemž nedochází k navyšování počtu zaměstnanců škol (riziko syndromu vyhoření). - Riziko nadměrného administrativního přetížení lídrů-ředitelů škol (šablony, granty, tabulky, dotazníky) na úkor časové dotace pro pedagogickou činnost. - Odlišné představy pedagogických pracovníků a ředitele v otázkách vedení školy, realizaci různých aktivit či zaměření dalšího vzdělávání. - Stávající úroveň (některých) pedagogických fakult, nedostatečná příprava budoucích absolventů na praxi. - Nedostatek kvalitních pedagogů, odliv pedagogů, stárnutí pedagog. pracovníků i nezáměr absolventů pedagog. fakult nastoupit do praxe. - Neochota některých pedagogů sdílet poznatky s ostatními kolegy, dochází k nedostatečnému přenosu poznatků do praxe. Neochota pedagogických pracovníků přijmout za své nové poznatky a metody výuky. - Zhoršené vztahy na pracovišti mezi pracovníky (riziko konfliktu). - Školy nepodporují tvorbu/aktualizaci vzdělávacích plánů nebo plánů osobního rozvoje.

SWOT analýza zohledňuje výstupy a zjištění získaná z datových setů MŠMT, které Pardubický kraj obdržel pro přípravu analytických podkladů krajského akčního plánu (KAP III). Jedná se o data zpracovaná z plošného šetření realizovaného pro MŠMT výzkumným konsorciem STEM a PAQ Research přes program BETA2 Technologické agentury ČR – [výzkumný projekt](#).

Data v krajských rozpadech ze zjišťování v oblastech a) Rozvoj potenciálu každého žáka; b) Rozvoj pedagogických pracovníků, c) Formální a neformální vzdělávání jsou detailně zpracována v připojené **Příloze č. 1 Analýzy potřeb na školách v Pardubickém kraji**.

Rozvojové priority v oblasti podpora pedagogických, didaktických a manažerských kompetencí pracovníků ve vzdělávání

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečná podpora pedagogických, didaktických a manažerských dovedností pracovníků ve vzdělávání.	Omezená kapacita jedince orientovat se v záplavě nabídky kurzů a aktivit na podporu DVPP. Neochota pedagogických pracovníků dále rozvíjet své pedagogické, didaktické a manažerské kompetence (čas, finanční náročnost). Škola dostatečně nepodporuje pedagogické pracovníky k dalšímu sebevzdělávání souvisejícímu s aprobační a jejich pedagogickými a manažerskými kompetencemi.	Snížení administrativní zátěže pedagogů a ředitelů škol – tím se zvýší zájem o další vzdělávání a prostor pro seberealizaci. Škola podporuje pedagogické pracovníky v DVPP a seberozvoji. Vzdělávání pedagogických pracovníků formou sdílení znalostí a zkušeností v rámci daného předmětu a konzultace s kolegy při přípravě materiálu pro výuku průřezových témat či vzdělávací oblasti. Zvýšení motivace ke spolupráci a sdílení příkladů dobré praxe mezi pedagogy či školami. Vhodné vzdělávání a dostatek materiálu zaměřených na plánování, řízení a hodnocení rozvoje školy. Komplexní informace o nabídce vzdělávání pedagogických pracovníků (místní a časová nabídka vzdělávání).	KAP III MŠMT I-KAP II I-DZ CCV Pardubice NPI ČR Pardubický kraj
Individualismus pedagogů, malá efektivita v oblasti spolupráce, nepochopení a nedocení práce druhého. Nízká motivace všech zainteresovaných (ředitel, pedagogové, výchovní poradci).	Pedagog je na svou školskou éru připravován na některých fakultách systémem „téměř dokonalé bytosti“, která nesmí ukazovat své slabiny. Strach ukázat kolegovi, že mi něco nejde – nefunguje ve třídě. Nedostatečná systematická spolupráce p. pracovníků včetně nízké ochoty sdílet získané znalosti (informace) mezi sebou navzájem případně mezi školami. Absence vzájemného pochopení a ocenění pedagogů mezi sebou tudíž nízká motivace všech zainteresovaných stran.	Změna na pedagogických fakultách, kde budou budoucí pedagogové vedeni ke spolupráci. Osvojení kompetencí a dovedností uplatnitelných při novodobé výuce žáků. Sdílení znalostí a zkušeností mezi pedagogy např. po konferenci, stáže, kurzu. Stáže, stínování, exkurze pro pedagogy na pracovištích či v moderních provozech za účelem osvojení nových metod spolupráce a uplatnitelných v jejich pedagogické činnosti. Využívání formativního hodnocení.	MŠMT KAP II I-DZ

Problém	Příčina	Žádoucí změna/Cíl	Poznámka možnosti podpory
Nedostatečná supervize ve školství nepoužívaný nástroj.	Vysoká cena a nedostatek supervizorů specializovaných na školskou oblast. Neznalost/obava ředitele školy, pedagoga s implementací nástroje pro supervizi.	Námět pro vytvoření budoucích výzev pro školy, kdy každá škola bude moci podat projekt a zapojit externího supervizora do procesu.	Šablony MŠMT
Relativně malá schopnost sebereflexe práce pedagoga.	Neexistence povinností stanovující sebehodnocení pedagoga nad rámec pravidelného hodnocení mezi pedagogem a ředitelem, přestože by to bylo přínosné pro rozvoj příslušného pedagoga.	Pedagog musí být schopný sebereflexe. Využívání vhodných nástrojů podporující kvalitní sebehodnocení a profesní růst pedagogů. Sebereflexe pedagogické činnosti začíná u zkušených pedagogů. Podpora osobního a profesního rozvoje s využitím koučinku a mentoringu.	NPI ČR I-DZ
Narušené či nezdravé vztahy v pedagogickém sboru (mezi pedagogy navzájem, s vedením, sboru jako celku), které ovlivňují klima školy.	Minimální práce se vztahy na pracovišti (vedení škol tomu nevěnuje pozornost). Nedostatečná péče o duševní zdraví a podpora well-beingu (well-being žáků je ovlivněn well-beingem pedagogů). Neprobíhá dostatečná generační obměna pedagogického sboru. Přemíra feminizace ve školství (nedostatek mužského pohledu na věc). Osobnost pedagogického pracovníka jako tvůrce klimatu (včetně osobnosti ředitele).	Ředitel a vedoucí pedagogové se snaží vytvořit příjemné klima na pracovišti = well-being. Pedagogové, jejichž duševní zdraví je ohroženo, nedisponují zdroji k podpoře well-beingu a duševního zdraví žáků, které vzdělává, což negativně ovlivňuje i jejich vzdělávací výsledky. Vytvořit motivující prostředí na pedagogických fakultách, aby se ke studiu hlásilo více mužů. Snížení administrativní zátěže vedoucích pracovníků – ředitelů škol, aby se mohli věnovat leadershipu.	MŠMT KAP III I-DZ Pardubický kraj
Nedostatečná podpora pedagogických pracovníků SŠ při práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami či s žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí.	Nedostatečně připravená inkluze (roztříštěná metodická podpora). Nedostatek podpůrných profesí (psycholog, asistent pedagoga). Segregace ve vzdělávání.	Snížení počtu žáků ve třídách. Vyšší spolupráce s NNO (a další organizace) nabízející podporu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tematicky zaměřené vzdělávání pro pedagogy na realizaci aktivit určených pro tvorbu pozitivního klimatu třídy. Supervize a intervize pedagogů, kteří pracují se žáky se SVP. Pedagogové začlení vhodné metody a styl výuky v souladu s potřebami žáků, respektují žáky se SVP a žáky nadané. Pedagogové pochopí a aktivně začnou používat formativního hodnocení.	MŠMT I-DZ

6.8 VZÁJEMNÁ SPOLUPRÁCE KAP A MAP

Specifikace území

Nastavení projektu KAP Pk III významně podporuje budování a rozvíjení funkčního systému vzájemné spolupráce klíčových aktérů podílejících se na rozvoji vzdělávání v kraji a přispívá k součinnosti projektu KAP s realizátory projektů Místních akčních plánů rozvoje vzdělávání na území Pardubického kraje (MAP).

Systematická spolupráce KAP s Místními akčními plány rozvoje vzdělávání na úrovni jednotlivých ORP je zásadní pro proces akčního plánování v území, se kterým souvisí zpracování nového dokumentu KAP III a strategických dokumentů jednotlivých MAP, stejně tak vzájemná informovanost o plánovaných/realizovaných aktivitách na úrovni KAP i MAP, jejich provazbu, popř. doplňkovost, a to ve vazbě na přípravu budoucích implementačních aktivit Krajského akčního plánu III.

MAP představuje soubor aktivit, které podporují rozvoj kvalitního a inkluzivního vzdělávání dětí a mládeže ve věku do 15 let. Hlavním cílem je podpořit spolupráci a partnerství širokého spektra aktérů v této oblasti od zřizovatelů škol, přes školy samotné, instituce zájmového a neformálního vzdělávání a nezapomíná se ani na rodiče. Přestože jsou v MAP děti a žáci hlavní cílovou skupinou, jsou podpořeni především prostřednictvím pedagogických pracovníků, rodičů a dalších aktérů ve vzdělávání. Kvalifikovaný a motivovaný pedagog i rodič je nejúčinnější nástroj pro rozvoj a pro dosažení kvality ve vzdělávání. Pedagogický lídr a informovaný rodič přináší dětem často navíc přidanou hodnotu v podobě vybavení klíčovými kompetencemi, aktivní funkční gramotností, morálních hodnot a zdravých životních postojů. Podpora dětí a žáků je směřována k dostupnosti vzdělávání pro všechny, k rozvoji potenciálu a k zažití úspěchu každého dítěte/žáka. Realizace MAP je podmínkou nastavení jednotné podoby metodické podpory zřizovatelům škol i školám samotným a zároveň má zajistit systematické čerpání evropských financí pro školská zařízení.

V Pardubickém kraji je realizováno 13 MAP pro jednotlivá území správních obvodů ORP. Nositeli projektů jsou příslušné ORP. Společně je řešeno území SO ORP Žamberk a Králíky a také SO ORP Česká Třebová a Ústí nad Orlicí. Realizátoři/žadatelé projektů MAP jsou obce nebo Místní akční skupiny (MAS). Města Litomyšl a Pardubice realizují projekt bez účasti MAS jako partnera. MAS sdružují obce, svazky obcí, podnikatelé, nestátní neziskové organizace či nepodnikatelské fyzické osoby. ®

Na území Pardubického kraje působí 16 MAS, z toho 13 MAS má sídlo na území kraje. Celkem 12 MAS je sdruženo v rámci Krajského sdružení Národní síť MAS ČR Pardubického kraje. Na obrázku č. 1 je seznam MAS, které mají sídlo v Pardubickém kraji. Na obrázku č. 2 je mapa Pardubického kraje rozdělená na jednotlivé MAP.

Obr. 1 Místní akční skupiny na území Pardubického kraje

© Dostupná data, která jsou datována k 19. 5. 2022

Možné spolupráce KAP a MAP

Vzhledem k dlouhodobě dobře nastavené spolupráci mezi realizátory projektů KAP-MAP fungují obousměrné toky informací bez komplikací. Zástupci krajské a místní úrovně se setkávají a spolupracují při nejružnějších příležitostech: členové realizačního týmu (RT) KAP se účastní pravidelných jednání Řídících výborů MAP (minimálně 1-2krát v kalendářním roce navštíví zástupci KAP realizátory MAP, tj. až 26 osobních jednání ročně). Dále probíhají společná setkání realizátorů MAP a KAP Pardubického kraje s konzultantkami akčního plánování v projektu P-AP, na nichž se vzájemně informují o aktuálním dění na projektech KAP/I-KAP a MAP. V rámci fungující spolupráce je zabezpečen pravidelný přenos informací KAP-MAP, průběžná neformální i formální komunikace, včetně zavedení formátu diskuzního setkávání všech realizátorů Místních akčních plánů se zástupci projektu KAP za účelem sdílení informací, kontaktů, námětů, příkladů dobré/nedobré praxe a inspirativních motivů pro práci projektových týmů. Osobní přístup a kolektivní zájem zapojených aktérů významně přispívá k posílení spolupráce partnerů rozvíjejících oblast vzdělávání na místní a krajské úrovni. Projekty MAP a projekt KAP se rovněž protínají v některých povinných opatřeních, kdy v rámci implementačního projektu Krajského akčního plánu (I-KAP II) se realizují společné aktivity, např. polytechnické vzdělávání, matematická a čtenářská gramotnost, inkluze, kariérové poradenství atd.

Dle aktuálních možností bude spolupráce KAP a MAP pokračovat dle zavedených zvyklostí s cílem pravidelné informovanosti o realizaci aktivit na krajské a místní úrovni. Spolupráce a setkávání bude probíhat prezenční formou na území jednotlivých ORP, kde by proběhlo i případné seznámení s ORP. V případě potřeby bude využíván také online formát setkávání, případně hybridní forma komunikace/spolupráce. Velkým přínosem pro společnou spolupráci bude rychlá komunikace KAP/kraje do území. Především prostřednictvím ORP bude nastavena cílená komunikace s řediteli MŠ a ZŠ. Rychlý přenos informací bude také směrem od ředitelů ke kraji.

Další možností spolupráce KAP a MAP je pořádání tematických setkání, kulatých stolů a diskuzních jednání pro příslušné vzdělávací oblasti a témata, která jsou společná pro projekty (polytechnické vzdělávání, inkluze, matematická, čtenářská, digitální gramotnost). Realizátoři MAPů mají aktuální informace z jejich ORP a tím mohou identifikovat zkušené odborníky, experty, facilitátory témat, zajímavá místa pro realizace aktivit, prosperující firmy, aktivní pedagogy a další aktéry se zájmem o dialog v oblasti vzdělávání. Společná souhra realizačních týmů na krajské i místní úrovni může vytvořit aktivitu na míru potřebám cílových skupin. Dle tématu v rámci akcí bude docházet k propojení několika cílových skupin pedagogů (MŠ, ZŠ, ŠŠ), veřejnosti, firem, zástupců krajské i místní samosprávy. Tím bude docházet ke zvyšování vzdělanosti a prosperity jednotlivých ORP, tedy celého kraje.

Obr. 2 Mapa Pardubického kraje

Tvorba společného elektronického oběžníku pro školy, ředitele a pedagogy (případně i další cílové skupiny) by eventuálně také mohla být vhodnou podobou spolupráce. Na tvorbě oběžníku by participovaly RT MAPů a RT KAP/ RT I-KAP. Oběžník by mohl vycházet jednou za měsíc. Z důvodu vytíženosti by se RT MAPů mohly střídat ve vytváření oběžníku. RT KAP/RT I-KAP by přispíval dle aktuální potřeby. Tato forma spolupráce by obnášela vytvoření jednoduchého grafického listu pro vkládání textů a obrázků. Výsledkem spolupráce by měl být přehled o aktivitách jednotlivých MAP, ale i KAP a I-KAP s cílem vyhnout se duplicitě aktivit a zároveň vytváření jedinečných vzdělávacích akcí, událostí a setkání v území.

Další možnosti spolupráce mohou být otázkou otevřené diskuze mezi realizátory projektů MAP a KAP, a to v závislosti na aktuálních časových a personálních kapacitách v jednotlivých realizačních týmech na místní a krajské úrovni. Prioritou zůstává podpora síťování aktérů v území prostřednictvím již existujících platform, sdílení informací a příkladů dobré praxe, vytvořených vzdělávacích materiálů, brožur a pomůcek. Tím dochází ke snížení nákladů spojených s tvorbou materiálů a zamezení duplicity aktivit.

Propojování aktivit jednotlivých MAP a KAP by se mohlo do budoucna realizovat nejenom v krajském městě, prakticky uskutečňovat na území různých ORP, neboť akce, která by byla pořádána v jednom ORP a měla úspěch, bude mít s velkou pravděpodobností úspěch i v dalším ORP, případně kraji (potenciál blízkosti Pardubického a Královéhradeckého kraje). Nutno počítat s tím, že v průběhu realizace projektů MAP a KAP se objeví řada námětů, nápadů a inspirací, se kterými budeme moci dále pracovat a rozvíjet je pro potřeby akčního plánování rozvoje vzdělávání v území.

Některé možnosti spolupráce jsou velice časově a personálně náročné na realizaci, je nezbytné mít vypracovanou metodiku od Řídícího orgánu MŠMT. Spolupráce musejí být zaneseny v Metodických listech a Postupech KAP (i MAP). Po úpravě těchto dokumentů musejí souhlasit realizační týmy všech projektů v kraji. Proto navrhujeme, aby některé spolupráce byly realizované až s příchodem Místních akčních plánů IV (MAP IV), kde budou v časovém předstihu nachystané metodické materiály.

Výše navrhované možnosti vzájemné spolupráce KAP a MAP jsou závislé na ochotě participace jednotlivých RT MAP. Dále je spolupráce ovlivněna i rozpočtem nových MAP III. Je známo, že finanční rozpočet MAP III je velmi omezen a tím je ovlivněna i kapacita realizačních týmů MAP. Je možné tyto aktivity zahrnout do žádosti o dotaci MAP IV, aby byla zajištěna plynulá spolupráce KAP a MAP v dalším období. RT KAP se bude snažit prohloubit stávající spolupráci s RT MAP v duchu navrhovaných aktivit.

Metodická podpora tvůrců KAP a MAP ze strany NPI ČR

V současné době je spolupráce KAP a MAP realizována mimo jiné i v rámci projektu **Metodická podpora akčního plánování (P-AP)**. Projekt P-AP vytváří podmínky pro rozvoj systémů akčního plánování na úrovni škol, území a kraje. V projektu P-AP jsou za tímto účelem realizována pravidelná setkávání v intervalech cca 1x za 3 měsíce, jejichž cílem je výměna zkušeností jednotlivých aktérů z oblasti vzdělávání a předávání informací od zástupců z NPI ČR a MŠMT.

7. Shrnutí

Vzdělávací systém v Pardubickém kraji je otevřený a rozvíjející se v souladu s nastupujícími trendy i s ohledem na specifika svého území. Hovoříme-li o potenciálu kraje, v Pardubickém kraji máme vše – fungující veřejnou správu, inovativní firmy, Univerzitu Pardubice, a především pestrou nabídku škol (SŠ, VOŠ, konzervatoř) poskytujících vzdělání v perspektivních oborech s výhledem na budoucí uplatnění absolventů na trhu práce.

Provedená Analýza potřeb území Pardubického kraje (APÚ) zachycuje současný stav na trhu práce ve vztahu k oblasti vzdělávání, přičemž jedním z ústředních témat je transformace trhu práce a s tím související významné změny v požadavcích na klíčové dovednosti a kompetence zaměstnanců, a tedy i požadavky na změny ve výuce na školách, zejména na školách poskytujících střední odborné vzdělání.

Ze všech stran je avizováno, že trh práce má v nadcházejícím období projít zásadními změnami. Trh práce ovlivní mnoho faktorů, vedle technologického vývoje a nástupu umělé inteligence (AI) také pomalejší ekonomický růst, míra nezaměstnanosti, rostoucí životní náklady, stárnutí populace, úroveň a kvalita vzdělávání nebo klimatické změny či neočekávané události (pandemie Covid, válečný konflikt). V příštích letech se předpokládá, že by mohlo dojít k obměně až téměř čtvrtiny pracovních pozic, některé zaniknou v důsledku automatizace a digitalizace, jiné naopak vzniknou zcela nově.

Můžeme rokovat o vzdělávání, dovednostech, rozvoji a situaci na trhu práce, ale zásadní je uvědomit si reálný stav, a tím je stále přetrvávající nižší prestiž vzdělávání ve společnosti. Oblast vzdělávání je proto jednou z hlavních priorit Pardubického kraje, neboť právě podpora vzdělávání a inovací je klíčem k mobilizaci potenciálu kraje. Je to patrné např. v oblasti odborného vzdělávání, kdy se podařilo zlepšit podmínky pro spolupráci škol a firem. Firmy a zaměstnavatelé mají však zájem o pracovníky, kteří jsou vhodně vybaveni kompetencemi a znalostmi. V dynamicky se měnícím světě tak uspějí žáci, absolventi, zkrátka lidé, kteří se dokáží přizpůsobit trendům, jsou ochotni se vzdělávat, učit se novým věcem a osvojovat si nové dovednosti. Klíčové budou technické dovednosti i měkké kompetence, jako je kreativita, kritické myšlení, emoční inteligence či leadership, ale také flexibilita, odolnost, motivace a digitální gramotnost. Tedy dovednosti, které není snadné jen tak zautomatizovat. Trendy jasně naznačují, že potřeba těchto dovedností přetrvá v dlouhodobém horizontu – tedy nejen u dnešních dětí, žáků, studentů a celé mladé generace, která ještě nevstoupila na trh práce. S odkazem na výše uvedené, v dokumentu Analýza a dalších částech dokumentace KAP III je znatelně zdůrazněna potřeba rozvoje digitálních dovedností (žáků, pedagogů), analytického myšlení a technologické gramotnosti v souladu se současnými vzdělávacími reformami (ICT revize rámcových vzdělávacích programů).

Nedílnou součástí jsou samotní pedagogové a pedagogičtí lídři (ředitelé škol). Pedagogové jsou nejdůležitějšími aktéry celého procesu vzdělávání na všech úrovních. Proto je klíčová podpora pedagogických pracovníků v mnoha aspektech (rozvoj pedagogických, didaktických a manažerských kompetencí pracovníků ve vzdělávání) - podpora DVPP, vzájemného profesního sdílení, přenosu osvědčených a funkčních inovativních metod; podpora pedagogických pracovníků při společné přípravě výuky a jejím reflektování; důraz na to, aby pedagogické týmy škol dokázaly zaměřit vzdělávání svých dětí/žáků/studentů/účastníků neformálního vzdělávání více na získávání kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Neměla by být opomenuta ani podpora pedagogických pracovníků při prevenci syndromu vyhoření, péči o duševní zdraví a v tématech well-beingu. Péče o well-being pedagogů, pracovníků školy a žáků by se měla stát součástí hodnotového systému každé školy tak, aby se všichni při práci (zaměstnanci školy) a při učení (žáci) cítili přirozeně dobře. Well-being žáků je podmíněný well-beingem vedení i pedagogů školy, má značný vliv na kvalitu poskytovaného vzdělávání, motivaci a vzdělávací výsledky žáků. Významným aspektem podpory well-beingu je pak partnerský vztah pedagoga s žáky, respekt individuality žáků, vytváření komunity a důvěra vzdělávacího systému ve schopnosti vyučujícího. Tím, že zlepšíme well-being (včetně digitálního well-beingu) pedagogů, jim umožníme pracovat s well-beingem žáků. Z toho plyne, že oblast vzdělávání by měla být podpořena skutečně komplexně – a to podporou cílenou směrem k pedagogům a žákům za účelem zvýšení jejich znalostí, dovedností a kompetencí, dále zkvalitnění vzdělávací infrastruktury

škol, zvýšení kvality vzdělávání, zefektivnění výuky, začlenění dlouhodobého plánování jako nástroje pro kvalitní řízení a rozvoj škol a v neposlední řadě také propagace významu vzdělávání napříč společností.

Závěrečné slovo: napříč klíčovými tématy KAP jsme nesčetněkrát skloňovali význam vzdělávání v životě člověka i společnosti, který objevujeme již od raného věku. U dětí pozorujeme, jakým způsobem se rozvíjí jejich hra, jak komunikují s vrstevníky i dospělými. Jejich postupným vývojem sílí význam spolupráce v celém životě člověka. V předškolním a školním věku stavíme základy budoucího náhledu na svět, zvláště ve školním prostředí, kde se vzájemné vztahy rozvíjejí. Spolupráci tak můžeme sledovat nejen u dětí, žáků, studentů, ale i u dospělých – např. pedagogů. Ti by měli být obrazem fungující pozitivní spolupráce mezi sebou navzájem, která by se měla projevit na všech úrovních, tedy v mateřských, základních a středních školách. Nedílnou součástí je podpora kooperace škol se školským poradenským zařízením (PPP, SPC) a prohlubování zavedené spolupráce mezi aktéry v dané oblasti. Všechny tyto aspekty (včetně rané integrace do vzdělávacího systému) mají vliv na dokončené základní a střední vzdělání.

8. Závěr

Zjištění vzešlá z Analýzy potřeb území byla využita při prioritizaci potřeb a následné tvorbě Akčních plánů pro rok 2023, 2024 a 2025.

Zpracovaný dokument byl projednán v PS Vzdělávání a jejím prostřednictvím předložen ke schválení Regionální stálé konferenci Pardubického kraje dne 29. 6. 2023.